

BIBLIOTEKŲ TYRIMAI LIETUVOJE

MOKSLINIŲ STRAIPSNIŲ RINKINYS

T. 4

LIETUVOS NACIONALINĖ MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKA
BIBLIOTEKININKYSTĖS SKYRIUS

BIBLIOTEKŲ TYRIMAI LIETUVOJE
MOKSLINIŲ STRAIPSNIŲ RINKINYS

T. 4

Vilnius

2019

Recenzavo

Dr. Vincas GRIGAS (Vilniaus universitetas)

Dr. Rasa JANUŠEVIČIENĖ (Lietuvos aklųjų biblioteka)

Dr. Ligita ŠIMANSKIENĖ (Klaipėdos universitetas)

Mokslinė redaktorė

dr. Marija PROKOPČIK

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

ISBN 978-609-405-188-3

© Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2019

TURINYS

Pratarmė	8
Savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslo tiriamoji veikla 2010–2015 metais.	15
Elvyda SKUODYTĖ	
Santrauka	15
1. Tyrimo pagrindimas ir tyrimo metodika	17
1.1. Tyrimo pagrindimas	17
1.2. Tyrimo metodika	23
1.3. Tyrimo dalyviai	27
2. Tyrimo rezultatai	37
2.1. Mokslo tiriamosios veiklos samprata ir jos identifikavimas savivaldybių viešųjų bibliotekų dokumentuose	37
2.2. Mokslo tiriamosios veiklos organizavimas SVB.....	53
2.2.1. Mokslo tiriamosios veiklos reglamentavimo praktika SVB veiklos dokumentuose	53
2.2.2. Mokslo tiriamosios veiklos paskirstymas SVB pagrindinėse bibliotekose (CB)	60
2.2.3. Mokslo tiriamosios veiklos paskirstymas SVB teritoriniams struktūriniams padaliniais	66
2.2.4. SVB personalo, kuriam nustatytos mokslo tiriamosios veiklos funkcijos, charakteristika	68
2.3. SVB sektoriuje atlikti mokslo tiriamieji darbai ir jų kokybės vertinimas	77
2.3.1. Savarankiškai SVB atlikti darbai ir jų vertinimas	85
2.3.2. Tiriamosios veiklos rezultatų viešinimas. Darbų prieinamumas	91
2.3.3. Metų veiklos ataskaitų vertinimas	95
2.4. Mokslo tiriamosios veiklos reikšmingumo ir vadovų bei darbuotojų galimybių dalyvauti tiriamojoje veikloje vertinimas	111
3. Išvados	117
4. Rekomendacijos	122
Literatūra	123

Summary	125
1 priedas. 1 lentelė. Mokslo tiriamosios veiklos samprata, jos identifikavimas N apskričių savivaldybių viešųjų bibliotekų teisės aktuose	127
2 lentelė. Mokslo tiriamosios ir informacinės analitinės veiklos organizavimas N apskričių savivaldybių viešosiose bibliotekose	129
3 lentelė. Mokslo tiriamojoje veikloje dalyvaujančio personalo charakteristikos N apskričių savivaldybių viešosiose bibliotekose	132
2 priedas. 1 lentelė. Mokslo darbų registras N apskričių savivaldybių viešosiose bibliotekose	135
2 lentelė. Informaciniai analitiniai darbai N apskričių savivaldybių viešosiose bibliotekose	146
3 priedas. 1 dalis. Mokslo tiriamosios veiklos organizavimas N savivaldybės viešojoje bibliotekoje	148
2 dalis. Mokslo tiriamosios veiklos organizavimas N savivaldybės viešojoje bibliotekoje. Personalo, dalyvaujančio šioje veikloje, charakteristikos	151
4 priedas. Savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslo darbų vertinimo kriterijų lentelė	154
5 priedas. Analitinių ataskaitų vertinimo kriterijų lentelė	157
6 priedas. Mokslinė veikla. Jos rezultatai ir jų apibūdinimas	161
7 priedas. Mokslo tiriamieji darbai ir šių darbų sklandai skirtos publikacijos, parengtos savivaldybių viešosiose bibliotekose 2010–2015 metais	169
8 priedas. Mokslo tiriamoji veikla savivaldybių viešosiose bibliotekose. Anketa bibliotekų vadovams	177
9 priedas. Mokslo tiriamoji veikla savivaldybių viešosiose bibliotekose. Anketa bibliotekų darbuotojams	191
Informacinė viešųjų bibliotekų veikla	204
Dr. Daiva JANAVIČIENĖ	
Santrauka	204
1. Tyrimo tikslas, problema, metodai	205
2. Viešosios bibliotekos ištakos, institucinė esmė ir kaita	206
2.1. Bibliotekų veikla ir ateities vizijos	211
2.2. Funkcijų įgyvendinimas per paslaugas	219
2.3. Informacinės paslaugos ir jų realizavimas	224
2.4. Informacinių paslaugų kokybės siekiai	227
2.5. Informacijos vartotojų pažinimas ir bibliotekininkų profesinės kompetencijos.....	235

3. Tyrimo apibendrinimas	238
4. Išvados	242
Literatūra ir šaltiniai	243
Summary	246
Priedas. Informacijos paslaugų vertinimas: tyrimo schema	248
Skaitmeninis viešųjų bibliotekų vartotojų (suaugusių) raštingumas	251
Dr. Jurgita RUDŽIONIENĖ	
Santrauka	251
1. Įvadas	253
2. Medijų ir informacinis raštingumas	254
2.1. Medijų ir informacinio raštingumo samprata	254
2.2. Skaitmeninis raštingumas ir jo aktualizavimas nūdienos visuomenėje	263
3. Skaitmeninis raštingumas: SVB vartotojų (suaugusių) tyrimas	264
3.1. Tyrimo metodologija ir organizavimas	264
3.2. Tyrimo rezultatai	268
4. Apibendrinimas ir išvados	281
5. Rekomendacijos	283
Literatūra	285
Summary	287
Priedas. Anketa apie informacinį ir skaitmeninį viešųjų bibliotekų vartotojų (suaugusių) raštingumą	289

PRATARMĖ

Prieš jus jau ketvirtas tradicinio ir atpažįstamo tapusio mokslinių straipsnių rinkinio tomas. Norint atliepti ir veiksmingai valdyti pokyčius, būtina nuolat rinkti duomenis, juos analizuoti, vertinti, taikyti praktikoje. Tokius kaitą ir proaktyvumą įgalinančius duomenis savivaldybių viešosios bibliotekos (SVB) gauna Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliotekininkystės skyriaus darbuotojų nuosekliai atliekamais tyrimais. Šio skyriaus tyrėjai nuo 2013 m. nagrinėja įvairius viešųjų bibliotekų veiklos aspektus, pristato tyrimų rezultatus, teorines išvalgas ir rekomendacijas profesinei bendruomenei ir visuomenei.

Pirmas tyrimų tomas išėjo 2015 metais. Trijuose tomuose buvo pateikta penkių tyrimų medžiaga. Jie apėmė įvairius SVB ir visos jų sistemos sąsają su aplinka, jų integracijos su savivaldybių kultūros ir socialinės plėtros strategijas, organizavimo, veiklos (taikant BIX (*Bibliotheksindex* – bibliotekų indeks) metodiką) aspektus. Ketvirtas tomas papildė SVB tyrimų seriją trimis reikšmingais darbais, kuriuose pristatoma viešųjų bibliotekų mokslo tiriamoji veikla 2010–2015 m., viešųjų bibliotekų informacinė veikla ir šių bibliotekų vartotojų skaitmeninio raštingumo lygmuo, SVB galimybės ugdyti suaugusių bendruomenės narių skaitmeninį raštingumą.

Rinkinyje pristatomo pirmo tyrimo tikslas – išsiaiškinti mokslo tiriamosios veiklos būklę SVB ir nustatyti, kiek joje yra „intelektinio įdirbio kuriant naujas žinias ir (ar) taikant jas praktinėje bibliotekų veikloje“. Viešųjų bibliotekų mokslinės veiklos tyrimui atlikti pasirinktas

koordinuotojo tyrimo būdas padėjo sujungti bendram darbui Nacionalinės bibliotekos ir apskričių viešųjų bibliotekų tyrėjas ir užtikrino galimybę surinkti duomenis iš 59 SVB (98,3 proc. viso sektoriaus bibliotekų tinklo, N=60). Taikant specialiai šiam tyrimui parengtą metodiką, derinant kokybinius ir kiekybinius tyrimo metodus surinktus duomenis buvo galima išanalizuoti ir pateikti išsamią ir patikimą informaciją apie SVB sektoriuje paplitusias mokslo tiriamosios veiklos formas, įvertinti šių darbų kokybę. Tyrimas taip pat atskleidė, kaip vyksta mokslo tiriamosios veiklos rezultatų sklaida, jų taikymas viešosiose bibliotekose, padėjo išsiaiškinti mokslo tiriamosios veiklos plėtros galimybes viešosiose bibliotekose.

Apskričių viešųjų bibliotekų tyrėjų surinktus duomenis apibendrino Elvyda Skuodytė, Nacionalinės bibliotekos Bibliotekininkystės skyriaus vyriausioji metodininkė, kurios bibliotekininkų bendruomenei pristatyti nereikia. E. Skuodytė turi didelę praktinio darbo bibliotekoje patirtį, pastaruoju metu nuosekliai atlieka šios srities tyrimus. Atliktų darbų kokybė, pateiktos išvados ir rekomendacijos liudija praktinio įdirbio ir tyrėjos gebėjimų derinimo svarbą.

Pasirinkta tyrimo tema gana „rizikinga“, nes viešųjų bibliotekų mokslinė tiriamoji veikla niekada nebuvo specialiai tyrinėjama. Be to, E. Skuodytė visiškai teisingai atkreipia dėmesį į tai, kad sektoriuje nėra patikimų susitarimų nei dėl terminų ir apibrėžimų, nei dėl turinio ar procedūrų. Nors SVB veikla tirama gana intensyviai, identifikuojant pokyčius ir tendencijas, savarankiškas SVB indėlis į tiriamąją veiklą sektoriuje yra kuklus, ši veikla nėra tinkamai institucionalizuota. Tyrimą sunkino ir tai, kad dalis savarankiškai atliekamų tiriamojo pobūdžio darbų nedokumentuojama, o dokumentuoti darbai retai atitinka moksliniam tyrimui keliamus reikalavimus. Be to, tiriamosios veiklos instrumentai retai taikomi realioms bibliotekų veiklos problemoms identifikuoti.

Paradoksas, kad, nors beveik trečdalis SVB sektoriaus darbuotojų pagal einamas pareigas turėtų atlikti mokslo tiriamąją veiklą, į jų kvalifikaciją ir kompetencijas beveik neatsižvelgiama. Dauguma jų neturi nė bazinių

tokiai veiklai reikalingų žinių ir įgūdžių, o kvalifikacijos tobulinimo galimybių taip pat trūksta. Tad nekeista, kad SVB daug dažniau yra tyrimo objektai, o ne iniciatorės, o pačių bibliotekų atliekami tyrimai yra neprofesionalūs. Galima pritarti E. Skuodytės įžvalgai, kad tai kenkia ir pačioms bibliotekoms. Dėl kompetencijų trūkumo ir prastos tyrimų kokybės neįmanoma nustatyti tikrųjų bibliotekos veiklos problemų, taigi tokių tyrimų pagrindu parengti siūlymai ir priimami sprendimai nepatikimi.

Tyrimo rezultatai greičiausiai nebuvo netikėti ir atskleidė didžiausius mokslinių tyrimų SVB trūkščius. Pirmiausia tai atitinkamų kvalifikacijų ir kompetencijų spragos. Kita ir, ko gero, dar svarbesnė priežastis – nors daug SVB vadovų ir darbuotojų pozityviai vertina mokslo tiriamąją veiklą, suvokia jos svarbą ir potencialią naudą sektoriaus bibliotekų raidai, linkstama prie modelio, kuriame tyrimų iniciatorių vaidmuo tenka apskričių viešosioms bibliotekoms, o dar geriau – Nacionalinei bibliotekai.

Moksliniai tyrimai, rinkos tyrimai, informacinė analitinė veikla yra vienas iš patikimiausių būdų gauti žinių, reikalingų tikslingai bibliotekų plėtrai, argumentuotiems pokyčiams inicijuoti. Ši veikla neatskiriama modernios bibliotekos egzistavimo dalis: tai patikimi savęs pažinimo, refleksijos, planavimo, proaktyvumo instrumentai, todėl straipsnio „Savi-valdybių viešųjų bibliotekų mokslo tiriamoji veikla 2010–2015 m.“ pabaigoje pateiktos rekomendacijos galėtų tapti mokslinių tyrimų SVB sektoriuje organizavimo gairėmis.

Straipsnio „Viešųjų bibliotekų informacinė veikla“ autorė bibliotekininkų bendruomenei gerai žinoma mokslininkė, biblioterapijos ekspertė ir tinklaraštininkė dr. Daiva Janavičienė nagrinėja bibliotekose teikiamų informacinių paslaugų vietą, poreikį, reikšmę ir svarbą išryškindama viešųjų bibliotekų institucinę specifiką.

Pristatydama tyrimą, autorė kelia problemą, kad dėl viešųjų bibliotekų tinklo ir darbuotojų kaitos Lietuvoje, nesant kvalifikacijos tobulinimo sistemos, pastebima profesionalaus bibliotekinio darbo devalvacija. Ieškodamos savo vietos ir bandydamos įsitvirtinti arba bent išlikti bibliotekos

ieško papildomų, su bibliotekine veikla nesusijusių funkcijų, vietos valdžios kartais verčiamos užsiimti veikla, kurios neatlieka kitos institucijos. Ar iš tiesų viešoji biblioteka artimiausiu metu pasikeis iš esmės, transformuosis į ką nors visiškai naujo, gal pakis jos funkcijos, o gal informacinės technologijos (IT) ir laisvai prieinamos informacijos kiekiai sunaikins pačią biblioteką?

Ieškodama atsakymo į šį klausimą dr. D. Janavičienė išanalizavo visą šūsnį profesinės literatūros. Didelė tyrimo dalis skirta viešosios bibliotekos ištakoms, institucinei esmei, kaitai, ateities vizijoms drauge siekiant rasti informacinės veiklos vietą viešojoje bibliotekoje, pagrįsti šios veiklos reikšmę, turinį, apimtį, prasmę, poreikį, instrumentus ir pan. Ši tyrimo dalis galėtų tapti atskiru tyrinėjimu, kuriame pristatomi ir apibendrinami bibliotekų ateities scenarijai, žinomų Lietuvos ir užsienio bibliotekininkystės teoretikų įžvalgos, tarptautinių bibliotekininkų organizacijų dokumentuose įvardytos tendencijos, grėsmės ir galimybės.

Siekdama apibrėžti, kaip realizuojama informacinė viešųjų bibliotekų funkcija, autorė pasitelkia Lietuvos ir užsienio autoritetus. Analizės rezultatas – informacinės viešųjų bibliotekų funkcijos realizavimo procesų išgryninimas ir apibūdinimas. Akivaizdu, kad paslaugų spektras ir rūšys, jų teikimo būdai konkrečioje šalyje, regione ar bibliotekoje gali skirtis priklausomai nuo vartotojų poreikių. Svarbu tai, kad dr. D. Janavičienė ne tik pateikia informacijos paslaugų „sąrašą“ – straipsnyje nagrinėjamos tokių paslaugų realizavimo galimybės ir poreikis, paslaugų ir poreikių neatitikties priežastys, akcentuojama informacijos vartotojų pažinimo ir bibliotekininkų profesinių kompetencijų svarba. Atliktas tyrimas leido sukurti apibendrinančią bibliotekų informacinės veiklos teorinę schemą, kuri parodo esminius veiklos komponentus ir jų tarpusavio priklausomybę, ir galiausiai išskirti esmines informacijos paslaugų viešosiose bibliotekose kryptis.

Trečias šiame rinkinyje pristatomas tyrimas skirtas SVB suaugusių vartotojų skaitmeninio raštingumo analizei, jų galimybėms ir potencialiems

poreikiams identifikuoti, probleminėms sritims nustatyti. Autorė – Nacionalinės bibliotekos Bibliotekininkystės skyriaus vyriausioji metodinė tyrėja, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto dėstytoja, turinti kelių dešimtmečių pedagoginio ir mokslinio darbo patirtį komunikacijos ir informacijos mokslų srityje, dr. Jurgita Rudžionienė.

Atkreiptinas dėmesys į straipsnio „Skaitmeninis viešųjų bibliotekų vartotojų (suaugusių) raštingumas“ skyrių, kuriame autorė analizuoja šiuolaikinę medijų ir informacinio raštingumo sampratą. Aptariama apibrėžimų evoliucija ir kaita, nes šis klausimas nuo pat informacinio raštingumo sąvokos atsiradimo 1974 m. tebėra aktualus svarstymų ir diskusijų objektas. J. Rudžionienė analizuoja ir pristato svarbiausius tarptautinius dokumentus: standartus, gaires, nacionalinių bibliotekininkų organizacijų siūlymus ir aiškinimus. Aptariami svarbiausi medijų ir informacinio raštingumo modeliai, jų taikymo galimybės. Atkreipiamas dėmesys į skaitmeninio raštingumo, kaip vienos iš bendrojo informacinio raštingumo integralių dalių, aktualizavimą nūdienos visuomenėje, siekiant mažinti informacinę, kartu ir ekonominę, taip pat socialinę atskirtį.

Tyrimui atrinkta dvylika Lietuvos rajonų SVB ir jų filialų iš visų apskričių. Labiau nutolę nuo didžiausių Lietuvos miestų rajonai buvo pasirinkti atsižvelgiant į tai, kad jų gyventojai dėl ekonominių, geografinių ir pan. veiksnių mažiau naudojami IT priemonėmis, dėl to turi mažiau galimybių naudotis informacija, kurios prieigai šios priemonės būtinos, turi menkesnes galimybes kelti kvalifikaciją. Analizuodama ši SVB vartotojų segmentą, autorė siekia išsiaiškinti SVB galimybes organizuojant ir įgyvendinant vartotojų skaitmeninio raštingumo ugdymo veiklą ir parengti atitinkamas rekomendacijas.

Tyrimo rezultatai ir jų analizė parodė tai, ko buvo galima tikėtis: SVB vartotojai į bibliotekas ateina praleisti laisvalaikio arba dėl pažintinių tikslų, dauguma vartotojų naudojami populiariausiomis elektroninėmis paslaugomis, yra įvaldę „klasikines“ IT priemones ir įrankius, dalyvauja mokymuose, gana daug žino apie interneto grėsmes ir pavojus. Kita vertus,

tyrimas parodė, kad SVB vartotojai, neturintys reikiamų skaitmeninio raštingumo gebėjimų, neturi motyvacijos juos tobulinti, įgyti naujų. Svarbu tai, kad atliktas tyrimas leido „dokumentuoti“ esamą situaciją, o tai gali būti naudinga stebint jos pokyčius. Viešosios bibliotekos turėtų nuolat tirti ir analizuoti SVB vartotojų skaitmeninio raštingumo būklę, žinoti jų poreikius, galimybes, norus ir siekius taikyti naujausias IT priemones ir įrankius. Tokie duomenys yra pagrindas organizuojant skaitmeninio ir medijų raštingumo mokymus, kurie, viena vertus, padėtų vartotojams, kita vertus, leistų bibliotekininkams pritaikyti edukacinės veiklos patirtį, žinias ir įgūdžius, keltų bibliotekos prestižą.

Mokslinių straipsnių rinkinyje gausu lentelių, diagramų, schemų, kurios papildo pristatomą medžiagą ir lengvina skaitymą. Svarbu atkreipti dėmesį į autorių pateiktas rekomendacijas ir siūlymus, tolesnių tyrimų instrumentus. Kūrybiškas šių priemonių taikymas gali padėti spręsti kai kurias problemas vietoje, nelaukiant nurodymų „iš viršaus“. Atliktų tyrimų kokybę liudija išsamūs literatūros sąrašai, kuriuos, jei reikia, galima naudoti gilinantis į pateiktą informaciją, taip pat siekiant asmeninio profesinio tobulėjimo.

PADĖKOS

E. Skuodytė nuoširdžiausiai dėkoja apskričių viešųjų bibliotekų specialistėms Ritai PALIUKAITEI-MEDECKIENEI (Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka), Paulinai SPRINDŽIUKAITEI (Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka), Irminai GIRNIENEI (Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka), Ievai DRYŽAITEI (Kauno apskrities viešoji biblioteka), Astai VALAITYTEI (Kauno apskrities viešoji biblioteka), Ievai VOLSKYTEI (Klaipėdos apskrities viešoji Ievos Simonaitytės biblioteka), dalyvavusioms rengiant tyrimo dokumentus, renkant ir sisteminant tyrimo duomenis, pateikusioms konstruktyvius pasiūlymus dėl tyrimo organizavimo, taip pat širdingai dėkoja visiems SVB darbuotojams, dalyvavusiems tyrime.

Dr. J. Rudžionienė dėkoja visoms pakviestoms ir tyrime maloniai sutikusioms dalyvauti ir bendradarbiauti SVB – Jonavos, Joniškio, Kelmės, Kupiškio, Mažeikių, Molėtų, Šakių, Šilalės, Širvintų, Švenčionių, Skuodo ir Varėnos, jų vadovams, vadovėms ir darbuotojams, geranoriškai sutikusiems bendradarbiauti atliekant tyrimą; taip pat šių bibliotekų lankytojams, sutikusiems dalyvauti tyrime ir pareiškusiems savo nuomonę.

Autorės nepaprastai dėkingos kantriems recenzentams už dėmesį atliktiems darbams, skirtą laiką, išvalgią kritiką, rekomendacijas, ypač vertingus dalykinius patarimus ir pasiūlymus.

Autorės taip pat nuoširdžiai dėkoja leidinio mokslinei redaktorei dr. Marijai Prokopčik už profesionalias pastabas, palaikymą ir padėsinimą, supratingumą, kantrybę, geranoriškumą ir kolegišką bendradarbiavimą rengiant straipsnius leidiniui.

SAVIVALDYBIŲ VIEŠŪJŲ BIBLIOTEKŲ MOKSLO TIRIAMOJI VEIKLA 2010–2015 METAIS

Elvyda SKUODYTĖ

Santrauka

Tiriamoji veikla, įvairios jos formos, o ypač moksliniai tyrimai ir inovacijos – viena iš svarbių Europos Sąjungos politikos strategijų, kuriomis kiekvienoje veiklos srityje siekiama įgyti patikimus instrumentus, sudarančius galimybę veikti joje atsakingai, užtikrinti, kad novatoriškos idėjos virstų paklausiais produktais ir (ar) paslaugomis, gerinančiomis žmonių gyvenimą, padedančiomis spręsti ir skubias, ir ilgalaikes visuomenės ar konkrečios bendruomenės problemas.

Savivaldybių viešųjų bibliotekų (SVB) mokslo tiriamoji veikla niekuomet nebuvo specialaus tyrimo objektas, tačiau šias bibliotekas taip pat veikia sunkiai prognozuojama vidinės ir išorinės aplinkos kaita, dažnai tvirtinama, jog jų tikslams stinga aiškumo, o veiklos rezultatai sunkiai išmatuojami. Manoma, jog šiame sektoriuje rečiau nei kitose bibliotekų sistemose tiriamos veiklos plėtros tendencijos, planai, vadybiniai sprendimai grindžiami mokslo duomenimis, menkai kontroliuojamas jų įgyvendinimas, matuojama įvairių veiksmų įtaka, vertinami pasiekti rezultatai. Mokslo tiriamosios veiklos metodais gaunama informacija nelaikoma sprendimų priėmimo ištekliumi, nėra praktinės patirties rengiant prognozes ir panaudojant tam socialinio modeliavimo metodus.

Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kokia yra mokslo tiriamosios veiklos būklė SVB sektoriuje, suprasti, ar ir kiek jame yra intelektualio įdirbio kuriant naujas žinias ir (ar) taikant jas praktinėje bibliotekų veikloje.

Tyrimo rezultatai leidžia pastebėti, kad sektoriuje nėra patikimų susitarimų nei dėl šios veiklos terminijos, nei dėl turinio, nei dėl procedūrų. Nors sektoriaus veiklos laukas tyrinėjamas gana intensyviai, SVB indėlis į tiriamąją veiklą sektoriuje kuklus, veiklos institucionalizavimo lygis žemas. Didesnė savarankiškai atliktų tiriamojo pobūdžio darbų dalis sektoriuje nedokumentuojama, o dokumentuoti darbai retai atitinka tam keliamus reikalavimus; mokslo tiriamosios veiklos instrumentai nepanaudojami realioms bibliotekų veiklos problemoms nustatyti, parengti pasiūlymai irgi neatitinka realių bibliotekų poreikių, taigi ir vadybiniai ar technologiniai sprendimai, priimti jų pagrindu, tampa nepatikimi.

Tyrimo rezultatai įtikinamai parodo, kad ir mokslinių tyrimų, ir informacinės analitinės veiklos kompetencijos sektoriuje yra nepakankamos. Struktūrinis bibliotekų kapitalas arba nevaldomas, arba tai daroma neefektyviai. Nustatyta neatitiktis tarp veiklos dokumentuose reglamentuojamų nuostatų ir realiai atliekamų darbų, smarkiai skiriasi sektoriuje rengiamų informacinių analitinių darbų (metų veiklos ataskaitų) autorių, jų vadovų ir išorės ekspertų vertinimai.

Deklaruodami mokslo tiriamosios veiklos teorinę reikšmę, jos svarbą bibliotekoms ir jų įsitvirtinimui socialinėse struktūrose, dauguma SVB vadovų ir SVB darbuotojų nemato sektoriaus bibliotekų kaip šios veiklos organizatorių ir savarankiškų vykdytojų. Jie renka veiklos modelį, kai šios srities intelektualiniai sprendimai ir įgyvendinimo praktika telkiami stambesnėse korporatyviniuose struktūrose, pirmenybę teikdami Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai (LNB), iš dalies – apskričių viešosioms bibliotekoms (AVB). Aukštosios mokyklos nelaikomos pagrindinėmis šios veiklos partnerėmis.

1. TYRIMO PAGRINDIMAS IR METODIKA

1.1. Tyrimo pagrindimas

Bibliotekinių procesų informatizavimas, stiprėjantis bibliotekų veiklos intelektualinis dėmuo, auganti konkurencija informacinių ir kultūros paslaugų srityje, pavojus išnykti, pasimesti šių paslaugų rinkoje skatina bibliotekas laiku ir tinkamai reaguoti į permainas, įtaigiai ir teisingai informuoti visuomenę apie savo galimybes dalyvauti paslaugų rinkoje ne tik teikiant kokybiškas paslaugas, bet ir išsaugant institucinę identitetą. Įvairiapusės analizės ir vertinimų taip pat reikalauja ir būtinybė bibliotekose dirbančiam darbuotojui suvokti save kaip profesinės veiklos subjektą. Negalime kalbėti apie bibliotekų darbuotojų profesinę savimone, kol neturėsime pakankamai žinių apie bibliotekas ir bibliotekininkus. Moksliniai ir rinkos tyrimai, informacinė analitinė veikla yra vieni iš patikimiausių būdų gauti reikalingų žinių apie pokyčius, instrumentai, sudarantys galimybę išsiaiškinti realią būklę viešųjų bibliotekų (VB) sektoriuje. Jie turėtų būti itin kruopščiai vertinami ir naudojami.

Atliekant tiriamąją veiklą nustatomi organizacijoje ir jos išorinėje aplinkoje vykstantys pokyčiai, visuomenės ir (ar) jos dalies – aptarnaujamos bendruomenės poreikių plėtros tendencijos, užtikrinamas nuolatinis atgalinis bibliotekos, visuomenės ir bendruomenės ryšys. Šiais argumentais paprastai grindžiamas kultūros tyrimų aktualumas ir praktinė nauda.

Tyrimų poreikis tampa ypač aktualus ir dėl XX amžiaus pabaigos socialinių, ekonominių ir politinių, taip pat esminių visuomenės struktūrų pokyčių. Bibliotekų skaitytojų (vartotojų) sritis, ilgą laiką buvusi beveik nepaveikta permainų, šiuo metu yra sparčiai kintantis bibliotekos veiklos objektas: formuojasi sudėtinga, daugialypė bibliotekos vartotojų struktūra, didėja diferenciacija ir pagal skaitytojų aktyvumą, ir pagal naujus kriterijus (užsiėmimo sritį, gyvenimo stilių, pajamas, santykį su informacijos šaltiniais ir kt.), kinta šios grupės mentalitetas. Vienas svarbiausių tiriamosios

veiklos uždavinių yra patikimai išskirti naujus diferencijuojančius rodiklius, nustatyti jų poveikį vartotojo elgesiui, atskleisti ryšį tarp skaitytojo charakteristikų ir jo socialinių požymių.

Nuolat kintant žmonių poreikiams, aktuali ir patikima informacija apie juos gyvybiškai reikalinga bet kuriai paslaugas teikiančiai organizacijai. Ieškant sprendimų bibliotekose, būtina remtis vartotojų, taip pat ir tų žmonių, kurie jose nesilanko, poreikių analize. Tik gerai žinodamos šiuos poreikius, naudodamos patikimus diagnostikos metodus, bibliotekos turės pagrindą spręsti, kaip joms organizuoti savo informacijos išteklių kompleksavimo politiką, naudoti informacinio aptarnavimo formas ir metodus.

Reikalinga strateginė informacija ir apie besikeičiantį socialinį bibliotekos veiklos kontekstą. Kultūros tyrinėtojai jau ketvirtą dešimtmetį analizuoja ir aprašo kintantį kultūros modelį [10], kuris formuojasi radikaliai kintant rinkoms ir sparčiai atsinaujinant technologijoms. Šiandien daugybei žmonių prieinama interaktyviose aplinkose pateikta tekstinė, garso, vaizdo ir duomenų bazių informacija. JAV medijų tyrinėtojas H. Jenkinsas, apibūdindamas šį kultūros raidos etapą kaip *dalyvaujamąją kultūrą*, teigia, kad šiame etape kultūra beveik nekuria kliūčių meninei kūrybai ir pilietiniam įsitraukimui. Dar daugiau – ji itin skatina ir kūrybą, ir dalijimąsi kūriniais ir yra pagrįsta tam tikra neoficialia edukacija, kurią pasitelkę patyrę dalyviai perduoda žinias naujokams [žr. 10, p. 91]. Tokioje aplinkoje kultūros organizacijos veikia kraštutinio neuztikrintumo sąlygomis, taigi jos susiduria ir su poreikiu kitaip organizuoti veiklą. Negebėjimas pažinti arba atsisakymas pripažinti šiuos pokyčius gali reikšti tik tai, kad organizacija vis mažiau galės pasiūlyti paslaugų potencialioms auditorijoms, nusiteikusioms aktyviai dalyvauti kūrybinuose procesuose.

Šioje situacijoje susiduriama ir su kitais iššūkiais. Prieš skirdamos nemažai išteklių vienai ar kitai inovacinei veiklos sričiai, investuodamos į naujas paslaugas ar įrangą, bibliotekos ne tik turi išlaikyti pusiausvyrą tarp tradicinių jos paslaugų ir investicijų, bet ir atskirti, kas iš tiesų yra tik praeinanti mada, o kas ilgalaikis ir socialiai reikšmingas pokytis. Naujovių

diegimo praktika tampa ypač svarbi keičiantis bibliotekų veiklos aplinkybėms – šios įstaigos privalo teikti aukštos kokybės paslaugas su mažėjančiais ištekliais ir operaciniais gebėjimais. Kadangi inovacijoms reikalingų žinių gavimas tiesiogiai siejamas *su moksliniais tyrimais ir plėtra*, svarbu turėti patikimų žinių, ar mokslinė veikla yra viešųjų bibliotekų veiklų sąrašuose, kaip ji suprantama ir koks jos vaidmuo viešųjų bibliotekų veiklų struktūroje. Tik turėdami tokių žinių galėsime modeliuoti bendrąją viešųjų bibliotekų veiklos praktiką nacionalinės mokslinės veiklos sistemos kontekste.

Taigi tyrimai bibliotekose būtini. Be abejo, ir sociologiniai tyrimai, ir rinkodaros metodai viešosiose bibliotekose nėra visiškai nauja praktika. Tačiau nedidelėse bibliotekose, kokios dažniausiai ir yra SVB, aptarnaudami vartotojus bibliotekininkai dažniausiai remiasi savo patirtimi, nors dažnai tokios žinios paviršutiniškos ir niekuo nepagrįstos. Užuot kūrūsios ir diegusios inovatyvius produktus ir paslaugas, bibliotekos dažniau vežasi tikrovę, tiria pokyčius, kai jie jau tampa stabiliu, besikartojančiu reiškiniu. Kita vertus, be atodairos, nesirinkdamos diegia naujoves, nors šios pirmiau turėtų būti „patikrintos“, „paragautos“ mokslo ir jo aprobuotos. Reikalingi išsamūs tyrinėjimai, nes mitai apie bibliotekas (taip pat ir apie vis mažėjančią bibliotekų lankymą) plinta, nors iš kai kuriose užsienio šalyse atliktų darbų galima spręsti priešingai: bibliotekos atlieka didžiulį vaidmenį visuomenės gyvenime ir jis turi ir gali būti stiprinamas. Akivaizdu, jog bibliotekoms būtina tapti „matomesniu“ socialiniu institutu. Modernizuotos ir tinkamai finansuojamos šios įstaigos visiškai gražina „įdėtas“ investicijas. Labai svarbu išgvildinti ir daugybę kitų problemų – kad ir paslėptas masinės sąmonės struktūras: vertybines nuostatas, motyvacijas, susiformavusius stereotipus ir t. t. Tik šios žinios leis nustatyti bibliotekų veiklos pokyčiams svarbius reiškinius ir jų priežastis, neapsiribojant vien vartotojų „pasitenkinimo“ ar „nepasitenkinimo“ vertinimais.

SVB mokslo tiriamoji veikla Lietuvoje niekuomet nebuvo specialaus tyrimo objektas. O ji tampa gana sudėtinga problema dėl daugybės neapibrėžtumų ir vieno požiūrio į šią veiklą profesinėje bendruomenėje

stokos. Mokslinės veiklos instrumentai (analizė, vertinimas, palyginimas, apibendrinimas ir t. t.) naudojami daugelyje bibliotekų veiklos sričių: vadyboje – pagrindžiant organizacinius sprendimus, rengiant atskiras veiklos sritis reglamentuojančius dokumentus; gamybinėje veikloje – randant naujus pažangius veiklos metodus ir pritaikant juos bibliotekos gamybiniams procesams ir procedūroms tobulinti, rengiant rekomendacijas, naujovių apžvalgas ir konsultacijas; teikiant bibliotekos paslaugas, didinant prieigą prie bibliotekose turimų žinių, atskleidžiant turimus bibliotekose išteklius, jų visuomeninę vertę ir turinį. Viena bibliotekos veiklos sritis – metodinė veikla – iš esmės remiasi moksline pažintine funkcija; praktikoje ji glaudžiai susijusi ir persipynusi su moksline veikla, nes abiejų šių veiklos sričių rezultatai vertinami remiantis naujoviškumo pozicijomis, matuojant jų reikšmingumą pagal tai, ar jų rezultatuose yra naujoviškumo elementų, padedančių augti bibliotekų veiklos efektyvumui ir kokybei.

Šiandien nėra aiškiai sutarta dėl ribos tarp „grynojo“ mokslinio tyrimo ir rinkos tyrimo. Bibliotekinės (kaip ir bet kurios kitos rinkodaros) užnugaryje visuomet galima pamatyti visą sociologinių mokslų kompleksą. Nors pagrindiniai rinkodaros objektai yra poreikis, pasiūla ir jų santykis, šių santykių pagrindas ne vien ekonominis: tai ir socialinės normos, socialiniai lūkesčiai, socialiniai vaidmenys, ir socialiniai mainai. Bibliotekinė rinkodara, kuri dažniausiai analizuoja bibliotekininko (bibliotekos) ir vartotojo socialinius vaidmenis, nustato šių socialinių veikėjų tarpusavio lūkesčius, ieško efektyvių būdų juos tenkinti. Socialiniai mainai priklauso nuo pozicijų (demografinių, ekonominių, politinių, kultūrinių ir pan.), kurias atskiri individai užima visuomenėje, taip pat nuo bibliotekos turimų produktų ir paslaugų, kurias ji gali tokiems mainams pasiūlyti. Taigi akivaizdu, kad šie klausimai keliami ne tik rinkos, bet ir mokslinių tyrimų kontekste. Dėl to ir tai, kodėl konkretus tyrimas priskiriamas tam tikros rūšies tyrimams, dažnai priklauso ir nuo tyrėjo, jo žinių ir keliamų tikslų, tiksliau – jo mokėjimo sukurti tam tikrą „sociologinį požiūrį“ į tyrinėjamą problemą, gebėjimo atliekamą tyrimą padaryti įdomų platesnei auditorijai, ne tik konkrečiai bibliotekai.

VB sektoriuje galima nujausti vadybinių kompetencijų stygių, ypač veiklos dokumentų rengimo srityje. Remiantis bibliotekų praktinės veiklos analizių duomenimis taip pat galima spėti, kad sektoriaus bibliotekoms vadovaujančių (ir veiklos dokumentus kuriančių) asmenų nuostatos dėl mokslo tiriamosios veiklos yra nenuoseklios: dažniau ji laikoma papildoma, šalutine, atsitiktine, tikimybine, atliekama, kai „reikia“, t. y. kai tokius veiksmus diktuoja išorės subjektai (bibliotekos savininkas, projektinės veiklos rėmėjas ar organizatorius, regioninis ar nacionalinis metodikos centras, konkurentas ar pažengęs šioje srityje partneris ir pan.). Dažniausiai siekiama „apsidrausti“ ir užsitikrinti, kad, esant būtinybei, galima būtų pavesti tam tikrus darbus konkrečiam darbuotojui, neturint tikslo sukonstruoti šios veiklos valdymo modelį, užtikrinantį sistemingą jos planavimą, organizavimą ir įgyvendinimą.

Procesų valdymo teorijos ir praktikos klausimai bibliotekų vadybos srityje nagrinėjami retai, o ir valdymo teorijoje veiklos procesų ir valdymo procesų sąveikos mechanizmas išanalizuotas nepakankamai, tad ir mokslo tiriamosios veiklos valdymo modeliai bibliotekose dažniausiai nėra tikslingai ir profesionaliai kuriami ir dokumentuojami. Tikėtina, jog dėl šios priežasties šie modeliai turėtų būti neištobulinti, fragmentiški arba nenuoseklūs, neatspindintys to, kas svarbiausia. Ši aplinkybė taip pat gali prisidėti prie to, kad ir pati veikla taptų formali, neturinti didesnės praktinės reikšmės, nes realioje veikloje formaliai sukonstruotų modelių nepaisoma arba paisoma tik iš dalies. Situaciją labiausiai sunkina tai, kad neturime ir aiškiai, tiksliai apibrėžtų šio konkretaus proceso parametrų: neaiškus ir tiksliai neapibrėžtas proceso turinys; nenustatyta tvarka ir seka, kaip turi vykti procesas; neaišku, kas yra tikrieji proceso dalyviai ir koks kiekvieno jų indėlis ir vaidmuo jį vykdant. Taigi per menkai išanalizuota mokslo tiriamosios veiklos situacija SVB sektoriuje yra akivaizdi problema.

Tyrimo tikslas – apibendrinti šešerių metų (2010–2015 m.) mokslo tiriamojo darbo patirtį SVB, išanalizuoti šiuo laikotarpiu atliktų mokslinių tyrimų ir kitos tiriamosios veiklos praktiką.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) išanalizuoti mokslo tiriamosios veiklos terminiją, vartojamą SVB veiklos dokumentuose, šios veiklos organizavimo ir valdymo viešosiose bibliotekose nuostatas ir jų reglamentavimo praktiką;
- 2) nustatyti, kokios mokslo tiriamosios veiklos formos (moksliniai tyrimai, rinkos tyrimai, tyrimai, reikalingi vadybiniam sprendimams priimti, analitinės ataskaitos) paplitusios SVB sektoriuje, ir įvertinti, kaip atlikti darbai atitinka kokybės kriterijus;
- 3) ištirti mokslo tiriamosios veiklos rezultatų sklaidos ir panaudojimo patirtį viešosiose bibliotekose;
- 4) išsiaiškinti mokslo tiriamosios veiklos plėtros galimybes viešosiose bibliotekose.

Pagrindinės tyrimo sąvokos

Analitinė ataskaita – dokumentas, kuriame pateikiamas išsamus studijuojamo objekto ar nagrinėjamo klausimo tyrimas: argumentuojamas darbo aktualumas, nusakomas jo tikslas ir pagrindiniai uždaviniai, apibūdinami šaltiniai, kuriais remiantis tyrinėjamas klausimas ar objektas, analizuojamos svarbiausios temos, pateikiamos argumentuotos išvados ir gautų rezultatų produktyvumo įvertinimas, tolesnės raidos prognozė. Svarbiausias analitinės ataskaitos elementas yra analizės metodas; dažniausias veiklos analizės pagrindas – veiklos rezultatų ir siekiamų (planinių) tikslų palyginimas.

Dalyvavimo tyrimuose funkcija – atlikti dalį su tyrimu susijusių darbų, pavyzdžiui, parengti anketą, surinkti duomenis, apibendrinti duomenis ir pan.

Informacinė analitinė veikla – profesinė veikla, kurią sudaro tikslinga duomenų (informacijos) paieška, surinkimas, kokybiško informacijos turinio perteikimas (duomenų analizės ar jų apdorojimo būdu) ir produktyvus tokios informacijos panaudojimas profesiniams uždaviniams spręsti. Socialinėje srityje, politikoje ir versle informaciniai analitiniai darbai skirti

visų pirma vadybiniams poreikiams tenkinti, t. y. įvairių įstaigų, visuomeninių, verslo ir politinių organizacijų vadovų reikmėms.

Mokslo tiriamoji veikla – sistemingai atliekamas kūrybinis pažinimo darbas, apimantis bibliotekose atliekamus mokslinius tyrimus, rinkos tyrimus ir (arba) tyrimus, reikalingus vadybiniams sprendimams parengti, įvairius analitinius darbus, kuriais siekiama spręsti praktinius uždavinius, taip pat veiklas skleidžiant informaciją apie tiriamųjų darbų rezultatus ir integruojant juos į bibliotekų praktiką.

Rinkos tyrimas ir viešosios nuomonės apklausa – rinkos galimybių, informuotumo, prekių ir paslaugų priimtimumo ir pažinimo, vartotojų pirkimo įpročių tyrimas, siekiant skatinti pardavimą ir kurti naujas prekes ir paslaugas, įskaitant statistinę rezultatų analizę; viešosios nuomonės apie politiką, ekonomiką ir socialines problemas tyrimas ir statistinė jo rezultatų analizė.

Taikomieji moksliniai tyrimai – eksperimentiniai ir (arba) teoriniai pažinimo darbai, atliekami norint gauti naujų žinių ir pirmiausia skiriami specifiniams praktiniams tikslams pasiekti arba uždaviniams spręsti.

Tyrimų vykdymo funkcija – savarankiškai atlikti visus su tyrimu susijusius darbus (parengti tyrimo programą ir dokumentus, surinkti ir apibendrinti duomenis, parengti tyrimo ataskaitą).

1.2. Tyrimo metodika

Tyrimui atlikti pasirinktas koordinuotojo tyrimo būdas. Darbas atliktas dalyvaujant LNB (tyrimui vadovaujanti ir tyrimą koordinuojanti institucija), bendradarbiaujant (partnerių teisėmis) su apskričių viešosiomis bibliotekomis (5):

- Kauno apskrities viešąja biblioteka,
- Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitytės viešąja biblioteka,
- Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešąja biblioteka,
- Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešąja biblioteka ir
- Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešąja biblioteka (VAVB).

Parengta originali tyrimo metodika; tyrimo kartotinumų galimybę užtikrina parengtos išsamios rekomendacijos [18], kuriose pateiktas tyrimo pagrindimas, tikslai ir uždaviniai; duomenų palyginamumą užtikrina unifikuoti duomenų registravimo blankai. 8 priedus (12 dokumentų) parengė LNB tyrimo koordinatorius, 1 dokumentą (7 priedą) parengė VAVB specialistė. Tyrimo dokumentai buvo aptarti ir suderinti su visais tyrimo dalyviais ir, suderinus su tyrimo partneriais, pagal pasiūlymus patikslinti.

Tyrimas atliktas naudojant kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus. Buvo atlikta bibliotekų veiklą reglamentuojančių dokumentų (bibliotekų nuostatų, struktūrinių padalinių, personalo pareigybių nuostatų) ir jų turinio analizė, mokslo tiriamosios veiklos proceso organizavimo SVB duomenų (struktūrų formavimo, funkcijų pasiskirstymo ir pan.) analizė; SVB savarankiškai parengtų mokslo tiriamųjų darbų (jų tematikos, formos, apimties, paskirties aspektu, pagal iš anksto parengtus kriterijus) analizė ir vertinimas; kitų institucijų tiriamuoju laikotarpiu SVB tyrimo lauke parengtų darbų statistinių duomenų analizė pagal parengtą unifikuotą formą; SVB atliktų mokslo darbų ir jų rezultatų sklaidai skirtų priemonių analizė, SVB parengtų metų veiklos ataskaitų analizė ir vertinimas (pagal iš anksto parengtus vertinimo kriterijus); bibliotekų vadovų ir darbuotojų, kurių funkcijos susijusios su tiriamosios veiklos organizavimu, valdymu ir įgyvendinimu, anketinė apklausa.

Bibliotekų veiklos dokumentus analizavo AVB tyrėjai. Nuostatai, kiti tyrimui reikalingi dokumentai, kurie rasti viešai prieinami interneto svetainėse (59 SVB), buvo peržiūrėti *de visu*, išanalizuotas jų turinys; išrašus iš struktūrinių padalinių ir pareigybių nuostatų, kuriuose reglamentuojamos tiriamosios veiklos funkcijos, taip pat duomenis apie šias funkcijas vykdančius darbuotojus pateikė regionų SVB (54 SVB), surašydamos juos į tam parengtus unifikuotus duomenų lapus. Anketuoti buvo parengti originalūs klausimynai (pagrindinė rengėja – LNB, žr. 8, 9 priedus), jie aptarti ir suderinti su AVB specialistais.

Po konsultacijų su AVB tyrėjais šio tyrimo kontekste nutarta never-
tinti ir į tiriamųjų darbų sąrašus neįtraukti kraštui (bendruomenėms,
kaimams, istorijoms, atskiriems kultūros ar atminties objektams) doku-
mentuoti skirtų darbų, taip pat ir kitų bibliotekinei kraštotyrai priskiriamų
darbų (bibliotekų istorijų, metraščių, kronikų ir pan.) dėl jų išskirtinumo
ir su tuo susijusio poreikio sukurti atskirą šių darbų vertinimo metodiką.
Tyrėjų manymu, būtų racionalu atskirai patyrinėti SVB krašto dokumen-
tavimo darbų rengimo praktiką, nes ši veikla yra, o ir ateityje turėtų būti
viena reikšmingiausių šių institucijų veiklos sričių.

SVB metų veiklos ataskaitos šiame tyrime vertinamos kaip doku-
mentas, kuris turėtų atitikti *analitinės ataskaitos* kategorijai priskiriamus
darbus. Remiantis šiam dokumentui parengti skirtomis rekomendacijomis
[4, 5, 6, 7, 8, 9] ir viešųjų bibliotekų praktika, daroma prielaida, jog tai
vienas iš pagrindinių bibliotekų veiklos įsivertinimo būdų, kurio rezul-
tatais remiamasi formuojant bibliotekų vadybos kultūrą, instrumentas,
padedantis suvokti savo instituciją kaip visumą, ir sutarti dėl jos tobuli-
nimo krypčių.

Vertinant šiuos darbus remtasi informacinio analitinio darbo žanrui
keliamais metodologiniais reikalavimais, kurie suformuluoti kaip tam tikri
principai. Svarbiausi – moksliškas, kompleksiškas, sistemingas, objektyvus,
tikslumas, patikimumas, veiksmingumas, operatyvumas ir efektyvumas.
Vadovautasi nuostata, kad, nepaisant šių reikalavimų, analizės tikslai iš
esmės lieka nepasiekti, o jos rezultatai negali būti efektyviai panaudo-
ti pagrindžiant organizacijos plėtros strategijos ar politikos sprendimus.

Buvo sutarta, kad veiklos analizė laikoma tinkamai atliekama,
jeigu:

- vertinami reiškiniai, procesai, veiklos rezultatai susieti su vals-
tybėje (regione, savivaldai priskirtoje teritorijoje) įgyvendinama
ekonomine, socialine, ekologine, kultūros politika ir galiojan-
čiais teisės aktais;

- analizė paremta mokslo žiniomis, t. y. analizuojamos srities teorinėmis nuostatomis, paisoma toje veiklos srityje nustatytų dėsnių, pritaikant mokslo, technikos ir technologijos naujoves, naudojantis pažangiąja patirtimi ir naujausių tyrinėjimų rezultatais;
- analizė yra kompleksinė; analizuojamos visos veiklos grandys, visų organizacijos struktūrinių darinių veikla ir įvertinami atskirų organizacijos veiklų priežastiniai priklausomybės ryšiai;
- kiekvienas analizuojamas objektas vertinamas kaip sudėtinga dinamiška sistema, kurią sudaro tam tikru būdu tarpusavyje ir su išorine aplinka susiję elementai (sistemingumo principas); kiekvienas tų elementų taip pat turėtų būti analizuojamas atsižvelgiant į analizuojamo objekto vidinius ir išorinius ryšius, kiekvieno iš tų elementų tarpusavio priklausomybę ir tarpusavio pavaldumą;
- veiklos analizė yra objektyvi, konkreti ir tiksli, paremta patikima, patikrinta informacija, realiai atitinkančia objektyvią tikrovę, o išvados – tiksliais skaičiavimais (organizacijoje, kurios veikla analizuojama, turėtų būti nuolat tobulinami reikalavimai, keliami veiklos duomenų apskaitai, ir analizės metodika);
- analizė yra veiksminga; ji turi daryti įtaką organizacijos veiklai ir jos rezultatams, padėti atskleisti darbo procesų, technologijos ar kitokių institucijoje padarytų sprendimų spragas, netikslumus, aplaidumą darbe ir pan.; taip pat svarbu, kad apie analizės rezultatus būtų informuota ir organizacijos vadovybė, nes tik taip jos rezultatai galėtų būti praktiškai naudojami organizacijos vadybai, rengiant konkrečias priemones, koreguojant ir tikslinant plano duomenis; priešingu atveju analizės tikslai taip pat nepasiekiami;
- analizė atliekama planingai ir sistemingai; tokia veikla turi būti planuojama, konkretūs įpareigojimai paskirstomi veikiantiems asmenims (pareigybėms) ir užtikrinama jų vykdymo kontrolė.

Darbe analizuojamos SVB dvejų metų (2010 m. ir 2015 m. – palyginti ir pokyčiams įvertinti) veiklos ataskaitos.

Atliekant tyrimą analizuotos ataskaitos buvo sugrupuotos pagal atskirų regionų teritorijose veikiančias SVB; jas vertino AVB tyrėjai. Ir nors ataskaitų kokybė vertinta pagal tyrimo koordinatoriaus parengtus, visų tyrimo dalyvių apsvaistytus ir suderintus vienodus vertinimo kriterijus, vis dėlto galima tikėtis tam tikrų, tiesa, nereikšmingų vertinimo skirtumų, o tai apskritai būdinga ekspertų vertinimui. Tai neišvengiama dėl skirtingos tyrimą atliekančių vertintojų profesinės patirties, įgūdžių ir kompetencijų informacinės analitinės veiklos srityje, taip pat dėl ekspertų skirtingų charakterio savybių: reiklumo, principingumo, pagaliau sukauptų žinių kiekvienoje metų veiklos ataskaitoje analizuojamų veiklų srityje.

Vertinti du pagrindiniai šių darbų komponentai: bibliotekos veiklos turinio (atskirų veiklos sričių) analizės kokybė ir darbo įforminimo, jo struktūros pasirinkimo ir pateikimo (vaizdinės raiškos, iliustravimo) kokybė. Ir šios dalys, ir visas konkrečioje SVB atliktas darbas buvo vertinamas pagal 5 balų sistemą (1 lentelė) papildant šią sistemą nuliniu vertinimu (*vertinimo kriterijus žr. 5 priedė*).

1 lentelė. *Metų veiklos ataskaitų kokybės vertinimas (balais)*

Vertinimas	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Silpnai	Nepatenkinamai	Nevertinta
Balų skaičius	5	4	3	2	1	0

1.3. Tyrimo dalyviai

Tyrimo duomenys buvo renkami iš 59 SVB (98,3 proc. viso sektoriaus bibliotekų tinklo, N=60); jų rinkimą organizavo, į parengtus duomenų blankus įrašė ir susistemino AVB specialistai (tyrimo partneriai). Iš atskirų SVB surinkta informacija (duomenų blankai) persiųsti LNB, čia sudarytas bendras duomenų masyvas; jo pagrindu parengta bendroji tyrimo ataskaita. AVB (5) kiekviena atskirai apibendrina joms priskirtų SVB pateiktus duomenis (*duomenis apie regionų bibliotekas žr. 2 lentelėje*), savarankiškai parengė tyrimo dalis, atskleidžiančias kiekvieno regiono SVB situaciją atsižvelgiant į tiriamą problemą.

6 SVB (10,2 proc. visų tyrime dalyvavusių bibliotekų, N=59) pateikė ne visus tyrimo dokumentuose numatytus surinkti ir veiklos analizei reikiamus duomenis. Klaipėdos regiono bibliotekos (11 SVB, arba 18,6 proc. visų tyrime dalyvavusių bibliotekų, N=59) nepateikė duomenų apie SVB savarankiškai atliktus mokslo tiriamajai veiklai priskiriamus darbus.

Tyrimu siekta nuodugniai išsiaiškinti, kaip SVB sukonstruotas mokslo tiriamosios veiklos organizavimo modelis, todėl buvo numatyta ne tik nustatyti, kurioms pareigybėms ši veikla pavedama, bet ir einančių šias pareigas darbuotojų formalų pasirengimą arba potencialias žinias, reikalingas tinkamai atlikti šiai veiklai priskiriamus darbus. Tam bibliotekos buvo prašytos pateikti tokius duomenis – surašyti juos specialiai parengtuose duomenų blankuose (*1 priedas, 2 ir 3 lentelės*).

Apklausiai pasirinkta tikslinė atranka: vienas klausimynas buvo siunčiamas bibliotekų vadovams, kitas – bibliotekų darbuotojams. Darbuotojų sąrašas buvo suderintas su AVB tyrėjais ir sudarytas remiantis bibliotekų pateiktais duomenimis apie tuos iš jų, kuriems pagal pareigines instrukcijas SVB veiklos dokumentuose nustatyta mokslo tiriamosios veiklos funkcija.

Anketinėje apklausoje iš 59 SVB vadovų (direktorių pareigybės) dalyvavo ir į klausimus atsakė 43, arba 72,9 proc. visų tyrime dalyvavusių bibliotekų vadovų (*2 lentelė*); aktyviausi tyrimo dalyviai regionų lygmeniu Šiaulių regione (81,8 proc. visų tyrime dalyvavusių regiono bibliotekų, N=11), apskričių lygmeniu – Marijampolės apskrities (Kauno regionas) direktoriai (100,0 proc. visų apskrities SVB, N=5); pasyviausi regionų lygmeniu – Panevėžio regiono SVB (54,5 proc. visų tyrime dalyvavusių SVB, N=59), apskričių lygmeniu – Utenos apskrities SVB (Panevėžio regionas) vadovai (20,0 proc. visų tyrime dalyvavusių bibliotekų, N=5).

2 lentelė. *Dalyvavusių tyrime SVB ir jų vadovų (direktorių, atsakiusių į anketos klausimus, skaičius ir dalis (proc.) SVB tinklų struktūroje*

Eil. Nr.	Regionas	Apskritis	Yra SVB (skaičius)	Tyrime dalyvavo SVB		Tyrime dalyvavo SVB vadovų (skaičius ir dalis (proc.) vadovų struktūroje)	
				tyrinėta veikla	dalis (proc.) SVB tinkle	atsakė į klausimus	atsakė vadovų (proc.)
1.	Kauno		13	13	100,0	10	76,9
		Kauno	8	8	100,0	5	62,5
		Marijampolės	5	5	100,0	5	100,0
2.	Klaipėdos		11	11	100,0	8	72,7
		Klaipėdos	7	7	100,0	5	75,0
		Tauragės	4	4	100,0	3	71,4
3.	Panevėžio		12	11	91,7	6	54,5
		Panevėžio	6	6	100,0	5	83,3
		Utenos	6	5	83,3	1	20,0
4.	Šiaulių		11	11	100,0	9	81,8
		Šiaulių	7	7	100,0	6	85,7
		Telšių	4	4	100,0	3	75,0
5.	Vilniaus		13	13	100,0	10	76,9
		Vilniaus	8	8	100,0	7	87,5
		Alytaus	5	5	100,0	3	60,0
Iš viso			60	59	98,3	43	72,9

Anketinėje darbuotojų apklausoje dalyvavo 349 SVB darbuotojai (3 lentelė). Šios tiriamųjų respondentų imties dydis apskaičiuotas pagal formulę $n=1/(\Delta^2 + 1/N)$ ir proporcingai paskirstytas kiekvienai AVB, atsižvelgiant į šiuose regionuose tiriamojoje veikloje dalyvaujančių darbuotojų skaičių (duomenys buvo surinkti iš anksto, jais remiantis anketų skaičius paskirstytas teritorijoje). Generalinė visuma – profesionaliųjų bibliotekinių pareigas ėjusių SVB darbuotojų skaičius 2016 m. (N=2471), o pagrindiniai apklausos subjektai – pagrindinių SVB sistemų (toliau – centrinių) bibliotekų darbuotojai (N=991). Pastaroji grupė apklaustų ir atsakiusių į anketos klausimus SVB darbuotojų struktūroje sudaro 66,8 proc. visų tyrimo dalyvių (233 darbuotojai, N=349), o teritoriniuose padaliniuose dirbantis personalas – 30,4 proc. visų tyrimo dalyvių (106 darbuotojai, N=349).

Atliekant tyrimą buvo pasiekti ir apklausti SVB sistemose dirbantys asmenys, kuriems mokslo tiriamoji veikla privaloma (nustatyta jų veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose) arba, remiantis SVB pateiktais duomenimis, jie vienaip ar kitaip praktinėje veikloje susiduria su bent viena iš darbe tyrinėjamų šios veiklos krypčių: moksliniais tyrimais, rinkos tyrimais ar informacine analitine veikla.

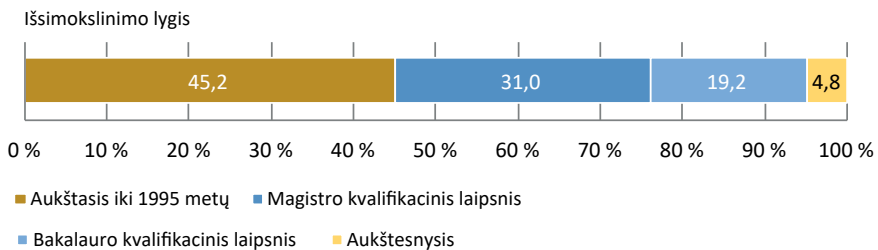
3 lentelė. *Dalyvavusių tyrime SVB ir jų darbuotojų, atsakiusių į anketos klausimus, skaičius ir dalis (proc.) SVB struktūroje*

Eil. Nr.	Regionas	Apskritis	Yra SVB (skaičius)	Tyrime dalyvavo darbuotojų							
				atsakė į klausimus	dalis (proc.) dalyvavusių darbuotojų struktūroje	iš jų					
						dirba viešosiose bibliotekose		dirba teritoriniuose padalinuose		nenurodė darbo vietas	
						skaičius	dalis (proc.) N=349	skaičius	dalis (proc.) N=349	skaičius	dalis (proc.) N=349
1.	Kauno		13	58	16,6	52	15,0	6	1,7		
		Kauno	8								
		Marijampolės	5								
2.	Klaipėdos		11	76	21,8	45	12,9	27	7,7	4	1,1
		Klaipėdos	7								
		Tauragės	4								
3.	Panevėžio		12	76	21,8	49	14,0	26	7,4	1	0,3
		Panevėžio	6								
		Utenos	6								
4.	Šiaulių		11	57	16,3	37	10,6	20	5,7		
		Šiaulių	7								
		Telšių	4								
5.	Vilniaus		13	82	23,5	50	14,3	27	7,7	5	1,4
		Vilniaus	8								
		Alytaus	5								
Iš viso			60	349	100,0	233	66,8	106	30,4	10	2,8

Anketinės apklausos dalyviai

Bibliotekų vadovai

Išsimokslinimas. Tyrime dalyvavusių (N=43) vadovų grupėje daugiausia (40, arba 93,0 proc. visų šios grupės dalyvių) įgijusių aukštąjį išsimokslinimą (1 pav.); kiek daugiau (+9,6 proc.) vadovų, įgijusių formalųjį bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos kryptių išsimokslinimą, nei vadovų, įgijusių kitų sričių išsimokslinimą. Be to, dauguma bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos srities išsimokslinimą įgijusių vadovų (15, arba 65,2 proc. visų šios grupės dalyvių) mokymo programas baigė iki 1995 metų.

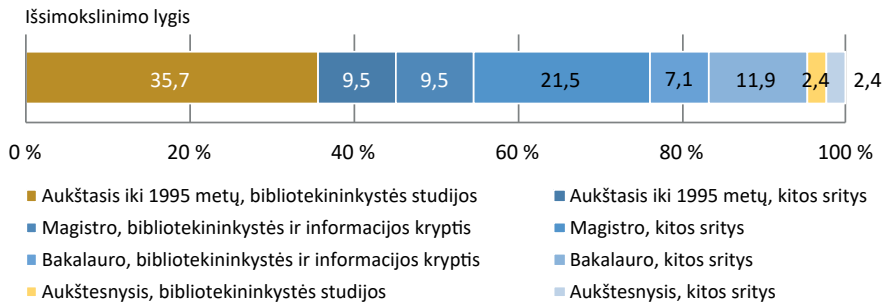

1 pav. Vadovų grupės dalyvių pasiskirstymas pagal išsimokslinimo lygį

Vėliau nei 1995 m. baigusią bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos kryptių studijų programas ir įgijusių magistro bei bakalauro kvalifikacinius laipsnius šiame pogrupyje palyginti nedaug – 7 asmenys (arba 16,7 proc. visų tyrimo dalyvių); palyginti su pastaraisiais, dvigubai daugiau (14, arba 33,3 proc.) yra magistro ir bakalauro kvalifikacinius laipsnius įgijusių asmenų, baigusią kitų sričių studijų programas (4 lentelė ir 2 pav.).

4 lentelė. Vadovų grupės dalyvių pasiskirstymas pagal išsimokslinimo lygį

Eil. Nr.	Išsimokslinimas	Iš viso		Iš jų			
				bibliotekinin- kystės, informa- cijos ir komuni- kacijos kryptis		kitų sričių	
		vadovų skaičius	proc.	vadovų skaičius	proc.	vadovų skaičius	proc.
1.	Aukštasis iki 1995 m.	19	45,2	15	35,7	4	9,5
2.	Magistro kvalifikacinis laipsnis	13	31,0	4	9,5	9	21,4
3.	Bakalauro kvalifikacinis laipsnis	8	19,0	3	7,1	5	11,9
4.	Aukštesnysis išsimokslinimas	2	4,8	1	2,4	1	2,4
Iš viso		42	100,0	23	54,8	19	45,2
Nenurodė		1	2,3				

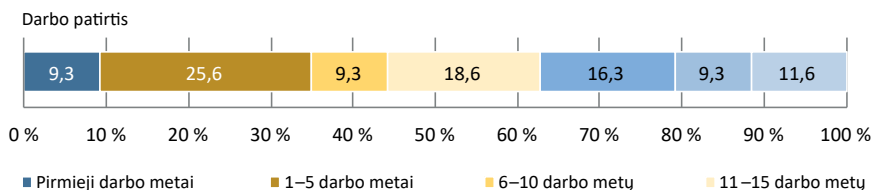

2 pav. Vadovų grupės dalyvių pasiskirstymas pagal išsimokslinimo sritis

Tarp kitų sričių specialybes įgijusių asmenų bibliotekų vadovais daugiausia dirba švietimo ir ugdymo srities specialistų (7, arba 16,6 proc. visų tyrimo dalyvių), viešojo administravimo ir vadybos specialistų (4 asmenys, arba 9,5 proc.) ir ekonomikos, žurnalistikos ar kultūros studijų kryptių mokymo programas (4 asmenys, arba 9,5 proc.) baigusiu specialistų.

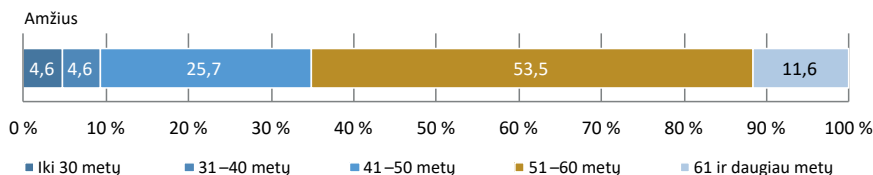
Darbo patirtis. Vidutinis tyrime dalyvavusių SVB vadovų darbo stažas einant pareigas, kurias jie ėjo tyrimo metu, – 13,4 metų. Pagal išdirbtus metus vadovus galima suskirstyti į 3 beveik vienodo dydžio grupes; didesnę grupę sudaro mažiausią darbo patirtį (iki 10 metų) turintys vadovai (19, arba 44,2 proc. visų grupės dalyvių); daugiau nei trečdalį

(15, arba 34,9 proc. visų grupės dalyvių) sudaro iki 20 metų darbo patirtį turintys vadovai; penktadalį (9, arba 20,9 proc. visų grupės dalyvių) sudaro daugiau nei 20 metų darbo patirtį turintys bibliotekų vadovai (3 pav.).

3 pav. Vadovų grupės dalyvių pasiskirstymas pagal darbo stažą

Amžius. Vidutinis dalyvavusių tyrime vadovų amžius – 51,5 metų. Didžiausią dalį grupėje (23, arba 53,5 proc.) sudaro 51–60 metų amžiaus asmenys, dar penktadalį (11, arba 25,6 proc.) – 41–50 metų amžiaus atstovai (4 pav.). Iki 40 metų amžiaus vadovų yra 4 (arba 9,4 proc. visų tyrime dalyvavusių SVB vadovų). Vyresnių nei 61 metų taip pat nedaug (5, arba 11,6 proc.). Vyresnio amžiaus (51–60 metų) vadovų grupėje didesnę pusę (65,2 proc.) sudaro vadovai, turintys formalųjį bibliotekininystės, informacijos ir komunikacijos kryptį išsimokslinimą.

4 pav. Vadovų grupės dalyvių pasiskirstymas pagal amžių

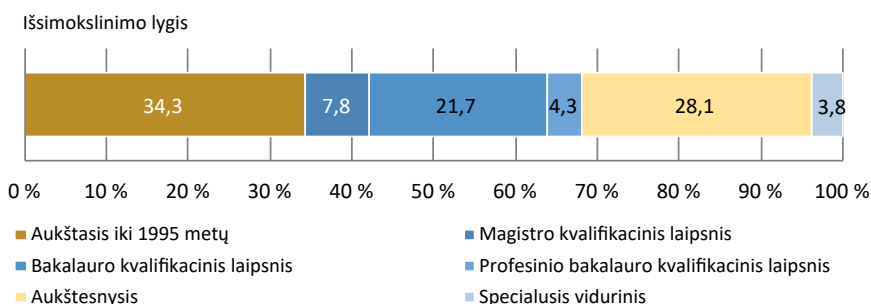
Bibliotekų darbuotojai

Išsimokslinimas. Duomenis apie išsimokslinimą pateikė 345 asmenys iš 349 (arba 98,8 proc. visų tyrimo dalyvių). Du trečdaliai apklausoje dalyvavusių darbuotojų (68,1 proc., arba 235 darbuotojai) yra įgiję aukštąjį (universitetinį ir kolegini) išsimokslinimą, trečiąją dalį apklaustųjų (31,9 proc., arba 110 tyrimo dalyvių) sudaro aukštesnįjį ir specialųjį

vidurinį išsimokslinimą įgiję SVB specialistai. Daugiausia tarp aukštąjį išsimokslinimą įgijusių specialistų mokymo programas yra išklausę iki 1995 m. (34,3 proc., arba 118 tyrimo dalyvių); bakalauro kvalifikacinį laipsnį įgiję penktadalis (21,7 proc., arba 75), magistro kvalifikacinį laipsnį mažiau nei dešimtadalis (7,8 proc., arba 27) tyrimo dalyvių. Aukštesnįjį išsimokslinimą įgiję SVB specialistai sudaro 28,1 proc. (97) visų tyrimo dalyvių; nedidelė dalis (3,8 proc., arba 13) tyrimo dalyvių yra įgiję specialų vidurinį išsimokslinimą (5 lentelė, 5 pav.).

5 lentelė. Tyrimo dalyvių (darbuotojų) pasiskirstymas pagal išsimokslinimo lygį

Eil. Nr.	Išsimokslinimo lygis	Tyrimo dalyvių skaičius	Tyrimo dalyvių dalis (proc.) grupės struktūroje
1.	Aukštasis išsimokslinimas	235	68,1
1.1.	Universitetinis, įgytas iki 1995 metų	118	34,3
1.2.	Įgytas bakalauro kvalifikacinis laipsnis	75	21,7
1.3.	Įgytas magistro kvalifikacinis laipsnis	27	7,8
1.4.	Įgytas profesinio bakalauro kvalifikacinis laipsnis	15	4,3
2.	Įgytas aukštesnysis išsimokslinimas	97	28,1
3.	Įgytas specialusis vidurinis išsimokslinimas	13	3,8
4.	Įgytas kitas išsimokslinimo lygis (bendrojo lavinimo)	0	0,0
Iš viso atsakė		345	100,0
Duomenų apie išsimokslinimą nepateikė		4	1,1
Iš viso tyrimo dalyvių		349	

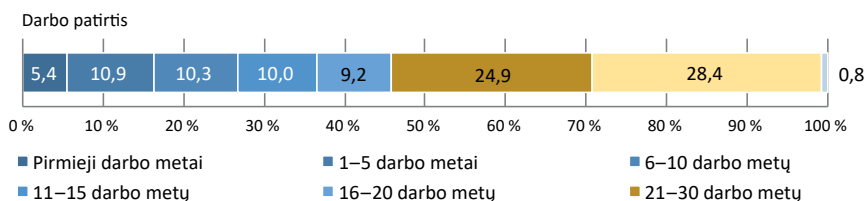
5 pav. Grupės dalyvių (darbuotojų) pasiskirstymas pagal išsimokslinimo lygį (proc.)

Taigi pagal išsimokslinimo sritis daugiau buvo apklausta bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos (BIK) krypties programas baigusių specialistų (69,0 proc.), trečdalį (31,0 proc.) sudaro kitų specialybių programas studijavę bibliotekų darbuotojai.

BIK programas baigusių specialistų grupėje yra du kartus daugiau asmenų (+80, arba +50,3 proc.), studijavusių specialybę aukštosiose mokyklose nei įgijusių aukštesnįjį šios srities išsimokslinimą. BIK specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, grupėje daugiau darbuotojų, baigusių aukštąsias mokyklas iki 1995 m. (62,3 proc. šios grupės dalyvių (N=159); naujesnes studijų programas baigusių BIK specialistų dalis sudaro 37,7 proc. (N=159).

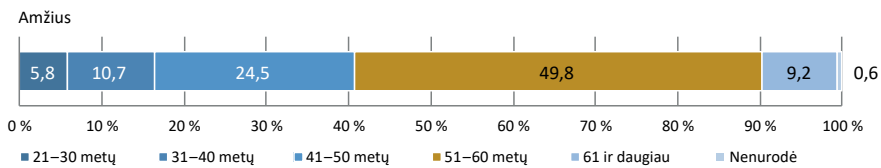
Kitų specialybių (ne BIK) išsimokslinimą įgijusių darbuotojų grupėje darbuotojai, įgiję aukštąjį išsimokslinimą, sudaro 71,0 proc. (N=107), aukštesnįjį ir specialųjį vidurinį kitų sričių išsimokslinimą įgiję darbuotojai sudaro 29,0 proc. (N=107) visos šios informantų grupės.

Darbo patirtis. Vidutinė tyrime dalyvavusių SVB darbuotojų darbo trukmė einant tas pareigas, kurias jie ėjo tyrimo metu, – 20,8 metų. Daugiau negu pusė (186, arba 53,6 proc.) tiriamosios grupės dalyvių eina šias pareigas daugiau nei 20 metų; naujokai, dirbantys pirmus penkerius metus, sudaro kiek mažiau nei penktadalį – 57 asmenys, arba 16,5 proc. visų tyrimo dalyvių. Dar 36, arba 10,1 proc. tyrime dalyvaujančių darbuotojų grupės sudaro asmenys, dirbantys bibliotekose pirmą dešimtmetį; 67, arba 19,3 proc., – darbuotojai, kurių darbo trukmė bibliotekose ir einant šias pareigas jau yra nuo 11 iki 20 metų (*6 pav.*).

6 pav. Darbuotojų pasiskirstymas pagal darbo patirtį

Amžius. Vidutinis dalyvavusių tyrime darbuotojų amžius – 50,1 metų. Didžiausią dalį grupėje (173, arba 49,9 proc. visų tyrimo dalyvių) sudaro 51–60 metų amžiaus asmenys, dar penktadalį (85, arba 24,5 proc.) – 41–50 metų amžiaus atstovai. Darbuotojai iki 40 metų amžiaus sudaro palyginti nedidelę dalį (57, arba 16,5 proc.) visų tyrime dalyvavusių SVB darbuotojų. Grupėje palyginti nedaug darbuotojų, kuriems yra daugiau nei 61 metai (32, arba 9,2 proc.) (7 pav.). Kartu pastebėtina, kad darbuotojų pasiskirstymo pagal amžių pograpių dydžiai beveik atitinka ir vadovų grupės struktūrą.

7 pav. Darbuotojų pasiskirstymas pagal amžių

Apibendrinami šiuos duomenis tiriamosios problemos kontekste galime teigti, jog aktualiais tyrimui klausimais nuomonę pareiškusių darbuotojų grupėje yra kiek daugiau (per 60 proc.) skirtingų kvalifikacinių lygių darbuotojų, gerokai anksčiau (iki 1995 m.) įgijusių formalųjų bibliotekininystės ir informacijos krypties profesinį išsimokslinimą. Vadovų grupėje tokių informantų yra mažiau (iki 50 proc.), kitą dalį joje sudaro vėliau studijas baigę ir bakalaurų, magistrų kvalifikacinius lygius įgiję asmenys. Abiejų grupių dalyvių vidutinis amžius – per 50 metų, grupėse vyrauja 51–60 metų amžiaus informantai; labiau skiriasi jų darbo patirtis. Vidutinis vadovų darbo stažas – 13,4 metų, o darbuotojų grupėje vidutinė darbo patirtis – 20,8 metų; vadovų grupėje kiek daugiau (53,3 proc.) 1–15 metų darbo patirtį turinčių asmenų, o darbuotojų grupėje tokią pat dalį (53,5 proc.) sudaro asmenys, kurių darbo stažas bibliotekose daugiau kaip 21 metai.

Taigi galime daryti prielaidą, kad ir vienoje, ir kitoje grupėje sistemingų teorinių žinių bei praktinių įgūdžių mokslo tiriamosios veiklos

klausimais studijuodami turėjo galimybę įgyti pusė (21, arba 48,8 proc. visų dalyvavusių šioje apklausoje SVB vadovų), t. y. tie vadovai, kurie yra baigę magistro ar bakalauro (universitetines) studijų programas ir trečdalis (117, arba 33,9 proc.) visų dalyvavusių šioje apklausoje SVB darbuotojų. Kita dalis (228, arba 66,1 proc.) darbuotojų ir (22, arba 51,2 proc.) vadovų formalųjų studijų metu turėjo gana ribotas galimybes susipažinti su tiriamosios veiklos organizavimu, jos vykdymu; geriausiu atveju šias kompetencijas galėjo įgyti kvalifikacijai tobulinti skirtuose renginiuose ar mokydamiesi savarankiškai.

2. TYRIMO REZULTATAI

2.1. Mokslo tiriamosios veiklos samprata ir jos identifikavimas SVB dokumentuose

Remdamiesi atlikta SVB veiklą reglamentuojančių dokumentų tekstų analize, apibendrinę jos rezultatus, galime teigti, jog terminai „mokslas“, „mokslinis“, „moksliniai tyrimai“, „rinkos tyrimai“, „analizė“, „vertinimas“ ir kiti su moksliniais, rinkos tyrimais ar informacine analitine veikla susiję terminai SVB veiklos dokumentuose vartojami dažnai. Visi arba kai kurie iš šių terminų įrašyti absoliučios daugumos (59-ių iš 60-ies, arba 98,3 proc. viso SVB tinklo) veiklos dokumentuose.

Tiesa, ir šių terminų taikymo, ir veiklos reglamentavimo bei dokumentavimo praktikos analizė atskleidė, kad SVB veiklos dokumentuose vartojamų terminų variantiškumas didelis, o veiklos reglamentavimo ir dokumentavimo sistemoje daug neapibrėžtumų ir spragų.

Išanalizavus turimus duomenis, SVB veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose rastus terminijos vartosenos atvejus galima suskirstyti į 3 pagrindines grupes.

Pirmai grupei gali būti priskiriami tokie dokumentuose padaryti įrašai, kai vartojami žodžiai „mokslas“, „mokslinis“, „mokslinis tyrimas“ ir su žodžiu „mokslas“ ir jo vediniais susiję juos papildantys arba aiškinantys žodžių deriniai.

Galima išskirti du pogrupius. Pirmas – kai šie terminai vartojami SVB veiklai apskritai apibūdinti. Kai kurių SVB veiklos dokumentuose SVB apibūdinama kaip įstaiga, „<...> veikianti informacijos sklaidos, kultūros, **mokslo** ir švietimo srityse <...>“ arba teikianti „<...> visuomenės švietimui, **moksliniams tyrimams** bei asmenybės ugdymui reikalingą informaciją ir paslaugas“ (*išskirta E. S.*). Greičiausiai taip atsitinka, kai tokie apibūdinimai nurašomi iš Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymo (*2 straipsnio 1 punktas*), tos jo dalies, kurioje pateiktos pagrindinės įstatymo sąvokos [11], neteikiant reikšmės faktui, jog šiame įstatyme pateiktas bibliotekos apibūdinimas skirtas atskleisti visoms – ne tik viešosioms – bibliotekoms būdingiems požymiams. Taip šiuo atveju sukuriamas viešosios bibliotekos diskursas, kad SVB teikia su mokslu (moksliniais tyrimais, studijomis, mokslinių žinių populiarinimu) susijusias paslaugas bibliotekos vartotojams arba pati biblioteka dalyvauja mokslo žinių kūrimo procese, atlieka mokslinius tyrimus ar įgyvendina praktinėje institucinėje veikloje mokslinių tyrimų rezultatus.

Antram pogrupiui priskirtini atvejai, kai teiginiais „<...> organizuoti **mokslinius tyrimus** <...>“, „atlikti **mokslinius tyrimus ir eksperimentinę (socialinę, kultūrinę plėtrą)**“, „<...> vykdo **mokslinius tyrimus** <...>“ (*išskirta E. S.*) faktiškai tvirtinama, kad SVB prisiima pareigą organizuoti (inicijuoti, pirkti iš išorės paslaugų tiekėjų, užsakyti ar kartu su kitomis institucijomis arba savarankiškai atlikti) mokslinius tyrimus arba, kitaip tariant, užtikrinti, kad toje bibliotekoje būtų sistemingai ir kryptingai, taikant mokslo priemones ir metodus nagrinėjami tikrovės objektai, o visuomenei pateikiamos jau apibendrintos, išsamiai patikrintos tokių nagrinėjimų išvados. Kai kuriais atvejais deklaruojama veikla „<...> atlikti <...> eksperimentinę (socialinę, kultūrinę) plėtrą“. Tai leidžia manyti, kad kai kuriose SVB įsipareigojama tikslingai veikti diegiant kitose institucijose atliktų mokslinių tyrimų rezultatus. Kitaip tariant, šiuo atveju galima daryti prielaidą, jog dalis bibliotekų sąmoningai pasirenka šią veiklą ir skiria jai svarbios veiklos statusą. Dažniausiai

šie terminai randami bibliotekų veiklos bendruosiuose nuostatuose, rečiausiai – darbuotojų pareiginiuose nuostatuose.

Antrai grupei gali būti priskiriami tie dokumentuose padaryti įrašai, kuriuose pagrindiniai (reikšminiai) žodžiai yra „tirti“, „tyrinėti“, „<...> vykdyti <...> tyrimus“ (*skaitymo, rinkodaros, socialinius ir kitokius*) ir pan., tačiau kuriuose tokiems tyrimams netaikomas terminas „moksliniai“. Vertinant formaliai, jie gali būti suprantami kaip bet kurios paskirties tyrimai (taip pat ir moksliniai; galima daryti prielaidą, jog ir skaitymo, ir socialiniai tyrimai šiame kontekste gali būti atlikti laikantis moksliniams tyrimams keliamų reikalavimų), tačiau dokumentų sudarytojai „grynųjų“ mokslinių tyrimų kategorijai jų nepriskiria. Dokumentų formuluočių ir jų kontekstinės dalies analizė, pavyzdžiui, „[p]astoviai ir sistemingai tiria gyventojų naudojimosi biblioteka ir jos teikiamoms paslaugoms poreikius, tobulina bibliotekos darbą“, „<...> tiria Bibliotekos vartotojų poreikius“, „<...> atlieka bibliotekos veiklos analizę ir gyventojų poreikių tyrimus, kurių pagrindu planuojama, prognozuojama ir tobulinama jos veikla“ ir pan., leidžia teigti, kad dažniausiai teiginiais „tirti“, „tyrinėti“, „tyrimai“ SVB veiklos dokumentuose norima apibūdinti tyrimus, susijusius su rinkodaros, valdymo sprendimų pagrindimu, paslaugų tobulinimu ir pan.

Remdamiesi atliktos analizės duomenimis, turime pastebėti, jog paskutiniaisiais tiriamojo laikotarpio metais (2015 m.), o ypač dar vėliau (2016 m., 2017 m.) atnaujintų ar redaguotų dokumentų tekstuose vis dažniau vartojami terminai „rinkos tyrimai“ ar „tyrimai rinkodaros tikslais“, kuriais apibrėžiama tiriamosios veiklos kryptis. Dalis bibliotekų remdamosi Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi (EVRK) į dokumentus įrašo veiklos rūšį „73.20 Rinkos tyrimai ir viešosios nuomonės apklausa“.

Mokslo tiriamosios veiklos įrašų dokumentuose ir jų konteksto analizė taip pat leidžia daryti prielaidą, jog dažniausiai ši terminija vartojama sąmoningai, siekiant atskirti mokslinius tyrimus kaip specifinę, palyginti sudėtingesnę nei rinkos tyrimai veiklos sritį, kuriai reikia specialių

tiriamosios veiklos kompetencijų, išsamių šios srities žinių. Galima numanyti, kad veiklą, kuri dokumentuose įvardijama terminais „tyrimai“, „tiriamoji veikla“, dokumentų sudarytojai, lygindami juos su moksliniais tyrimais, vertina kaip kiek paprastesnes, su vadybos procesu ir vadybinėmis darbuotojų kompetencijomis susijusias veiklas, kurioms atlikti reikia mažesnių tiriamosios veiklos kompetencijų, tiriamojo darbo įgūdžių ir mažesnių laiko sąnaudų.

Šie terminai aptinkami visose analizuotų dokumentų grupėse: ir bendruosiuose nuostatuose, ir struktūrinių padalinių nuostatuose, ir darbuotojų pareiginiuose nuostatuose.

Trečiai grupei priskirtini terminai, nusakantys informacinę analitinę veiklą ir įvardijami žodžiais „analizuoti“ (*dokumentų fondą, veiklą, neigiamus atsakymus, statistinius duomenis, veiklos pokyčius, technologijas, bibliotekų užsakymus, vartotojų struktūrą, savo darbą ir pan.*), „atlikti <...> analizę“ (*veiklos, vartotojų poreikių, skaitymo ir pan.*), „analizuoti ir planuoti“, „analizuoti ir prognozuoti“ (*skyriaus (ar) filialo veiklą, vartotojų vaikų kultūrinius ir informacinius poreikius ir t. t.*). Tyrimo duomenys rodo, jog SVB dokumentuose šie terminai kaip savarankiški veiklos identifikatoriai rečiausiai vartojami bendruosiuose veiklos nuostatuose, rečiau – struktūrinių padalinių nuostatuose. Dažniausiai jie randami darbuotojų pareiginiuose nuostatuose, kuriuose paprastai ir yra formuluojami konkretūs veiksmai ir įpareigojimai asmenims, atliekantiems vienokias ar kitokias funkcijas. Šie terminai labai retai vartojami su žodžiais „mokslas“ ar „moksliniai tyrimai“, o daug dažniau siejami su žodžiais „tyrinėti“, „tirti“, „atlikti tyrimus“ ar jų dariniais.

Kaip galime pastebėti analizuodami 6 lentelėje pateiktus duomenis, **moksliniams tyrimams** SVB veiklos dokumentuose dokumentuoti vartojamos skirtingos sąvokos ir skirtingi veiklos indikatoriai. Veiklos indikatoriams dažniausiai vartojamos sąvokos „dalyvauti“ (20 kartų) ir „organizuoti“ (20 kartų), kiek rečiau – „vykdyti“ ir „atlikti“ (11 kartų) ir ypač retai – „diegti mokslinių tyrimų rezultatus praktikoje“ (1 kartas). Gana

įvairūs terminai vartojami ir patiems tyrimams apibūdinti: dažniau dokumentuose vartojamas terminas „moksliniai tyrimai“, kai kur – „bendrieji ir specialieji kultūros tyrimai“, „<...> socialiniai ir kiti tyrimai“, pasitaiko „bibliotekų praktikos tyrimai“, „moksliniai tyrimai ir (socialinė, kultūrinė) plėtra“, kurie leidžia daryti prielaidą, jog šiuo atveju turimi galvoje profesionaliai atliekami sudėtingi tyrimai, kurie paprastai nusakomi terminu „moksliniai tyrimai“ ir priskiriami šiai mokslo tiriamosios veiklos krypčiai.

6 lentelė. Terminija, dažniausiai vartojama moksliniams tyrimams identifikuoti SVB veiklos dokumentuose

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Pasi-karto-jimų skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: bendrieji VB nuostatai, CB struktūrinio padalinio nuostatai, teritorinio padalinio nuostatai ir pan.)
1.	„Dalyvauti moksliniuose tyrimuose <...>“	19	VB nuostatai, CB struktūrinių padalinių nuostatai, VB teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai (15)
1.1.	„Dalyvauti įvairiose programose ir moksliniuose tyrimuose“	1	VB nuostatai
2.	„Organizuoti mokslinius tyrimus <...>“	14	VB nuostatai, CB struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojo pareiginiai nuostatai
2.1.	„Organizuoja bendruosius ir specialiuosius kultūros tyrimus“	3	VB nuostatai
2.2.	„<...> pagal galimybes ir poreikius organizuoti mokslinius tyrimus <...>“	1	VB nuostatai
2.3.	„Organizuoti bibliotekos praktikos tyrimus, diegti mokslinių tyrimų rezultatus praktikoje “	1	VB metodinės veiklos nuostatai
2.4.	„Organizuoti lokalius tyrimus“	1	VB nuostatai
3.	„Vykdyti rinkodaros, socialinius ir kitus tyrimus <...>“	3	VB nuostatai
3.1.	„Vykdo socialinius ir kitus tyrimus <...>“	4	CB struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Pasi-karto-jimų skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: bendrieji VB nuostatai, CB struktūrinio padalinio nuostatai, teritorinio padalinio nuostatai ir pan.)
3.2.	„ <i>Atlieka mokslo ir tiriamąjį darbą: rengia anketas, vartotojų apklausas, atlieka tyrimus <...></i> “	1	<i>Darbuotojo pareiginiai nuostatai</i>
3.3.	„ <i>Atlikti mokslinius tyrimus ir eksperimentinę (kultūrinę, socialinę) plėtrą</i> “	1	<i>VB nuostatai</i>
3.4.	„ <i>Reikalui esant vykdo mokslinius tyrimus, priklausomai nuo skyriaus darbo pobūdžio</i> “	1	<i>CB struktūrinio padalinio nuostatai</i>
3.5.	<i>Nurodoma veiklos rūšis: 72.20 Socialinių ir humanitarinių mokslų tyrimai ir taikomoji veikla</i>	1	<i>VB nuostatai</i>
4.	„ <i>Diegti mokslinių tyrimų rezultatus praktikoje</i> “	1	<i>Darbuotojo pareiginiai nuostatai</i>
		52	

* Įrašų, rastų dokumentuose, kalba netaisyta.

Sąvokos „tirti“, tyrinėti“, „vykdyti tyrimus“ vartojamos dažniau nei sąvokos „moksliniai tyrimai“ (7 lentelė) ir jų prasmė bei kontekstas paprastai siejami su naudojimosi bibliotekos paslaugomis ir (arba) poreikio jomis naudotis tyrinėjimais. Tyrimo duomenų analizė taip pat leidžia pastebėti, kad dažniausiai veiklos dokumentuose kalbama apie sistemingą (nuolatinę) tokio pobūdžio veiklą. Dažniausiai reglamentuojami poreikių apskritai (kartais apsiribojama bibliotekos vartotojų, kartais ir potencialių vartotojų, t. y. visų teritorijos gyventojų), informacinių poreikių, skaitybos, rečiau visos sistemos, atskirų jos struktūrinių padalinių, informacinių išteklių būklės ar jų panaudojimo tyrinėjimai.

Terminas „informacinė analitinė veikla“ SVB dokumentuose ir veiklos praktikoje vartojamas retai. Dažniau vartojami su šia veikla susiję veiksmo indikatoriai „analizuoti“, „atlikti analizę“. Paprastai viešųjų bibliotekų sektoriuje jie siejami su statistinės ir dalykinės informacijos apie sistemos bibliotekų veiklą rinkimu, išsamiu ir objektyviu jos tyrimu, nagrinėjant bibliotekos veiklos rodiklių dinamiką, struktūrą, jų tarpusavio

ryšius ir priklausomybę, nustatant veiksnius, lėmusius vienus ar kitus rodiklių pokyčius.

7 lentelė. Terminija, dažniausiai vartojama rinkos tyrimams identifikuoti SVB veiklos dokumentuose

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Pasi-karto-jimų skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: bendrieji VB nuostatai, CB struktūrinio padalinio nuostatai, teritorinio padalinio nuostatai ir pan.)
1.	„Nuolat (arba: pastoviai ir sistemingai) tirti gyventojų naudojimąsi biblioteka ir poreikius jos teikiamoms paslaugoms“	25	CB struktūrinių padalinių nuostatai, VB nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai
1.1.	„Tiria vartotojų poreikius <...>“ arba „Tiria gyventojų poreikius <...>“	13	CB struktūrinių padalinių nuostatai, VB nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai
1.2.	„Analizuoti vartotojų poreikius, atlikti kitus taikomuosius tyrimus “	9	CB struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai
1.3.	„Rengti tyrimus projektams“	1	Darbuotojo pareiginiai nuostatai
1.4.	„Tyrinėti bibliotekos ir filialų komunikacinėje erdvėje vykstančius procesus“	1	CB struktūrinio padalinio nuostatai
2.	„Organizuoja skaitybos poreikių, fondo ir kitus tyrimus“	7	CB struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai
2.1.	„<...> organizuoti vartotojų tyrimus <...>“	1	CB darbuotojų pareiginiai nuostatai
2.2.	„Organizuoja ir atlieka tyrimus, susijusius su vartotojų poreikiais ir bibliotekos paslaugų organizavimu, apibendrina tyrimų medžiagą“	1	CB darbuotojų pareiginiai nuostatai
3.	Nurodoma veiklos rūšis: 73.20 Rinkos tyrimai	13	VB nuostatai
Iš viso		71	
Įrašai teritorinių struktūrinių padalinių nuostatuose			
4.	„Nuolat tirti mikrorajono gyventojų poreikius bibliotekos paslaugoms“	2 SVB	SVB teritorinių padalinių nuostatai
4.1.	„Tiria informacinius poreikius“, „Tiria gyventojų poreikius“	2 SVB	SVB teritorinių padalinių nuostatai

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Pasi-karto-jimų skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: bendrieji VB nuostatai, CB struktūrinio padalinio nuostatai, teritorinio padalinio nuostatai ir pan.)
4.2.	„Atlieka filialų skaitytojų skaitybos poreikių tyrimus“	1 SVB	SVB teritorinių padalinių nuostatai
4.3.	„Atlieka seniūnijos gyventojų ir padalinio skaitytojų skaitybos poreikių tyrimus: rengia ir dalyvauja rengiant anketas, platina jas <...>“	1 SVB	SVB teritorinių padalinių nuostatai
4.4.	„Dalyvauja tyrimuose, įvairiose bibliotekų vystymo programose“	1 SVB	SVB teritorinių padalinių nuostatai
4.5.	„Dalyvauja atliekant padalinio vartotojų ir lankytojų poreikių tyrimus“	1 SVB	SVB teritorinių padalinių nuostatai
Iš viso		8 SVB	

* Įrašų, rastų dokumentuose, kalba netaisyta.

Kaip rodo tyrimo duomenys (8 lentelė), veiksmo indikatoriai „analizuoti“ ar „atlikti analizę“ bibliotekų veiklos dokumentuose vartojami įvairiame kontekste: analizuojama „<...> bibliotekos veikla“, „bibliotekos paslaugų teikimas visuomenei“, „skyriaus veikla“, „metodinio [ar kitokio] darbo kryptys“, „SVB filialų veikla“, „spaudinių fondo sudėtis ir panaudojimas“, „bibliotekos vartotojų ir jų poreikių struktūra“. Kitaip tariant, šiais terminais įvardijamos ir tradicinės funkcijos, kurios paprastai priskiriamos vadovo modelyje išskiriamoms kompetencijoms (problemų supratimas, sprendimų priėmimas, vadovavimas, trumpalaikis planavimas, strateginis planavimas, koordinavimas, tikslų nustatymas ir t. t.), ir rinkodaros vadybininko funkcijos, kurių tikslas – užtikrinti patikimą bibliotekos paslaugų ir produktų pateikimą „rinkai“ (arba bibliotekos aptarnaujamai bendruomenei) ir kurios apima rinkos ir paslaugų politikos analizę.

8 lentelė. Terminija, dažniausiai vartojama informacinei analitinei veiklai identifikuoti SVB veiklos dokumentuose

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Pasikartojimų skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: bendrieji VB nuostatai, CB struktūrinio padalinio nuostatai, teritorinio padalinio nuostatai ir pan.)
1.	Įpareigojimai analizuoti duomenis apie vartotojus ir bibliotekos paslaugų poreikį	81	VB nuostatai, struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginių nuostatai
Populiariausi įrašų pavyzdžiai:			
<p>„Analizuoti skaitytojų poreikius, juos apibendrinti ir pateikti pasiūlymus“</p> <p>„Analizuojama vartotojų ir informacinių poreikių struktūra, prognozuojama jų raida“</p> <p>„<...> analizuoja <...> bibliotekos vartotojų informacinius poreikius“</p> <p>„Analizuojama <...> skyriaus vartotojų struktūra, jų kultūriniai ir informaciniai poreikiai ir raida“</p> <p>„Vykdo bibliotekos vartotojų apskaitą ir apskaitos duomenų analizę“</p> <p>„Analizuojami <...> vartotojų vaikų atskirų amžiaus grupių kultūriniai ir informaciniai poreikiai, prognozuojama jų raida“</p> <p>„Analizuojama kaimo bibliotekų vartotojų ir jų poreikių struktūra, prognozuojama jų raida“</p> <p>„Analizuoti skaitytojų skaitymą“, „analizuoja vaikų skaitymą, jų poreikius“</p> <p>„Atlieka vartotojų periodikos skaitymo ir kitas analizes“</p> <p>„Organizuoja skyriaus lankytojų poreikių tyrimus, ruošia anketas, jas apibendrina“</p> <p>„Tiria informacijos vartotojų poreikius. Koordinuoja šią veiklą su kitomis bibliotekomis“</p> <p>„<...> Analizuoja moksleivių skaitymą, rengia apklausas“</p> <p>„Analizuoja suaugusių skaitytojų skaitymo poreikius“</p> <p>„Analizuoti įvairių skaitytojų grupių poreikius, jų užklausas, neigiamus atsakymus, aiškintis to priežastis“</p> <p>„Nuolat analizuoja užklausių tematiką“</p> <p>„Analizuoja <...> Skaitytojų aptarnavimo skyriaus vartotojų informacinius poreikius, prognozuoja jų raidą“</p> <p>ir pan.</p>			
2.	Įpareigojimai analizuoti savivaldybės viešosios bibliotekos paslaugas ir bibliotekos ar jos struktūrinių padalinių veiklą:	52	VB nuostatai, struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginių nuostatai
Populiariausi įrašų pavyzdžiai:			
<p>„Sistemiškai atlieka Bibliotekos veiklos analizę, kurios pagrindu planuojama, prognozuojama ir tobulinama veikla“</p> <p>„Inicijuoja ir koordinuoja Viešosios bibliotekos veiklos analizę <...>“</p> <p>„Analizuoti ir planuoti bibliotekinių paslaugų teikimą visuomenei“</p> <p>„Planuoja, analizuoja, prognozuoja bei koordinuoja Skyriaus veiklą <...>“</p>			

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Pasikartojimų skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: bendrieji VB nuostatai, CB struktūrinio padalinio nuostatai, teritorinio padalinio nuostatai ir pan.)
	<p>„Analizuoti ir formuoti metodinio darbo kryptis“ „Analizuoja rajono bibliotekų veiklą“ „Analizuoja savo darbą“ „<...> analizuoti ir apibendrinti bibliotekinės veiklos statistikos duomenis <...>“ „<...> planuoti, analizuoti, apibendrinti skyriaus darbą“ „Organizuoti Skyriaus veiklą: planuoti, analizuoti, apibendrinti Skyriaus veiklą ir nustatyta tvarka atsiskaityti Viešosios bibliotekos direktcijai“ „Planuoti, organizuoti, analizuoti ir apibendrinti rajono bibliotekų veiklą“ „<...> analizuoja <...> savivaldybės viešosios bibliotekos kiekybinius ir kokybinius veiklos pokyčius“ „Inicijuoja ir koordinuoja Viešosios bibliotekos veiklos analizę <...>“ „Kaupiti duomenis apie Viešosios bibliotekos skyrius ir filialus, analizuoti ir strateguoti jų bibliotekinę veiklą“ „Inicijuoja ir koordinuoja Viešosios bibliotekos veiklos analizę <...>“ „Analizuoti, prognozuoti planuojant Viešosios bibliotekos sistemos veiklą“ „Analizuoja bibliotekų-filialų veiklą (rengia tyrimų dokumentaciją, kaupia informaciją apie veiklą, daro apibendrinimus ir išvadas)“ „Analizuoti ir įvertinti skyriaus ir atskirų darbuotojų veiklą“ „Dalyvauja numatant skyriaus vystymosi perspektyvas, atliekant skyriaus veiklos analizę <...>“ ir pan.</p>		
3.	Įpareigojimai analizuoti duomenis apie bibliotekas (struktūrinio padalinio) informacinius išteklius	52	VB nuostatai, struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareigūnų nuostatai
	Populiariausi įrašų pavyzdžiai:		
	<p>„<...> analizuoti [bibliotekos ir padalinių fondus], numatyti fondų struktūros ir sudėties gerinimo galimybes“ „<...> analizuoja <...> skyriaus dokumentų fondą <...>“ „<...> analizuoja knygų fondą“ „<...> analizuojama spaudinių fondo sudėtis ir panaudojimas <...>“ „Analizuojama bibliotekinių dokumentų fondo struktūra ir prognozuojama jo raida“ „Analizuojama ir prognozuojama skyriaus dokumentų fondo struktūra“ „Analizuoti bibliotekų užsakymus <...>“ [dokumentų fondams papildyti] „Atlieka Skaitytojų aptarnavimo ir bibliografinio-informacinio skyriaus spaudinių fondo analizes <...>“ „Analizuoja Viešosios ir kaimo bibliotekų spaudinių sudėtį ir panaudojimą <...>“ „Analizuoja viešosios bibliotekos ir kaimo padalinių dokumentų fondų sudėtį bei panaudojimą <...>“ „Analizuoja <...> bibliotekos ir filialų bibliotekinių dokumentų sudėtį ir panaudojimą <...>“ „Atlieka bibliotekos-filialo spaudinių fondo analizes <...>“ „Analizuoti VB ir filialų fondo sudėtį“ ir pan.</p>		

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Pasikartojimų skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: bendrieji VB nuostatai, CB struktūrinio padalinio nuostatai, teritorinio padalinio nuostatai ir pan.)
4.	Įpareigojimai analizuoti kitas (be vartotojų ir išteklių) bibliotekos veiklos sritis	2	<i>Struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai</i>
Įrašų pavyzdžiai:			
„Analizuoti VB technologinius procesus ir teikti pasiūlymus jiems tobulinti“ „Organizuoti ir koordinuoti bibliotekos rinkodaros ir su rinkodara susijusią mokslotiriamąją veiklą“			
Iš viso įrašų		187	

* Įrašų, rastų dokumentuose, kalba netaisyta.

VB dokumentų (VB bendrųjų nuostatų ir VB struktūrinių padalinių nuostatų) analizė taip pat atskleidė, kad kuriant mokslo tiriamąją veiklą reglamentuojančius dokumentus (vidutiniškai 5-iais atvejais iš 10-ies) išsaugomas loginis ryšys tarp šiai veiklai apibūdinti visais SVB struktūrų lygmenimis vartojamų sąvokų. Kitaip tariant, jeigu VB nuostatuose tiriamaoji veikla apibūdinama vartojant terminą „moksliniai tyrimai“, jis vartojamas ir struktūrinių padalinių nuostatuose; jeigu VB nuostatuose vartojama sąvoka „tirti“, ji vartojama ir struktūrinių padalinių nuostatuose. Tačiau tiek pat atvejų, kai SVB dokumentuose vartojamos skirtingos sąvokos: pavyzdžiui, terminas „moksliniai tyrimai“ vartojamas *VB nuostatuose*, o struktūrinių padalinių nuostatų teiginiai sudaryti su sąvokomis „tirti“, „tyrimai“; arba *VB nuostatuose* identifikuojama informacinė analitinė veikla, kuri apibūdinama vartojant sąvoką „analizė“, o struktūrinių teritorinių padalinių nuostatuose atsiranda sąvoka „tyrimai“. Dar reikia pastebėti, kad ir SVB pagrindinėse bibliotekose, ir jų teritorinių padalinių nuostatuose įrašytoms funkcijoms apibūdinti palyginti dažnai vartojamos dvi sąvokos – „tirti“ ir „analizuoti“. Kai kuriais atvejais šių sąvokų vartojimą galima aiškinti kaip skirtingų funkcijų apibūdinimą, pavyzdžiui, „analizuojama spaudinių fondo sudėtis ir panaudojimas, tiriamos skaitytojų užklauso“ arba „analizuoja savo darbą, tiria vartotojų

poreikius“. Tačiau vis dėlto daug dažniau dokumentuose pateiktos formuluotės neleidžia nustatyti aiškių ribų tarp skirtingų tiriamosios veiklos rūšių, pavyzdžiui, „analizuoja ir tiria bibliotekos vartotojų informacinius poreikius“, „nuolat tirti ir analizuoti vartotojų poreikius bei skyriaus fondų komplektavimo principus“ ir pan.

Atskirai reikėtų kalbėti apie terminiją, kuri vartojama teritorinių struktūrinių padalinių (VB filialų) veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (9 lentelė). Tyrimo duomenys rodo, kad 511 (arba 42,7 proc., N=1197) sektoriuje veikiančių teritorinių struktūrinių padalinių veiklos nuostatuose arba darbuotojų pareiginiuose nuostatuose (arba ir viename, ir kitame tos pačios SVB veiklą reglamentuojančiame dokumente) tiriamoji veikla vienaip ar kitaip įrašyta į teritorinių struktūrinių padalinių veiklą sąrašus. Dešimtadalyje (149, arba 12,4 proc.) visų teritorinių struktūrinių padalinių įpareigojimai siejami su *dalyvavimu* mokslo tiriamojoje veikloje (98, arba 8,8 proc. visų teritorinių padalinių) arba šios veiklos *vykdymu* (51, arba 4,3 proc. visų teritorinių padalinių), išsamiau nenurodant veiklą, kurios leistų patikimiau išanalizuoti šių įpareigojimų turinį ir priskirti reglamentuojamą veiklą kuriai nors mokslo tiriamosios veiklos krypčiai.

9 lentelė. Terminija, dažniausiai vartojama mokslo tiriamajai veiklai identifikuoti SVB teritorinių struktūrinių padalinių veiklos dokumentuose

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Teritorinių padalinių, kuriems suformuluotos šios nuostatos, skaitčius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: teritorinio padalinio nuostatai, darbuotojo pareiginiai nuostatai)
1.	„<...> dalyvauja moksliniuose tyrimuose, įvairiose bibliotekos vystymo programose“	15	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai
2.	„Dalyvauja tyrimuose, įvairiose bibliotekos vystymo programose“	28	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Teritorinių padalinių, kuriems suformuluotos šios nuostatos, skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: teritorinio padalinio nuostatai, darbuotojo pareiginiai nuostatai)
3.	[Dalyvauja mokslo (tiriamąjoje) veikloje]	55	Tyrimo dokumentai
4.	[Vykdo mokslo (tiriamąją) veiklą]	33	Tyrimo dokumentai
5.	„Tirti gyventojų poreikius bibliotekos paslaugoms“	18	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai
Įpareigojimai atlikti tiriamąją veiklą		149	
Dalis (proc.) sektoriaus SVB teritorinių padalinių struktūroje		12,4	
6.	„Planuoja, analizuoja, apibendrina filialo darbą ir atsiskaito <...> rajono SVB direktoriui, metodininkams ar administracijos darbuotojams“ „ Numato filialo vystymosi perspektyvas, planuoja filialo veiklą, numato filialo tikslus ir uždavinius bei jų įgyvendinimo priemones, nustato poreikius [paslaugoms], atlieka bibliotekos veiklos analizę “	25	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai
7.	„Atlieka seniūnijos gyventojų ir padalinio skaitytojų skaitybos poreikių tyrimus : rengia ir dalyvauja rengiant anketas bei platina jas, atlieka apklausas, analizuoja, apibendrina duomenis ir pateikia juos viešosios bibliotekos administracijai“	24	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai
8.	„ Analizuoja savo darbą, tiria vartotojų poreikius, kurių pagrindu plečia filialo paslaugas “ „Organizuoti, planuoti, analizuoti filialo darbą, teikti planus ir ataskaitas “	20	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
9.	„ Analizuojama kaimo bibliotekų vartotojų ir jų poreikių struktūra, prognozuojama jų raida “ „Atlieka mikrorajono gyventojų ir kaimo bibliotekų skaitytojų skaitybos poreikių tyrimus , apibendrina duomenis ir pateikia metodininkui“ „Atlieka fondo tyrimus “	23	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai
10.	„ Nuolat tirti mikrorajono gyventojų poreikius bibliotekos teikiamoms paslaugoms, tobulinti bibliotekos darbą “ „Atlieka mikrorajono gyventojų ir filialo skaitytojų skaitybos tyrimus , apibendrina duomenis ir pateikia juos SVB metodininkui“	10	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Teritorinių padalinių, kuriems suformuluotos šios nuostatos, skaitčius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: teritorinio padalinio nuostatai, darbuotojo pareiginiai nuostatai)
11.	„Nuolat tirti gyventojų poreikius bibliotekai ir jos teikiamoms paslaugoms“ „Atlieka kaimo bibliotekos-filialo skaitytojų skaitymo poreikių tyrimus“ „Atlieka bibliotekos-filialo spaudinių fondo analizės, tyrimus, vykdo vartotojų poreikių apklausas “	19	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai
12.	„Vykdo bibliotekos vartotojų apskaitą ir apskaitos duomenų analizę“ „ Analizuojama bibliotekinių dokumentų fondo struktūra ir prognozuojama jo raida “ „ Analizuojama vartotojų ir informacinių poreikių struktūra, prognozuojama jų raida “	17	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai
13.	„<...> atlieka filialo skaitytojų skaitybos poreikių tyrimus , duomenis pateikia viešosios bibliotekos metodininkams“	23	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai
14.	„<...> apskaitos dokumentų pildymas, tvarkymas, analizė, apdorojimas ir pateikimas Bibliotekos administracijai ir specialistui metodinei-educacinei veiklai “ „ vartotojų skaitybos ir paslaugų poreikio tyrimas “ „ nuolat tirti gyventojų ir vartotojų poreikius, tobulinti Filialo darbą “ „sistemiškai vykdo Filialo vartotojų poreikių tyrimą, siekia optimalaus informacinių poreikių patenkinimo“ „analizuoja Filialo darbą, daro išvadas darbui pagerinti“	20	Teritorinių struktūrinių padalinių nuostatai
15.	„Planuoja, analizuoja, apibendrina bibliotekos darbą ; rengia metinius darbo planus, tekstines ir statistines ataskaitas“	24	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
16.	„<...> analizuoja ir teikia pasiūlymus dėl vartotojų aptarnavimo kokybės ir darbo organizavimo gerinimo “	33	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
17.	„<...> stebėti ir analizuoti bibliotekos dokumentų fondo panaudojimą “	6	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
18.	„Planuoti, organizuoti, analizuoti ir apibendrinti filialo veiklą“ „Planuoja, analizuoja, apibendrina jo veiklą ir nustatyta tvarka atsiskaito administracijai“ „Prisideda prie filialo fondo komplektavimo: analizuoja neigiamus atsakymus, teikia informaciją VB spaudinių komplektavimo skyriui apie reikalingus leidinius, teikia pasiūlymus ir reiškia pastabas dėl naujų knygų ir periodinių leidinių užsakymo “	38	Teritorinio padalinio nuostatai, darbuotojų pareiginiai nuostatai

Eil. Nr.	Formuluotės, įrašytos SVB veiklos dokumentuose*	Teritorinių padalinių, kuriems suformuluotos šios nuostatos, skaičius	Dokumentas, kuriame įrašytas tekstas (nurodoma dokumento rūšis: teritorinio padalinio nuostatai, darbuotojo pareiginiai nuostatai)
19.	„Organizuoti, planuoti, analizuoti ir įvertinti Viešosios bibliotekos filialo veiklą “ „Kasmet rengti Viešosios bibliotekos filialo veiklos ataskaitą ir metinį veiklos planą“ „ Analizuoti Viešosios bibliotekos lankytojų poreikius “	22	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
20.	„Bibliotekininkas <...> rengia metines tekstines filialo ataskaitas. Nuolat analizuoja bibliotekos ir lankytojų reikmes informacijai , registruoja neigiamus atsakymus <...>“ „ Tiria spaudinių fondo panaudojimo ir skaitymo būklę, atlieka tyrimus, išvadas pritaiko darbe “	8	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
21.	„Kaimo filialo vyr. bibliotekininkė organizuoja filialo veiklą: <...> Planuoja, analizuoja, apibendrina jo veiklą ir nustatyta tvarka atsiskaito SVB direkcijai; <...> Atlieka mikrorajono gyventojų ir filialo skaitytojų skaitybos poreikių tyrimus : rengia ir dalyvauja rengiant anketas bei platina jas, atlieka apklausas, analizuoja formularius ir kitus filialo dokumentus, apibendrina duomenis ir pateikia juos SVB metodininkams“	23	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
22.	„<...> analizuoja <...> savivaldybės viešosios bibliotekos <...> filialo lankytojų poreikius “	20	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
23.	„ Dalyvauti skaitytojų skaitybos tyrimuose, dokumentų fondų tyrimuose bei bibliotekų vystymo programose“	7	Darbuotojų pareiginiai nuostatai
	Įpareigojimai atlikti tiriamąją ir informacinę analitinę veiklą	362	
	Dalis (proc.) viso sektoriaus teritorinių padalinių struktūroje	30,2	
	Sektoriuje veikiančių teritorinių struktūrinių padalinių skaičius	1197**	

* Įrašų, rastų dokumentuose, kalba netaisyta.

** Duomenis galima rasti <http://statistika.libis.lt:7878/pls/apex/?p=106:18:1134442902438224::NO::>

Iš didesnės įrašų dalies galima spręsti, kad trečdalyje (362-iuose, arba 30,2 proc., N=1197) visų teritorinių padalinių čia dirbantys specialistai įpareigojami analizuoti, įvertinti ir labai dažnai – prognozuoti struktūrinio padalinio veiklą, teikti pasiūlymus pagrindinės SVB specialistams dėl struktūrinio padalinio veiklos pokyčių. Kitaip tariant, teritorinio struktūrinio padalinio funkcijos veiklos dokumentuose siejamos ir su vadybine, ir su tiriamąja veikla, o šio struktūrinio padalinio personalo kompetencijos (dažniausiai jame dirba vienas darbuotojas) – su skirtingų sričių (vadovo, analitiko, rinkodaros vadybininko) kompetencijomis.

Apibendrinami šiuos duomenis, galėtume pagrįstai teigti, jog dokumentuojant mokslo tiriamąją veiklą SVB šią veiklą apibūdinantys terminai vartojami be aiškesnės sistemos, atskiros mokslo tiriamosios veiklos kryptys (moksliniai tyrimai, rinkos tyrimai, informacinė analitinė veikla) tiksliau neišskiriamos ir (ar) neapibrėžiamos.

Iš bendro ir dažniausiai fiksuojamo terminų vartojimo konteksto matyti, kad dažniausiai sektoriaus bibliotekų dokumentuose identifiikuojama tiriamoji veikla atitinka informacinių analitinių darbų ir rinkos tyrimų kategoriją. SVB reglamentuojančių dokumentų kūrėjai dažniausiai ieško kompromisinių variantų, vartodami universalesnius, mažiau įpareigojančius terminus „tirti“, „tyrinėti“, „atlikti <...> kitus tyrimus“ ir pan., kurie leidžia laisviau manevruoti pasirenkant veiklos kryptis, ypač kai dokumentuotos nuostatos įgyvendinamos praktinėje bibliotekų veikloje. Kartu galima atskirti, kad identifikuojant rinkos tyrimų kategoriją veiksmo indikatoriai dažniau apibūdinami sąvokomis „tirti“, „atlikti“, „rengti“ ir pan., rečiau – „organizuoti“, „dalyvauti atliekant“; taigi galime teigti, kad rinkos tyrimai dažniau nei „grynieji“ moksliniai tyrimai siejami su praktinėmis SVB įgyvendinamomis užduotimis ir prisiimamais įsipareigojimais.

Verta pastebėti, kad kuo vėliau (2014 m., 2015 m., 2016 m.) parengti ir patvirtinti bibliotekos veiklos dokumentai, tuo rečiau juose vartojama sąvoka „moksliniai tyrimai“ (kai kuriose vėlesnėse dokumentų redakcijose jos visiškai išnyksta), ir vis dažniau vartojami terminai, kurie

semantine prasme ir turiniu labiau siejasi su rinkos tyrimais ir informacine analitine veikla.

2.2. Mokslo tiriamosios veiklos organizavimas SVB

2.2.1. Mokslo tiriamosios veiklos reglamentavimo praktika SVB veiklos dokumentuose

Sektoriaus mokslo tiriamosios veiklos organizavimo praktikoje galima išskirti dvi pagrindines kryptis. Vienoje iš jų mokslo tiriamosios veiklos funkcijos priskiriamos tik centrinių bibliotekų struktūriniais padaliniais ir juose esančioms pareigybėms. Antrai kryptčiai atstovauja tos SVB, kuriose tiriamosios veiklos funkcijos priskiriamos visoms SVB struktūroms: ir centrinės bibliotekos struktūriniais padaliniais bei jos personalui, ir jos teritoriniams struktūriniais padaliniais bei jų personalui. Vertinant kiekybiniu požiūriu ir pirmos, ir antros kryptties atstovų SVB sektoriuje yra po lygiai (po 26 SVB, kai N=52), o atskiruose regionuose pasiskirstymo duomenys kitokie nei vidutiniai šalies rodikliai. Ryškiausiai išsiskiria Kauno regionas, kuriame didžiosios dalies SVB (76,9 proc. viso regioninio tinklo) mokslo tiriamoji veikla priskiriama tik centrinių bibliotekų personalui, o kituose regionuose į šią veiklą plačiau įtraukiami ir teritoriniai struktūriniai padaliniai. Iš 10 lentelėje pateiktų duomenų galime matyti, kad Panevėžio ir Vilniaus regionuose šioje veikloje įpareigojami dalyvauti daugiau nei 60 proc. teritorinių struktūrinių padalinių, Klaipėdos regione beveik pusė (45,4 proc.) teritorinių struktūrinių padalinių, kiek mažiau nei pusė (36,4 proc.) teritorinių struktūrinių padalinių įpareigojami veikti mokslo tiriamosios veiklos srityje Šiaulių regione.

Tyrimo duomenys rodo, kad 51-oje SVB (85,0 proc. viso sektoriaus) mokslo tiriamoji veikla reglamentuojama pagrindiniame SVB veiklos dokumente – VB bendruosiuose veiklos nuostatuose; mokslo tiriamąją veiklą į SVB veiklų sąrašą yra įrašiusios visos Panevėžio (12) ir Šiaulių (11) regionų SVB, po 84,6 proc. (po 11-a iš 13-os) Kauno ir Vilniaus regiono SVB ir mažiausiai – 45,4 proc., arba 5-ias iš 11-os Klaipėdos regiono SVB.

Dar 8-iose SVB ši veikla neregamentuota bendruosiuose nuostatuose, tačiau reglamentuota arba SVB struktūrinių padalinių, arba darbuotojų pareiginiuose nuostatuose. Taigi neatsižvelgiant į kai kurių SVB tiriamosios veiklos reglamentavimo schemų spragas galima daryti prielaidą, kad mokslo tiriamoji veikla vienaip ar kitaip dokumentuota absoliučioje daugumoje (59-iose, arba 98,3 proc.) sektoriaus bibliotekų.

10 lentelė. SVB struktūrų įtrauktis į mokslo tiriamąją veiklą ir šių duomenų pasiskirstymas regionuose

Eil. Nr.	Regionas	SVB skaičius	Tiriamoji veikla pavesta							
			tik CB personalui	dalis (proc.) visų tyrinėtų regiono SVB struktūroje		ir CB, ir teritorinių padalinių personalui	dalis (proc.) visų tyrinėtų regiono SVB struktūroje		Veiklos pasiskirstymas teritoriniuose padaliniuose	
				teritorinių padalinių, kuriems pavesta veikla, skaičius	iš viso yra teritorinių padalinių SVB		dalis (proc.) visų tyrinėtų regiono SVB struktūroje	dalis (proc.) visų tyrinėtų regiono SVB struktūroje		
1.	Kauno	11	10	76,9	1	7,7	7	278	2,5	
2.	Klaipėdos	9	4	36,4	5	45,4	99	184	53,8	
3.	Panevėžio	12	4	33,3	8	66,7	193	260	74,2	
4.	Šiaulių	9	5	45,4	4	36,4	72	215	33,5	
5.	Vilniaus	11	3	23,0	8	61,5	140	260	53,8	
Iš viso regionuose		52	26	50,0	26	50,0	511	1197*	42,7	

* Duomenis galima rasti <http://statistika.libis.lt:7878/pls/apex/f?p=106:11:1063123628041172:1063123628041172>

Būtina pastebėti, kad bibliotekų veiklos dokumentuose mokslo tiriamoji veikla visomis jos raiškomis nuosekliai ir sistemiskai reglamentuojama tik dalyje SVB: veiklos sistema, kuri sudaro palankią aplinką organizuoti ir vykdyti šį procesą (tiesa, šiuo atveju kalbame apie formalias, dokumentuose įrašytas priemones), sukurta 27-iose SVB, arba mažesnėje (45,0 proc.) sektoriaus dalyje (11 lentelė). Didesnės dalies SVB (33-jų arba 55 proc. viso sektoriaus) parengtuose dokumentuose yra įvairių neatitikimų ir netikslumų: kai kurių SVB (3,3 proc. viso sektoriaus) veikla reglamentuojama bendruosiuose ir struktūrinių padalinių nuostatuose, tačiau

nereglamentuota, kurios pareigybės turėtų šią veiklą vykdyti; kai kuriose bibliotekose (5-iose SVB, arba 8,3 proc. viso sektoriaus) mokslo tiriamoji veikla reglamentuota SVB bendruosiuose veiklos nuostatuose, bet žemesniuose sistemos lygiuose (struktūrinių padalinių nuostatuose, personalo pareiginiuose nuostatuose) ji nepaskirstyta.

11 lentelė. Mokslo tiriamosios veiklos reglamentavimas SVB veiklos dokumentuose

Eil. Nr.	Regionas ir SVB	Mokslo tiriamoji veikla įrašyta SVB vietiniuose teisės aktuose					SVB, kuriose veikla reglamentuota visuose pasirinktuose lygiuose, skaitčius
		VB nuostatuose	VB struktūrinio padalinio (skyriaus, centro) nuostatuose	VB darbuotojų pareiginiuose nuostatuose	VB teritorinių padalinių (filialų) nuostatuose	teritorinių padalinių personalo pareiginiuose nuostatuose	
KAUNO REGIONAS		11	7	9	1	1	4
1.	1 SVB	Yra	0	<i>Trūksta duomenų</i>	0	0	
2.	2 SVB	0	Yra	Yra	0	0	
3.	3 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	1
4.	4 SVB	Yra	0	Yra	0	0	
5.	5 SVB	Yra	Yra	0	0	0	
6.	6 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	2
7.	7 SVB	Yra	0	Yra	0	0	
8.	8 SVB	Yra	0	Yra	0	0	
9.	9 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	3
10.	10 SVB	Yra	0	0	0	0	
11.	11 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	4
12.	12 SVB	0	Yra	Yra	Yra	Yra	
13.	13 SVB	Yra	0	0	0	0	
KLAIPĖDOS REGIONAS		6	6	9	3	6	2
14.	1 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	5
15.	2 SVB	0	0	Yra	0	Yra	
16.	3 SVB	0	0	0	0	0	6
17.	4 SVB	Yra	Yra	Yra	0	Yra	
18.	5 SVB	Yra	0	0	Yra	0	
19.	6 SVB	0	0	Yra	0	Yra	
20.	7 SVB	Yra	Yra	Yra	0	Yra	
21.	8 SVB	0	Yra	Yra	0	Yra	
22.	9 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	0	
23.	10 SVB	0	Yra	Yra	Yra	0	
24.	11 SVB	Yra	0	Yra	0	Yra	

Eil. Nr.	Regionas ir SVB	Mokslo tiriamoji veikla įrašyta SVB vietiniuose teisės aktuose					SVB, kuriose veikla reglamentuota visuose pasirinktose lygiuose, skaičius
		VB nuostatuose	VB struktūrinio padalinio (skyriaus, centro) nuostatuose	VB darbuotojų pareiginiuose nuostatuose	VB teritorinių padalinių (filialų) nuostatuose	teritorinių padalinių personalo pareiginiuose nuostatuose	
PANEVĖŽIO REGIONAS		12	11	12	5	8	9
25.	1 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	7
26.	2 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	8
27.	3 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	9
28.	4 SVB	Yra	0	Yra	0	Yra	
29.	5 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	10
30.	6 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	11
31.	7 SVB	Yra	Yra	Yra	0	Yra	
32.	8 SVB	Yra	Yra	Yra	0	Yra	
33.	9 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	12
34.	10 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	13
35.	11 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	14
36.	12 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	15
ŠIAULIŲ REGIONAS		11	7	9	3	4	6
37.	1 SVB	Yra	0	Yra	0	0	
38.	2 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	16
39.	3 SVB	Yra	Yra	Yra	0	Yra	
40.	4 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	17
41.	5 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	18
42.	6 SVB	Yra	0	0	0	0	
43.	7 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	19
44.	8 SVB	Yra	0	Yra	0	0	
45.	9 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	20
46.	10 SVB	Yra	0	0	0	0	
47.	11 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	21
VILNIAUS REGIONAS		11	11	11	10	8	6
48.	1 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	22
49.	2 SVB	Yra	Yra	Yra	0	0	23
50.	3 SVB	0	Yra	Yra	Yra	0	
51.	4 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	24
52.	5 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	25
53.	6 SVB	Yra	0	Yra	Yra	Yra	
54.	7 SVB	Yra	Yra	Yra	0	Yra	
55.	8 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	26
56.	9 SVB	0	Yra	Yra	Yra	Yra	

Eil. Nr.	Regionas ir SVB	Mokslo tiriamoji veikla įrašyta SVB vietiniuose teisės aktuose					SVB, kuriose veikla reglamentuota visuose pasirinktuose lygmeniuose, skaičius
		VB nuostatuose	VB struktūrinio padalinio (skytiaus, centro) nuostatuose	VB darbuotojų pareiginiuose nuostatuose	VB teritorinių padalinių (filialų) nuostatuose	teritorinių padalinių personalo pareiginiuose nuostatuose	
57.	10 SVB	Yra	Yra	0	Yra	0	
58.	11 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	0	
59.	12 SVB	Yra	Yra	Yra	Yra	Yra	27
60.	13 SVB	Yra	0	0	0	0	
		51	42	50	22	27	27

7-iose SVB (11,7 proc. viso sektoriaus) veikla reglamentuojama struktūrinių padalinių nuostatuose ir (ar) personalo pareiginiuose nuostatuose, tačiau neregamentuota bendrajame SVB veiklos dokumente. Dažniausiai (19-os SVB, arba 33,3 proc. viso sektoriaus) veikla reglamentuojama personalo pareiginiuose nuostatuose, nors tų struktūrinių padalinių yra nedokumentuota.

Palyginę atskirų regionų duomenis galime matyti, kad nuosekliausiai tiriamąją veiklą dokumentavusios Panevėžio regiono SVB. Šiame regione du trečdaliai (75,0 proc.) visų regiono SVB yra nuosekliai paskirsčiusios ir dokumentavusios įpareigojimus šiai veiklai ir centrinės bibliotekos, ir sistemos lygmeniu.

Daugiausia neatitikimų ir fragmentuotų veiklos reglamentavimo įrašų galime aptikti Klaipėdos regiono SVB: čia dažniau nei kituose regionuose veikla neregamentuota pagrindiniame bibliotekos veiklos dokumente (bendruosiuose veiklos nuostatuose), nors tos SVB darbuotojų pareiginiuose nuostatuose ji įrašyta. Visose 3-jose SVB, kurių teritorinių padalinių nuostatuose tiriamoji veikla dokumentuota, darbuotojų pareiginiuose nuostatuose ji neregamentuota.

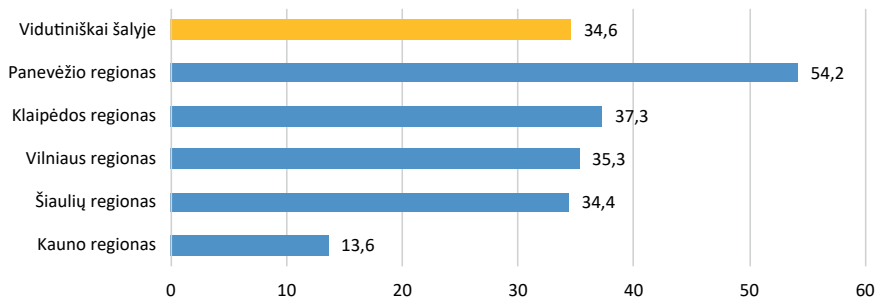
Tiriamosios veiklos reglamentavimas pareigybių lygmeniu. Tiriamosios veiklos (visų jos rūšių) įpareigojimai SVB veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose įrašyti 855 SVB darbuotojams. Jie sudaro daugiau

nei trečiąją dalį (34,6 proc., N=2471) visų sektoriuje sukurtų profesionalių bibliotekininkų arba operaciniam branduoliui priskiriamo personalo pareigybių (12 lentelė).

12 lentelė. *Pareigybių įtraukties į tiriamąją veiklą duomenys regionuose ir jų pasiskirstymas CB ir teritoriniuose padaliniuose*

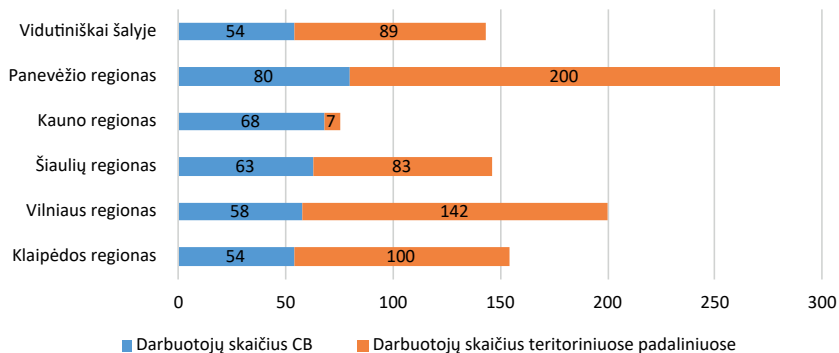
Regionas	Veikla įrašyta SVB dokumentuose								
	personalo skaičius (CB ir teritoriniuose padaliniuose, profesio- naliųjų bibliotekininkų pareigybės)			iš jų					
				CB			teritoriniuose padaliniuose		
	įrašyta dokumentuose	dirbančių darbuotojų skaičius iš viso	dalis (proc.) CB ir teri- toriniuose padaliniuose	įrašyta dokumentuose	dirbančių darbuotojų skaičius iš viso	dalis (proc.) centrinėse bibliotekose	įrašyta dokumentuose	dirbančių darbuotojų skaičius iš viso	dalis (proc.) teritori- niuose padaliniuose
Kauno	75	550	13,6	68	203	33,5	7	347	2,0
Klaipėdos	154	413	37,3	54	194	27,8	100	219	45,7
Panevėžio	280	517	54,2	80	212	37,7	200	305	65,5
Šiaulių	146	424	34,4	63	170	37,1	83	254	32,7
Vilniaus	200	567	35,3	58	212	27,4	142	355	40,0
Iš viso šalyje	855	2471	34,6	323	991	32,6	532	1480	35,9
Vidutiniškai 1-oje SVB	14,2	41,2		5,4	16,5		8,7	24,7	

Darbuotojų, kuriems SVB veiklos dokumentuose įrašytas įpareigojimas veikti mokslo tiriamosios veiklos srityje, skaičius atskiruose regionuose skiriasi (8 pav.): Kauno regione ši veikla reglamentuojama 15,6 proc. visų regiono SVB darbuotojų (N=481), o Panevėžio regione – daugiau nei pusei (arba 59,3 proc.) visų regiono viešosiose bibliotekose dirbusių (N=472) darbuotojų.

8 pav. Darbuotojų, įtrauktų į mokslo tiriamąją veiklą atskiruose regionuose, dalis (proc.)

Nevienodai šie darbuotojai pasiskirstę ir pačiose SVB sistemose (9 pav.), tačiau bendra visų regionų (išskyrus Kauno) tendencija – kiekviškai daugiau tiriamojoje veikloje veikiančių darbuotojų sutelkta sistemos teritoriniuose struktūriniuose padaliniuose.

9 pav. Darbuotojų, įtrauktų į tiriamąją veiklą, pasiskirstymas centrinėse bibliotekose ir teritoriniuose padaliniuose

Turėtume pastebėti, kad praktikoje į šios veiklos reglamentavimą ir paskirstymą žiūrima gana formaliai. Tai liudija ir SVB darbuotojų apklausos rezultatai: nedaug darbuotojų (17, arba 4,9 proc., N=349) teigia, jos jiems ši veikla pavesta, bet jie jos neatlieka; dažniau yra atvirkščiai – beveik penktadalis (82, arba 23,5 proc., N=349) apklaustųjų teigia,

kad jų pareiginiuose nuostatuose veikla neregamentuota, tačiau pavedama ją atlikti. Vienas iš dešimties (37, arba 10,6 proc., N=349) apklausoje dalyvavusių darbuotojų nežino savo įgaliojimų šioje srityje arba į šį klausimą neatsakė. Taigi apibendrinami galėtume sakyti, kad apie 40 proc. darbuotojų šioje veikloje yra savotiški „atsarginiai žaidėjai“, kurie arba nepanau-doja turimų kompetencijų, arba darbai pavedami neplaningai, atsitiktinai.

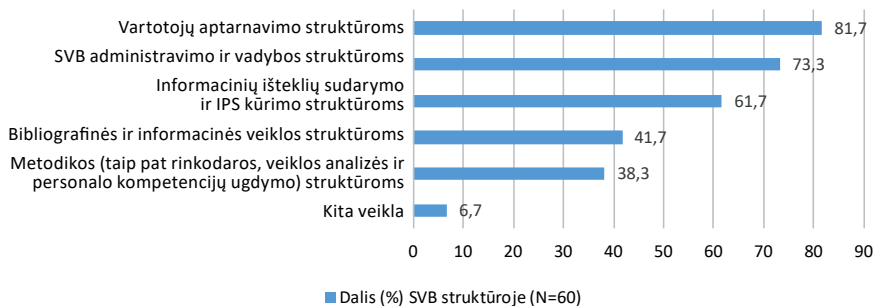
2.2.2. Mokslo tiriamosios veiklos paskirstymas SVB pagrindinėse bibliotekose (CB)

Tose centrinėse bibliotekose, kuriose įpareigojimai vienaip ar kitaip veikti tiriamojoje veikloje reglamentuoti jų veiklos dokumentuose (struktūrinių padalinių nuostatuose arba personalo pareiginiuose nuostatuose), į šią veiklą įtraukiami visi pagrindiniai funkciniai struktūriniai padaliniai (*13 lentelė, 10 pav.*). Didžiausias krūvis tenka dviem struktūriniais dariniams: vartotojų aptarnavimo sektoriuje veikiančioms struktūroms ir SVB administravimo ir vadybos funkcijas įgyvendinan-tiems struktūriniais padaliniais ir jų personalui. Vartotojų aptarna-vimo funkcijas įgyvendinantys CB struktūriniai padaliniai įpareigoti veikti beveik visose CB, t. y. 49-iose, arba 81,7 proc. visų SVB (N=60), administravimo ir vadybos sektoriuje veikiančios struktūros – 44-iose SVB, arba 73,3 proc. visų SVB (N=60). Informacijos išteklių sudarymo ir informacijos paieškų sistemų (IPS) kūrimo sektoriai tiriamosios veiklos srityje įpareigojami veikti 37-iose, arba 61,7 proc. visų SVB (N=60). Bibliografijos ir informacijos srityse veikiantys funkciniai padaliniai ar jų personalas įtraukiamas į šią veiklą 25-iose CB, arba mažiau nei pusėje (41,7 proc., N=60) visų sektoriaus SVB. Atkreiptinas dėmesys, kad SVB metodininkų, arba metodinės veiklos funkcijas atliekančių struktūrinių padalinių įtrauktis į CB tiriamąją veiklą palyginti maža ir nuolat mažėja; atliekant tyrimą įpareigojimai veikti mokslo tiriamojoje veikloje formaliai įrašyti 23-ju CB, arba kiek daugiau nei trečiojoje dalyje (38,3 proc. visų SVB, N=60) visų CB.

13 lentelė. Mokslo tiriamosios veiklos paskirstymas CB funkciniais struktūriniais padaliniais

	SVB administravimas ir vadyba	Metodikos (taip pat rinkodaros, veiklos analizės ir personalo kompetencijų ugdymo) struktūros	Vartotojų aptarnavimo, iš jų			Bibliografinės informacinės veiklos struktūrose	Informacinių išteklių sudarymo ir IPS kūrimo struktūrose	Kita veikla
			iš viso aptarnavimo struktūros	suaugusių vartotojų aptarnavimo	vaikų aptarnavimo			
Kauno	11	4*	8	8	6	6	6	2
Klaipėdos	7	7*	8	8	7	4	7	
Panevėžio	10	2	12	12	9	4	7	2
Šiaulių	7	2	8	8	4	5	5	
Vilniaus	9	8	13	13	12	6	12	1
Iš viso regionuose	44	23	49	49	38	25	37	4
Dalis (proc.) SVB struktūrose (N=60)	73,3	38,3	81,7	81,7	63,3	41,7	61,7	6,7

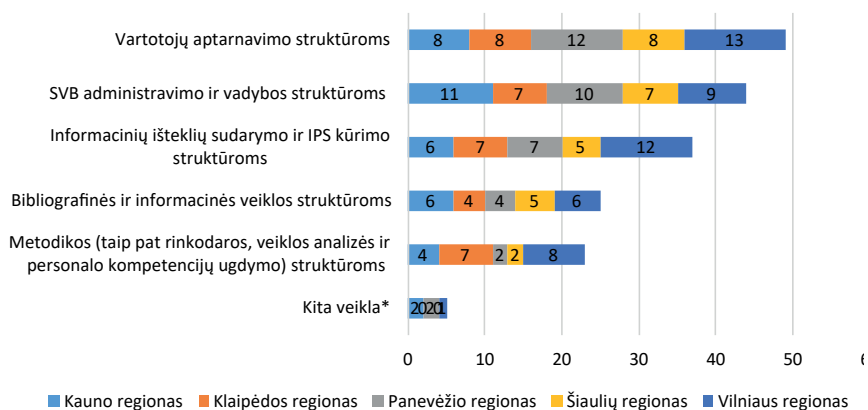
* *Metodinių pareigybės Kauno ir Klaipėdos regione neįtrauktos į joki struktūrinį padalinį, jos tiesiogiai pavaldžios bibliotekų direktoriui.*

10 pav. Mokslo tiriamosios veiklos paskirstymas CB funkciniais struktūriniais padaliniais

Funkcinių struktūrinių padalinių dalyvavimo tiriamojoje veikloje pasiskirstymo duomenys atskiruose regionuose skiriasi nedaug (11 pav.): Kauno regione dažniau nei kituose regionuose į mokslo tiriamąją veiklą

įtraukiamos administravimo ir vadybos struktūros, Panevėžio ir Vilniaus regionuose pirmiau vartotojų aptarnavimo ir antroje vietoje – SVB administravimo ir vadybos struktūros. Vilniaus regione visose SVB įpareigojamos veikti vartotojų aptarnavimo struktūros, o 9-iose SVB – ir SVB administravimo ir vadybos struktūros. Šiame regione tiriamojoje veikloje dažniau nei kituose regionuose įpareigotos veikti informacinių išteklių sudarymo ir IPS kūrimo struktūros, be to, čia tiriamoji veikla dažniau nei kituose regionuose pavedama ir metodikos sektoriuje veikiančioms CB struktūroms.

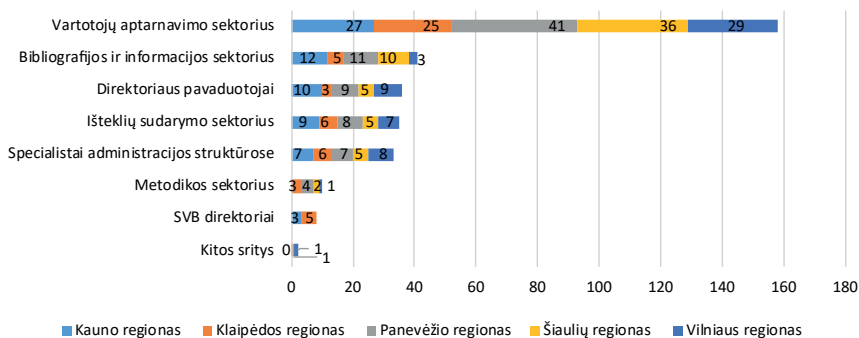
* Kita veikla – nė vieno struktūrinio padalinio struktūroje neintegruota kraštotyros ir kompiuterinio tinklo administratoriui pavedama veikla.

11 pav. Mokslo tiriamosios veiklos paskirstymas CB pagal atskirus regionus

Pastebėsime, kad tokie „visuotiniai“ įpareigojimai atlikti mokslo tiriamąją veiklą patvirtina prielaidą, jog ši veikla SVB dažniau suprantama vadybinių funkcijų („analizuoti savo veiklą“) arba rinkos tyrimų kontekste („tirti, analizuoti, vartotojų poreikius“). Metodinės veiklos (tarp jų ir specialistų metodininkų, veikiančių bibliotekos administracijos struktūrose) įtraukties į tiriamąją veiklą duomenis galima laikyti šio sektoriaus silpnėjimo SVB struktūrose požymiu. Nors logiška būtų manyti, kad būtent šiame sektoriuje veikiantis personalas objektyviai (atsižvelgiant į šio padalinio funkcinę paskirtį sistemoje, būtinas šioms funkcijoms

įgyvendinti informacinės analitinės veiklos ir tiriamosios veiklos žinias, gebėjimus ir įgūdžius) turėtų būti įgijęs daugiausia kompetencijų, tinkamų tiriamajai veiklai vykdyti, realūs bibliotekų sprendimai rodo, kad tiriamoji veikla pašalinama iš metodinės veiklos rūšių sąrašo ir pamažu perduodama naujai kuriamoms organizacijos administravimo struktūroms.

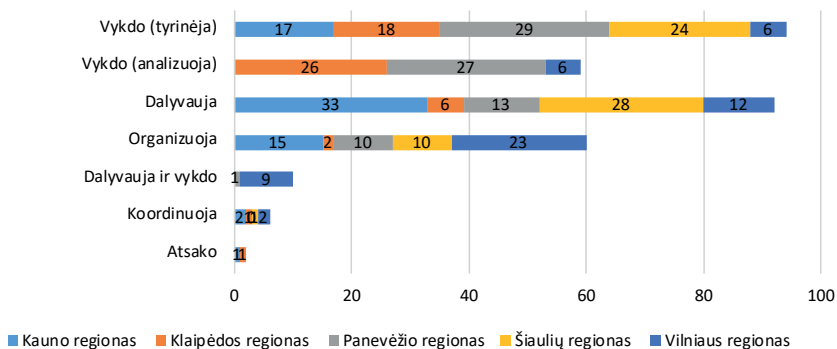
Išsamesnė kiekybinių duomenų analizė rodo, kad SVB CB tiriamoji veikla nustatyta, reglamentuota ir dokumentuota veiklos dokumentuose vidutiniškai 5,5 darbuotojo vienoje CB, arba 323 darbuotojams šioje sektoriaus dalyje, tai sudaro daugiau nei trečdalį (32,6 proc.) viso CB personalo. Kiekybiškai daugiausia pareigybių veikia vartotojų aptarnavimo sektoriuje (158 pareigybės, arba 48,9 proc. (N=323) viso įpareigotų šioje veikloje dalyvauti pareigybių skaičiaus); bibliotekos administravimo sektoriuje į šią veiklą įtrauktos 77 pareigybės (arba 23,8 proc., N=323) (direktoriaus pavaduotojai, direktoriai ir administravimo struktūrų specialistai), bibliografijos ir informacijos sektoriuje – 41 pareigybė (arba 12,7 proc., N=323), išteklių sudarymo sektoriuje – 35 pareigybės (arba 10,8 proc., N=323), metodinės veiklos sektoriuje – 10 pareigybių (arba 3,1 proc., N=323). Atskiruose regionuose pareigybių pasiskirstymas pagal atskirus veiklos sektorius iš esmės atitinka bendrąsias tendencijas (12 pav.): visuose regionuose vyrauja pareigybės, įkurtos vartotojų aptarnavimo sektoriuje, mažiausiai pareigybių, veikiančių metodinės veiklos ir išteklių sudarymo sektoriuose.

12 pav. Pareigybių pasiskirstymas CB pagal funkcines sritis ir regionus

Dokumentuose reglamentuotų mokslo tiriamosios veiklos funkcijų analizė leidžia teigti, jog dažniau CB darbuotojų pareigybėms priskiriama tiriamosios veiklos *vykdymo funkcija* (13 pav.). Ir nors remiantis dokumentų tekstais sudėtinga labai tiksliai nustatyti, kokius konkrečius (mokslinius tyrimus, rinkos tyrimus ar informacinius analitinius) darbus pavedama atlikti atskiroms pareigybėms, gana pagrįstai galima manyti, jog moksliniams tyrimams ir rinkos tyrimams skiriama daugiau dėmesio nei informacinei analitinei veiklai: iš 153 pareigybių, kurioms nustatyta ši funkcija, įpareigojimai *tyrinėti* skaitymą, vartotojų poreikius, skaitybos poreikius, fondo struktūrą, fondo panaudojimą ir pan. dokumentuose reglamentuoti 94 (arba 61,0 proc., N=153) pareigybėms, o įpareigojimai analizuoti duomenis, veiklą, neigiamus atsakymus ir pan. – 59 (arba 39,0 proc., N=153) pareigybėms.

Pasyvesnė *dalyvavimo funkcija* nustatyta 92 (28,5 proc., N=323) iš visų į veiklą įtrauktų pareigybių, *organizavimo funkcija* – 60 (18,6 proc., N=323) iš visų pareigybių, o mokslo tiriamosios veiklos *koordinavimo funkcija* – tik 6 (1,9 proc., N=323) iš visų įpareigotų veikti šioje veikloje pareigybių.

13 pav. *Tiriamosios veiklos funkcijų pasiskirstymas CB pagal atskirus regionus*

Tiriamosios veiklos įpareigojimai atskiruose regionuose reglamentuojami skirtingai. Vilniaus regione dažniau nei kituose regionuose paplitusios sudėtingesnės funkcijos, kai atskiroms pareigybėms (dažniausiai

direktorių pavaduotojams, struktūrinių padalinių vadovams arba tiesiogiai direktoriui pavaldiems specialistams) pavedamos veiklos organizavimo funkcijos kartu su koordinavimo, dalyvavimo ir vykdymo funkcijomis; nors ir šiame regione nemažai pareigybių reglamentuotos dalyvavimo (20,7 proc.) ir vykdymo (20,7 proc.) funkcijos; tai leidžia manyti, jog šiame regione susidarę tiriamosios veiklos organizavimo ir valdymo modeliai gali turėti daugiau planingumo ir sistemingumo požymių.

O Klaipėdos, iš dalies ir Panevėžio regionuose daugiau dėmesio skirta tiriamosios veiklos *vykdymo funkcijoms*: Klaipėdos regione vykdymo funkcija pavedama 81,5 proc. visų pareigybių, Panevėžio – 70,0 proc. visų pareigybių. Labiausiai tikėtina, kad šiuose regionuose formuojamas (ar stichiškai susiformuoja) toks organizacinis modelis, kai tiriamoji veikla remiasi arba tiesioginių vykdytojų iniciatyva (ir atsakomybe), o veikla išskaidyta atskiroms pareigybėms ir retai sujungiama ar sutelkiama visos sistemos ar kelių struktūrų lygmeniu.

Kauno ir Šiaulių regionų SVB dokumentuose vyrauja *dalyvavimo tiriamojame veikloje funkcija* (48,5 proc. visų pareigybių Kauno regione ir 44,4 proc. – Šiaulių regione). Ir nors Kauno regione yra kiek daugiau pareigybių, kurioms priskiriamos veiklos organizavimo funkcijos (22,1 proc.) nei Šiaulių regione (15,9 proc.), visiškai pagrįstai galime teigti, jog šiuose regionuose tiriamosios veiklos politika siejama su išorinių veiklos subjektų iniciatyva ir jų veiksmis organizuojant ir koordinuojant tiriamąją veiklą.

Veiklos *organizavimo funkcija* sektoriuje gana paplitusi (reglamentuota sektoriuje 60-iai pareigybių), tačiau toli gražu ne visuose regionuose (mažiausiai organizuojančių tiriamąją veiklą pareigybių yra Klaipėdos (2 pareigybėms), Panevėžio ir Šiaulių regionuose (po 10 pareigybių). Šios veiklos *koordinavimo funkcija* reglamentuota tik 6 pareigybėms (po 2 pareigybes Kauno ir Vilniaus regionuose ir po 1 pareigybę Klaipėdos ir Šiaulių regionuose). Dar 20 pareigybių reglamentuojamos sudėtinės funkcijos (organizavimo ir koordinavimo – 12 pareigybių ir organizavimo, koordinavimo ir vykdymo – 8 pareigybėms), tačiau trys ketvirtadaliai tokių

pareigybių (15, arba 75,0 proc.) yra viename (Vilniaus) regione. Kartu šie duomenys tik patvirtina, kad vertinant viso sektoriaus mastu veiklos koordinavimas sektoriuje yra menkas, atskirų struktūrinių grandžių veikla susiformavusiuose tiriamosios veiklos organizavimo ir valdymo modeliuose neintegruojama.

2.2.3. Mokslo tiriamosios veiklos paskirstymas SVB teritoriniams struktūriniams padaliniam

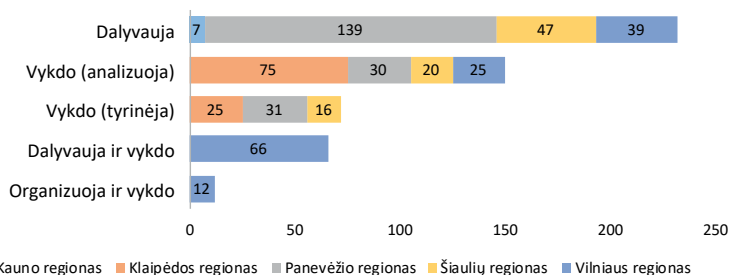
SVB veiklos dokumentuose tiriamoji funkcija taip pat nustatyta 511 teritorinių padalinių (42,7 proc. viso šių padalinių tinklo, N=1197) ir 532 šiuose struktūriniuose padaliniuose sukurtoms pareigybėms (35,9 proc. visų šiame tinkle veikiančių pareigybių, N=1480).

Teritoriniuose padaliniuose veikiančioms pareigybėms reglamentuotos dvi pagrindinės funkcijos: *dalyvavimo funkcija* (56,0 proc. visų pareigybių) ir *vykdymo funkcija* (41,7 proc. visų pareigybių) (14 lentelė, 14 pav.), kuri siejama ir su tiriamosios, ir su informacinės analitinės veiklos kontekstu.

14 lentelė. Tiriamosios veiklos funkcijų pasiskirstymas SVB teritoriniuose padaliniuose

Eil. Nr.	Funkcijos apibūdinimas	Iš viso regione	Dalis (proc.) bendrojoje struktūroje	Iš jų									
				Kauno dalis (proc.) bendrojoje regiono struktūroje	Klaipėdos dalis (proc.) bendrojoje regiono struktūroje	Panevėžio dalis (proc.) bendrojoje regiono struktūroje	Šiaulių dalis (proc.) bendrojoje regiono struktūroje	Vilniaus dalis (proc.) bendrojoje regiono struktūroje					
1.	Dalyvauja	298	56,0	7	100,0	0	0,0	139	69,5	47	56,6	105	73,9
1.1.	Dalyvauja ir vykdo	66	12,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	66	46,4
2.	Vykdo	222	41,7	0	0,0	100	100,0	61	30,5	36	43,4	25	17,6
2.1.	Tyrinėja	72	13,5	0	0,0	25	25,0	31	15,5	16	19,3	0	0,0
2.2.	Analizuoja	150	28,2	0	0,0	75	75,0	30	15,0	20	24,1	25	17,6
3.	Organizuoja ir vykdo	12	2,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	12	8,4
Iš viso CB (1, 2, 3 skilčių suma)		532	100,0	7	100,0	100	100,0	200	100,0	83	100,0	142	100,0

Didesnei veiklų daliai (150 atvejų iš 222, arba 67,6 proc. visų vykdymo funkcijai priskiriamų veiklų) identifikuoti dažniausiai naudojami veiksmo indikatoriai „analizuoti“, „atlikti analizes“, „vertinti“: pavyzdžiui, „<...> analizuoja, apibendrina bibliotekos darbą <...>“, „<...> analizuoja skaitytojų sudėtį <...>“, „<...> atlieka <...> spaudinių fondo analizes <...>“, „<...> stebėti ir analizuoti esamo dokumentų fondo panaudojimą <...>“. Tačiau 72 atvejais iš 222, arba 32,4 proc. visų vykdymo funkcijai priskiriamų veiklų, teritorinių padalinių personalo pareigybėse įrašyti ne tik informacinės analitinės, bet ir tiriamosios veiklos įpareigojimai, pavyzdžiui: „<...> tirti vartotojų skaitymo poreikius“, „<...> atlikti [bibliotekos dokumentų] fondo tyrimus <...>“, „<...> vykdyti vartotojų apklausas <...>“ ir t. t. Yra dokumentų, kuriuose teritorinių padalinių darbuotojai įpareigojami ir analizuoti bibliotekos veiklą, vartotojų poreikius, dokumentų fondą, vartotojų sudėtį, neigiamus atsakymus ir pan., ir taip pat „<...> nuolat analizuoti bibliotekos ir lankytojų reikmes informacijai“, „[t]irti spaudinių fondo panaudojimo ir skaitymo būklę, atlikti tyrimus <...>“ arba „<...> [a]tlikti mikrorajono gyventojų ir filialo skaitytojų skaitybos tyrimus, apibendrinti duomenis ir pateikti juos SVB metodininkui“ ir pan.

14 pav. *Tiriamosios veiklos funkcijų pasiskirstymas SVB teritoriniuose padaliniuose*

Įtraukiant *teritorinių padalinių* personalą į tiriamąją veiklą regionuose galima išskirti kelis skirtingus požiūrius. Informacinė analitinė šios veiklos kryptis dažniau nei kituose regionuose deklaruojama Klaipėdos regiono teritorinių padalinių veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose;

įpareigojimai atlikti informacinei analitinei veiklai priskiriamus darbus taip pat įrašyti dalies Panevėžio (30), Šiaulių (20) ir Vilniaus (25) regionų teritorinių padalinių veiklos dokumentuose. Šie darbai paprastai siejami su teritorinio struktūrinio padalinio veiklos analize, kuri dažniausiai formuluojama įrašu „[o]rganizuoti, planuoti, analizuoti ir įvertinti Viešosios bibliotekos filialo veiklą“. *Dalyvavimo* (kartu su dviguba *dalyvavimo ir vykdymo*) *funkcija*, kuri dažniausiai reglamentuota Panevėžio (139 teritoriniams padaliniams priskiriama veikla) ir Vilniaus (105 teritoriniams padaliniams priskiriama veikla) regionų teritorinių padalinių dokumentuose, beveik visada siejama su universaliu terminu „tirti“ „tyrinėti“ įvardijamomis veiklomis. Beveik visais šiais atvejais ir informacinę analitinę veiklą, ir rinkos tyrinėjimus įvardijantys terminai teikiami lygiagrečiai, todėl peršasi išvada, jog SVB veiklos dokumentuose siekiama reglamentuoti ne tik reikalavimus atlikti vadybininko kompetencijai priskiriamas analitines veiklas, tačiau ir įtraukti teritorinių padalinių personalą į rinkos tyrinėjimus, kartais pavedant jiems tokius tyrinėjimus organizuoti ir atlikti savarankiškai.

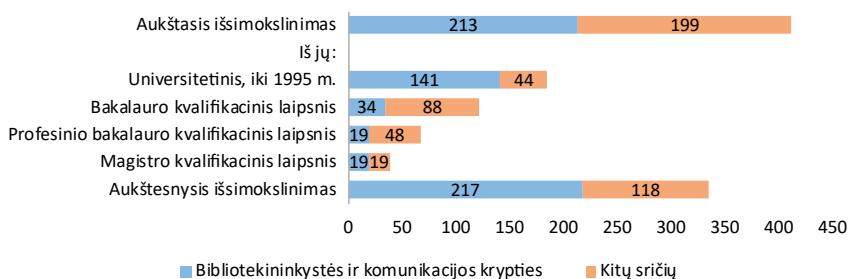
2.2.4. SVB personalo, kuriam nustatytos mokslo tiriamosios veiklos funkcijos, charakteristika

Personalo, kuris įpareigojamas veikti visose ar bent vienoje iš mokslo tiriamosios veiklos sričių, išsimokslinimo, nuodugnios darbo patirties ir amžiaus analizės duomenys leidžia teigti, jog tiriamosios veiklos funkcija, įrašant įpareigojimus į bibliotekos veiklos dokumentus, dažniausiai paskiriama nekeliant išsimokslinimo ir įgyto kvalifikacinio laipsnio reikalavimų: darbuotojai, įgiję aukštąjį išsimokslinimą, sudaro tik kiek didesnę dalį (412, arba 51,9 proc.) visų šių darbuotojų, palyginti su aukštesnįjį išsimokslinimą įgijusiais darbuotojais (335, arba 42,2 proc.). Kiek svarbesniu kriterijumi laikoma įgyta specialybė – BIK srities išsimokslinimą įgijusiems darbuotojams tiriamoji veikla pavedama kiek dažniau, palyginti su kitas specialybes įgijusiais asmenimis. Tiesa, aukštąjį išsimokslinimą

įgijusių darbuotojų kategorijoje skirtumas tarp skirtingas sritis studijavusių darbuotojų nedidelis (+1,7 proc. bibliotekininkystės ir komunikacijos krypties išsimokslinimą įgijusių asmenų naudai), tačiau bibliotekininkystės specialybę įgiję asmenys aukštesnį išsimokslinimą įgijusių darbuotojų grupėje sudaro gerokai didesnę dalį (+12,4 proc.) nei darbuotojai, įgiję kitų sričių aukštesnį išsimokslinimą.

Darbuotojų, įgijusių specialųjį (BIK krypties) aukštąjį išsimokslinimą, grupėje dydžiu ryškiau išsiskiria du darbuotojų pogrupiai: tai asmenys, iki 1995 m. įgiję universitetinį bibliotekininkystės srities išsimokslinimą (141 darbuotojas, arba 17,8 proc. visų darbuotojų, įpareigotų veikti tiriamojoje veikloje, N=794), ir personalas, įgijęs aukštesnį šios srities išsimokslinimą (217, arba 27,3 proc. visų darbuotojų, įpareigotų veikti tiriamojoje veikloje, N=794). Magistro, bakalauro ir profesinio bakalauro kvalifikacinį laipsnį įgijęs personalas sudaro nedidelę dalį (72, arba 9,0 proc.) visų darbuotojų, įpareigotų veikti tiriamojoje veikloje (N=794).

15 pav. pateikti duomenys rodo, kad formalųjį bibliotekininkystės ir komunikacijos srities pasirengimą įgijusių darbuotojų grupėje tiriamojoje veikloje įpareigojami veikti tiek pat ir aukštąjį, ir aukštesnį šios srities išsimokslinimą įgijusių darbuotojų; tiesa, nors ir labai nedidelę kiekybinę persvarą (+4 darbuotojai, arba +0,5 proc.) čia turi aukštesnį išsimokslinimą įgijęs personalas.

15 pav. Darbuotojų pasiskirstymas pagal įgyto formalaus išsimokslinimo sritis

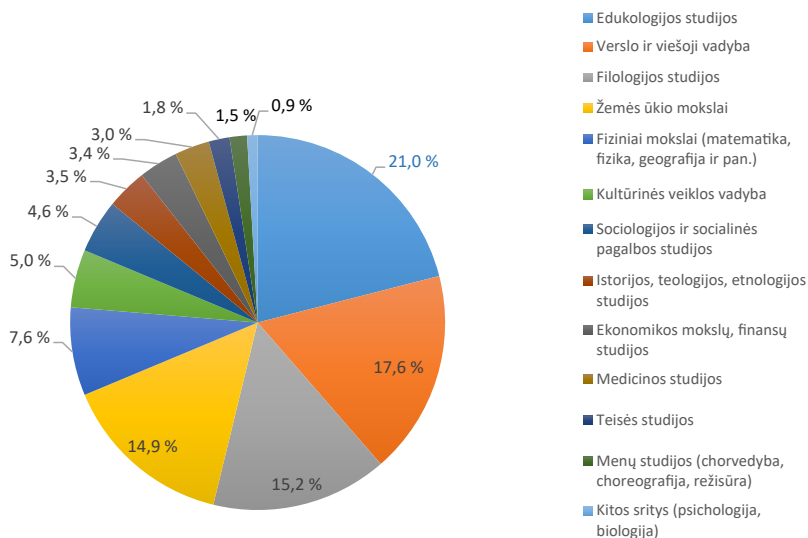
Aukštąjį specialųjį (BIK krypties) išsimokslinimą įgijusių darbuotojų grupėje kiek daugiau yra universitetinį išsimokslinimą iki 1995 m. (141, arba 66,2 proc., N=213) įgijusių darbuotojų. Vėliau (arba, kitaip tariant, pagal naujesnes mokymo programas, kurių mokymo planuose daugiau dėmesio skiriama tiriamosios veiklos kompetencijoms įgyti) formalųjį išsimokslinimą įgiję darbuotojai šioje grupėje sudaro palyginti mažesnę dalį (72, arba 33,8 proc., N=213). Aukštąjį išsimokslinimą įgijusių asmenų grupėje vėliau nei 1995 m. studijų programas baigusiu specialistų, dalyvaujančių tiriamojoje veikloje, yra perpus mažiau negu specialistų, įgijusių kitų, ne bibliotekininkystės ar komunikacijos sričių bakalauro, magistro ar profesinio bakalauro kvalifikacinius laipsnius (155, arba 72,7 proc., N=213).

16 pav. parodyta, kokių kitų sričių išsimokslinimą įgiję specialistai dažniausiai įtraukiami į tiriamąją veiklą. Daugumą (53,8 proc. visų specialistų, baigusiu ne bibliotekininkystės ir komunikacijų krypties programas) sudaro socialinių mokslų srities kvalifikacijas įgiję specialistai, iš kurių daugiausia yra edukologijos mokslų diplomantų (21,0 proc.). Antrai pagal dydį grupei priklauso asmenys, baigę verslo ir viešosios vadybos krypties programas (17,6 proc.). Specialistai, įgiję kultūrinės veiklos vadybos žinių, sudaro nedidelę dalį (5,0 proc.) visų šios grupės narių.

Remdamiesi darbuotojų apklausos duomenimis, galime tvirtinti, jog darbuotojų nuostatos mokslo tiriamosios veiklos klausimais glaudžiai siejasi su jų išsimokslinimu ir įgytu kvalifikacijos laipsniu: kuo naujesnes (laiko atžvilgiu) studijų programas yra baigę SVB darbuotojai, tuo pozityviau jie vertina SVB galimybes dalyvauti mokslo tiriamojoje veikloje. Mažiausiai „entuziazmo“ šiuo požiūriu turi aukštesnįjį išsimokslinimą įgiję darbuotojai; šiam tiriamosios grupės dalyvių pogrupiui būdinga ir tai, kad palyginti daug darbuotojų neigiamas nuostatas išdėstė ir dėl mokslinių tyrimų (35,0 proc.), ir dėl rinkos tyrimų (39,3 proc.), ir dėl informacinės analitinės (38,9 proc.) veiklos galimybių SVB. Galėtume taip pat teigti, kad pozityvus ar negatyvus požiūris į mokslo tiriamosios veiklos integravimą į SVB veiklą

struktūras nedaug tepriklauso nuo darbuotojų studijuotų mokslų sričių. Ir nors neigiamos nuostatos dėl mokslo tiriamosios veiklos būdingos ir BIK, ir kitas studijų programas baigusiems bibliotekose dirbantiems specialistams, pravartu atkreipti dėmesį, jog labiau negatyviai nei pozityviai šiais klausimais nusiteikę BIK studijų programas baigę specialistai.

Apklauso duomenys atskleidė, kad sektoriuje praktinės patirties atliekant mokslinius ir (ar) rinkos tyrimus sukaupta palyginti nedaug. Mažiausiai patirties apklaustų vadovų ir darbuotojų grupėje sukaupta organizuojant mokslinius tyrimus (5 atvejai, arba 2,2 proc. visų pasirinkimų, N=229); kiek daugiau (11 atvejų, arba 4,8 proc. visų pasirinkimų, N=229) organizuojant rinkos tyrimus; savarankiškai mokslinius tyrimus atlikę teigia tik SVB darbuotojai (12 atvejų, arba 5,2 proc. visų pasirinkimų, N=229). Vadovų grupėje nėra nė vieno asmens, kuris būtų savarankiškai atlikęs mokslinį tyrimą.

16 pav. *Specialistų, įgijusių kitų sričių išsimokslinimą, pasiskirstymas pagal mokslo sritis ir kryptis*

Patirtis savarankiškai atliekant rinkos tyrimus taip pat nėra reikšminga (16 atvejų, arba 7,0 proc. visų pasirinkimų, N=229). Kiek

reikšmingesnė yra tiek vadovų, tiek darbuotojų *dalyvavimo* moksliniuose arba rinkos tyrimuose patirtis: ir darbuotojai, ir vadovai kartu yra dažniau dalyvavę rinkos tyrimuose (82 atvejai, arba 35,8 proc. visų pasirinkimų) ir kiek rečiau – moksliniuose tyrimuose (73 atvejai, arba 31,9 proc. visų pasirinkimų), tačiau lyginant abi grupes vadovų patirtis dalyvaujant moksliniuose tyrimuose dažnesnė nei rinkos tyrimuose, o darbuotojai, priešingai, dažniau dalyvauja rinkos tyrimuose nei atliekant mokslinius tyrimus.

Vertindami savo patirtį tiriamojo darbo srityje, sektoriaus darbuotojai teigė mažiausiai tokios patirties ir įgūdžių sukaupę organizuodami tiriamąją veiklą, kurdami tyrimo strategiją, burdami tyrimo komandas, atsirinkdami tyrimo temas, kurdami tyrimo programas ir jų dokumentus: pasirinkdami tyrimo problemas, temas, nustatydami jų aktualumą ir reikšmingumą, tyrimo tikslus, uždavinius, parengdami tyrimo dokumentus (klausimynus, interviu planus), pasirinkdami mokslinio, rinkos tyrimo ar informacinio analitinio darbo metodiką. Palyginti retai darbuotojai prognozuoja atskirų veiklos sričių plėtros perspektyvas, dar rečiau rengia tiriamųjų darbų publikacijas ar organizuoja jų rezultatų sklaidą. Dažniau renkami, analizuojami ir apdorojami statistiniai duomenys metinei veiklos ataskaitai, rengiami atskirų veiklos sričių apibendrinimai, atliekamos tiriamųjų apklausos (išdalijami klausimynai, surenkami apklausų rezultatai).

Apibendrinami šiuos duomenis, turime pastebėti, kad mokslo tiriamoji veikla visame sektoriuje integruota į pagrindinio bibliotekų personalo (operacinio branduolio, arba profesionaliųjų bibliotekininkų) pareigybių struktūrą. Sektoriuje nėra nė vienos pareigybės, kuriai ši veikla būtų pavesta kaip atskira savarankiška veiklos sritis. Visais atvejais ji pavada kaip papildoma (šalutinė) veikla šalia kitų funkcinių (valdymo, informacijos išteklių sudarymo, informacinių produktų kūrimo, vartotojų aptarnavimo ir pan.) įpareigojimų. Dėl atskirų mokslo tiriamosios veiklos kryptių, šios veiklos teorinių, metodinių nuostatų neapibrėžtumo ir dalykinių susitarimų visoje korporacijoje stokos SVB mokslo tiriamajai veiklai dokumentuoti ieškoma universaliausių, tinkamų visiems gyvenimo

atvejams apibūdinimų ir vadybinių sprendimų, dažniausiai fragmentiškai papildant bibliotekininkų kompetencijų sąrašą sisteminio mąstymo, analitinių įgūdžių, žinių ir patirties vadovaujant projektams ir (ar) atliekant mokslinius tyrinėjimus reikalavimais. Dar dažniau tokių reikalavimų tiesiog nepaisoma; galima tik spėti, jog viliamasi, kad personalo kompetencijų problema šioje srityje išsprendžs kaip nors savaime, galbūt ramina masi tuo, jog didumai profesinių veiklų bibliotekoje ir šiaip jau reikia ir sisteminio mąstymo, ir analitinių įgūdžių, o mokslinių tyrinėjimų kompetencijas galima įgyti ir kitaip, dažniausiai – savišvietos būdu arba klaidų ir bandymų metodu.

Mokslo tiriamojo darbo organizavimo struktūra turi daug formalioms struktūroms būdingų bruožų. Vyraujantis vyresnis darbuotojų amžius (57,4 proc. vyresni nei 50 metų) yra tam tikras rizikos veiksnys, leidžiantis daryti prielaidą, jog didžiąsą dalį sudaro specialistai, kurių aktyvumas ir profesinėje veikloje, ir darbo rinkoje turi ryškią tendenciją mažėti; šis veiksnys įgyja dar didesnę reikšmę įvertinus tai, kad beveik visai šiai specialistų grupei svarbesnis ne tiek žinių atnaujinimo (perkvalifikavimo) poreikis tiriamosios veiklos srityje, kiek poreikis įgyti šios srities bazinių žinių ir kompetencijų.

Tokia padėtis turėtų būti paaiškinama ir tomis sąlygomis, kuriomis gyvena ir SVB, ir visa bibliotekų bendruomenė. Bibliotekas neišvengiamai veikia demografiniai visuomenės (senėjimo, emigracijos) pokyčiai, mažėjanti profesionaliai pasirengusių, bibliotekininkystės ir komunikacijos srities išsimokslinimą įgijusių diplomantų pasiūla, maži darbuotojų atlyginimai, neleidžiantys konkuruoti su kitais sektoriais dėl geriausių specialistų, nors ir gerėjančio, bet vis dar nepatrauklaus bibliotekų įvaizdžio padariniai. Šie veiksniai svarbūs ir lemia jaunų darbuotojų stoką, riboja darbuotojų mobilumą ir karjeros galimybes.

Todėl dažnai ieškoma lengviausių sprendimų. Įtraukiant į tiriamąją veiklą bibliotekų personalą, reikšmingu kriterijumi laikoma jo funkcinio darbo patirtis ir neišvengiamai su šiuo kriterijumi susijęs ir vyresnis

darbuotojo amžius. Vis dėlto toks sprendimas patikimas tik iš dalies: patirtis, o juo labiau darbuotojo amžius nėra lemiami veiksniai, leidžiantys įvertinti darbuotojo tinkamumą tiriamajai veiklai. Didelė darbo patirtis gali turėti ir teigiamą, ir neigiamą poveikį, o su žmogaus amžiumi susijusių galimybių vertinimas iš esmės remiasi subjektyvia individo jausena. Esminis neigiamas patirties poveikis yra tas, jog patyrimo pagrindu kuriamas labai individualus žinojimas. Darbo patirtis paprastai teikia duomenis kaip nesutvarkytą, nesusistemintą, o kartais ir neteisingą informaciją, kuri, be to, gali būti ir įvairiai aiškinama. Dar būtinos kitokios, specifinės žinios, sudarančios galimybę tokius duomenis paversti naudinga informacija. Tik tos specialiosios žinios leistų kiekvienam įvertinti, ką tokie duomenys iš tiesų reiškia, ir – labai svarbu – suprasti, ką su jais daryti.

Kartu dėl reikšmingų veiksnių, tokių kaip vyraujantis prieš 20 metų įgytas formalusis profesinis išsimokslinimas, vyresnis darbuotojų amžius, didelė ir vertinga funkcinis atžvilgiu darbo patirtis mokslo tiriamojame veikloje gali būti pritaikoma nelengvai. Šioje veikloje, kuri visų pirma siejasi su naujovėmis, naujais požiūriais ir kompetencijomis, patirtis dažnai gali labiau trukdyti nei padėti priimti naują informaciją, ypač kai ji palyginti skurdi, dažniausiai apsiribojanti vienos bibliotekos praktika. Ir nors darbui bibliotekose nenustatyta specialių amžiaus ribojimų, remdamiesi Lietuvoje ir kitose šalyse atliktų tyrimų duomenimis, galime tik pastebėti bendriausias su darbuotojo amžiumi susijusias tendencijas: 60–64 metų – tai riba, kai dauguma Lietuvos gyventojų planuoja palikti darbo rinką, o nuo 70 metų mažėja noras dalyvauti bet kokioje veikloje; nuo 65 metų mažėja darbuotojo motyvacija dirbti, menksta ir jo darbo našumas; svarbiausias motyvas (o tai dėl menkų atlyginimų ir pensijų itin aktualu bibliotekose dirbantiems asmenims) likti darbo rinkoje – materialusis veiksnys, ir nors kiti motyvai (bendravimo, priklausomybės bendruomenei, pagarbos ir savigarbos poreikiai) tyrimuose minimi kaip svarbūs veiksniai, šio amžiaus darbuotojų dalyvavimas ir motyvai prisitaikyti prie darbo rinkos ir efektyvaus darbo joje paskatos akivaizdžiai mažėja [49].

Sąvokoms „organizuoti“, „koordinuoti“, „dalyvauti“, „vykdyti“ atskirų SVB parengtuose tiriamąją veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose gali būti suteikiamos skirtingos reikšmės. Tačiau darydami prielaidą, kad šių sąvokų interpretavimo ribos vis dėlto leidžia įvertinti dokumentuose naudojamus veiksmo indikatorius, galime teigti, jog savivaldybių centrinės bibliotekos palyginti retai matomos kaip tiriamosios veiklos organizatorės net ir neperžengdamos savo sistemos ribų. Centrinų bibliotekų veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose dažniausiai nustatoma veiklos *vykdymo funkcija*, todėl labiausiai tikėtina, jog tyrinėjimų iniciatyva ir įgyvendinimas dažnai suprantamas ir nustatomas kiekvienai konkrečiai pareigybei kaip privalomas savarankiškas tyrinėjimo darbas, pradedant tyrimo inicijavimu, jo programos ir dokumentų sudarymu ir baigiant tyrimo ataskaitos parengimu. Dažniausiai ši veikla identifikuojama veiksmo indikatoriumi „atlieka“, „nuolat tiria“ ir pan. Taigi galime teigti, jog tiriamoji veikla sistemose matoma kaip išskaidyta veikla, priklausanti daugeliui iniciatyvų, dažniausiai atliekama savarankiškai; pats procesas paliekamas savieigai, beveik nevaldomas ir nekoreguojamas, o (darome prielaidą) tokiomis sąlygomis gali būti užtikrintas tik galutinio rezultato įvertinimas.

Dalyvavimo funkcija paprastai suprantama kaip įpareigojimas atlikti tam tikrą dalį tyrimo procedūrų įgyvendinant kitų specialistų sudarytas ir koordinuojamas programas, pagal tų asmenų pateiktus veiksmų planus, tvarkaraščius ir suformuluotus reikalavimus duomenų pateikimo, analizės ir rezultatų apibendrinimo kokybei. Nors teoriškai gali būti vadovojamasi ir kitokiu veiksmų algoritmu, vertinant SVB praktiką, vyrauja modelis, jog pagrindinis tyrimo, kuriame numatyta dalyvavimo funkcija, rengėjas, organizatorius ir (ar) koordinatorius yra kitas asmuo. Todėl, nesant sistemoje šios veiklos koordinatoriaus ir organizatoriaus, dalyvavimo funkcija neužtikrina, kad jose būtų inicijuojami, įgyvendinami ir atliekami reikšmingesni darbai. Veiklos modelis, kuriame vyrauja dalyvavimo funkcija, gali užtikrinti tik tiek, kad SVB bus įgyvendinami tik išorės subjektų

sumanyti ir organizuoti tiriamosios veiklos projektai ar iniciatyvos. Tokie įpareigojimai veiklos dokumentuose dažniausiai išreiškiami veiksmo indikatoriumi „dalyvauja“ vartojant įvairias jo formas, pavyzdžiui, „<...> dalyvauja atliekant vartotojų grupių skaitymo, informacinius ir kt. tyrimus“, „<...> dalyvauja rengiant anketas ir jas platinant <...>“, „dalyvauti įvairiose bibliotekų vystymo programose ir moksliniuose tyrimuose <...>“ ir pan.

Profesinis pasirengimas, mūsų įsitikinimu, yra svarbus veiksnys, galintis užtikrinti tiriamosios veiklos turinio kokybinius parametrus, gilesnius bibliotekų problemų, reiškinių, procesų, sąvokų bei teorinių žinių taikymo ir jų susiejimo su praktine veikla rezultatus. Tačiau darbuotojų grupėje, kuriai veiklos dokumentuose reglamentuoti tiriamosios veiklos įpareigojimai, yra labai mažai jaunesnių, naujausias specialiąsias mokymo programas studijavusių ir bakalauro (ypač magistro) kvalifikacinius laipsnius įgijusių darbuotojų. Vertinant bendriausiu požiūriu abi tiriamojoje veikloje vyraujančios specialijų (bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos krypties) pasirengimą įgijusios darbuotojų grupės susijusios su rimtais rizikos veiksniais: aukštąjį išsimokslinimą įgijusių darbuotojų grupės nariai yra vyresnio amžiaus, turi palyginti menkas tiriamosios veiklos kompetencijas, įgytas studijų metais ir retai atnaujinamas specialiuose kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Tai objektyviai turėtų nulemti ir pasyvesnį jų santykį su šia veikla. Aukštesniojo specialiojo išsimokslinimo diplomą įgiję darbuotojai formaliai, studijų metais tiriamosios veiklos, taip pat ir informacinės analitinės veiklos kompetencijų nėra įgiję, todėl dažniausiai yra savamoksliai „tyrėjai“ ir „analitikai“, žinias įgiję klaidų ir bandymu metodu, sėkmingai arba mažiau sėkmingai jas taikantys praktinėje veikloje.

Darbuotojų, studijavusių kitas mokslų sritis, grupėje palyginti daugiau (+43) naujesnes mokymo programas studijavusių asmenų ir bakalauro, profesinio bakalauro ir magistro kvalifikacinius laipsnius įgijusių darbuotojų (155, arba 19,5 proc. viso įpareigoto tiriamojoje veikloje dalyvauti personalo, N=794). Tačiau ir šioje grupėje didžiausią dalį (57,4 proc.)

sudaro asmenys, kurie kaip ir bibliotekininkystės studijas baigę darbuotojai neturi sisteminio pasirengimo tiriamajai veiklai: įgiję aukštąjį išsimokslinimą iki 1995 m. (12,1 proc.) arba aukštesnįjį išsimokslinimą (32,4 proc.), arba darbuotojai, turintys tik bendrąjį vidurinį išsimokslinimą (12,9 proc.). Ir nors profesijos žinias bei įgūdžius šie darbuotojai paprastai įgyja dirbdami darbo vietoje, sisteminių profesinių žinių stoka šios grupės darbuotojų tiriamojoje veikloje gali lemti paviršutiniškumą, seklių turinį, menkus rezultatus, o neretai ir apskritai iškreipti ar supaprastinti nagrinėjamų klausimų esmę.

2.3. SVB sektoriuje atlikti mokslo tiriamieji darbai ir jų kokybės vertinimas

Remiantis tyrimo duomenimis, 2010–2015 m. SVB buvo atlikta per 180 įvairiausio lygmens tyrinėjimų, t. y. visame sektoriuje vidutiniškai per 30 tyrimų per metus (*15 lentelė*).

Tyrinėjamu laikotarpiu buvo dvi aktyvesnės SVB tiriamosios veiklos lauke veikiančių dalyvių grupės: pačios viešosios bibliotekos (34,2 proc. visų darbų) ir LNB bei apskričių viešosios (regionų) bibliotekos (31,3 proc. visų darbų). Regioniniai metodikos centrai buvo aktyvūs inicijuodami ir organizuodami tiriamąją veiklą savo teritorijoje (regioniniu lygmeniu tiriamuoju laikotarpiu inicijuota 20 tyrimų (arba 11,0 proc. visų šiuo laikotarpiu atliktų tyrimų, N=182). Be to, šios institucijos (tai labai svarbu pažymėti) visuomet dalyvavo nacionalinio lygmens tyrinėjimuose kaip LNB partnerės arba savarankiškai atliko tyrimus, kuriuos inicijavo Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Tad galime sakyti, kad daugiau nei pusė (125, arba 68,7 proc.) darbų tiriamuoju laikotarpiu buvo atliekama korporacijos narių iniciatyva ir pastangomis.

Mokslo ir studijų institucijų inicijuoti ir atlikti tyrimai dažniausiai skirti mokymosi tikslams; 40 atvejų iš 47 (arba per 85,1 proc. visų mokslo ir studijų institucijų atliktų darbų) tiriamuoju laikotarpiu atliko studentai, kuriems šių darbų pagrindu buvo suteikti patvirtinimai, kad

įgytas – dažniausiai bakalauro (32, arba 80,0 proc., N=40) – kvalifika-
cinis laipsnis baigus mokymo programą. Palyginti nedaug – kiek daugiau
nei dešimtadalis – darbų (7 darbai, arba 14,9 proc., N=47) organizuoti
ir atlikti mokslo ir studijų institucijų ir SVB partnerystės pagrindu, jų
organizatoriai ir atlikėjai – profesionalūs tyrėjai, universitetų ar kolegijų
darbuotojai. Magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti darbų tiriamuoju
laikotarpiu parengta labai mažai (4, arba 2,2 proc. visų darbų, N=47), ir
didesnioji jų dalis parengta konkrečiose bibliotekose dirbančių magistran-
tūros studentų (Širvintų, Trakų r. SVB, Vilniaus regionas).

15 lentelė. Tyrimų, atliktų 2010–2015 m. SVB veiklos lauke, iniciatoriai ir (arba)
atlikėjai (skaičius ir pasiskirstymas regionais)

Eil. Nr.	Tyrimų iniciatoriai ir (arba) atli- kėjai	Iš viso tyrimų	Dalis (proc.) (N=182)	Pasiskirstymas pagal regionus tyrimuose, kuriuose dalyvavo SVB				
				Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Vilniaus regionas
1.	Lietuvos Respublikos kultūros ministerija	6	3,3	3	3	3	3	3
2.	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka	37*	20,4	17	17	17	17	17
3.	Apskričių viešosios bibliotekos (5)	20	10,5	9	2	5	1	3
4.	Savivaldybių viešosios bibliotekos	62	34,2	16	Neteikė duomenų (N. d.)	26	8	12
5.	Mokslo ir studijų institucijos	47	26,0	4	N. d.	8	26	9
5.1.	Studijų ir mokymosi tikslais, iš jų:	40	22,1	2	N. d.	8	25	5
5.1.1.	<i>Magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti</i>	4	2,2	1	N. d.	0	1	2
5.1.2.	<i>Bakalauro kvalifikaciniam laipsniui įgyti</i>	32	17,7	1	N. d.	7	21	3
5.1.3.	<i>Kursiniai darbai</i>	3	1,7	0	N. d.	0	3	0
5.1.4.	<i>Savarankiški darbai</i>	1	0,6	0	N. d.	1	0	0
5.2.	Ne mokymosi ir studijų tikslais	7	3,9	2	N. d.	0	1	4
6.	Savivaldos institucijos	4	2,2	0	N. d.	1	0	3

Eil. Nr.	Tyrimų iniciatoriai ir (arba) atliktėjai	Iš viso tyrimų	Dalis (proc.) (N=182)	Pasiskirstymas pagal regionus tyrimuose, kuriuose dalyvavo SVB				
				Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Vilniaus regionas
7.	Kitos institucijos (<i>leidyklos, Etninės kultūros globos taryba, rajono švietimo centras ir kt.</i>)	6	3,3	0	N. d.	0	0	6
Iš viso (<i>be nacionalinio ir regioninio lygmens institucijų</i>)		119	65,7	20	N. d.	35	34	30
Iš viso		182**	100,0	49	22	60	55	53

* Iš 37 LNB inicijuotų tyrimų 17-oje dalyvavo (rinko ir teikė duomenis, juos analizavo, apibendrino ir pan., priklausomai nuo tyrimo pobūdžio) AVB ir (arba) SVB; kiti 20 tyrimų buvo atlikti SVB veiklos lauke, tačiau SVB personalas į tyrimo procedūras nebuvo įtrauktas.

** Šis skaičius nėra visų atliktų regionuose ir savivaldybėse tyrimų suma: daugeliu atvejų, ypač jei tyrimų inicijuodavo nacionalinio lygmens institucijos, visuose regionuose buvo atliekami tie patys tyrimai.

Kitos institucijos (be mokslo ir studijų institucijų) savo iniciatyva tiriamuoju laikotarpiu sektoriuje atliko 10 tyrimų, t. y. 5,5 proc. visų tyrimų (N=182). Keturis iš jų inicijavo savivaldos institucijos rengdamos rajono kultūrinės raidos strategiją, projektus ar kitokius strateginius dokumentus (vienas tyrimas atliktas Panevėžio ir trys Vilniaus regionuose), kiti šeši tyrimai atlikti Vilniaus regiono bibliotekose. Juos atliko Rašytojų sąjungos leidykla, Etninės globos taryba, Lietuvių kalbos institutas.

16 lentelė. Tyrimų paplitimas sektoriaus bibliotekose ir jų pasiskirstymas regionuose

Eil. Nr.	Regionas	SVB skaičius (iš viso)	SVB, kuriose buvo atlikti tyrimai, skaičius	SVB dalis (proc.) regiono SVB struktūroje
1.	Kauno regionas	13	8*	61,5
2.	Klaipėdos regionas	11	Neteikė duomenų	~71,3**
3.	Panevėžio regionas	12	8	66,7
4.	Šiaulių regionas	11	9	81,8
5.	Vilniaus regionas	13	10	76,9
Iš viso		60	35	58,3 (71,6**)

* Kauno regiono 3 SVB (*Kėdainių, Kauno miesto ir Kazlų Rūdos*) teigia atlikusios vienokius ar kitokius tyrimus tiriamuoju laikotarpiu, tačiau duomenų apie juos neteikia.

** Skaičiuojant su Klaipėdos regiono SVB, tiriamoji veikla paplitusi 71,3 proc. viso sektoriaus teritorijos (N=49).

Tiriamosios veiklos paplitimo teritorinės ribos (16 lentelė) apima beveik du trečdalius (apie 72 proc.) visos šalies teritorijos. Didžiausios sektoriuje veikiančių SVB dalys į tiriamąją veiklą įsitraukusios Šiaulių ir Vilniaus regionuose (atitinkamai 81,8 proc. ir 76,9 proc. viso šiuose regionuose esančių SVB bibliotekų tinklo).

Mokslo ir studijų tikslais rengiamų tyrinėjimų laukas teritorijos atžvilgiu palyginti labai mažas ir telkiasi tuose regionuose, kuriuose arba arti kurių (geografinio atstumo atžvilgiu) veikia mokymo įstaigos, kuriose dėstomos bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos krypties arba artimos šiai kryptčiai studijų programos (tiriamuoju laikotarpiu – Šiaulių, iš dalies Panevėžio regionuose).

Kitų institucijų (be mokslo ir studijų institucijų darbų) atliekami tyrinėjimai teritorijoje paplitę mažiausiai. Tokie darbai buvo atliekami 23-ose SVB, arba 38,3 proc. (N=60) viso bibliotekų tinklo; tyrimo duomenys rodo, jog kitos institucijos tyrinėjimus atliko dažniau tose SVB, kuriose jie buvo atliekami ir pačių SVB pajėgomis (12-oje SVB: Kauno r. SVB, Marijampolės SVB, Panevėžio m. SVB, Ignalinos, Joniškio, Šiaulių, Kelmės, Alytaus, Varėnos, Lazdijų, Švenčionių r. SVB, Elektrėnų SVB).

Išanalizavę sektoriaus bibliotekų įtraukties į tiriamąją veiklą duomenis, galime tvirtinti, kad dažniausiai SVB buvo įtraukiamos į tiriamąsias veiklas pavedant jų specialistams techninio pobūdžio įpareigojimus (išdalyti anketas, apklausti respondentus, surinkti ir susisteminti duomenis ir pan.). Nacionaliniu mastu dažniausiai buvo atliekami užsakovieji tyrimai analitinių ir konsultacinių firmų, tyrimų agentūrų (UAB „BGI Consulting“, TNS, UAB „Estep“, UAB Socialinės informacijos centro (SIC) jėgomis. SVB darbuotojai į tokių tyrimų procedūras buvo įtraukiami kaip tyrimo objektas (jų buvo prašoma atsakyti į klausimus, dalyvauti žodinėse apklausose, ekspertų grupėse ir t. t.). Atliekant tyrimus, kuriuos inicijavo LNB, dalies šių tyrimų partneriais buvo kviečiami AVB specialistai (5 iš 18, arba 27,8 proc. visų LNB atliktų tyrimų); SVB juose taip pat dalyvavo kaip tyrimų objektas, dažnai atlikdamos ir techninio

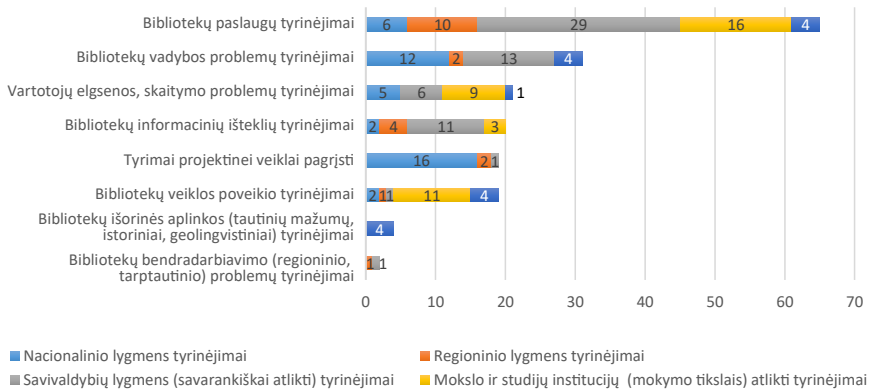
pobūdžio įpareigojimus. Analogiškas vaidmuo SVB buvo skiriamas ir regioniniuose tyrimuose. Tyrimų objekto vaidmuo SVB buvo skiriamas ir absoliučioje daugumoje mokslo bei studijų ar kitų institucijų atliekamų tyrimų programų.

SVB veiklos lauke atliktų tyrimo darbų temų analizė (17 lentelė, 17 pav.) parodė, kad beveik visais lygmenimis aktyviausiai buvo tyrinėjami bibliotekų paslaugų, jų poreikio, organizavimo (modeliavimo) ir gyventojų bei (arba) bibliotekų vartotojų naudojimosi šiomis paslaugomis klausimai (37,5 proc. visų darbų, N=182). Galime daryti visiškai pagrįstą prielaidą, kad pagrindinis motyvas atlikti šiuos tyrinėjimus iš esmės yra rinkos diktatas – nuolatinis poreikis pagrįsti bibliotekos kaip institucijos reikalingumą ir visuomenei, ir konkrečiai bendruomenei, ir bibliotekos savininkui, naujų, visuomenės (arba konkrečios bendruomenės) poreikius atitinkančių paslaugų paieška, pasitikrinimas, ar bibliotekų pasirenkama politika teisinga ir efektyvi teikiant ar pasirenkant naujas paslaugas ar jų rinkinius ir teikia galimybę, leidžia numatyti ne tik šios institucijos tolesnės raidos, bet neretai ir jos išlikimo gaires. Plačiau neapartinėdami tyrinėjimų turinio ir jų rezultatų, galėtume teigti, jog šiuo laikotarpiu gana plačiai ir patikimai ištyrinėtas SVB vaidmuo užtikrinant šalies gyventojų prieigos prie informacinių išteklių galimybes, gyventojų gebėjimai naudotis IKT, bibliotekų veikla stiprinant šiuos gebėjimus ir tokių pokyčių poveikis bibliotekų naudotojų gyvenimui. Šie tyrimai gana intensyviai buvo atliekami ir nacionaliniu (daugiausia projekto „Bibliotekos pažangai“ ir „Bibliotekos pažangai 2“ tyrimų rezultatai), ir regioniniu lygmenimis, tačiau daugiausia jų atlikta pačių SVB iniciatyva ir pajėgomis. Tenka tik apgailėstauti, jog didesnioji dalis SVB šia tema savarankiškai atliktų tiriamojo pobūdžio darbų (apklausų, analizių, vertinimų) sektoriuje neišsaugoti, o dokumentuoti darbai retai atitinka šiam žanrui keliamus reikalavimus. Šie tyrinėjimai fragmentiški, nesistemiški, atspindi situaciją nedidelėje teritorijos dalyje, jų rezultatai įforminti nekokybiškai ir dažnai jau neprieinami, nes nearchyvuojami, neviešinami ir nesaugomi. Dėl šių priežasčių jie gali

(ar galėjo) būti naudingi tik tai konkrečiai bibliotekai (ar sistemai), kurios veiklos lauko objektai buvo tyrinėjami.

17 lentelė. SVB veiklos lauke atliktų tyrinėjimų pasiskirstymas pagal jų iniciatorių (arba atlikėjų) lygmenis

Eil. Nr.	Pagrindinės tyrinėjimų temos	Parengta darbų pagal atlikėjų (ar iniciatorių) lygmenis					Iš viso tyrinėjimų	Dalis (proc.) visų tyrinėjimų struktūroje
		nacionalinio lygmens	regioninio lygmens	savivaldybės lygmens (savarankiškai SVB)	mokslo ir studijų institucijų (mokymo tikslais)	savivaldybės lygmens, kitų institucijų įėjomis atlikti tyrinėjimai		
1.	Bibliotekų paslaugų tyrinėjimai	6	10	29	16	4	65	35,7
2.	Bibliotekų vadybos problemų tyrimai, strateginių ir taktinių veiklos organizavimo sprendimų pagrindimas	12	2	13	0	4	31	17,0
3.	Vartotojų elgsenos, skaitymo problemų tyrinėjimas	5	0	6	9	1	21	11,5
4.	Bibliotekų informacinių išteklių tyrinėjimai (fondai, jų struktūra, sudarymo ir panaudojimo aspektai)	2	4	11	3	0	20	11,0
5.	Tyrimai projektinei veiklai pagrįsti	16	2	1	0	0	19	10,4
6.	Bibliotekų veiklos poveikio tyrinėjimai	2	1	1	11	4	19	10,4
7.	Bibliotekų išorinės aplinkos istoriniai, geolingvistiniai (tarmių) tyrinėjimai	0	0	0	1	4	5	2,7
8.	Bibliotekų bendradarbiavimo (regioninio, tarptautinio) problemų tyrinėjimai	0	1	1	0	0	2	1,1
Iš viso		43	20	62	40	17	182	100,0
Dalis (proc.) visų tyrinėjimų struktūroje (N=181)		23,6	11,0	34,1	22,0	9,3	100,0	

17 pav. SVB veiklos lauke atliktų tyrinėjimų pasiskirstymas pagal jų iniciatorių (arba atlikėjų) lygmenis

Sektoriaus bibliotekų vadybos problemos aktyviau tyrinėjamos nacionalinio lygmens institucijų (12, arba 38,7 proc. visų šia tema atliktų tyrinėjimų, N=31) ir savarankiškai SVB atliktuose darbuose (13, arba 41,9 proc. visų šia tema atliktų tyrinėjimų, N=31). Nacionalinio lygmens tyrinėjimuose dažniau buvo tiriami sektoriaus bibliotekų – šiuolaikinėje visuomenėje veikiančių organizacijų veiklos organizavimo ir valdymo, veiklos vertinimo klausimai, o savivaldybių savarankiškai atliekamų tyrimų temos gerokai siauresnės ir dažnai apsiriboja bibliotekos personalui skirtų mokomųjų renginių kokybės vertinimais. Keli darbai skirti rajono bibliotekų tinklo pertvarkymo (optimizacijos), personalo motyvacijos ir kompetencijos (tirtas bibliotekininkų skaitymo repertuaras) klausimams.

Palyginti nedaug darbų (21, arba 11,5 proc. visų atliktų tyrinėjimų, N=182) skirta vartotojų elgsenos ir skaitymo problemų tyrinėjimams, bibliotekų veiklos poveikio tyrimams (19, arba 10,4 proc. visų atliktų tyrinėjimų, N=182). Abi šias temas dažniau nei kiti tyrimų organizatoriai nagrinėjo LNB specialistai ir aukštųjų mokyklų diplomantai, šia tema keletas darbų parengta ir SVB.

Šie duomenys rodo, kad išorės subjektų iniciatyva ir pajėgomis SVB veiklos laukas buvo tyrinėjamas beveik du kartus dažniau (120, arba

65,9 proc. visų tyrinėjimų), nei tai darė pačios SVB (62, arba 34,1 proc. visų tyrinėjimų). Aktyviausi tyrinėjimų iniciatoriai 2010–2015 m. laikotarpiu buvo Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, nacionalinio ir regioninio lygmens korporacinės institucijos, LNB, 5 AVB (63, arba 34,6 proc. visų tyrinėjimų). Aktyvesnę šių institucijų poziciją SVB sektoriuje tiriamosios veiklos srityje lemia ne tik tai, kad joms formaliai priskirtos valdymo (Lietuvos Respublikos kultūros ministerija) arba metodinės (LNB, AVB) veiklos funkcijos, bet ir tai, kad viešųjų bibliotekų sektoriuje šiuo laikotarpiu buvo įgyvendinami du nacionaliniai projektai.

Nemažą tyrinėjimų dalį sudaro ir mokslo bei studijų institucijų iniciuoti ir atlikti darbai (40, arba 22,0 proc. visų tyrinėjimų), kurių pagrindu šių institucijų studentams arba suteikiami kvalifikaciniai laipsniai, arba šie darbai (kursiniai, savarankiški darbai) yra privaloma mokymo proceso dalis.

Kitų išorės institucijų jų pačių poreikiams, šių institucijų iniciatyva ar susitarimų su SVB pagrindu atlikti darbai sudaro palyginti nedaug (17, arba 9,3 proc.) visų tyrinėjimų ir dažniausiai bibliotekos čia tyrinėjamos tiek, kiek jų veikla yra pagrindinio tyrinėjamo objekto (pvz., kultūros paveldo, knygų rinkos, savivaldybės kultūrinio lauko ir t. t.) dalis. Ši tyrinėtojų kategorija aktyviausiai dalyvavo atliekant trijų svarbiausių problemų, kurioms sprendimų ieško SVB, analizę ir vertinimą: 2010–2015 m. išorės institucijų profesionalų pajėgos buvo skirtos kaimo gyventojų kultūrinių poreikių tyrinėjimams (Aleksandro Stulginskio universitetas, Kalvarijos SVB Kauno regione), laisvalaikio, informacinių ir edukacinių poreikių bibliotekoje analizei (Marijampolės kolegija, Marijampolės r. SVB Kauno regione), skaitytojų poreikio lietuvių ir užsienio autorių kūriniais tyrinėjimui (Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Lazdijų r. SVB, Vilniaus regione); valdymo sprendimų paieškoms – Ignalinos rajono kultūros plėtros analizė (užsakomasis tyrimas tyrimų bendrovei, užsakovė savivaldybės administracija), bibliotekų veiklų raiška savivaldybių strateginiuose dokumentuose, socialinės atskirties mažinimo, skaitmeninės įtraukties

didinimo ir mokymosi visą gyvenimą srityse (užsakovė savivaldybės administracija, Elektrėnų SVB), bibliotekų vaidmens ir jos poveikio socialiniams ir kultūriniais procesams tyrinėjimai (Šiaulių valstybinė kolegija, Šiaulių r. SVB) ir pan.

Iš visų aptartų ir SVB veiklos lauke tiriamuoju laikotarpiu atliktų tyrinėjimų vertingiausi, mūsų požiūriu, galėtų būti nacionalinio lygmens institucijų ir mokslo ir studijų tikslais atlikti darbai tiek dėl pasirenkamų temų aktualumo pačioms bibliotekoms, tiek dėl jau pripažintos ir (ar) nuspėjamos geresnės šių darbų kokybės, palyginti su savarankiškai SVB pajėgomis atliktais tyrinėjimais. Kitaip tariant, jiems yra ir turėtų būti pripažįstama didesnė ir mokslinė, ir praktinė vertė.

Vis dėlto atlikto tyrimo duomenys verčia nuogausti, kad su šių darbų, o ypač mokslo ir studijų tikslais atliktais tyrinėjimų rezultatais bibliotekinė bendruomenė menkai susipažinusi, juose pateikiamos įžvalgos arba apskritai ignoruojamos, neaptariamoms arba išsamiau neanalizuojamos, surinktais duomenimis nepasinaudojama ne tik veiklos korekcijoms, bet (tai būtų labai racionalu) ir papildomoms jų interpretacijoms, įvertinant juos patyrusio specialisto praktiko požiūriu. Kitaip tariant, didžioji šių darbų dalis praktinėje bibliotekų veikloje niekaip nepanaudojama, nerenkama, nesaugoma bibliotekų archyvuose, nei nagrinėtos temos, nei tyrimų rezultatai neapibendrinami. Dėl to išsklaidomas, lieka nesusistemintas jau turimų žinių, gautų šių tyrinėjimų pagrindu, masyvas, tyrinėjamos temos dubliuojamos, nepagrįstai kartojamos, darbai neviešinami, jų sklaidai skirti renginiai yra itin retas reiškinys bibliotekinėje bendruomenėje.

2.3.1. Savarankiškai SVB atlikti darbai ir jų vertinimas

Savarankišką SVB indėlį į tiriamąją veiklą sektoriuje sudaro 62 darbai (34,1 proc. visų sektoriuje atliktų darbų), kitaip tariant, vidutiniškai vienoje SVB 2010–2015 m. (per 6 metus) savarankiškai buvo atliktas vienas tyrimas. Didžiausią jų dalį sudaro rinkos tyrimams priskiriami darbai arba

darbai, skirti vadybiniams sprendimams pagrįsti, kitaip tariant, darbai, kuriems atlikti reikalingesnės vadybininko nei tyrėjo kompetencijos.

Darbai, kurie analizuojami šiame tyrime, yra įvairaus lygio ir kokybės. Jie vienaip ar kitaip yra arba dokumentuoti ir įvertinti *de visu*, arba jų įvykdymo faktas užfiksuotas bibliotekų veiklos dokumentuose (veiklos ataskaitose), arba darbai įregistruoti kaip įvykdyti pildant šio tyrimo dokumentus.

Vertinti darbų nepateikė nė viena Klaipėdos regiono SVB. Ne visus darbus prisipažįsta pateikusios ir dalis kitų (Kauno, Šiaulių, Panevėžio ir Vilniaus regionų) SVB. Tokie sprendimai dažniausiai motyvuojami tuo, kad (pačių SVB darbuotojų vertinimu) darbai neatitinka mokslo tiriamajam darbui keliamų reikalavimų. Paprastai jie apibūdinami tik kaip nereikšmingi bandymai tyrinėti, teigiama, kad tai fragmentiški, nedideli darbai, tinkami naudoti nebent bibliotekoje, neturintys jokios arba bent kiek didesnės liekamosios vertės. Dažniausiai jie atliekami lyg „tarp kitko“: pasirenkama (arba pritaikoma) kaip galima paprastesnė metodika, surenkami duomenys, jie sugrupuojami, kartais palyginami ar kaip kitaip įvertinami ir pateikiami adresatams (struktūrinio padalinio ar bibliotekos vadovams, bibliotekos personalui, partneriams, savivaldos institucijoms ar pan.). Šie darbai paprastai nedokumentuojami, nepublikuojami, nepaliekami bibliotekų archyvuose, o tai reiškia, jog dažnai formaliai nė neįtraukiami į apskaitą kaip darbo rezultatas. Atliktų tyrimų (apklausų, analizių) rezultatai tinkamai apibendrinami ir aprašomi palyginti retai; itin retai rengiama tyrimo ataskaita ar koks kitas tyrimo rezultatus pristantis darbas (straipsnis, pranešimas ar pan.). Taip galima tik patvirtinti, kad sektoriaus bibliotekose trūksta ir informacijos, ir duomenų apie tokio pobūdžio darbus.

Remdamiesi turimais duomenimis, galime teigti, kad savarankiškai SVB atlieka darbus kiek didesnėje nei trečioje viso sektoriaus dalyje (22 SVB, arba 36,7 proc. visų SVB, N=60). Daugiausia darbų atlikta Panevėžio regiono SVB (26), iš kurių darbų kiekybe išsiskiria

Zarasų r. SVB (10 darbų), o kokybe – Anykščių rajono, Panevėžio miesto specialistų atlikti tyrinėjimai (18 lentelė). Palyginti su kitais regionais, kiek daugiau darbų atlikta Kauno regiono SVB (16), iš kurių pagal atliktų darbų skaičių išsiskiria Prienų, Jonavos (po 5 darbus) ir Kauno r. SVB (4 darbai). Vilniaus (12) ir Šiaulių regionuose tokių darbų atlikta mažiau (8), iš jų galima minėti kokybiškai atliktus Alytaus m. SVB ir Radviliškio r. SVB darbus.

Didžiausia (56, arba 90,3 proc., N=62) savarankiškai atliktų darbų dalis dažniausiai atitinka rinkos tyrimų kategorijai priskiriamus darbus (19 lentelė).

18 lentelė. SVB savarankiškai atliktų tiriamųjų darbų skaičius ir jų pasiskirstymas regionuose

Eil. Nr.	Regionas	Savivaldybės viešoji biblioteka	Savarankiškai atlikta darbų	Dalis (proc.) visų savarankiškai atliktų darbų struktūroje
	Kauno		16	26,7
1.		Prienų r. SVB	5	8,1
2.		Jonavos r. SVB	5	8,1
3.		Kauno r. SVB	4	6,4
4.		Marijampolės SVB	1	1,6
5.		Kalvarijų SVB	1	1,6
		<i>Kazlų Rūdos SVB*</i>	<i>Neteikė duomenų</i>	
	Klaipėdos	Neteikė duomenų	0	0,0
	Panevėžio		26	41,9
6.		Zarasų r. SVB	10	16,3
7.		Panevėžio m. SVB	4	6,4
8.		Anykščių r. SVB	3	4,8
9.		Ignalinos r. SVB	3	4,8
10.		Pasvalio r. SVB	2	3,2
11.		Visagino SVB	2	3,2
12.		Biržų r. SVB	2	3,2
	Šiaulių		8	12,9
13.		Joniškio r. SVB	3	4,8
14.		Šiaulių m. SVB	2	3,2
15.		Kelmės r. SVB	2	3,2
16.		Radviliškio r. SVB	1	1,6

Eil. Nr.	Regionas	Savivaldybės viešoji biblioteka	Savarankiškai atlikta darbų	Dalis (proc.) visų savarankiškai atliktų darbų struktūroje
	Vilniaus		12	19,4
17.		Elektrėnų SVB	3	4,8
18.		Alytaus r. SVB	3	4,8
19.		Alytaus m. SVB	2	3,2
20.		Varėnos r. SVB	2	3,2
21.		Lazdijų r. SVB	1	1,6
22.		Švenčionių r. SVB	1	1,6
Iš viso		22 SVB	62	100,0 (N=62)
Dalis (proc.) bendrose struktūrose		36,7 proc. (N=60)	34,1 (N=182)	

* Ši Kauno regiono SVB informavo, kad 2010 m. buvo atlikti tyrinėjimai, tačiau duomenų neteikė.

Darbų temų analizė atskleidžia, kad trys veiklos sritys 2010–2015 m. buvo tyrinėjamos išsamiau. Daugiau nei pusė tyrinėjimų (29, arba 46,8 proc. visų savarankiškai atliktų darbų struktūroje) skirta bibliotekų paslaugų tyrinėjimams; iš jų:

- paslaugų poreikio (16 darbų, arba 25,8 proc. visų savarankiškai atliktų darbų struktūroje) tyrinėjimams;
- paslaugų kokybės (13 darbų, arba 21,0 proc. visų savarankiškai atliktų darbų struktūroje) tyrinėjimams;
- bibliotekų vadybos, strateginių ir taktinių veiklos organizavimo sprendimų pagrindimo (penktadalis darbų – 13 darbų, arba 21,0 proc. visų savarankiškai atliktų darbų struktūroje) tyrinėjimams;
- bibliotekos produkto, turimų ir (ar) sukuriamų informacinių išteklių (11 darbų, arba 17,7 proc. visų savarankiškai atliktų darbų) tyrinėjimams;
- visuomenės narių gebėjimams naudotis pagrindinėmis bibliotekos paslaugomis arba potencialios rinkos galimybėms nustatyti (skaitymo problemoms tyrinėti) (dešimtoji dalis – 6, arba 10,3 proc. visų savarankiškai atliktų darbų).

19 lentelė. Savarankiškai atlikti tiriamieji darbai SVB sektoriuje

Eil. Nr.	Tiriamąo darbo rūšis	Parengta darbų	Proc. visų darbų struktūroje	Iš jų atskirų regionų SVB				
				Kauno regiono	Klaipėdos regiono**	Panevėžio regiono	Šiaulių regiono	Vilniaus regiono
1.	Moksliniai tyrimai	1	1,6	0	0	1	0	0
2.	Rinkos tyrimai, iš jų	56	90,3	15	0	21	8	6
2.1.	Išorinės ir vidinės aplinkos tyrimai	19	30,6	1	0	10	2	6
2.2.	Tyrimai vadybiniam sprendimams parengti ir projektinei veiklai	37	59,7	14	0	11	6	6
3.	Informaciniai analitiniai darbai*	2	3,2	1	0	1	0	0
4.	Kiti darbai (bibliografijos, bibliografinės rodyklės)	3	4,8	0	0	3	0	0
		62	100,0	16	0	26	8	12
Dalis (proc.) visų savarankiškai atliktų tiriamųjų darbų struktūroje			100,0	25,8	0,0	41,9	12,9	19,4

* Lentelėje nepateikiamos SVB metų veiklos ataskaitos; tyrimo kontekste jos analizuojamos atskirai kaip SVB atliekamo informacinio analitinio darbo rūšis ir vertinama jų kokybė (plačiau žr. 2.3.3 skyriuje).

** Klaipėdos regiono SVB nepateikė AVB tyrėjams atliktų darbų, tačiau ataskaitoje teigiama, jog tiriamosios veiklos faktų regione nustatyta [20, p. 21].

Savarankiškai atliktų darbų vertinimas. Vertinti buvo pateikta 18 darbų iš 11 SVB (20 lentelė); Kauno regione SVB pateiktų darbų nuspręsta nevertinti, nes (Kauno AVB tyrėjų duomenimis) nė vienas iš jų neatitiko minimalių reikalavimų, dėl kurių buvo sutarta ir kurių kriterijai nustatyti tyrimo programiniuose dokumentuose. Klaipėdos regiono SVB nepateikė nė vieno darbo, motyvuodamos tuo, jog nėra išsaugotų tinkamai atliktų ar įformintų tyrimų tekstų.

Geriausiai įvertinti Panevėžio regiono darbai (2,6 balo), prasčiausiai – Vilniaus regiono SVB pateiktas darbas (1,8) balo. Darbo įforminimo kokybė įvertinta gerokai prasčiau: vidutinis visų darbų vertinimas 1,6 balo, aukščiausi balai vertinant šią darbų dalį buvo skirti Panevėžio regiono bibliotekose parengtiems darbams (1,8 balo). (Visi vertinimai pagal 5 balų sistemą.)

Jau aptarta prasta tyrimų kokybė (neprofesionaliai, fragmentiškai surinkti, nepakankami, netikslūs duomenys, iki minimumo supaprastinta tyrinėjimų metodika ir pan. trūkumai) mažina ne tik pačios tiriamosios veiklos efektyvumą, bet dažnai kenkia ir pačioms bibliotekoms: prasta tyrimų kokybė reiškia, kad nenustatomos realios bibliotekos veiklos problemos, o parengti pasiūlymai (jei jie būna rengiami) neatitinka realių jos poreikių, taigi ir vadybiniai ar technologiniai sprendimai tampa nepatinkimi. Tad būtų teisinga manyti, kad šie darbai (geriausi iš jų) galėtų prisidėti tik prie konkrečios bibliotekos darbo pagerinimo, juo labiau kad ir prieiga prie šių duomenų labai ribota arba neįmanoma.

20 lentelė. SVB savarankiškai parengtų darbų vertinimas (balais, pagal 5 balų sistemą)

Eil. Nr.	Regionas	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)												
		SVB, kurių darbai buvo vertinami, skaičius		Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) baigtumas						Darbo įforminimo kokybė				bendras vertinimas (balais)
				įvertintų darbų skaičius	temos parinkimas ir problemos pagrindimas	metodika	problemos analizės kokybė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	išvados ir rekomendacijos	1 dalies vertinimas (balais)	darbo struktūra ir pagrindinės jos dalys	citavimo sistema ir bibliografinių šaltinių sąrašas	teksto iliustravimas	2 dalies vertinimas (balais)	
1.	Kauno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
2.	Klaipėdos	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
3.	Panevėžio	6	9	2,9	1,7	2,6	3,0	2,6	2,7	0,2	2,6	1,8	2,2	
4.	Šiaulių	4	8	2,8	3,1	2,1	2,0	2,5	1,5	0,3	2,6	1,5	2,1	
5.	Vilniaus	1	1	2,0	2,0	2,0	1,0	1,8	2,0	0	1,0	1,5	1,9	
Iš viso (suma)		11	18											
Vidutiniškai regione		2,2	3,6	2,6	2,3	2,2	2,0	2,3	2,1	0,2	2,1	1,6	2,1	

2.3.2. Tiriamosios veiklos rezultatų viešinimas. Darbų prieinamumas

Dauguma atliekant tyrimą peržiūrėtų ir (arba) vertintų darbų yra nedideli (2, 5, 8, 11, 13 lapų); nepublikuoti darbai sudaro 72,6 proc. visų atliktų tyrimų, analizių ar apklausų. Lyginant situaciją atskiruose regionuose, daugiausia tyrimų pagrindu parengtų publikuotų darbų yra Panevėžio regione (Panevėžio m. SVB, Anykščių r. SVB, Zarasų r. SVB). Tiesa, iš 10-ies Zarasų viešojoje bibliotekoje atliktų darbų 7 darbai (70 proc.) skirti šioje SVB organizuotiems mokomiejiems renginiams vertinti. Be to, šių apklausų duomenys (prieinami internete) neapibendrinti, neparengta jokių išvadų ar rekomendacijų, kitaip tariant, neparengta net minimalios tyrimo ataskaitos.

Šio regiono Anykščių r. SVB, Panevėžio m. SVB atliktų darbų pagrindu parengtos publikacijos, jos išspausdintos profesiniuose leidiniuose („Knygotyra“, tinklaraštyje „Rock&roll bibliotekininkas“).

Kituose regionuose atlikti darbai dažniausiai nepublikuoti. Kai kuriose SVB (daugiausia tokių Kauno regione) tie darbai saugomi juos parengusių bibliotekų archyvuose; tik penktadalis (15, arba 21,0 proc.) atliktų tiriamųjų darbų minimi juos parengusių bibliotekų metų veiklos ataskaitose, tačiau dauguma pačių darbų neprieinami (dažniausiai jie arba neišsaugoti archyvuose, arba tiesiog sunaikinti). Bibliotekų metų veiklos ataskaitose tiriamieji darbai Vilniaus regiono SVB įregistruojami dažniau nei kituose regionuose (čia ataskaitose minima per 66,7 proc. visų parengtų darbų). Daugiau nei penktadalio visų savarankiškai parengtų darbų (17, arba 27,4 proc. visų savarankiškai atliktų darbų, N=62) saugojimo vieta apskritai nenurodyta ir tai verčia daryti prielaidą, kad visi jie dėl kažkokių priežasčių nesaugomi bibliotekų archyvuose (*21 lentelė*). Apskričių viešųjų bibliotekų specialistai, vertinę SVB pateiktus darbus, patvirtina, kad tyrimų ataskaitos „<...> dažnai rengiamos nesilaikant šiems darbams taikomų reikalavimų, pagal kuriuos turi būti suformuluotas tyrimo tikslas ir uždaviniai, atskleista tyrimo problema, pristatyta metodika, nuosekliai

išanalizuota pasirinkta tema, remiantis tyrimo metu surinktais duomenimis suformuluotos išvados, susietos su tyrimo problema, tikslais ir uždaviniais, pateiktos rekomendacijos <...>“. Bibliotekų metų veiklos ataskaitose taip pat „<...> darbai pristatomi labai lakoniškai, nenurodant jų tikslų, neapartiant rezultatų, nepateikiant išvadų, o kartais minimas tik pats faktas, kad toks darbas buvo atliktas“ [12, p. 34, 35]. Tik nedaug SVB tyrėjams pateikė tyrimų (apklausų) apibendrinimus (ataskaitas, pranešimą), o ne mažiau kaip pusės (apie 48 proc.) 2010–2015 m. atliktų apklausų ataskaitos ar kita dokumentuota informacija (apžvalga, apibendrinimas, straipsnis, pranešimas ir pan.) neišliko arba tiriamojo darbo rezultatus apibendrinantis dokumentas iš viso nebuvo parengtas.

21 lentelė. *Prieigos prie SVB savarankiškai atliktų tyrimų duomenų galimybės*

Eil. Nr.	Regionas	Iš viso darbų	Iš jų						
			publikuotų			nepublikuotų			
			iš viso	iš jų		iš viso	iš jų		
				leidinuo-se	inter-neto prieiga		sau-goma SVB	minima veiklos atas-kaitose	saugojimo vieta nenu-rodyta
1.	Kauno	16	0	0	0	16	8	0	8
2.	Klaipėdos	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	Panevėžio	26	15	3	12*	11	7	2	2
4.	Šiaulių	8	1	1	0	7	0	3	4
5.	Vilniaus	12	1	0	1	11	0	8	3
Iš viso		62	17	4	13*	45	15	13	17
Dalis (proc.) visų darbų struktūroje (N=62)		100,0	27,4	6,4	21,0	72,6	24,2	21,0	27,4

* Panevėžio regiono (Zarasų SVB) 7-ių atliktų darbų internete galima rasti tik neapibendrintus atsakymų į klausimus rezultatus.

Mokslo tiriamųjų darbų viešinimas. Specialiosioms (bibliotekiniškoms, informacijos ir komunikacijos srities) mokslo žinioms ir mokslo tiriamajai veiklai viešinti sektoriaus bibliotekose 2010–2015 m. buvo organizuoti 24 renginiai, arba vidutiniškai per metus 4 renginiai viso sektoriaus

viešosiose bibliotekose (60 SVB). Renginių paplitimo ribos yra kuklios: jie vyko 11-oje SVB, arba mažiau nei penktadalyje (18,3 proc.) viso sektoriaus bibliotekų, o didesnioji jų dalis – Panevėžio regiono bibliotekose (Panevėžio m. SVB, Biržų, Zarasų, Ignalinos, Pasvalio r. SVB, Visagino SVB) ir Šiaulių regiono (Joniškio, Kelmės r. SVB, Šiaulių m. SVB) bibliotekose (22 lentelė). Į šią grupę pateko dvi Vilniaus regiono SVB (Alytaus m. SVB ir Elektrėnų r. SVB) ir viena SVB iš Kauno regiono (Marijampolės SVB).

Dažniausiai tyrimų rezultatams ar kitoms šios srities žinioms populiarinti buvo rengiamos konferencijos (10, arba 41,7 proc. visų organizuotų renginių), tyrimų rezultatai pristatomi darbuotojų susirinkimuose (8, arba 33,3 proc. visų organizuotų renginių) arba darbuotojų seminaruose (4, arba 16,7 proc. visų organizuotų renginių). Kitaip tariant, pagrindinis šių žinių sklaidos adresatas – profesinė bendruomenė, be to, palyginti nedidelės žmonių grupės, specializuotų konferencijų dalyviai arba ir vienos institucijos darbuotojai. Elektrėnų SVB (Vilniaus regionas) vienintelė sektoriuje savivaldybės bendruomenei organizavo du renginius, kuriuose buvo pristatyti bendruomenės paauglių ir jaunimo poreikių tyrinėjimo rezultatai.

22 lentelė. Renginiai, skirti mokslo tiriamosios veiklos sklaidai, ir jų paplitimo ribos

Eil. Nr.	Renginio rūšis	Organizuota renginių	Dalis (proc.) visų parengtų renginių struktūroje (N=24)	Renginių organizatoriai		Dalis (proc.) visų SVB struktūroje (N=60)
				SVB skaičius	SVB, kuriose vyko renginiai, skaičius	
1.	Konferencijos	10	41,7		8	13,3
				Biržų r. SVB		
				Zarasų r. SVB		
				Alytaus m. SVB		
				Ignalinos r. SVB		
				Marijampolės SVB		

Eil. Nr.	Renginio rūšis	Organizuota renginių	Dalis (proc.) visų parengtų renginių struktūroje (N=24)	Renginių organizatoriai		Dalis (proc.) visų SVB struktūroje (N=60)
				SVB skaičius	SVB, kuriose vyko renginiai, skaičius	
				Panevėžio m. SVB		
				Pasvalio r. SVB		
				Visagino SVB		
2.	Pristatymai bendruomenei	2	8,3	Elektrėnų SVB	1	1,7
3.	Seminarai	4	16,7	Biržų r. SVB	1	1,7
4.	Darbuotojų pasitarimai (susirinkimai)	8	33,3		5	8,3
				Joniškio r. SVB		
				Alytaus m. SVB		
				Kelmės r. SVB		
				Šiaulių m. SVB		
				Zarasų r. SVB		
Iš viso		24	100,0	11 SVB	15	25,0

Didesniam klausytojų ratui tyrimų duomenys buvo pristatomi kitų institucijų organizuojamuose renginiuose. Tam tiriamuoju laikotarpiu SVB specialistai parengė 10 pranešimų (23 lentelė); šios veiklos paplitimo arealas – nedidelė dalis Panevėžio regiono (Pasvalio, Biržų, Anykščių r. SVB) ir viena SVB Šiaulių regione (Telšių r. SVB), arba 6,7 proc. viso sektoriaus bibliotekų. Aktyviausiomis tiriamuoju laikotarpiu šioje srityje galima laikyti Pasvalio ir Biržų r. SVB; tačiau Biržų r. SVB dažniau šias žinias skleidė savo teritorijoje ir profesinei bendruomenei organizuojamuose renginiuose, o Pasvalio r. SVB – platesnei profesinei bendruomenei regioninio lygmens renginiuose, Anykščių r. SVB – nacionalinio, o Telšių r. SVB – ir tarptautinio lygmens renginiuose. Auditorija, kuriai atskleidžiamos SVB surastos

naujos žinios, taip pat paprastai yra profesinė (apskričių viešųjų bibliotekų specialistai, LNB specialistai, SVB darbuotojai). Tiriamuoju laikotarpiu tik vienas pranešimas buvo skaitytas Lietuvių literatūros ir tautosakos institute. Tad ir šiuo atveju galime teigti, kad SVB mokslo tiriamosios veiklos rezultatai retai išsina už institucinių ribų, itin retai pristatomi kitų sričių specialistams ir (ar) bendruomenei, kurioje veikia SVB.

23 lentelė. *Pranešimai, skirti mokslo tiriamosios veiklos sklaidai, ir jų rengėjų paplitimo ribos*

Eil. Nr.	Pranešimų autorių darbo vieta (SVB pavadinimas)	Parengta pranešimų	Dalis (proc.) visų parengtų pranešimų struktūroje (N=10)	Pranešimas skaitytas (vieta, renginys)
1.	Anykščių r. SVB	1	10,0	Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, konferencijoje
2.	Biržų r. SVB	3	30,0	Biržų r. SVB, seminare
				Biržų r. SVB, seminare
				Biržų r. SVB, seminare
3.	Pasvalio r. SVB	4	40,0	Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, konferencijoje
				Klaipėdos AVB, konferencijoje
				Šiaulių AVB, konferencijoje
				Panevėžio AVB, konferencijoje
4.	Telšių r. SVB	2	20,0	Poznanės viešojoje bibliotekoje (Lenkijos Respublika), tarptautinėje mokslinėje konferencijoje
				Telšių rajono kultūros darbuotojų seminare
Iš viso		10	100,0	

2.3.3. Metų veiklos ataskaitų vertinimas

Šiame tyrime SVB metų veiklos ataskaitos vertinamos kaip dokumentas, kuris turėtų atitikti *analitinės ataskaitos* kategorijai priskiriamus darbus. Remiantis šiam dokumentui parengti skirtomis rekomendacijomis [4, 5, 6, 7, 8, 9], viešųjų bibliotekų praktika, daroma prielaida, jog tai vienas iš pagrindinių bibliotekų veiklos įsivertinimo būdų, kurio rezultatai

remiamasi formuojant bibliotekų vadybos kultūrą, priemonė, padedanti suvokti savo instituciją kaip visumą ir sutarti dėl jos tobulinimo krypčių.

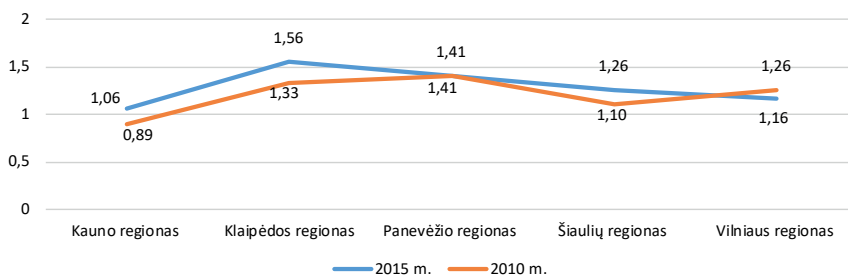
Nors buvo rekomenduota keisti šio dokumento schemą ir jo rengimo principus [7, 8], absoliuti dauguma SVB pasirinko ir iki šiol laikosi dar 2003 m. pateikto metų veiklos ataskaitos modelio [6]. Sektoriaus bibliotekų veiklos ataskaitose paprastai analizuojama 12–13 veiklos sričių, pagal kurias ataskaitos turinys suskirstomas į atskirus skyrius: 1) įžanga, arba bendroji dalis; 2) bibliotekų prieinamumas (arba bibliotekų tinklas, jo išsidėstymas teritorijoje); 3) bibliotekos dokumentų fondo formavimas; 4) vartotojų aptarnavimas; 5) vaikų aptarnavimas; 6) informacinė ir kraštotyros veikla; 7) metodinė veikla; 8) mokslinio tyrimo darbas ir dalyvavimas projektuose; 9) žmogiškieji ištekliai; 10) materialinė bazė; 11) finansavimas; 12) apibendrinančioji dalis, arba išvados. Labai retai (1-os SVB iš 118-os tyrinėtų darbų, arba 0,8 proc. visų SVB) papildomai išskirtos kai kurios veiklos sritys, pavyzdžiui, „Bibliotekos reklama“, „Bendradarbiavimas su kitomis institucijomis“ (Zarasų r. SVB, 2010 m. ataskaita), arba ataskaitos struktūra sudėliota kitaip, nei rekomenduojama šablone, ir atskiri poskyriai išskirti kitose ataskaitos dalyse (taigi taip pat analizuojama veikla kuriant bibliotekos įvaizdį, aptariant bibliotekos išorinių ryšių organizavimo rezultatus), atskiri skyriai jungiami į vieną, kai kurių veiklos sričių analizė (pvz., darbas su skaitytojais vaikais, projektinė veikla) įtraukiama į kitus ataskaitos skyrius. Kai kurios veiklos sritys atskiruose darbuose neanalizuojamos, tik įrašoma pastaba, kad ši veikla neatliekama. Tokie įrašai dažniausiai randami tose ataskaitos dalyse, kuriose pristatoma bibliotekos mokslo tiriamoji veikla.

Visų įvertintų (2010 ir 2015 m. parengtų) veiklos ataskaitų atitiktis nustatytiems ir suderintiems kriterijams buvo įvertinta vidutiniškai 1,25 balo pagal 5 balų vertinimo sistemą. Atskiruose regionuose parengtų metų veiklos ataskaitų vertinimų skirtumai labai nedideli; galima tik pastebėti, kad palyginti aukštesniu balu nei kituose regionuose įvertintos Klaipėdos regiono 2015 m. ataskaitos (1,56 balo, arba +0,27 balo, palyginti su tu

metų šalies vidurkiu (1,29 balo); 24 lentelė, 19 pav.), o mažiausiu balu įvertintos Kauno regiono 2010 m. rengtos metų veiklos ataskaitos (0,89 balo, arba 0,31 balo, palyginti su tų metų vidurkiu šalyje (1,20 balo). Vertinamų 2015 ir 2010 m. rengtų SVB metų veiklos ataskaitų kokybė, ekspertų nuomone, nors ir labai nedaug, gerėjo (+0,09 balo, palyginti su 1,20 balo 2010 m. rengtomis ataskaitoms ir 1,29 balo 2015 m. rengtomis ataskaitoms), tiesa, skirtingai atskiruose regionuose. Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių regionų SVB šių darbų kokybė kiek gerėjo (labiausiai – Klaipėdos regione +0,23), tačiau Panevėžio regiono SVB bendri vertinimo rodikliai liko tie patys (1,41 balo), o Vilniaus regione net šiek tiek mažėjo (–0,10 balo, nuo 1,26 balo 2010 m. iki 1,16 balo 2015 m.).

24 lentelė. *Metų veiklos ataskaitų vidutinis įvertinimas ir vertinimo skirtumas 2015–2010 m. (pagal 5 balų sistemą)*

Eil. Nr.	Regionas	Vertinimas balais			Vidutinis 2015 ir 2010 m. darbų vertinimas
		2015 m. darbai	2010 m. darbai	Pokyčiai 2015–2010 m.	
1.	Kauno regiono SVB	1,06	0,89	+0,17	0,98
2.	Klaipėdos regiono SVB	1,56	1,33	+0,23	1,45
3.	Panevėžio regiono SVB	1,41	1,41	0,00	1,41
4.	Šiaulių regiono SVB	1,26	1,10	+0,16	1,18
5.	Vilniaus regiono SVB	1,16	1,26	-0,10	1,21
Vidutinis vertinimas		1,29	1,20	+0,09	1,25

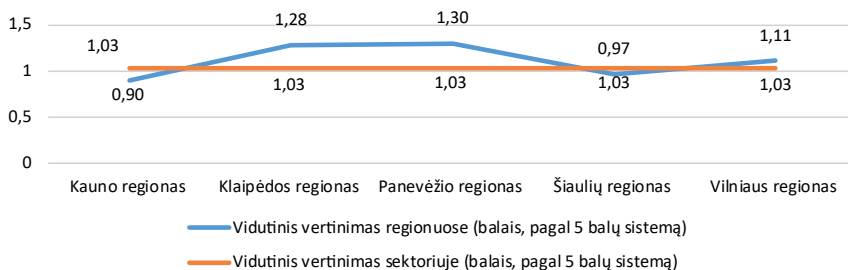
19 pav. *Metų veiklos ataskaitų vidutinis įvertinimas ir vertinimo skirtumas 2015–2010 m. (pagal 5 balų sistemą)*

25 lentelės duomenys leidžia teigti, kad SVB darbuotojai, rengiantys metų veiklos ataskaitas, šiek tiek geriau išmano šių dokumentų apipavidalinimo, jų įforminimo taisykles ir reikalavimus nei atskirų veiklos sričių analizės metodus. Tai būdinga visiems regionams be išimties (vertinant vidutinius rodiklius); galime pastebėti, jog ryškiausi šie skirtumai Šiaulių ir Klaipėdos regionuose, kuriuose atskirų sričių veiklos analizės kokybės vertinimai atitinkamai –1,49 ir –1,02 balo mažesni nei darbų įforminimo, jų struktūrinių dalių apimties ir išdėstymo, darbo apipavidalinimo ir iliustravimo vertinimai. Tiesa, ir čia reikia pastebėti, jog regionų lygmeniu abiejų šių dalių vertinimai taip pat neaukšti: nė viename regione ir dokumento įforminimo bei jo pateikimo kokybė neįvertinta patenkinamai; 3-jų regionų (Klaipėdos, Panevėžio ir Šiaulių regionuose) jie įvertinti kiek aukščiau nei „silpnai“, t. y. kiek daugiau nei 2 balais pagal 5 balų sistemą.

25 lentelė. *Metų veiklos ataskaitų atskirų jų dalių (veiklos turinio ir dokumento įforminimo vertinimas (pagal 5 balų sistemą)*

Eil. Nr.	Regionas	Bendras vertinimas (balais)	Tarp jų		
			veiklos sričių analizės vertinimas	dokumento įforminimo vertinimas	vertinimų skirtumai (balais)
1.	Kauno regiono SVB	0,98	0,90	1,48	–0,58
2.	Klaipėdos regiono SVB	1,45	1,28	2,30	–1,02
3.	Panevėžio regiono SVB	1,41	1,30	2,15	–0,85
4.	Šiaulių regiono SVB	1,18	0,97	2,46	–1,49
5.	Vilniaus regiono SVB	1,21	1,11	1,83	–0,72
Vidutiniškai regionuose		1,25	1,11	2,04	–0,93

Metų veiklos ataskaitose pateikiami vidutiniai atskirų SVB veiklos sričių vertinimai regionuose skiriasi nedaug: aukščiausias vidutinis regiono vertinimas skiriasi 0,4 balo (1,30 Panevėžio regione, palyginti su 0,90 Kauno regione); vidutinis metų veiklos ataskaitų analizės kokybės vertinimas sektoriuje atitinka 1,03 balo pagal 5 balų sistemą (20 pav.).

20 pav. Metų veiklos ataskaitų analizės kokybės vertinimas regionuose ir sektoriuje (pagal 5 balų sistemą)

Turinio vertinimas. Vidutiniai turinio vertinimo balai yra žemi: bendras vidutinis veiklos turinio analizės kokybės vertinimas yra 1,03 balo, t. y. metų veiklos analizės kokybė yra nepatenkinama, ir dar gerokai žemiau nei vertinimo „silpnai“ (2 balai) ribos. Atskirų veiklos sričių, arba atskirų ataskaitos dalių aukščiausias įvertinimas taip pat nesiekia 2 balų. Visų kitų metų ataskaitos dalių analizės vidutinis kokybės vertinimas dar žemesnis. Tarp regionų geriausiai įvertintos Panevėžio ir Klaipėdos regionų metų veiklos ataskaitos, prasčiausiai – Kauno ir Šiaulių regionų SVB ataskaitos Vis dėlto, kaip minėta, reikšmingesnių skirtumų nėra, todėl turime pagrindo kalbėti apie visam sektoriui būdingas tendencijas, kurios, jei ir skiriasi vertinant atskiruose rajonuose sukurtus darbus, tai nedaug.

26 lentelė. SVB metų veiklos ataskaitų turinio analizės vertinimai ir jo pokyčiai 2010–2015 metais*

Eil. Nr.	Regionas ir savivaldybių viešosios bibliotekos	Veiklos turinio analizės vertinimai (SVB, kurių vertinimai yra didesni nei regionų vidurkis (1,11 balo))		
		2010 m. veiklos ataskaita	2015 m. veiklos ataskaita	Pokyčiai 2015–2010 m. (balais)
1.	KAUNO REGIONAS			
1.1.	Jonavos r. SVB	1,15	1,46	-0,31
1.2.	Kaišiadorių r. SVB	1,46	1,46	0
1.3.	Marijampolės SVB	1,85	2,00	+0,15
1.4.	Raseinių r. SVB	1,54	1,31	-0,23
1.5.	Kalvarijos SVB	0,31	1,15	+0,84

Eil. Nr.	Regionas ir savivaldybių viešosios bibliotekos	Veiklos turinio analizės vertinimai (SVB, kurių vertinimai yra didesni nei regionų vidurkis (1,11 balo))		
		2010 m. veiklos ataskaita	2015 m. veiklos ataskaita	Pokyčiai 2015–2010 m. (balais)
2.	KLAIPĖDOS REGIONAS			
2.1.	Klaipėdos r. SVB	1,00	1,50	+0,50
2.2.	Klaipėdos m. SVB	1,20	1,50	+0,30
2.3.	Neringos SVB	1,00	1,40	+0,40
2.4.	Kretingos r. SVB	1,40	1,30	-0,10
2.5.	Jurbarko r. SVB	1,30	1,00	-0,30
2.6.	Pagėgių SVB	1,20	1,20	0
2.7.	Šilutės r. SVB	1,60	2,20	+0,60
2.8.	Šilalės r. SVB	1,00	1,40	+0,40
3.	PANEVĖŽIO REGIONAS			
3.1.	Anykščių r. SVB	1,08	1,23	+0,15
3.2.	Biržų r. SVB	1,54	1,46	-0,08
3.3.	Ignalinos r. SVB	1,38	0,85	-0,53
3.4.	Kupiškio r. SVB	2,54	2,62	+0,08
3.5.	Panevėžio m. SVB	1,54	1,62	+0,11
3.6.	Pasvalio r. SVB	1,15	1,38	+0,23
3.7.	Zarasų r. SVB	2,23	2,00	-0,23
4.	ŠIAULIŲ REGIONAS			
4.1.	Akmenės r. SVB	1,25	1,25	0
4.2.	Joniškio r. SVB	1,33	1,25	-0,08
4.3.	Kelmės r. SVB	1,50	2,67	+1,17
4.4.	Pakruojo r. SVB	1,17	1,92	+0,75
4.5.	Šiaulių m. SVB	1,17	0,50	-0,67
4.6.	Telšių r. SVB	1,17	1,33	+0,16
5.	VILNIAUS REGIONAS			
5.1.	Alytaus m. SVB	1,42	1,50	+0,08
5.2.	Druskininkų SVB	1,17	1,00	-0,17
5.3.	Elektrėnų SVB	2,17	1,33	-0,84
5.4.	Šalčininkų r. SVB	1,17	1,08	-0,09
5.5.	Švenčionių r. SVB	1,33	0,92	-0,41
5.6.	Ukmergės r. SVB	0,92	1,25	+0,33
5.7.	Vilniaus r. SVB	1,50	1,58	+0,08

* Lentelėje pateikiami tik tų SVB duomenys, kurių veiklos ataskaitų turinio analizės vertinimai 2010 arba 2015 m. yra aukštesni nei regionų vidurkis (1,11 balo).

Tik kiek daugiau nei pusės (33, arba 55,0 proc. viso sektoriaus) SVB ir 2010 m., ir 2015 m. rengtos metų veiklos ataskaitos jų atskirų veiklos sričių analizei skirtoji dalis buvo įvertinta geriau nei bendras regionų SVB

ataskaitų vertinimo vidurkis (1,11 balo). Tokių SVB yra kiekviename regione: daugiausia Klaipėdos regione – 8, Panevėžio ir Vilniaus regionuose – po 7, Šiaulių regione – 6, Kauno regione – 5.

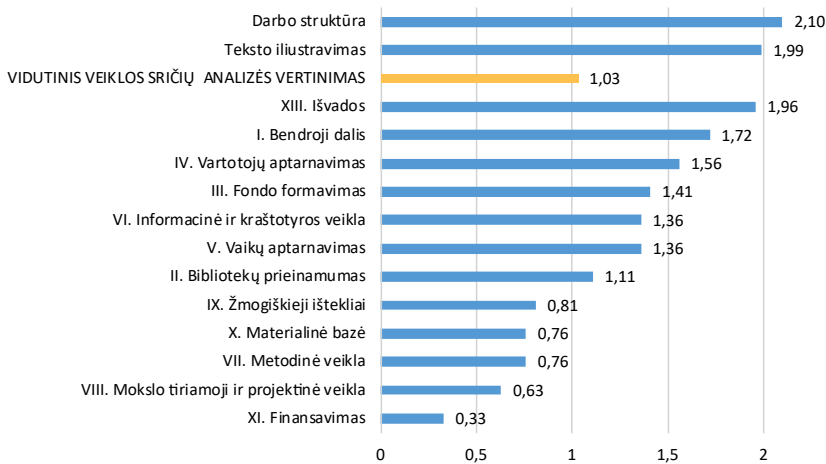
26 lentelės duomenys rodo, kad kiek ryškesnė lyderė šioje srityje yra Kelmės r. SVB (Šiaulių regionas) ir Kupiškio r. SVB (Panevėžio regionas), geriau nei kiti darbai įvertintos Zarasų r. SVB (Panevėžio regionas), Elektrėnų SVB (Vilniaus regionas), Šilutės r. SVB (Klaipėdos regionas) ir Marijampolės SVB (Kauno regionas) metų veiklos ataskaitų dalys, kuriose analizuojamas SVB veiklos turinys.

Lygindami atskirų veiklos sričių analizės kokybę tiriamojo laikotarpio pradžioje ir jo pabaigoje, galime pastebėti, jog beveik visose išvardytose SVB ji gerėjo; išskyrus Elektrėnų SVB (–0,84 balo) ir Zarasų r. SVB (–0,23 balo). Išsamesnė duomenų analizė leidžia teigti, jog kokybės pokyčiai ryškesni ir vyksta ir teigiama, ir neigiama kryptimis, kai keičiasi ataskaitos rengėjų grupės sudėtis arba atsakingas už ataskaitos parengimą asmuo (pvz., Kelmės r. SVB +1,1 balo, Rietavo r. SVB +0,6 balo, Širvintų r. SVB +0,21 balo, tačiau Ignalinos r. SVB –0,53 balo, Elektrėnų SVB –0,78 balo, Alytaus r. SVB –0,36 balo ir pan.).

Aukščiausiais balais įvertinti „techniniai“ tiriamų dokumentų aspektai, o ne jų turinys: tai darbo įforminimas – darbo struktūra, atskirų jo struktūrinių dalių išdėstymas, proporcingumas, pati pristatomo teksto kultūra ir t. t.; pateikiamo teksto iliustravimo kokybė – duomenų pateikimo lentelėmis ar diagramomis, kitokia ataskaitose teikiamų duomenų ar faktų iliustravimo praktika (21 pav.).

Tyrinėtų darbų turinio, atskirų veiklos sričių analizės kokybė įvertinta prasčiau: vidutiniškai 1,03 balo pagal 5 balų sistemą, kitaip tariant, atsižvelgiant į pasirinktus tyrimo vertinimo kriterijus – nepatenkinamai. Prie vertinimo *silpnai*, arba 2 balų vertinimo pagal 5 balų sistemą, arčiausiai yra dviejų tyrinėtų dokumentų dalių – išvadų, arba baigiamosios dalies ir įžanginių tekstų, arba (*I. Bendrosios dalies*) vertinimai (atitinkamai 1,96 ir 1,72 balo pagal 5 balų sistemą). Tyrimo duomenys gana įtikinamai parodo,

jog palyginti aukštesniais balais įvertintos tos darbų dalys, kurios tiesiogiai siejasi su profesine bibliotekine veikla: vartotojų aptarnavimo analizei skirta 1,56 balo, fondo sudarymo analizei – 1,41, informacinės ir kraštotyrinės veiklos analizei bei vaikų aptarnavimo analizei – po 1,36 balo.

21 pav. Atskirų metų veiklos ataskaitose analizuojamų sričių analizės kokybės vertinimas (balais, pagal 5 balų sistemą)

Sričių, kurios labiau siejasi su SVB kaip organizacijos vadyba, jos veiklos organizavimu, intelektiniu ir materialiniu organizacijos aprūpinimu, vidutiniai vertinimai nesiekia 1 balo. Žemiausiu vidutiniu balu įvertinta SVB finansavimo būklės (0,33 balo pagal 5 balų sistemą), mokslo tiriamosios ir projektinės veiklos (0,63 balo pagal 5 balų sistemą), metodinės veiklos ir materialinės būklės (po 0,76 balo pagal 5 balų sistemą) ir žmogiškųjų išteklių (0,81 balo pagal 5 balų sistemą) analizė.

Kiek geriau, tačiau taip pat labai žemai įvertinta ir ta ataskaitų dalis, kurioje turėtų būti analizuojama bibliotekų (kartu ir informacijos, žinių) prieinamumo aptarnaujamos teritorijos gyventojams, struktūrinių padalinių paskirstymo teritorijoje būklė ir su tuo susijusios problemos (*II dalis. Bibliotekų prieinamumas*, 1,11 balo pagal 5 balų sistemą).

Išsamesnė vertinimų analizė rodo (27 lentelė), jog *labai gerai* (5 balais pagal 5 balų sistemą) neįvertinta nė viena ištirtų dokumentų dalių.

2010, 2015 m. veiklos ataskaitose *gerai* (4 balais pagal 5 balų sistemą) įvertinta tik 1,1 proc. viso tyrinėto dokumentų masyvo (N=1379), arba 15 atskirų veiklos sričių, iš kurių dažniau tokiu balu buvo įvertinti metų veiklos įžangos ir išvadų tekstai. *Patenkinamai* (3 balais pagal 5 balų sistemą) įvertinta kiek daugiau nei dešimtadalis visų analizuotų veiklos sričių, arba 11,3 proc. viso tyrinėto dokumentų masyvo (N=1379), *silpnai* (2 balais pagal 5 balų sistemą – penktadalis, arba 20,5 proc. viso tyrinėto dokumentų masyvo (N=1379)). Daugiau nei pusės (67,1 proc. viso tyrinėto dokumentų masyvo, N=1379) analizuojamų veiklos sričių analizės kokybė neatitinka informaciniam analitiniam darbui nustatytų ir šio tyrimo kontekste sutartų vertinimo kriterijų.

27 lentelė. Metų ataskaitos struktūrinių dalių vertinimas

Nr.	Analizuojamos srities pavadinimas	Vertinimas balais ir konkrečių vertinimų dalis (proc.) bendrame vertintų tekstų masyve (N=1379)										Vertintų tekstų skaičius
		labai gerai (5 balai)		gerai (4 balai)		patenkinamai (3 balai)		silpnai (2 balai)		nepatenkinamai ir nevertinta (1+0 balai)		
		tekstų skaičius	proc.	tekstų skaičius	proc.	tekstų skaičius	proc.	tekstų skaičius	proc.	tekstų skaičius	proc.	
I.	Bendroji dalis (įžanga)	0	0,0	6	5,0	28	23,7	26	22,0	58	49,2	118
II.	Bibliotekų prieinamumas	0	0,0	1	0,8	11	9,3	20	17,0	86	72,9	118
III.	Fondo formavimas	0	0,0	0	0,0	15	12,7	35	29,7	68	57,6	118
IV.	Vartotojų aptarnavimas*	0	0,0	1	0,8	20	16,9	41	34,7	56	47,5	118
V.	Vaikų aptarnavimas*	0	0,0	0	0,0	10	10,4	28	29,2	58	60,4	96
VI.	Informacinė ir kraštotyros veikla	0	0,0	0	0,0	12	10,2	37	31,4	69	58,5	118
VII.	Metodinė veikla	0	0,0	1	0,8	10	8,5	9	7,6	98	83,1	118
VIII.	Moksliniai tyrimai ir projektinė veikla**	0	0,0	0	0,0	6	5,1	13	11,0	99	83,9	118
IX.	Žmogiškieji ištekliai	0	0,0	0	0,0	0	0,0	17	14,4	101	85,6	118
X.	Materialinė bazė	0	0,0	1	0,8	8	6,8	9	7	100	84,7	118
XI.	Finansavimas***	0	0,0	1	1,0	0	0,0	6	6,3	89	92,7	96
XII.	Kitos ataskaitos dalys, jei yra specialiai išskirtos	0	0,0	0	0,0	1	14,3	2	28,6	4	57,1	7
XIII.	Išvados	0	0,0	4	3,4	35	29,7	40	33,9	39	33,1	118

Nr.	Analizuojamos srities pavadinimas	Vertinimas balais ir konkrečių vertinimų dalis (proc.) bendrame vertintų tekstų masyve (N=1379)										Vertintų tekstų skaičius
		labai gerai (5 balai)		gerai (4 balai)		patenkinamai (3 balai)		silpnai (2 balai)		nepatenkinamai ir nevertinta (1+0 balai)		
		tekstų skaičius	proc.	tekstų skaičius	proc.	tekstų skaičius	proc.	tekstų skaičius	proc.	tekstų skaičius	proc.	
Bendras turinio vertinimas		0	0,0	15	1,1	156	11,3	283	20,5	925	67,1	1379
	Darbo struktūra ir pagrindinės jos dalys	0	0,0	1	0,8	42	35,6	47	39,8	28	23,7	118
	Teksto iliustravimas	0	0,0	5	4,2	32	27,1	49	41,5	32	27,1	118
Teksto įforminimo vertinimas		0	0,0	6	2,5	74	31,4	96	40,7	60	25,4	236

* Vartotojų aptarnavimo analizė kai kuriose bibliotekose atliekama kartu su vaikų aptarnavimo analize; Klaipėdos regiono bibliotekų ataskaitose vaikų aptarnavimo srities analizė atskirai nevertinta.

** Metų ataskaitos dalis „Moksliniai tyrimai ir projektinė veikla“ Klaipėdos regiono SVB dokumentuose pakeista dalimi „Projektinė veikla“.

*** Atliekant tyrimą nebuvo pateikti metų ataskaitų dalies „Finansavimas“ vertinimai Klaipėdos regiono SVB.

Atskirų veiklos sričių vertinimo balais analizė rodo, kad *gerai* (4 balais pagal 5 balų sistemą) buvo įvertinta įžanginių (*Bendrosios dalies*) ir baigiamųjų, apibendrinamųjų (*Išvados*) tekstų kokybė; tačiau tokie vertinimai palyginti labai reti; taip įvertinti tik 10-ies (arba 17,0 proc. visų tyrinėtų dokumentų, N=118) įžanginiai ir (arba) veiklos analizės apibendrinamieji tekstai, kurie buvo parengti Kauno (2), Klaipėdos (6) ir Šiaulių (2) regionų bibliotekose. Dar rečiau tokiu balu buvo įvertintos kitų veiklos sričių analizės: SVB bibliotekų tinklo ir jo pokyčių bei vertinimų kokybė (*Bibliotekų prieinamumas*), vartotojų aptarnavimo (*Vartotojų aptarnavimas*) ir finansavimo (*Finansavimas*) analizė – 1-os SVB (Šiaulių regione) parengtame dokumente, SVB metodinės veiklos (*Metodinė veikla*) ir SVB materialinių išteklių (*Materialinė bazė*) analizė – 2-uose Kauno regiono SVB parengtuose dokumentuose.

Sektoriuje daugiausia nepatenkinamai įvertinta (1 balas pagal 5 balų sistemą) arba apskritai nevertinta (0 balų) veiklos finansavimo (*XI. Finansavimas*) ir žmoniškųjų išteklių (*IX. Žmogiškieji ištekliai*) sričių analizė. Čia

nepatenkinamai įvertintų ir nevertintų tekstų dalis sudaro atitinkamai net 92,7 proc. ir 85,6 proc. visų SVB toms sritims analizuoti parengtų dokumentų masyve (N=118); didžioji dalis (per 80 proc.) nepatenkinamai įvertintų arba apskritai nevertintų tekstų yra dokumentų dalyse, kuriose analizuojama bibliotekos materialinės bazės būklė, mokslo tiriamasis darbas ir projektinė veikla (atitinkamai 84,7 proc., 83,9 proc. ir 83,1 proc.).

Silpnai (2 balai pagal 5 balų sistemą) trečdalyje sektoriaus įvertinta vartotojų aptarnavimo sritis (34,7 proc. visų analizuotų tos srities tekstų, N=118), informacinė ir kraštotyros veikla (31,4 proc. visų analizuotų tos srities tekstų, N=118). Nors bendras darbuose pateikiamų išvadų vertinimas yra aukštesnis, palyginti su kitomis veiklos sritimis, ir čia galime matyti, jog daugiau nei trečdalyje sektoriaus SVB (33,1 proc. visų analizuotų tos srities tekstų, N=118) ši ataskaitų dalis rengiama nepatenkinamai, dar trečdalyje (33,9 proc. visų analizuotų tos srities tekstų, N=118) veiklos apibendrinimai formuluojami silpnai, retai įvardijamos metų veiklos problemos, daromos kitos analizės klaidos. Kitaip tariant, ta darbo dalis, kurioje atskleidžiami veiklos rezultatai, iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo sėkmės ir nesėkmės, įvardijamos pagrindinės problemos, kurias būtina spręsti ateinančiais metais, pristatomi rasti (iširti ar kitaip patvirtinti) efektyvūs sprendimai, galintys sustiprinti vieną ar kitą veiklos sritį (išplėtoti, teikti įvairesnes paslaugas, kurti paklausius produktus ir pan.) ir t. t., tik 4-iuose analizuotuose darbuose, arba 3,4 proc. visų analizuotų tos srities tekstų (N=118), rengiama gerai, 35-iuose (arba 29,7 proc. visų analizuotų tos srities tekstų, N=118) – patenkinamai.

3 balais (*patenkinamai*) dažniausiai buvo įvertinti ataskaitų tekstai, kuriuose pateikiamos išvados ir apibendrinimai (35, arba 29,7 proc. viso šių tekstų masyvo, N=118), ir įžanginės ataskaitų dalys (23,7 proc. viso šių tekstų masyvo, arba 28-ių tyrinėtų ataskaitų tekstai, N=118); vartotojų aptarnavimo dalis patenkinamai vertinta tik nedidelėje tyrinėto masyvo dalyje (20, arba 16,9 proc. viso šių tekstų masyvo, N=118), dar mažesnėje sektoriaus dalyje (15-kos, arba 12,7 proc. visų analizuotų tos srities tekstų,

N=118) taip įvertinta ataskaitos dokumentuose bibliotekos informacinių išteklių arba dokumentų fondui sudaryti (jo struktūrai įvertinti, atnaujinti, kitokių pokyčių analizei ir t. t.) skirtos analizės kokybė.

Nors analitinės ataskaitos apipavidalinimas (darbo struktūra, jos pagrindinių dalių išdėstymas, duomenų pateikimas lentelių ar kitokiu pavidalu, t. y. teksto iliustravimas) buvo įvertintas aukščiau nei turinio analizė, ir šioms sritims nebuvo skirta aukščiausio vertinimo (5 balų). 4 balai (vertinimas *gerai*) skirti tik 6 darbams, arba 5,1 proc. visų analizuotų tos srities darbų (N=118); šios sritys taip pat dažniau buvo įvertintos *silpnai* arba *patenkinamai*; tokie vertinimai sektoriuje vyrauja ir skirti daugiau nei dviem trečdaliams (72,1 proc.) visų vertintų darbų: *silpnai* įvertinta 40,7 proc. visų analizuotų darbų (N=118), *patenkinamai* – 31,4 proc. visų analizuotų darbų (N=118). Nepatenkinamai įvertinti (1 balas) arba apskritai nevertinti (0 balų) darbai čia sudaro tik kiek daugiau nei ketvirtadalį (25,4 proc. visų tyrinėtų darbų, N=118), o turinio vertinimo duomenys kelia daug didesnę nerimą: turinio analizė nevertinta arba įvertinta nepatenkinamai daugiau nei pusė (67,1 proc.) visų analizuotų tos srities tekstų (N=118).

28 lentelė. Metų veiklos ataskaitų atskirų veiklos sričių vertinimas
(balais pagal 5 balų sistemą)

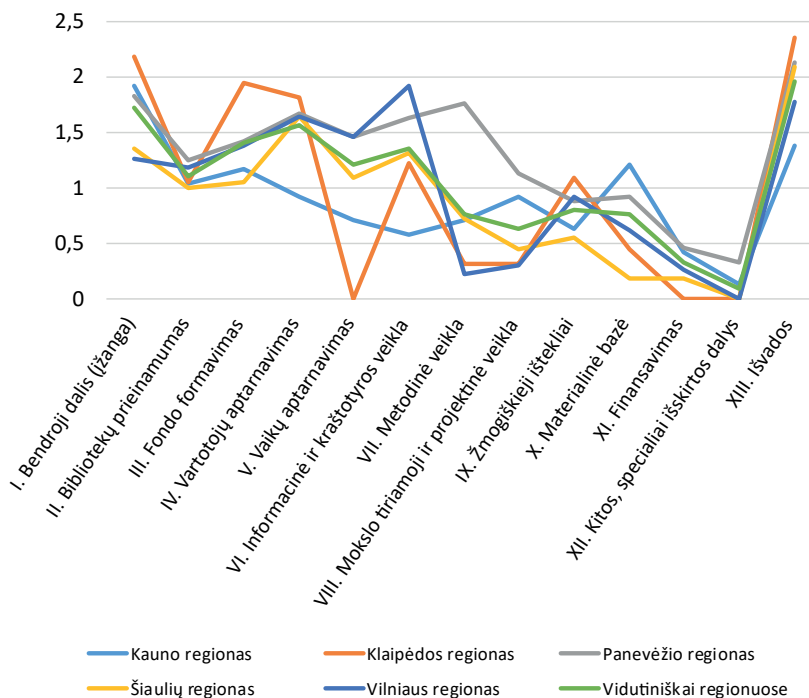
Regionas	Bendroji dalis	II. Bibliotekų prieinamumas	III. Fondo formavimas	IV. Vartotojų aptarnavimas*	V. Vaikų aptarnavimas**	VI. Informacinė ir kraštotyros veikla	VII. Metodinė veikla	VIII. Mokslinio tyrimo darbas ir dalyvavimas projektuose	IX. Žmogiškieji ištekliai	X. Materialinė bazė	XI. Finansavimas	XII. Kitos ataskaitos dalys, jei yra specialiai išskirtos analizuojamame dokumente*	XIII. Išvados, rekomendacijos ir prognozės	Bendras turinio vertinimas
Kauno	1,92	1,04	1,17	0,92	0,71	0,58	0,71	0,92	0,63	1,21	0,42	0,13	1,38	0,90
Klaipėdos	2,18	1,05	1,95	1,82	Nėra	1,23	0,32	0,32	1,09	0,45	Nėra	Nėra	2,36	1,28
Panevėžio	1,83	1,25	1,42	1,67	1,46	1,63	1,79	1,13	0,88	0,92	0,46	0,33	2,13	1,30
Šiaulių	1,36	1,00	1,05	1,64	1,09	1,32	0,73	0,45	0,55	0,18	0,18	Nėra	2,09	0,97
Vilniaus	1,27	1,19	1,38	1,65	1,46	1,92	0,23	0,31	0,92	0,92	0,27	Nėra	1,77	1,11
Vidutinis vertinimas	1,72	1,11	1,41	1,56	1,21	1,36	0,76	0,63	0,81	0,76	0,33	0,09	1,96	1,03

Nors ir nedaug, kiekviename regione atskirų veiklos sričių analizės kokybė skiriasi (28 lentelė). Kauno regione, palyginti su kitais regionais, geresne analizės kokybe išsiskiria materialinės bazės analizė, tačiau palyginti prasčiau nei kitur analizuojamas vartotojų aptarnavimas, informacinė ir kraštotylinė veikla; prasčiausiai šio regiono bibliotekose parengiamos išvados.

Klaipėdos regione, palyginti su kitais regionais, geriau rengiama bendrosios dalies (įžangos) medžiaga, analizuojamos dokumentų fondo sudarymo, vartotojų aptarnavimo ir žmogiškųjų išteklių sritys, kokybiškiau rengiamos metų veiklos analizės išvados ir rekomendacijos, prasčiau – projektinės veiklos, finansavimo klausimai. Reikia pastebėti, kad šio regiono bibliotekos veiklos ataskaitose neanalizuoja mokslo tiriamosios veiklos (ataskaitose nėra tokios struktūrinės dalies, analizuojama tik projektinė veikla), vaikų aptarnavimo analizė integruota į vartotojų aptarnavimo analizės tekstus ir taip pat neanalizuojama kaip atskira veiklos sritis.

Panevėžio regiono bibliotekose geriau nei kituose regionuose analizuojami bibliotekų prieinamumo, vaikų aptarnavimo klausimai, metodinė, mokslo tiriamoji ir projektinė veikla, finansavimo sritis; šio regiono SVB veiklos ataskaitose nėra veiklos srities, kurios analizės kokybė, palyginti su kitais regionais, išsiskirtų neigiamomis charakteristikomis. Kaip ir kituose regionuose, palyginti su kitomis sritimis, prasčiau analizuojami žmogiškųjų išteklių, materialinės bazės klausimai.

Šiaulių regione, priešingai nei Panevėžio regione, nėra veiklos srities, kuri išsiskirtų iš kitų regionų geriausiomis kokybinėmis veiklos analizės charakteristikomis; šiame regione prasčiau nei kituose regionuose analizuojami bibliotekų prieinamumo, fondo formavimo, žmogiškųjų išteklių, materialinės bazės ir finansavimo klausimai. Vilniaus regiono bibliotekose geriau nei kitur analizuojama bibliotekų informacinė ir kraštotyros veikla, vaikų aptarnavimo klausimai, geresne kokybe pasižymi ir vartotojų aptarnavimo analizė. Palyginti su kitais regionais, Vilniaus regione prasčiausia yra bendrosios dalies (įžangos) informacijos ir jos analizės kokybė, metodinės veiklos, mokslo tiriamosios veiklos bibliotekose analizė.

22 pav. *Metų veiklos ataskaitų atskirų veiklos sričių vertinimas regionuose (balais pagal 5 balų sistemą)*

Apibendrinami turime padaryti išvadą, jog absoliuti dauguma šių dokumentų neatitinka informacinio analitinio žanro, taigi ir analitinės ataskaitos reikalavimų. Vertinant šiuo atžvilgiu, galėtų būti įvardyti esminiai metų veiklos ataskaitos trūkumai.

Dokumentų tekstuose bibliotekų tikslai ir (ar) uždaviniai retoje SVB siejami su konkrečiu socialiniu turiniu, daugiausia dėmesio sutelkiama į vidinę bibliotekos (sistemos) plėtrą; todėl susidaro įspūdis, jog analizuojami pasiekimai ir pokyčiai reikšmingi ir svarbūs tik pačiai organizacijai.

Be to, dokumentų įžangose bibliotekų veiklos *tikslai ir uždaviniai* tiksliai ir aiškiai įvardijami itin retai. Dažniausiai tikslai apskritai neformuluojami arba formuluojami nekonkrečiai. Dar rečiau pagrindžiamas tų tikslų ir uždavinių aktualumas, susiejant juos su pagrindinėmis

šalies, regiono ar konkrečios savivaldybės sprendžiamomis socialinėmis, ekonominėmis ar kultūrinėmis problemomis, kurios yra (ar gali būti) sprendžiamos dalyvaujant viešosioms bibliotekoms, realiais aptarnaujamos bendruomenės poreikiais. Formuluojuant aptariamą veiklos tikslus ir uždavinius ataskaitose tiesiog pakartojamos pagrindiniuose veiklos dokumentuose nustatytos bibliotekų funkcijos (pvz., „universalus dokumentų fondo sudarymas“, „teritorijos rašytinio paveldo kaupimas, saugojimas ir sklaida“, „bibliotekos paslaugų teikimas“ ir pan.). Kadangi pagrindinės bibliotekos funkcijos iš esmės nekinta arba kinta lėtai, šiuo pagrindu įvardijami tikslai ir uždaviniai kartojasi metai iš metų; be to, neretai labai sunku nustatyti, kurios iš išvardytų veiklų laikomos tikslais, kurios – uždaviniais.

Metų veiklos ataskaitų negalima laikyti užbaigtu informaciniu produktu – analitiniu dokumentu – dėl šių priežasčių:

- Analitinio informacijos apdorojimo kokybė prasta arba labai prasta. Vyrauja aprašomojo pobūdžio informacija, taikomas ne galutinių veiklos rezultatų, o procesų vertinimo modelis. Todėl beveik kiekvienu atveju visus tyrinėtus dokumentus galime vertinti kaip neapdorotą informacijos masę, kuriame surinkti duomenys neįvertinti, dažnai apsiribojama tik faktų konstatavimu, pokyčiai fiksuojami tik pateikiant statistinius duomenis, kurie nekomentuojami ir nevertinami; labai paplitęs palyginimo veiksmas, tačiau retai atskleidžiama ilgesnio laikotarpio (1–5 metų) dinamika.
- Kiekviena veiklos sritis analizuojama autonomiškai, analizės duomenys nesiejami su visuma. Ir nors naudojami įvairūs duomenys, jų pateikiama daug ir paprastai parengiami dideli darbai (vidutiniškai apie 50 puslapių, dokumentų apimtis svyruoja nuo 13 iki 107 puslapių), duomenų analizė yra paviršutiniška, informacija nesuvaldyta ir nesuvaldyta, duomenys pernelyg detalizuoti, neanalizuojami svarbūs ryšiai tarp skirtingų kintamųjų, pateikta informacija kartojasi.
- Daug perteklinės informacijos analizuojant visas veiklos sritis, ypač vartotojų aptarnavimo, fondo sudarymo klausimus, kur gausus

informacijos masyvas dažnai visiškai nesusistemintas ir nesutvarkytas. Metodinė veikla ar mokslo tiriamoji veikla dažniausiai pristatoma aprašomojo pobūdžio informacija ir vienu kitu neinformatyviu rodikliu. Duomenys, pristatantys mokslo tiriamąją veiklą, apskritai nefiksuojami arba fiksuojami retai, veikla išvis neaptariama ir neanalizuojama. Žmogiškųjų išteklių, finansavimo srities rodikliai neanalizuojami, nekomentuojami ir nevertinami.

- Atskirų veiklos sričių analizė beveik niekada nesusiejama su bibliotekos įgyvendinamais uždaviniais ir tikslais, pokyčiai tik įvardijami, tačiau nei įvardijamos, nei aiškinamos tų pokyčių priežastys: nenustatyti priežastiniai ryšiai, neatskleisti analizuojamos sistemos ir jos sudedamųjų dalių funkcionavimo ir prognozavimo modeliai leidžia tvirtinti, kad šiuose dokumentuose nėra patikimos informacijos nei apie dabartinę analizuojamo objekto būklę, nei apie galimus sistemos ar atskirų jos dalių funkcionavimo pokyčius.
- Pasiiekti rezultatai apibendrinami ir aptariami itin retai, dažniau išvardijami išoriniai veiksniai, dėl kurių vyksta vieni ar kiti procesai, darantys neigiamą įtaką bibliotekų veiklai (pvz., nepakankamas finansavimas, mažėjantis gyventojų, o kartu ir bibliotekos paslaugų naudotojų skaičius ir t. t.), dar rečiau pristatomos pagrindinės veiklos tendencijos ar nustatytos „siaurosios vietos“, spręstinės problemos, pateikiama jų raidos perspektyva ar galimi sprendimo variantai. Problemų sprendimo būdai (tais retais atvejais, kai jie atskleidžiami) dažniausiai suformuluoti kaip siekiamybė ir įvardijami terminais „tobulinti“, „gerinti“, „plėtoti“ ir pan.

Išvados tyrinėjamuose darbuose formuluojamos tiksliau ir profesionaliau nei tikslai ir uždaviniai (įžanginė dokumento dalis), tačiau šios abi atskaitos dalys retai susiejamos tarpusavyje net ir tuo atveju, kai tikslai ir uždaviniai konkrečiame darbe nurodyti. Išvados rengiamos nesusistemintų, išblaškytų, atsitiktinai parinktų faktų pagrindu; todėl analizės rezultatai yra neveiksmingi, nepagrįsti nei statistinių duomenų analize, nei tyrimų rezultatais,

neretai apskritai prieštarauja atskirose ataskaitos dalyse pateiktiems rodikliams. Tad ir šioje ataskaitų dalyje teiginiai grindžiami ne faktais, o nuomonėmis, paprastai aptariamoms ir įvardijamos pasekmės, o ne jų priežastys.

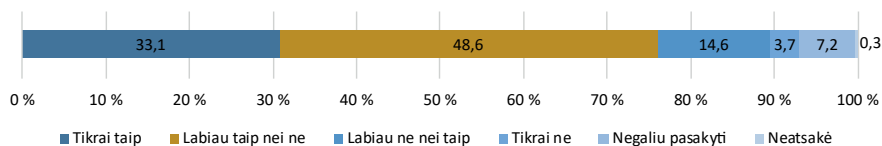
Išsamesni tyrinėjimai ir vadovų bei darbuotojų apklausos duomenys atskleidė, kad šio klausimo sprendimai (jei būtų sprendžiama iš esmės) nebus paprasti. Ir darbuotojai, ir vadovai teigia, jog, jų vertinimu, šis dokumentas gali būti tinkama priemonė aiškintis sistemos veiklos pasiekimus ar spręstinas problemas, juo būtų galima remtis modeliuojant bibliotekos veiklos strategiją, o ir šio dokumento rengėjams pakanka specialiųjų žinių ir kompetencijų, kad dokumentas atitiktų jam keliamus kokybės reikalavimus. Abi tyrimo dalyvių grupės labiau pritaria nuomonei, kad iš esmės nereikėtų keisti nei metų veiklos ataskaitos formos, nei jos rengimo metodikos, tačiau sutinka su tuo, jog daliniai pokyčiai rengiant informacinius analitinius dokumentus sektoriuje reikalingi.

2.4. Mokslo tiriamosios veiklos reikšmingumo ir vadovų bei darbuotojų galimybių dalyvauti tiriamojame veikloje vertinimas

Apklausos duomenys leidžia teigti, kad iš dalies ir bibliotekų vadovai, o dar dažniau bibliotekų darbuotojai turi tam tikrų abejonių dėl mokslo tiriamosios veiklos reikšmingumo ir jos teikiamos naudos SVB sektoriuje. Mokslo tiriamosios veiklos svarbą SVB pripažįsta 92,9 proc. visų anketinėje apklausoje dalyvavusių bibliotekų vadovų: 27, arba 64,3 proc. (N=43) dalyvių teigė, kad jie tvirtai laikosi pozityvaus požiūrio, dar trečdalis (12, arba 28,6 proc.) pažymėjo, jog mokslo tiriamoji veikla šiame sektoriuje gana svarbi („labiau svarbi nei ne“). Tik nedaug apklausos dalyvių (3, arba 7,1 proc. vadovų) dėl šios veiklos pareiškė labiau neigiamą nei teigiamą nuostatą. Kategoriskai neigiamai dėl mokslo tiriamosios veiklos nepasakė nė vienas iš tyrime dalyvavusių SVB direktorių. Vadovai dažniau rinkosi pozityvaus turinio atsakymus ir vertindami šios veiklos naudingumą; tačiau teikdami tikslesnius vertinimus teikiamą naudą įvertino ne pačiu aukščiausiu balu (3,9 balo pagal 5 balų sistemą).

Tai, kad tiriamoji veikla bibliotekose, kuriose dirba tyrimo dalyviai, laikoma intelektualia ir reikšminga, tvirtai teigė penktadalis (18,4 proc.) visų apklausoje dalyvavusių darbuotojų (N=349). Daugiau nei pusė (53,6 proc.) darbuotojų tvirtos nuomonės neturėjo, tačiau vis dėlto nemažai jų (40,9 proc.) turėjo pozityvią nuostatą („labiau taip nei ne“). Palyginti nemažai (25,1 proc.) teigė apskritai į šį klausimą negalintys atsakyti.

Panašiai pasiskirsto ir darbuotojų atsakymai į klausimą „Ar, Jūsų nuomone, tiriamosios veiklos kompetencija yra neatsiejama Jūsų profesinės kompetencijos dalis?“ (23 pav.). Tvirtai tuo įsitikinę trečdalis tyrimo dalyvių, tvirtos nuomonės neturi (atsakymai „labiau taip nei ne“ ir „labiau ne nei taip“) didesnę pusę (63,2 proc.) informantų. Išsamesnė šių duomenų analizė parodė, kad tvirtą pozityvią nuostatą išsakė CB personalas, dažniausiai direktoriaus pavaduotojo, funkcinio struktūrinio padalinio vadovo, funkcinio padalinio vyriausiojo ar vyresniojo specialisto (metodininko, bibliotekininko) pareigas einantys darbuotojai. Tačiau tvirtai teigiamai atsakiusių grupėje yra ir 27 (25,2 proc., N=107) kaimo teritorijoje veikiančių struktūrinių padalinių darbuotojai.

23 pav. *Tiriamosios veiklos kompetencijos vertinimas (darbuotojų grupė)*

Paprašyti pateikti konkrečių tiriamosios veiklos poveikio bibliotekų veiklai pavyzdžių, jos naudą ir realius rezultatus galėjo įvardyti didesnė pusė (28, arba 65,1 proc.) vadovų, kiti tvirtino, kad tokios naudos nemato ir jokių pavyzdžių pateikti negali. Tačiau čia svarbūs ir gana reikšmingą vietą vadovų pažiūrų sistemoje užimantys neigiami mokslo tiriamosios veiklos ir jos rezultatų panaudojimo bibliotekų praktikoje vertinimai. Tyrimo rezultatai rodo, kad praktinės patirties naudą labiau nei mokslinių tyrimų ar analizės reikšmę vertina 32 iš 43, arba 74,4 proc. tyrime dalyvavę

aukščiausio rango bibliotekų vadovai, ir tik 7, arba 16,3 proc., šiam teiginiui labiau nepritaria, negu pritaria, o visiškai jam nepritariančių vadovų grupėje nėra nė vieno.

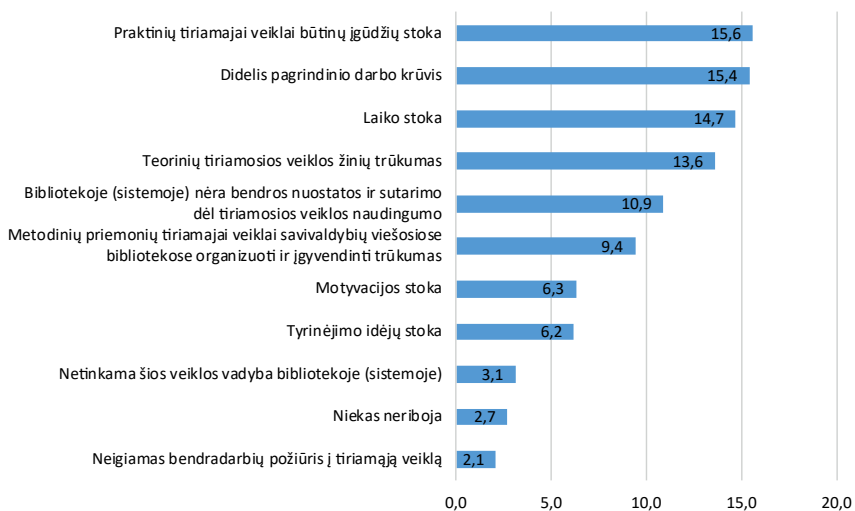
Taigi šiuos rezultatus turėtume vertinti nevienareikšmiškai. Logiška būtų manyti, kad deklaruodami mokslo tiriamosios veiklos teorinę reikšmę, jos svarbą bibliotekoms ir jų įsitvirtinimui socialinėse struktūrose, plečiant žinojimo ribas bibliotekų teorijos ir praktikos srityse, bibliotekų vadovai šios veiklos naudą vertina atsargiai. Jos naudingumą praktiniame kiekvienos bibliotekos gyvenime santūriai vertina ir bibliotekų personalas.

Kliūčių, trukdančių organizuoti ir vykdyti mokslo tiriamąją veiklą SVB, yra nemažai ir, vadovų nuomone, jos visos kiek labiau nei vidutiniškai svarbios (vidutinis vertinimas – 3,4 balo pagal 5 balų sistemą) (24 pav.). Svarbiausios iš jų – didelis darbuotojų darbo krūvis kitose srityse; personalui nepakanka tiriamosios veiklos kompetencijų; stokojama informacijos ir žinių apie visame bibliotekų sektoriuje atliekamus tyrinėjimus; sunku įrodyti tiriamosios veiklos reikalingumą bibliotekos savininkui (visos priežastys įvertintos 3,9 balo pagal 5 balų sistemą).

Mažiausią įtaką šiai veiklai daro tokie veiksniai kaip aukščiausio rango vadovų teorinių žinių stoka tiriamosios veiklos organizavimo ir vykdymo klausimais, informacijos ir žinių pasirenkant aktualias tyrinėjimų sritis SVB sistemoje trūkumas (abi priežastys po 3,2 balo pagal 5 balų sistemą). Beveik tokiu pat balu įvertintas ir bibliotekos vadovų bazinių gebėjimų ir žinių trūkumas tiriamosios veiklos organizavimo ir vykdymo klausimais bei informacijos ir žinių apie viešųjų bibliotekų sektoriuje atliekamus tyrinėjimus (abi priežastys – po 3,3 balo pagal 5 balų sistemą). Kitaip tariant, vadovai tik iš dalies sieja, o dažniausiai ir visiškai nesieja mokslo tiriamosios veiklos nei su savo šios srities kompetencijomis (kaip teigė vienas apklausos dalyvis: „Moksliniais darbais turėtų užsiimti atskiras bibliotekos specialistas, o ne vadovas. Vadovas gali tik koordinuoti tyrimą.“), nei su tiriamosios veiklos kontekstu pačioje savivaldybės viešojoje bibliotekoje, taip pat ir visame viešųjų bibliotekų sektoriuje.

Šie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad, vadovų manymu, nei pačiose SVB, nei visame viešųjų bibliotekų sektoriuje nesunku pasirinkti tyrinėjimų sritis, susivokti bendrame tiriamosios veiklos kontekste ar pasi-semti patirties.

Darbuotojai situaciją vertina labai panašiai, tačiau kiek drąsiau nei vadovai teigia, jog labiausiai jų galimybes dalyvauti mokslo tiriamo-joje veikloje riboja praktinių įgūdžių stoka (15,6 proc. visų pasirinkimų, N=980), didelis pagrindinio darbo krūvis (15,4 proc. visų pasirinkimų, N=980) ir laiko stoka (14,7 proc. visų pasirinkimų, N=980) (57 pav.).

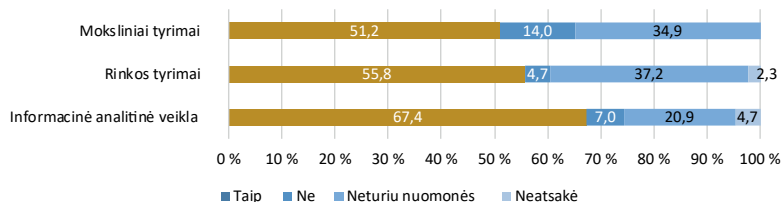

24 pav. Priežastys, ribojančios darbuotojų dalyvavimą tiriamojoje veikloje

Verta atkreipti dėmesį, kad darbuotojų vertinimuose kliūtimi laikomas ne tik teorinių žinių trūkumas (13,6 proc. visų pasirinkimų, N=980), bet ir bendros nuostatos bei sutarimo dėl tiriamosios veiklos naudingumo pačioje bibliotekoje stoka (10,9 proc. visų pasirinkimų, N=980). Tokios priežastys kaip motyvacijos stoka, tyrinėjimo idėjų stoka ar netinkama mokslo tiriamosios veiklos vadyba sistemoje, darbuotojų nuomone, nėra didžiausios kliūtys plėtoti šią veiklą.

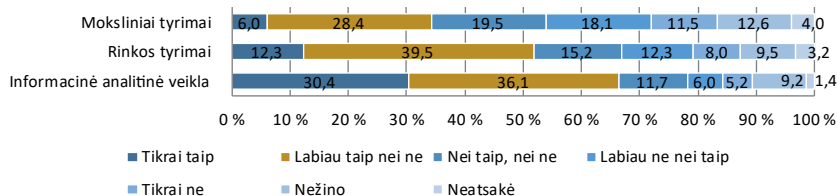
Dėl šios veiklos institucionalizavimo SVB sektoriaus struktūrose bibliotekų vadovų nuomonė nėra gana aiški: vertinant kiekybinu požiūriu,

tik kiek daugiau nei pusė vadovų pritaria tam, kad sektoriaus bibliotekose turėtų būti atliekami ir moksliniai, ir rinkos tyrimai, ir informaciniai analitiniai darbai (25 pav.).

25 pav. Vadovų nuomonė dėl galimybių vykdyti mokslo tiriamąją veiklą SVB

Dėl mokslinių tyrimų – nė vienas SVB vadovas nepatvirtino, kad „visiškai pritaria“ pozicijai, jog taikomuosius mokslinius tyrimus SVB galėtų atlikti savarankiškai. Tam, kad bibliotekose būtų savarankiškai atliekami rinkos tyrimai, kategoriškai „taip“ pasakė tik vienas bibliotekos vadovas. Reikšdami nuomonę ir dėl mokslinių tyrimų, ir dėl rinkos tyrimų bibliotekų vadovai dažniausiai rinkosi poziciją (4,6 reitingo balo pagal 5 balų sistemą), kad moksliniai tyrimai turėtų būti atliekami konkrečios SVB bazėje, tačiau organizuoti ir atlikti juos turėtų institucijos, kurių personalas turi šiai veiklai būtinas kompetencijas. Mažiau populiaru (3,6 reitingo balo pagal 5 balų sistemą) yra galimybė atliekant mokslinius tyrimus bendradarbiauti su kitomis institucijomis: iš anketoje siūlomų bendradarbių ši informantų grupė būtų linkusi rinktis LNB specialistus (3,9 reitingo balo iš 5), kiek rečiau – apskričių viešųjų bibliotekų specialistus (3,6 reitingo balo iš 5) ir dar rečiau – aukštąsias mokyklas (2,8 reitingo balo iš 5).

26 pav. Darbuotojų nuomonė dėl galimybių atlikti mokslo tiriamąją veiklą SVB

Dauguma darbuotojų kaip ir vadovai nėra susidarę tvirtos nuomonės dėl mokslo tiriamosios veiklos institucionalizavimo. Vertindami bendriausiu aspektu galėtume sakyti, kad tam tikra dalis SVB dirbančių specialistų mano, jos visos mokslo tiriamosios veiklos kryptys turėtų rasti vietą SVB veiklų struktūrose (26 pav.); mažiausiai darbuotojų (6,0 proc.) tvirtai pritaria tam, kad SVB turėtų būti atliekami moksliniai tyrimai, kiek daugiau jų (12,3 proc.) buvo už rinkos tyrimų atlikimą SVB ir daugiausia (30,4 proc.) pritarė tam, kad bibliotekose būtų sistemingai ir planingai atliekami informaciniai analitiniai darbai.

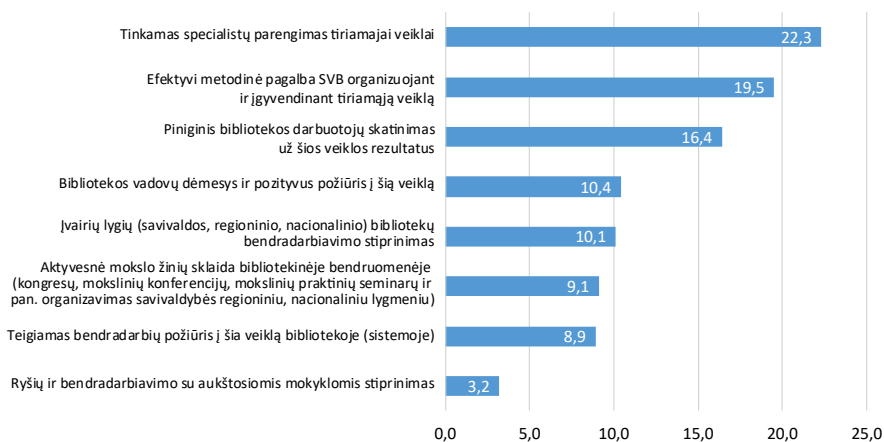
Neigiamą nuomonę šiuo klausimu dažniau pareiškė VB struktūrinių padalinių (skyrių) vadovai ir juose dirbantys specialistai, t. y. tie darbuotojai, kuriems dažniausiai ir pavedami konkretūs tokio pobūdžio darbai. Pozityviausią nuomonę dėl tokių veiklų pareiškė SVB teritoriniuose struktūriniuose padaliniuose dirbantys darbuotojai, tam pritaria ir palyginti nedaug aukščiausio rango (direktorių pavadootojų) pareigas einančių specialistų.

Pastebėta, kad darbuotojų nuostatos šiais klausimais glaudžiausiai siejasi su jų išsimokslinimu ir įgytu kvalifikacijos laipsniu: kuo naujesnes (laiko atžvilgiu) studijų programas yra baigę SVB darbuotojai, tuo pozityviau jie vertina SVB galimybes dalyvauti visose šiose veiklose. Mažiausiai „entuziazmo“ šiuo požiūriu turi aukštesniąjį išsimokslinimą įgiję darbuotojai; šiam tiriamosios grupės dalyvių pogrupiui būdinga ir tai, kad palyginti daug darbuotojų neigiamas nuostatas pareiškė ir dėl mokslinių tyrimų (35,0 proc.), ir dėl rinkos tyrimų (39,3 proc.), ir dėl informacinės analitinės (38,9 proc.) veiklos. Galėtume taip pat teigti, jog pozityvus ar negatyvus požiūris į mokslo (tiriamosios) veiklos integravimą į SVB veiklų struktūras nedaug priklauso nuo darbuotojų studijuotų mokslų sričių, tačiau reikia pastebėti, jog labiau negatyviai nei pozityviai šiais klausimais nusiteikę bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos studijų programas baigę specialistai.

Svarbiausios priemonės, darbuotojų nuomone, galinčios padėti įtvirtinti ir plėtoti tiriamąją veiklą viešosiose bibliotekose, yra specialistų

kompetencija (tinkamas specialistų parengimas ir (arba) efektyvi metodinė pagalba) ir tinkamas atlygis už šią veiklą (piniginė paskata už šios veiklos rezultatus) (27 pav.). Kiti veiksniai – bibliotekos vadovų požiūris, korporatyvinio pobūdžio bendradarbiavimas, veiklos rezultatų viešinimas, o kartu ir galimybė pasidalyti atliktų (ar atliekamų) tyrimų rezultatais – šiuo požiūriu laikomi gerokai mažiau reikšmingais veiksniais.

Menkiausią poveikį, darbuotojų nuomone, turėtų ryšių ir bendradarbiavimo su aukštosiomis mokyklomis stiprinimas (35, arba 3,2 proc. visų pasirinkimų).

27 pav. Priemonių, kurios padėtų įtvirtinti ir plėtoti mokslo tiriamają veiklą viešųjų bibliotekų sektoriuje, pasiskirstymas darbuotojų grupės atsakymuose

3. IŠVADOS

1. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad SVB sektoriuje terminai, semantiškai susiję su mokslo tiriama veikla ir 3 pagrindinėmis jos kryptimis (moksliniais tyrimais, rinkos tyrimais ir (ar) informacine analitine veikla), įrašyti bent viename iš absoliučios daugumos SVB (98,3 proc.) veiklą reglamentuojančių dokumentų. Tačiau terminijos įteisinimo, veiklos integravimo į bendruosius mokslo tiriamosios veiklos kontekstus ir su šia veikla siejamas socialines struktūras būklė prasta: nepagrįstas dokumentuose

vartojamų terminų variantiškumas, jie vartojami pramaišui, aiškiau neišskiriamos ir tiksliau neapibrėžiamos atskiros šios veiklos kryptys. Ir veiklos reglamentavimas, ir jos dokumentavimas sektoriaus bibliotekose nesistemiškas, daug neapibrėžtumų ir spragų.

2. SVB sektoriuje mokslo tiriamosios veiklos institucionalizavimas yra menkas ir tai skiria viešąsias bibliotekas nuo kitų institucijų, dalyvaujančių mokslo tiriamojoje veikloje. Vadybiniai sprendimai, susiję su šios veiklos organizavimu, planavimu, vadovavimu ir kontrole sektoriaus bibliotekose, yra fragmentuoti ir negali užtikrinti nė vienos iš šios veiklos krypčių (nei mokslinių tyrimų, nei rinkos tyrimų, o iš dalies ir informacinės analitinės veiklos) planingumo, sistemingumo ir kryptingumo. Nė vienoje sektoriaus SVB mokslo tiriamoji veikla nedokumentuojama kaip atskira, savarankiška veiklos sritis, procesai neišskiriami iš kitų bibliotekos veiklos srautų. Mažesnėje sektoriaus dalyje (45,0 proc.) ši veikla reglamentuota sistemingiau ir nuosekliau, tačiau ir tose SVB, kuriose galima įžvelgti šių procesų organizacinių modelių apraiškas, struktūros susiformavusios stichiškai, veikla reglamentuojama kaip šalutinė, papildoma šalia pagrindinių funkcijų (paslaugų organizavimo ir teikimo, valdymo ir kt.) ir SVB struktūrinių padalinių, ir pareigybių lygmeniu.

3. SVB sektoriuje daugiau nei trečdalis personalo (34,6 proc. visų sektoriaus darbuotojų) įpareigojama veikti mokslo tiriamojoje veikloje ir toks pavidimas įrašytas bibliotekų veiklos dokumentuose. Tokį įpareigojimą paprastai nulemia einamos pareigos, neatsižvelgiant arba tik iš dalies atsižvelgiant į konkretaus darbuotojo kvalifikacijas ir kompetencijas tiriamojoje veikloje. Šioje srityje veikiančio personalo struktūra viešųjų bibliotekų sektoriuje labai įvairi, o dauguma personalo neturi sisteminio pasirėngimo ir kvalifikacijų, reikalingų šiai veiklai; struktūra yra negyvybinga, inertiška ir turi daug formalioms struktūroms būdingų bruožų. Beveik visai šiai specialistų grupei reikšmingesnis poreikis įgyti šios srities bazinių žinių ir kompetencijų, o ne žinių atnaujinimo (perkvalifikavimo) poreikis mokslo tiriamosios veiklos srityje.

4. SVB sektoriaus veiklos laukas 2010–2015 m. laikotarpiu buvo tyrinėjamas gana intensyviai. Visų institucijų atliktų tyrinėjimų skaičius kiekviename regione skirtingas. Remdamiesi turimais duomenimis (ne visos SVB buvo įtrauktos į tyrinėjimus, ne visos SVB teikė duomenis apie jų teritorijoje vykdytus darbus), galime teigti, kad vidutiniškai vieno regiono SVB veiklos lauke per metus buvo atliekami 7–8 įvairaus lygmens, didesnio ar mažesnio dydžio ir reikšmės tyrinėjimai, kuriuose vienaip ar kitaip (kaip tyrimo objektai arba ir kaip tyrimo dalyvės) buvo įtrauktos ir SVB.

Iš visų atliktų tyrinėjimų šiame lauke du kartus dažniau (120 tyrinėjimų, arba 65,9 proc., N=182) tiriamuosius darbus inicijavo, organizavo ir atliko išorės institucijos; beveik pusę jų (57, arba 47,5 proc., N=120) inicijavo ir atliko korporatyvinės institucijos – LNB, AVB iniciatyva ir pajėgomis.

5. Sektoriuje neapibrėžta, kurios temos turėtų priklausyti bibliotekininkystės ir informacijos sričiai ir konkrečiam SVB sektoriaus tyrinėjimų laukui. Sektoriuje nėra jokių esminių susitarimų dėl tyrinėjimo sričių, pagrindinių tyrinėtinių dalykinių problemų. Išorės institucijų atlikti tyrimai sektoriaus veiklos lauke visų pirma skirti organizaciniams sprendimams pagrįsti, tiriant sektoriaus bibliotekų poveikį, jų veiklos aplinkas, bibliotekų administravimo klausimus, teikiamas paslaugas, jų poreikį ir pasitenkinimo jomis vertinimus. Savarankiškai atliktų tyrinėjimų temų analizės duomenys rodo, kad sektoriuje dažniausiai orientuojamasi į savo poreikius ir intencijas ir menkai atsižvelgiama arba neatsižvelgiama į platesnes problemas, kurias būtina spręsti visai profesinei bendruomenei. Dėl to stebima didelė temų fragmentacija, vyrauja smulkūs tyrimai. Mažai dėmesio skiriama ir nėra aiškios informacijos apie nesinaudojančių bibliotekų paslaugomis gyventojų poreikius; SVB nėra pajėgumų profesionaliai ištyrinėti objektus, ypač surinkti visą rinkodarinę informaciją apie bibliotekų paslaugų vartotojus pagal atskiras vartotojų kategorijas ir nišas, kuriose veikia kiti kultūros lauko veikėjai.

6. Savarankiškas SVB indėlis į tiriamąją veiklą sektoriuje palyginti kuklus (34,1 proc. visų sektoriuje atliktų darbų). Didžiausią jų dalį sudaro rinkos tyrimams priskirtini darbai, taip pat darbai, skirti vadybiniam sprendimams pagrįsti, kitaip tariant, darbai, kuriems atlikti reikalingesnės vadybininko nei tyrėjo kompetencijos. Nors bibliotekų teikiamų paslaugų (jų poreikio, kokybės ir pasitenkinimo paslaugomis) tyrinėjimai labiausiai paplitę SVB savarankiškai atliekamų tyrimų grupėje (29 darbai, arba 44,6 proc. visų šia tema atliktų tyrinėjimų, N=65), didesnė savarankiškai atliktų tiriamojo pobūdžio darbų (apklausų, analizių, vertinimų) dalis sektoriuje nedokumentuota, o dokumentuoti darbai retai atitinka šiam žanrui keliamus reikalavimus. Šie tyrinėjimai nesistemiški, atspindi situaciją nedidelėje teritorijos dalyje, jų rezultatai įforminti nekokybiškai ir dažnai jau neprieinami, nes nearchyvuojami, neviešinami ir nesaugomi. Dėl šių priežasčių jie gali būti naudingi tik tai konkrečiai bibliotekai (ar sistemai), kurios veiklos lauko objektai buvo tyrinėjami.

Mėgėjiškas šių tyrinėjimų lygis, menka tyrimų kokybė (netinkamai surinkti, nepakankami, netikslūs duomenys, iki minimumo supaprastinta tyrinėjimų metodika ir pan. trūkumai) mažina ne tik tiriamosios veiklos efektyvumą, bet dažnai kenkia ir pačioms bibliotekoms: prasta tyrimų kokybė reiškia, kad nenustatomos realios bibliotekos veiklos problemos, o parengti pasiūlymai (jei jie rengiami) neatitinka realių poreikių, taigi ir vadybiniai ar technologiniai sprendimai tampa nepatikimi.

7. SVB rengiamos metų veiklos ataskaitos, kurios tyrimo kontekste buvo vertinamos kaip analitinės informacijos kryptiniai priskiriami darbai, neatitinka informacinio analitinio žanro reikalavimų ir jų negalima laikyti užbaigtu analitiniu dokumentu. Tyrimu nustatytas didelis atotrūkis tarp šių darbų vertinimų, kuriuos pateikia patys dokumentų autoriai ir jų vadovai, ir vertinimų, kuriuos teikia išorės ekspertai (apskričių viešųjų bibliotekų specialistai), vertinantys darbus pagal bendrai parengtus ir analitiniam darbui taikomus vertinimo kriterijus. Tokio vertinimų skirtumo priežastys galėtų būti paaiškinamos tik abiejų pusių konkrečiam dokumentui (arba

jo žanrui) taikomų kokybės kriterijų nesuderinamumu arba, tikėtina, tam tikra SVB atstovų, dalyvavusių tyrime, gynybine pozicija.

8. Mokslo tiriamosios veiklos, kaip ir atskirų jos krypčių, naudą pozityviai vertina, jos svarbą ir reikšmę sektoriaus raidai pripažįsta ir bibliotekų vadovai, ir sektoriaus darbuotojai. Net 81,7 proc. tyrime dalyvavusių darbuotojų pritaria nuomonei, kad tiriamosios veiklos kompetencijos yra neatsiejama jų profesinės kompetencijos dalis.

Tačiau abiejų apklausoje dalyvavusių grupių atsakymuose dėl galimybės savarankiškai, pačių SVB pajėgomis vykdyti mokslo tiriamąją veiklą ir (ar) atskiras šios veiklos kryptis SVB ryškiausi neapsisprendimo požymiai. Ir vadovų, ir darbuotojų grupėje dėl visų tiriamosios veiklos krypčių vyrauja lankstūs, neapibrėžti vertinimai („labiau gerai negu blogai“ ir „labiau blogai negu gerai“) arba atsisakoma vertinti („neturiu nuomonės“). Kadangi juos pasirenka didžioji dauguma tyrimo dalyvių, galime manyti, kad ir vadovams, ir darbuotojams trūksta patikimų įrodymų (faktų, statistinių duomenų, asmeninės patirties) tvirtesnėms nuostatomis susidaryti. Kartu tai netiesiogiai patvirtina prielaidą, jog šio profesinio neapsisprendimo priežastys turėtų būti siejamos ne tik su nepakankamomis šios srities žiniomis SVB sektoriuje, bet ir tokių žinių trūkumu aukštesnio lygmens korporatyvinėse struktūrose.

Taigi atliekant tyrimą gautus rezultatus galėtume vertinti nevienareikšmiškai ir teigti, kad deklaruodami mokslo tiriamosios veiklos teorinę reikšmę, jos svarbą bibliotekoms ir joms įsitvirtinti socialinėse struktūrose, plečiant žinojimo ribas bibliotekų teorijos ir praktikos srityse, dauguma vadovų nemato sektoriaus bibliotekų kaip šios veiklos organizatorių ir savarankiškų vykdytojų. Jie labiau pritartę veiklos modeliui, kai šios srities intelektualiniai sprendimai ir įgyvendinimo praktika būtų sutelkti stambesnėse korporatyvinėse struktūrose, pirmenybę atiduodami LNB, iš dalies sutikdami bendradarbiauti su apskričių viešosiomis bibliotekomis, tačiau išbraukdami iš galimų partnerių sąrašo aukštąsias mokyklas.

Atsargiai šios veiklos naudingumą praktiniame kiekvienos bibliotekos gyvenime vertina ir bibliotekų personalas.

4. REKOMENDACIJOS

Apibendrinant tyrimo rezultatus svarbu pastebėti, kad SVB sektoriuje mokslo tiriamoji veikla apima įvairias šios veiklos kryptis ir primena mozaiką, iš kurios elementų sudėlioti vientisą paveikslą nėra paprasta. Dar svarbiau, kad sektoriaus bibliotekos neturi veiklos gairių, kuriomis galėtų vadovautis. Būtų logiška manyti, kad pravartu aptarti ir sukurti efektyvesnę šios veiklos modelį, optimaliau organizuoti, integruoti ir koordinuoti mokslo tiriamąją veiklą ir sektoriaus, ir apskritai viso bibliotekų tinklo struktūrose.

Tam reikėtų:

- aptarti ir suformuluoti bendrą požiūrį į terminus ir jų prasmes, metodus ir tyrinėjamas idėjas ir intencijas; apibrėžti ir atskirti bibliotekoms ir jų veiklos laukui priskirtinas sritis ir posritis; susitarti dėl mokslo tiriamosios veiklos standartų, leidžiančių integruoti bibliotekose atliekamus mokslinius tyrimus, rinkos tyrimus ir informacinius analitinius darbus į bendrą mokslo tiriamosios veiklos kontekstą;
- suformuluoti tyrimų strategiją bibliotekų sektoriuje (įtraukiant ir aukštąsias mokyklas), nustatyti prioritetus susiejant su atskirų sektorių bibliotekų veiklos aktualijomis; sukurti proceso analizės ir stebėsenos, poveikio vertinimo sistemą, sukuriant galimybes efektyviai valdyti procesą ir atskiruose sektoriuose, ir visame bibliotekų tinkle;
- nustatčius mokslinių tyrimų poreikį, profesionaliai orientuotus tyrimus ir temas sutelkti aukštosiose mokyklose ir aukštesnio lygmens korporatyvinėse struktūrose (LNB ir AVB) ir taip sudaryti sąlygas ne tik aukštesnio lygmens mokslo tiriamosios veiklos institucionalizacijai, bet kartu ir aktualiems tyrimams ir platesnėms problemų formuluotėms;
- SVB susitelkti į rinkos tyrimus ir personalo informacinių analitinių gebėjimų stiprinimą, užtikrinantį atliekamų darbų kokybę; atskiruose bibliotekose plėtoti tas sritis, kurios jau turi didesnę įdirbį.

Literatūra

1. CHIVERS, Barbara; THEBRIDGE, Stella. *Best value in public libraries: the role of research: Research paper* [interaktyvus]. 2000. [Žiūrėta 2018 m. rugsėjo 8 d.]. Interneto prieiga: <https://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/01435120010347928>
2. DRYŽAITĖ, Ieva; VALAITYTĖ, Asta. *Viešųjų bibliotekų tiriamoji veikla. Kauno apskrities viešosios bibliotekos atliktas koordinuotasis tyrimas*: [tyrimo ataskaita, mašinraštis]. Kaunas: Kauno apskrities viešoji biblioteka, 2017, 70 p.
3. FARMER, Lesley; STRICEVIC, Ivanka. Using research to promote literacy and reading in libraries: guidelines for librarians [interaktyvus]. *IFLA Headquarters*, 2011. 28 p. (IFLA Professional Reports: 125) [žiūrėta 2018 m. birželio 19 d.]. Interneto prieiga: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/125.pdf>. ISBN 978-90-77897-48-5; ISSN 0168-1931.
4. *Frascati vadovas*. Mokslinės ir technologinės veiklos matavimas. Standartinė praktika siūloma mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros statistiniams tyrimams [interaktyvus]. Vilnius: Eugrimas, 2007. 285 p. [Žiūrėta 2017 m. spalio 16 d.]. Interneto prieiga: <https://books.google.lt/books?id=-Or9p2gUsjMC&pg=PA249&lpq=PA249&cdq=Mokslin%C4%97+tiriamoji+veikla+terminas&source=bl&ots=4tYgO-BDGz&sig=eDg1aL.IH4WxUU0yqI0WPRCgBE8g&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKewJA44m4uaDaAhVBQZoKHTpsBzk4ChDoAQhFMAY#v=onepage&q=Mokslin%C4%97%20tiriamoji%20veikla%20terminas&f=false>. ISBN 978-9955-682-68-4.
5. *Frascati vadovas 2015*: Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros duomenų rinkimo bei teikimo rekomendacijos. Mokslinės, technologinės ir inovacinės veiklos vertinimas (lietuviškas leidimas). Vilnius, Lietuvos inovacijų centras, 2017, 377 p. [Žiūrėta 2017 m. spalio 13 d.]. Interneto prieiga: <http://lic.lt/wp-content/uploads/2017/09/Frascati-vadovas-2015-1.pdf>
6. GIRNIENĖ, Irmina. *Tyrimo „Panevėžio regiono savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslo (tiriamoji) veikla 2010–2015 metais“ ataskaita* [mašinraštis]. Panevėžys: Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka, 2017, 69 p.
7. GOODALL, Deborah. Research activities and UK public libraries: past imperfect, future tense?“ [interaktyvus]. *Library Management, Vol. 19 Iss: 8*, 1998, p. 459–468. [Žiūrėta 2017 m. lapkričio 27 d.]. Interneto prieiga: <https://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/01435129810239958>
8. GRICIŪTĖ, Laima. Analizuojame savo darbą. *Šiandien aktualu*, 1994, I pusm., p. 8–10.
9. GRICIŪTĖ, Laima. Ataskaita – konstravimas ar analizė. *Šiandien aktualu*, 1990, II pusm., p. 3–5.
10. JASKONIENĖ, Dalia. *Tekstinė bibliotekos veiklos ataskaita* [rankraštis]. 2003. 14 p.
11. KLIVIS, Edgaras. Atvirojo kodo kultūra ir dalyvaujamas posūkis: šiuolaikinės kultūros komunikacijos problemine analizė [interaktyvus] Iš: CITVARIENĖ Daiva, et al. *Komunikuoti kultūrą: institucijos, strategijos, auditorijos*. kolektyvinė monografija. Vytauto Didžiojo universitetas, 2015, p. 85–132. [Žiūrėta 2018 m. birželio 15 d.]. Interneto prieiga: http://www.vdu.lt/wp-content/uploads/2016/03/2015_Monografija_Komunikuoti-kultura.pdf
12. KVIETKAUSKIENĖ, Rimalda. Bibliotekos veiklos plano ir ataskaitos sąsajos. *Šiandien aktualu*, 2013, Nr. 2(49). P. 95–120.

13. KVIETKAUSKIENĖ, Rimalda. Kaip parengti metinę tekstinę darbo ataskaitą. *Šiandien aktualu*, 1997, I pusm. P. 3–17.
14. KVIETKAUSKIENĖ, Rimalda. Svarbiausi savivaldybių viešųjų bibliotekų veiklos planavimo aspektai. *Šiandien aktualu*, 2009, Nr. 1(40). P. 7–41.
15. Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas [interaktyvus]. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 51-1245. [Žiūrėta 2017 m. lapkričio 27 d.]. Interneto prieiga [galiojanti suvestinė redakcija]: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5A04D7CC7EF6/kIBUTNoriX>
16. McCLURE, Charles R.; BISHOP, Ann. *The Status of Research in Library /Information Science: guarded optimism* [interaktyvus]. 1989, 17 p. [Žiūrėta 2018 m. rugsėjo 7 d.]. Interneto prieiga: https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/41248/crl_50_02_127_opt.pdf?sequence
17. PALIUKAITĖ-MEDECKIENĖ, Rita. *Alytaus ir Vilniaus apskričių savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslo (tiriamoji) veikla 2010–2015 metais*: tyrimo ataskaita [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka, 2017, 109 p. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 12 d.]. Interneto prieiga: <http://amb.lt/regionas/lt/http-ambregiono.virtualu.lt-lt-tyrimai-ir-analizes-tyrimai-metais-73?c-12/t-18>
18. POCIUS, Arūnas; OKUNEVIČIŪTĖ-NEVERAUSKIENĖ, Laima. Tikslinių grupių integracijos į darbo rinką galimybių vertinimas. Iš: *Lietuvos socialinė raida. Užimtumo politikos ir socialinės pagalbos įtaka socialinei stratifikacijai* [interaktyvus] 2015, Nr. 4, p. 38–58. [Žiūrėta 2017 m. spalio 16 d.]. Interneto prieiga: http://lsta.lt/download/Lietuvos_socialine_raida_2015_visas.pdf
19. ROCHESTER, Maxine K. Library and information science research in Australia 1985–1994: A content analysis of research articles in the Australian Library Journal and Australian Academic & Research Libraries [interaktyvus] *Library Journal and Australian Academic & Research Libraries*, 2017, p. 207–214. [Žiūrėta 2018 m. rugsėjo 7 d.]. Interneto prieiga: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00048623.2016.1253424>
20. SKUODYTĖ, Elvyda. Moksliniai tyrimai bibliotekose: probleminiai aspektai. *Šiandien aktualu*, 2015, Nr. 1(52). P. 74–94.
21. SKUODYTĖ, Elvyda. Moksliniai tyrimai bibliotekose: probleminiai aspektai (pabaiga). *Šiandien aktualu*, 2016, Nr. 1(54). P. 121–148.
22. SKUODYTĖ, Elvyda. Moksliniai tyrimai bibliotekose: probleminiai aspektai [interaktyvus]. *Šiandien aktualu*, 2017, Nr. 1(56). P. 206–237. Interneto prieiga: https://drive.google.com/file/d/0B_-73IZKEJy5ZmM1TTg0U181QXc/view
23. SKUODYTĖ, Elvyda. Taikomojo mokslo tiriamojo darbo ataskaita: rekomendacijos. *Šiandien aktualu*, 2014, Nr. 2(51). P. 167–198.
24. SKUODYTĖ, Elvyda. Rekomendacijos: koordinuotasis tyrimas „Savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslo tiriamoji veikla 2010–2015 metais“ [mašiniškis]. Vilnius: Lietuvos nac. M. Mažvydo biblioteka, 2016. 5 p. [42].
25. SPRINDŽIUKAITĖ, Paulina. *Savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslinė (tiriamoji) veikla 2010–2015 metais*: [tyrimo ataskaita, mašiniškis]. Šiauliai: Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka, 2017, 67 p.
26. VOLSKYTĖ, Ieva. *Koordinuotojo tyrimo „Savivaldybių viešųjų bibliotekų tiriamoji veikla 2010–2015 metais“ Klaipėdos ir Tauragės apskričių savivaldybių viešųjų bibliotekų ataskaita* [mašiniškis]. Klaipėda: Ievos Simonaitytės Klaipėdos apskrities viešoji biblioteka, 2017, 42 p.

RESEARCH ACTIVITIES AT MUNICIPAL PUBLIC LIBRARIES IN 2010–2015

SUMMARY OF THE COORDINATED STUDY

Scientific studies and their various forms and especially research activities and innovations present one of the principal policies of the European Union, which have the purpose to acquire reliable tools within every field of activities enabling responsible actions and ensuring the transformation of innovative ideas into marketable products and/or services improving the people's lives and contributing to resolving both urgent and enduring issues of communities.

Research activities at municipal public libraries have never been a subject of special study. But the fact is that these libraries, as well as other institutions, are affected by changes in their internal and external environment, which are difficult to predict; it is often argued that their objectives are not explicitly declared and that the results of their performance are hard to measure. It is common opinion that, in comparison with other library systems, this sector undergoes less research of trends in the development of their performance and experiences fewer management solutions based on research data and less control of the implementation of these solutions as well as less assessment of the impact of various factors and evaluation of the achievements. The information received by applying research methods is not treated as a source for making solutions, and there is neither practical experience in forecasting tendencies nor employing methods of social modelling for this purpose.

The objective of this study is to investigate the situation with research activities within the sector of municipal public libraries and find out if there

is any intellectual expertise involved in generating new knowledge and/or applying it in library performance.

The results of the study show that there is no reliable agreement regarding neither the issues related to the terminology of these activities nor those related to content and procedures. Though the sector's activities are rather intensely investigated, the contribution of municipal public libraries to this investigation is modest, and the level of the institutionalization of these activities is low. A major part of research work done at these libraries is not documented, and the documented efforts rarely conform to the requirements for this genre. The research tools are not applied for identifying actual problems within library performance and the proposed solutions do not match actual needs of the libraries, and, for that matter, management or technological solutions that ensue from the research become unreliable.

The results of the study explicitly show that the sector lacks both research and analytical competence. The structural potential of libraries is either not controlled or controlled insufficiently. It is observed that there is no conformity between provisions declared in operational documents and actually performed tasks as well as a wide gap between the evaluation done by authors of informative analytical products of the sector (annual reports) and those done by their executives as well as external experts.

When declaring the theoretical significance of research work and its importance for libraries and their entrenchment within social structures, a majority of executives of municipal public libraries, as well as some of their staff, do not treat these libraries as organizers and independent agents of this work. They choose a model when intellectual solutions in this field and their practical implementation are concentrated within larger cooperative structures with the preference of the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania and, to some extent, of county public libraries. The category of major partners within this research activity does not include higher education establishments.

**MOKSLO TIRIAMOSIOS VEIKLOS SAMPRATA,
JOS IDENTIFIKAVIMAS N APSKRIČIŲ SAVIVALDYBIŲ
VIEŠŲJŲ BIBLIOTEKŲ TEISĖS AKTUOSE**

SVB pavadinimas	Dokumentas	Cituojamo teiginio numeris ir cituojamas teiginys	Cituojamas šaltinis (šaltinio bibliografinis aprašas)
ELEKTRĖNŲ SVB	Elektrėnų savivaldybės viešosios bibliotekos nuostatai	15.12. Nuolat tiria gyventojų poreikius, susijusius su bibliotekos veikla ir, atsižvelgdama į rezultatus, tobulina Bibliotekos veiklą.	Elektrėnų savivaldybės viešosios bibliotekos nuostatai: patvirtinta Elektrėnų savivaldybės tarybos 2014 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. TS-139 [interaktyvus]. Elektrėnai, 2014. [6 p.]. [Žiūrėta 2016 m. balandžio 20 d.]. Interneto prieiga: http://www.elektrėnai.mvb.lt/images/ESVB/veiklos_atsakaita/nuostatai.pdf
IGNALINOS r. SVB	Ignalinos rajono savivaldybės viešosios bibliotekos nuostatai	12.9. rinkos tyrimas ir viešosios nuomonės apklausa, kodas 73.20.	Ignalinos rajono savivaldybės viešosios bibliotekos nuostatai: patvirtinta Ignalinos rajono savivaldybės tarybos 2013 m. vasario 14 d. sprendimu Nr. T-22 [interaktyvus]. Ignalina, 2013. [Žiūrėta 2016 m. balandžio 20 d.]. Interneto prieiga: http://195.182.92.232/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=17900
IGNALINOS r. SVB	Ignalinos rajono savivaldybės viešosios bibliotekos nuostatai	15.8. Nuolat ir sistemingai tiria gyventojų naudojimosi biblioteka ir jos teikiamomis paslaugomis poreikius, tobulina Bibliotekos darbą.	Ignalinos rajono savivaldybės viešosios bibliotekos nuostatai: patvirtinta Ignalinos rajono savivaldybės tarybos 2013 m. vasario 14 d. sprendimu Nr. T-22 [interaktyvus]. Ignalina, 2013. [Žiūrėta 2016 m. balandžio 20 d.]. Interneto prieiga: http://195.182.92.232/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=17900
RASEINIŲ r. SVB	Raseinių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos skaitytojų aptarnavimo skyriaus nuostatai	8.22. vykdyti socialinius ir kitus tyrimus, kurių rezultatai reikalingi bibliotekos veiklai tobulinti, optimaliau komplektuoti dokumentų fondą, tenkinti vartotojų poreikius ir pan.	Raseinių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos skaitytojų aptarnavimo skyriaus nuostatai: patvirtinta Raseinių r. SVB direktoriaus 2010-06-28 įsakymu Nr. 58 [interaktyvus]. Raseiniai, 2010. [Žiūrėta 2016 m. balandžio 20 d.]. Interneto prieiga: http://www.raseiniai.rvb.lt/images/galleries/kiti/skaitytoju%20aptarnavimo%20sk%20nuostatai.pdf

SVB pavadinimas	Dokumentas	Cituojamo teiginio numeris ir cituojamas teiginys	Cituojamas šaltinis (šaltinio bibliografinis aprašas)
RASEINIŲ r. SVB	Raseinių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos informacijos skyriaus nuostatai	9.13. vykdyti vartotojų poreikių ir kitus tyrimus, kurių rezultatai reikalingi skyriaus veiklai tobulinti.	Raseinių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos informacijos skyriaus nuostatai: patvirtinta Raseinių r. SVB direktoriaus 2010-06-28 įsakymu Nr. 58 [interaktyvus]. Raseiniai, 2010. [Žiūrėta 2016 m. balandžio 20 d.]. Interneto prieiga: http://www.raseiniai.rvb.lt/images/galleries/kiti/informacijos%20sk%20nuostatai.pdf
RASEINIŲ r. SVB	Raseinių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos vaikų literatūros skyriaus nuostatai	10.15.vykdyti rinkodaros, socialinius ir kitus tyrimus, kurių rezultatai reikalingi vaikų literatūros skyriaus veiklai tobulinti, optimaliau komplektuoti dokumentų fondą, tenkinti vartotojų poreikius ir pan.	Raseinių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos skaitytojų vaikų literatūros skyriaus nuostatai: patvirtinta Raseinių r. SVB direktoriaus 2010-06-28 įsakymu Nr. 58 [interaktyvus]. Raseiniai, 2010. [Žiūrėta 2016 m. balandžio 20 d.]. Interneto prieiga: http://www.raseiniai.rvb.lt/images/raseini%20rajono%20savivaldybs%20viešios%20bibliotekos%20vaiku%20literaturos%20skyriaus%20nuostatai.pdf

1 priedas

2 lentelė

**MOKSLO TIRIAMOSIOS IR INFORMACINĖS ANALITINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMAS
N APSKRIČIŲ SAVIVALDYBIŲ VIEŠOSIOSE BIBLIOTEKOSE (FUNKCIJŲ PASKIRSTYMAS)**

Eil. Nr.	Rajono, miesto SVB pavadinimas	Struktūrinių padalinių grupės	Iš jų		Moksliniams tyrimams priskiriamų funkcijų paskirstymas						Informacinei analitinei veiklai priskiriamų funkcijų paskirstymas		
			struktūrinio padalinio pavadinimas (įrašomas taip, kaip rašomas bibliotekos dokumentuose)	pareigybės pavadinimas	ort-gani-zuo-ja	at-sa-ko	daly-vauja	vyk-do (ti-ria)	or-gani-zuoja grupes	kit-okie ipa-reigo-jimai****	ort-gani-zuoja grupes	kit-okie ipa-reigo-jimai****	
1.	A SVB	Administracija			×	×	×	×	×	×	×		
	A SVB												
	A SVB	Struktūriniai padaliniai nepriskirti specialistai*	*	Kultūrinės veiklos vadybininkas	×	×	×	×	×	×			
	A SVB			Viešųjų ryšių specialistas	×								
	A SVB	Išteklių sudarymo ir IPS kūrimo sektorius**	Dokumentų kom-plektavimo skyrius	Skyriaus ve-dėjas	×	×	×	×	×	×	×		
	A SVB			Vyresnysis bi-bliotekininkas	×								
	A SVB	Bibliografinės (informacinės) veiklos sektorius**	Informacijos ir kraštotyros skyrius	Skyriaus ve-dėjas	×	×	×	×	×	×	×		
	A SVB		Informacijos ir kraštotyros skyrius	Vyresnysis bi-bliotekininkas	×	×	×	×	×	×	×		

Eil. Nr.	Rajono, miesto SVB pavadinimas	Struktūrinių padalinių grupės	Iš jų	Moksliniams tyrimams priskiriamų funkcijų paskirstymas						Informacinei analitinei veiklai priskiriamų funkcijų paskirstymas
				organizuoja	koordinuoja	atsako	dalyvauja	vykdo (tirtaria)	organizuoja grupes	
A SVB	Suaugusiųjų gyventojų aptarnavimo sektoriuje**	Suaugusiųjų aptarnavimo skyrius	Skyriaus vedėjas	X	X	X	X	X		
A SVB	Vaikų aptarnavimo sektoriuje**	Vaikų literatūros skyrius	Skyriaus vedėjas	X	X	X	X	X		
A SVB	Kituose struktūriniuose padaliniuose***	Metodikos skyrius	Vyresnysis metodininkas	X	X	X	X	X		
Iš viso		5	10	10	10	10	10	10	1	
2. B SVB	Administracija	Nėra								
B SVB	Struktūriniams padaliniams nepriskirti specialistai*	Nėra								
B SVB	Išteklių sudarymo ir IPS kūrimo sektoriaus**	Spaudinių komplektavimo skyrius	Skyriaus vedėjas					X		
B SVB		Spaudinių komplektavimo skyrius	Vyresnysis bibliotekininkas							Analizuoja dokumentų fondo būklę ir teikia pasiūlymus dėl jos pagerinimo

Eil. Nr.	Rajono, miesto SVB pavadinimas	Struktūrinių padalinių grupės	Iš jų		Moksliniams tyrimams priskiriamų funkcijų paskirstymas						Informaciniai analitiniai veiksnių priskiriamų funkcijų paskirstymas	
			struktūrinio padalinio pavadinimas (rašomas taip, kaip rašomas bibliotekos dokumentuose)	pareigybės pavadinimas	organizuoja	at-sako	dalyvauja	vykdo (tirtoria)	organizuoja grupes	kitokie įpareigojimai****		
B SVB	Bibliografinės (informacinės) veiklos sektorius**											
B SVB	Suaugusiųjų gyventojų aptarnavimo sektoriuje**											
B SVB	Vaikų aptarnavimo sektoriuje**	Vaikų literatūros skyrius	Skyriaus vedėjas					X				
B SVB	Kitose struktūriniuose padaliniuose***	Metodikos skyrius	Vyresnysis metodininkas						X			
Iš viso		3	4		0	0	0	0	3			1
3.	C SVB											
											

* Struktūriniams padaliniais nepriskirti specialistai – tai pareigybės, pavaldžios tiesiogiai bibliotekos vadovui, pavyzdžiui, kai kuriose bibliotekose viešųjų ryšių specialistas, kultūrinės veiklos vadybininkas ar pan.

** Sektoriumi šioje lentelėje priskiriami praktikoje įvairiais pavadinimais įvardijami SVB struktūriniai padaliniai, vykiantys konkrečioje iš lentelėje išvardytų veiklos sričių; dėl didelės struktūrinių padalinių pavadinimų įvairovės lentelės rekomenduojama struktūrinių padalinių pavadinimus rašyti tiksliai įvardijant autentišką struktūrinio padalinio pavadinimą.

*** Jeigu SVB teritorinių padalinių (filialų) pareigybės taip pat nustatytos reikalavimai dalyvauti ar vykdyti tiriamąją veiklą, reikėtų tiksliai išsiaiškinti tokių filialų skaičių ir čia jį įrašyti. Jei tai tik dalis filialų, juos reikėtų išvardyti, jei visi SVB filialai – pakanka parašyti jų skaičių.

**** Rekomenduojama surašyti tiksliai pavadinimą ir šioje lentelėje įrašyti pavadinimą, nes tokių įpareigojimų įvairovė yra didelė; prašoma tekste šiuos teiginius reikėtų apibendrinti ir išsamiau, nei paskirstyta lentelėje, suskirstyti į atskiras, artimas pagal turinį grupes.

SVB pavadinimas	Darbuotojo vieta (struktūrinis padalinys)	Pareigybė	Darbuotojo funkcijos (organizuoja, atsako, koordinuoja, vykdo*, dalyvauja** ir pan.)	Skiria darbo laiką***: (1,00 VEE; 0,50 VEE; 0,25 VEE; <0,25 VEE; N)	Darbuotojo, šiuo metu einančio šias pareigas, duomenys									
					išsimokslinimas ****									
					specialusis		kitos sritys		iš viso		darbo stažas (pilni metai)		am-žius (pilni metai)	
					aukštasis	aukštesnysis	aukštasis	aukštesnysis	bibliotekinis	šioje bibliotekoje	einančias pareigas			
aukštesnysis	laipsnis	laipsnis	laipsnis	laipsnis	laipsnis	laipsnis	laipsnis	laipsnis	laipsnis	laipsnis				
B RSVB		Spaudinių komplektavimo skyrius	Kiti įpareigojimai IAV (informacinė analitinė veikla)		B	Filologija								

* **Vykdo:** funkcija registruojama tokiu atveju, kai pareigybei pavesta savarankiškai atlikti visus su tyrimu susijusius darbus, t. y. parengti konkretaus tyrimo programą, dokumentus, nustatyti imtį, surinkti ir apibendrinti gautus duomenis, parengti tyrimo ataskaitą ataskaitą ir t. t.

** **Dalyvauja:** funkcija registruojama tokiu atveju, kai pareigybei pavedama atlikti dalį su bet kurio iš atliekamų tyrimų susijusių darbų, pavyzdžiui, parengti anketą, surinkti ir apibendrinti jos duomenis, arba parengti tą tyrimo dalį, kuriai bus naudojami kiekybiniai tyrimo metodai, surinkti šiuos duomenis ir juos apibendrinti ir t. t., ir pan.

*** **Skiria darbo laiką:** stilyrina registruoti tik tuo atveju, jei veiklos sritį reglamentuojančiuose dokumentuose nurodyta, kiek darbo laiko skiria konkrečiai pareigybei moksliniam tiriamajam darbui. Ten, kur nenurodyta, rekomenduojama tiesiog pažymėti N raide (nežino, neteikiama).

**** Išsimokslinimo sritys nurodomos pagal įrašus konkretaus asmens kvalifikacijos lygi patvirtinančiuose dokumentuose.

***** Išsimokslinimo ir kvalifikacinio lygmens registravimo kodai.

1. Specialusis išsimokslinimas		Kodas	Kvalifikacinis lygis
1.1. Aukštasis specialusis išsimokslinimas			
Aukštasis kvalifikacijos bibliotekininko ir bibliografo studijų programa (iki 1995 metų, universitetinė, 5 metai)		M/-95	
Bibliotekininkystės, informacijos (ar) komunikacijos krypties bakalauro studijų programa aukštojoje universitetinėje mokykloje		B	Bakalauras

Bibliotekininkystės, informacijos (ar) komunikacijos krypties magistro studijų programa aukštojoje universitetinėje mokykloje	M	Magistras
1.2. Aukštesnysis specialusis išsimokslinimas		
1.2.1. Bibliotekininkystės, informacijos (ar) komunikacijos krypties studijų programa aukštojoje <i>neuniversitetinėje mokykloje</i>	PB	Profesinis bakalauras
1.2.2. Specialioji (kultūros) mokykla, bibliotekininkystės ir bibliografijos specialybė (iki 1995 metų)	S	Specialistas
2. Kitos sritys (ne bibliotekinis) išsimokslinimas		
2.1. Aukštas išsimokslinimas		
2.1.1. Universitetinė (5 metų) bet kurios krypties trukmės studijų programa (iki 1995 metų)	M/-95	
2.1.2. Universitetinė bet kurios krypties studijų programa (po 1995 metų)	B	Bakalauras
2.1.3. Universitetinė bet kurios krypties studijų programa (po 1995 metų)	M	Magistras
2.1.4. <i>Pastaba.</i> Jei darbuotojas yra įgijęs sociologijos bakalauro kvalifikacinį laipsnį	Bsoc	Sociologijos bakalauras
2.1.5. Jei darbuotojas yra įgijęs sociologijos magistro kvalifikacinį laipsnį	Msoc	Sociologijos magistras
2.1.6. Bet kurios krypties studijų programa <i>neuniversitetinėje aukštojoje mokykloje</i> (po 1995 metų)	PB	Profesinis bakalauras
2.1.7. <i>Pastaba.</i> Jei darbuotojas yra įgijęs sociologijos profesinį bakalauro kvalifikacinį laipsnį	PBsoc	Sociologijos profesinis bakalauras
2.2. Aukštesnysis išsimokslinimas		
2.2.1. Bet kurios krypties studijų programa technikumė ar jam prilygintoje kitoje aukštesniojoje mokykloje (iki 1995 metų)	S	Specialistas
2.3. Kitas išsimokslinimas		
2.3.1. Žemesnio nei technikumė lygmens (iki 1995 metų) ir bendrojo lavinimo programa mokykloje	BV	Bendrasis vidurinis

MOKSLO DARBŲ REGISTRAS N APSKRIČIŲ SAVIVALDYBIŲ VIŠEŠIOSE BIBLIOTEKOSE

Eil. Nr.	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbo rezultatas	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)					bendras vertinimas (balais)
			Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) išbaigtumas		Darbo įforminimo kokybė			
			temos parinkimas ir problemos pagrindimas	medžiagos ir šaltinių tyrimas (dalykinis) pagrindimas	išvados ir rekomendacijos	darbo struktūra ir pagrindinės dalys	citavimo sistema ir bibliografinių šaltinių sąrašas	
1.		<p>Darbui identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys</p> <p>Tyrimo ataskaitos aprašo šablonas: jei elektroninis išteklius, aprašoma pagal e. išteklių aprašui taikomus reikalavimus: AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Antraštelė. Išleidimo vieta: leidėjas, data. Ataskaitos numeris (jeigu yra). Apimtis (jeigu galima nustatyti). <i>Pavyzdys</i> <i>Bibliotekos pažangai: pokyčiai bibliotekose ir visuomenėje: poveikio vertinimo tyrimų 2010 m. ataskaita.</i> Vilnius: Lietuvos nac. M. Mažvydo b-ka, [2011]. [125 p]. AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. <i>Antraštelė.</i> Išleidimo vieta: leidėjas, data. Ataskaitos numeris (jeigu yra). Apimtis (jeigu galima nustatyti). Pvz., aprašomas tyrimas, pristatytas b-ko metų veiklos ataskaitoje.</p>						
2.		<p>Rinkos tyrimams priskiriami darbai</p>						

Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbu identifiuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)					
				Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) išbaigtumas		Darbo įforminimo kokybė		bendras vertinimas (balais)	
				temos parinkimas ir problemos pagrindimas	medžiagos tyrimas ir mokslinis (dalykinis) pagrindimas	išvados ir rekomendacijos	darbo struktūra ir pagrindinės dalys		citavimo sistema ir bibliografinių šaltinių sąrašas
		Alytaus r. SVB	[<i>Alytaus rajono SVB suaugusiųjų skaitytojų skaitymo analizė</i> . Alytus, Alytaus rajono savivaldybės viešoji b-ka, 2010]. [Nepublikuota, šaltinis: Alytaus r. SVB veiklos ataskaita, 2011, p. 25].						
		Elektrėnų SVB	<i>Mums svarbi Jūsų nuomonė</i> : [vartotojų pasitenkinimo reikiamomis paslaugomis b-koje vertinimas. Elektrėnai: Elektrėnų savivaldybės viešoji b-ka, 2010]. [Nepublikuota, šaltinis: Elektrėnų SVB veiklos ataskaita, 2011, p. 74].						
		Kėdainių r. SVB	<i>Reklama ir jos poveikis vartotojų elgsenai Kėdainių rajono savivaldybės Mikalojaus Daukšos viešosioje bibliotekoje</i> : [tyrimo ataskaita?] Kėdainiai: Kėdainių rajono savivaldybės Mikalojaus Daukšos viešoji biblioteka, 2013. P. ... [Nepublikuota, šaltinis: Kėdainių r. SVB 2013 metų veiklos ataskaita, 2014, p. 27].						

Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)						bendras vertinimas (balais)		
			Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) išbaigtumas		Darbo įforminimo kokybė		išvados ir rekomendacijos	darbo struktūra ir pagrindinės dalys		citavimo sistema ir bibliografinių šaltinių sąrašas	teksto iliustravimas
			temos parinkimas ir problemos pagrindimas	metodika	problemos analizė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	temos ir problemos					
		Darbui identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys									
		Kėdainių r. SVB	<i>Kėdainių rajono savivaldybės Mikalajaus Daukšos viešosios bibliotekos įvaizdis vartotojo ir darbuotojo požiūriu: tyrimo ataskaita? Kėdainiai: Kėdainių rajono savivaldybės Mikalajaus Daukšos viešoji b-ka, 2013. P. [Nepublikuota?], šaltinis: Kėdainių r. SVB veiklos ataskaita, 2014, p. 27].</i>								
		Kėdainių r. SVB	„Nuo 2002 metų renkami ir analizuojami duomenys apie VB padalinių vartotojų konkingentą jo pokyčius, paslaugų ir dokumentų naudojimą“ [Šaltinis: Kėdainių r. SVB veiklos ataskaita, 2015, p. 28].								
3.	Tyrimai, skirti vadybiniam sprendimams pagrįsti	Alytaus r. SVB	<i>Periodinių leidinių skaitymas Alytaus rajono savivaldybės viešosioje bibliotekoje: vartotojų apklausa, ataskaita. Alytus: Alytaus rajono savivaldybės viešoji b-ka, [2011] [nepublikuota, šaltinis: Alytaus r. SVB veiklos ataskaita, 2012, p. 24].</i>								

Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbu identifiuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)						
				Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) išbaigtumas		Darbo įforminimo kokybė		bendras vertinimas (balais)		
				temos parinkimas ir problemos pagrindimas	medžiaga	problemos analizės kokybė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	išvados ir rekomendacijos		darbo struktūra ir pagrindinės dalys	citavimo sistema ir bibliografinių šaltinių sąrašas
		Alytaus r. SVB	[<i>Periodinių leidinių skaitymus Alytaus rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje: vartotojų apklausa, ataskaita. Alytus: Alytaus rajono savivaldybės viešoji b-ka, 2012</i>] [nepublikuota, šaltinis: Alytaus r. SVB veiklos ataskaita, 2013, p. 25].							
		Elektrėnų SVB	[<i>Ką skaitote?: [VB suaugusiųjų vartotojų apklausa, siekiant išsiaiškinti labiausiai skaitomus leidinius ir kokių leidinių labiausiai trūksta bibliotekos fonde]. Elektrėnai: Elektrėnų savivaldybės viešoji b-ka, 2011</i>]. [Nepublikuota , šaltinis: Elektrėnų SVB veiklos ataskaita, 2012, p. 67].							
		Elektrėnų SVB	[<i>Paauglių ir jaunimo poreikių Elektrėnų savivaldybės viešojoje bibliotekoje tyrimas: tyrimo ataskaita. Elektrėnai: Elektrėnų savivaldybės viešoji b-ka, 2015</i>]. [Nepublikuota? , šaltinis: Elektrėnų SVB veiklos ataskaita, 2011, p. 74].							

Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbui identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)								
				Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) išbaigtumas		Darbo įforminimo kokybė		išvados ir rekomendacijos	darbo struktūra ir pagrindinės dalys	citavimo sistema ir bibliografinių šaltinių sąrašas	teksto iliuminavimas	bendras vertinimas (balais)
				temos parinkimas ir problemos pagrindimas	me-todika	problemos analizės kokybė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas						
4.	Kiti tyrimai											
5.	Straipsniai**											
5.1.	Straipsniai, publikuoti atskiruose mokslo leidiniuose (knygoje, straipsnių rinkinyje)			Straipsnio aprašo šablonas (periodiniame leidinyje): AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Straipsnio antraštė. Periodinio leidinio antraštė, metai, numeracija, puslapiai. e. priteiga AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Straipsnio antraštė. El. periodinio leidinio antraštė [laikmenos žyma]. Metai, numeracija, puslapiai [žiūrėta...]. Priteiga per internetą: URL adresas. Straipsnio aprašo šablonas (knygoje ar kitas monografiniame leidinyje): STRAIPSNIO AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Straipsnio pavadinimas. Iš: Leidinio AUTORIUS arba REDAKTORIUS. Antraštė. Išleidimo vieta: leidėjas, data, puslapiai.								

Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)		Darbo įforminimo kokybė					bendras vertinimas (balais)	
		temos parinkimas ir problemos pagrindimas	me-todi-ka	problemos analizės kokybė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	išva-dos ir reko-men-dacijos	darbo struk-tūra ir pagrin-dinės jos dalys		citavimo sistema ir biblio-grafinių šaltinių sąrašas
Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbai identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys					
5.2.	Straipsniai, publikuoti recenzijuose*** periodiniuose leidiniuose		<p>*** <i>Recenzuojamųjų mokslo žurnalų sąrašą galite rasti adresu:</i> http://www.mab.lt/lt/isrekliai-internete/mokslo-zurnalai</p> <p>Mokslo straipsniai. Tai straipsnis, paskelbtas mokslinėje spaudoje. Nors visuomeninių mokslų straipsnių struktūros nėra griežtai nustatytos, paprastai mokslinių periodinių leidinių redakcinės kolegijos pateikia mokslinių straipsnių struktūros reikalavimus: privalomi mokslinio straipsnio struktūros elementai yra antraštė, anotacija, įvadas, rezultatai, išvados ir literatūros sąrašas.</p>					
5.3.	Straipsniai, publikuoti nacionaliniuose (centrinuose) kultūros ir meno leidiniuose		<p>Registruojami, jei atitinka moksliniam straipsniui keliamus (taip pat ir struktūros) reikalavimus. Tyrimo tikslams registruojami ir mokslinio tyrimo pagrindu parengti publicistiniai straipsniai, jei juose pateikiami pagrindiniai moksliniam straipsniui priskiriami elementai: įvadas, rezultatai, išvados ir literatūros sąrašas.</p>					

Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)						bendras vertinimas (balais)		
			Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) išbaigtumas		Darbo įforminimo kokybė		išvados ir rekomendacijos	darbo struktūra ir pagrindinės dalys		citavimo sistema ir bibliografinių šaltinių sąrašas	teksto iliustravimas
			temos parinkimas ir problemos pagrindimas	metodika	problemos analizė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	temos ir problemos pagrindimas					
5.4.	Straipsniai, publikuoti profesiniuose periodiniuose leidiniuose		Darbui identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys	Registruojami, jei atitinka moksliniam straipsniui keliamus (taip pat ir struktūros) reikalavimus. Tyrimo tikslams registruojami ir mokslinio tyrimo pagrindu parengti publicistiniai straipsniai, jei juose pateikiami pagrindiniai moksliniam straipsniui priskiriami elementai: įvadas, rezultatai, išvados ir literatūros sąrašas.							
5.5.	Straipsniai, publikuoti regioniuose, vietos leidiniuose; mokslo populiarinimo ar kitos paskirties leidiniuose			Registruojami darbai, kurie atitinka moksliniam straipsniui keliamus (taip pat ir struktūros) reikalavimus. Tyrimo tikslams registruojami ir mokslinio tyrimo pagrindu parengti moksliui populiarinti skirti straipsniai, jei juose pateikiami pagrindiniai moksliniam straipsniui priskiriami elementai: įvadas, rezultatai, išvados ir literatūros sąrašas.							
5.6.	Specialiai tyrimo tikslams: straipsniai, kuriuose pristatomi ar apžvelgiami aktualūs bibliotekai moksliniai tyrimai jų rezultatų panaudojimo ar specialiai sklaidos tikslams										

Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)					bendras vertinimas (balais)
			Darbo įforminimo kokybė					
			temos parinkimas ir problemos pagrindimas	me-todika	problemos analizės kokybė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	išvados ir rekomendacijos	darbo struktūra ir pagrindinės dalys	
6.	Sudaryti mokslo darbai		<p>Darbai identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys</p> <p>Registruojami tie darbai, kurių sudarytojai yra konkrečios viešosios bibliotekos darbuotojai, o rinkinyje publikuoti darbai yra recenzuoti. Tyrimo tikslams registruojami ir tie publicistiniai ar mokslui populiarinti skirti darbai, kurių sudarytojai yra konkrečios bibliotekos darbuotojai ir kuriuose remiamasi toje konkrečioje bibliotekoje atliktais tyrimais (moksliniais, rinkodaros ar vadybiniais sprendimams priimti) arba sudarytieji rinkiniai skirti bibliotekiniškystės, bibliografijos ar informacijos mokslo ar šios srities moksliniams darbams populiarinti.</p>					
	Pranešimai moksliniam (moksliniam-praktiniam) renginiui		<p>Registruojami pranešimai, kurie parengti atliktų tyrimų pagrindu ir (arba) pristatyti moksliniame, moksliniame-praktiniame seminare, mokslinėje konferencijoje, simpoziume ar kitame tokio statuso renginyje. Jei pranešimas parengtas mokslinių tyrimų pagrindu, būtina nurodyti tuos tyrimus.</p> <p>Pranešimo aprašymo šablonas: AUTO-RIAUS PAVARDĖ, Vardas. <i>Pranešimo pavadinimas (tema). Pranešimas parengtas tyrimo [nurodomas tyrimo pavadinimas] pagrindu.</i> Renginio, kuriame skaitytas pranešimas, rūšis,</p>					

Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)						bendras vertinimas (balais)
			Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) išbaigtumas		Darbo įforminimo kokybė		teksto iliustravimas		
			temos parinkimas ir problemos pagrindimas	me-todika	problemos analizė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	išvados ir rekomendacijos		darbo struktūra ir pagrindinės dalys	
7.			<p>Darbui identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys</p> <p>pavadinimas. Renginio vieta, data, organizatoriai. <i>Rankraštis saugomas</i>: biblioteka, skyrius. Tyrimo, kurio pagrindu parengtas pranešimas, pavadinimas, autorius, data. Pavyzdys***: KAZILIONYTĖ, VITALIJA. <i>Kultūros paveldas Pasvalio rajono bibliotekose: mokslinio tyrimo „Bibliotekinė kraštotyra Panevėžio apskrities savivaldybių viešosiose bibliotekose“ pagrindai</i>. Skaitymas: Tarpautinė mokslinė konferencija <i>Kultūros paveldas ir kultūros vadyba modernioje visuomenėje</i>. Panevėžys, 2016 m. kovo 17 d., Panevėžio kraštotyros muziejus. Rankraštis saugomas: Pasvalio r. SVB, Krašto kultūros dokumentavimo centras. Tyrimą atliko Pasvalio r. SVB, 2014.</p>						
8.	Tezės mokslincai konferencijai		<p>AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Konferencijos pavadinimas. Konferencijos data, vieta. Išleidimo vieta: leidėjas, metai. Puslapių nuoroda. Pavyzdys***: KAZILIONYTĖ, VITALIJA. <i>Kultūros paveldas ir kultūros vadyba modernioje visuomenėje</i>. Panevėžys, 2016 m. kovo 17 d. Panevėžys: Panevėžio kraštotyros muziejus, 2016. p. 12–14.</p>						

Eil. Nr.		Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)				
				temos parinkimas ir problemos pagrindimas	me-todi-ka	problemos analizės kokybė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	išva-dos ir reko-men-dacijos	darbo struk-tūra ir pagrindi-nės jos dalys
9.	Mokslinių renginių organizavimas	Darbai identifiuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys		Aprašo šablonas: ORGANIZACIJA. Organizacijos padalinys. Konferencijos statusas ir pavadinimas. Konferencijos data, vieta. Pavyzdys****; MOLETŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA ir UTENOS KOLEGIJOS Strateginės plėtros skyrius. <i>Mokslinė praktinė konferencija Viešosios bibliotekos ir kryptinga suaugusiųjų neformalaus mokymosi plėtra. 2015 vasario 26 d., Molėtai.</i>				
10.	Organizuoti renginiai: seminarai, seminarai-praktikumai ir pan.), kuriose buvo pristatomi, aptartami bibliotekose atliktų ar su bibliotekų veikla susijusių mokslinių tyrimų rezultatai ar			Aprašo šablonas: ORGANIZACIJA. Renginio statusas ir pavadinimas. Renginio data, vieta. Renginyje pristatyta tema , pristatė (pranešėjas, lektorius). Pavyzdys****; VILNIAUS RAJONO SAVIVALDYBĖS CENTRINĖ BIBLIOTEKA. <i>Seminaras rajono SVB darbuotojams. 2012, spalio 10 d., Rudamina. Skaitymo įtaka paanglio asmenybei: mokslinių tyrimų, atliktų Panevėžio mieste SVB 2010–2011 metais, rezultatų pristatymas; pristatė – Panevėžio miesto SVB Vaikų literatūros skyriaus vedėja A. Bratkauskienė.</i>				

Eil. Nr.	Darbo rezultatas	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbo vertinimas balais (nuo 0 iki 5 pagal vertinimo kriterijus)					bendras vertinimas (balsai)
			Darbo parengimas ir mokslinis (dalykinis) išbaigtumas		Darbo įforminimo kokybė		teksto iliustravimas	
			temos parinkimas ir problemos pagrindimas	me-todika	problemos analizės kokybė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	išvados ir rekomendacijos		
			Darbui identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys					
	jų panaudojimo bibliotekų veiklos praktikoje galimybės							

* Mokslinis aparatas: mokslinės publikacijos dalis, apimanti pagal mokslinius reikalavimus surašytas į kitus mokslo darbus ir šaltinius, įvadą, išnašas, komentarus ir kitą pagalbinę informaciją.

** Straipsnis. Registruojami ne mažesnis nei 0,25 autorinio lanko (ne mažiau nei 3 p. 1,5 intervalu „Times New Roman“ 12 dydžio šrifto) apimties su bibliotekų veikla susiję analitinio pobūdžio darbai. Mokslinėms publikacijoms gali būti priskiriami tik tie darbai, kurie turi mokslinį aparatą*. Tyrimo tikslams (3 uždavinių) atskirai registruojami straipsniai (Eil. Nr. 6.6), kurie skirti mokslinių darbų, nebūtinai atliktų tik toje konkrečioje bibliotekoje, sklaidai, apibendrinimui, tiesioginiam arba netiesioginiam skatinimui naudotis moksliniais darbais ar jų rezultatais.

*** Recenzuojami žurnalai, sąrašą žr. <http://www.mab.lt/lt/istekliai-internete/mokslo-zurnalai>.

**** Pavyzdys: lentelėje pateikiami sugalvoti, tikroveje nesurasti variantai.

Darbo ir atskirų sudedamųjų jo dalių vertinimas (balais, nuo 0 iki 5 balų sistema pagal analitinių ataskaitų vertinimo kriterijus, 5 priedas)																
Darbo rezultatas	Rajono (miesto) SVB	Savivaldybės viešoji biblioteka (sistema)	Darbui identifikuoti reikalingi duomenys (bibliografinio aprašo forma): autorius, pavadinimas, išleidimo vieta, leidėjas, publikavimo šaltinis, apimtis ir kt. duomenys	Atskirų bibliotekos veiklos sričių analizės kokybė ir dalykinis pagrindimas											Bendras vertinimas (balais): skaičiuojant vertinimo vidurkį	
				I. Bendroji dalis**	II. Bibliotekų prieinamumas	III. Fondo formavimas	IV. Vartotojų aptarnavimas	V. Vaikų aptarnavimas	VI. Informacinė ir kraštotyros veikla	VII. Metodinė veikla	VIII. Mokslinio tyrimo darbas ir dalyvavimas projektuose	IX. Žmogiškųjų išteklių kliai	X. Materialinė bazė	XI. Finansavimas		Kitos ataskaitos dalys, jei yra specialiai išskirtos***
			Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešosios bibliotekos 2015 metų veiklos ataskaita. Kelmė: Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešoji b-ka, 2016. Nr. MA-27.													

* Savivaldybių viešųjų bibliotekų pateikiamus darbus rekomenduojama priskirti analitinių ataskaitų kategorijai ir įvertinti juos pagal šioms darbams keliamus reikalavimus. Kai parengtas darbas visiškai atitinka analitinės apžvalgos kriterijus (žr. žanro apibūdinimą 4 priede), tokie darbai įregistruojami šiame duomenų blanke, tačiau pagal analitinių ataskaitų kriterijus nevertinami.

** Vertinant Bendrosios dalies parengimo kokybę, pagrindiniu kriterijumi laikyti 5 priede nurodytą kriterijų „Prioritetinių veiklos tikslų ir uždavinių nustatymas ir identifikavimas dokumente“.

*** Šioje dalyje vertinamos tik itin reikšmingos, papildomai pateiktos ataskaitoje darbo dalys, kurios yra svarbios tu metų bibliotekos veiklos vertinimui.

MOKSLO TIRIAMOSIOS VEIKLOS ORGANIZAVIMAS N SAVIVALDYBĖS VIEŠOJOJE BIBLIOTEKOJE

Gerbiama(-s) direktore (-iau),[apskirties viešosios bibliotekos tyrėjas parašo kreipimosi tekstą, kuriame paprašo surašyti reikiamus duomenis pagal pateiktą pavyzdį; jeigu mano, kad reikia, parašo papildomus paaiškinimus, kaip pildyti lentelę]

Eil. Nr.	Dokumento pavadinimas	Žyma: „yra“ arba „ nėra“ re- glamentuota mokslinė (tiriamoji) veikla	Detalus vadybiniai sprendimai: kam pavesta veikla ir atsakomybės laipsnis	
			Pareigybės pavadinimas	Atsakomybės laipsnis: <i>organizuoja, atsako, organizuoja ir atsako, koordinuoja, organizuoja ir koordinuoja, vykdo, dalyvauja ir pan.</i>
7.1.	Bibliotekos veiklos nuostatai:			
7.1.1.	N viešosios bibliotekos veiklos nuostatai; patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...	Yra	Direktorius pavaduotojas (jeigu pavedimai ir atsakomybės laipsnis yra įrašyti viešosios bibliotekos veiklos nuostatuose)	Organizuoja, koordinuoja ir atsako, sudaro darbuotojų darbo grupes, paskirsto darbus
7.2.	Atskirų struktūrinių padalinių veiklos nuostatai:			
7.2.1	N savivaldybės Skaitmeninio švietimo skyriaus veiklos nuostatai: patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...	Yra		Organizuoja ir vykdo, koordinuoja ir atsako
7.2.1.1.	N savivaldybės Skaitmeninio švietimo skyriaus vyresniojo bibliotekininko pareigūniai nuostatai: patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...		Vyresnysis bibliotekininkas	Organizuoja ir vykdo

Eil. Nr.	Dokumento pavadinimas	Žyma: „yra“ arba „ nėra“ re- glamentuota mokslinė (tiriamoji) veikla	Detalus vadybiniai sprendimai: kam pavesta veikla ir atsakomybės laipsnis	
			Pareigybės pavadinimas	Atsakomybės laipsnis: <i>organizuoja, atsako, organizuoja ir atsako, koordinuoja, organizuoja ir koordinuoja, vykdo, dalyvauja ir pan.</i>
7.2.1.2	N savivaldybės Skaitytojų aptarnavimo skyriaus vyresniojo bibliotekininko pareiginiai nuostatai: patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...		Vyresnysis bibliotekininkas	Dalyvauja
7.2.2.	N rajono savivaldybės Informacijos skyriaus veiklos nuostatai: patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...	Yra		Dalyvauja
7.2.2.1.	N rajono savivaldybės Informacijos skyriaus vyresniojo bibliografo pareiginiai nuostatai: patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...		Vyresnysis bibliografas	Organizuoja ir vykdo
7.2.2.2.	N rajono savivaldybės Informacijos skyriaus bibliotekininko pareiginiai nuostatai: patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...		Bibliotekininkas	Organizuoja ir vykdo
7.2.3.				
7.2.3.1.				
.....				
7.2.4.				
7.3.	Administracijos struktūroms arba tiesiogiai direktoriui pavaldžios pareigybės (kai veikla ir jos atsakomybės laipsnis nustatytas tik tos pareigybės veiklai skirtime dokumente)			

Eil. Nr.	Dokumento pavadinimas	Žyma: „yra“ arba „ nėra“ re- glamentuota mokslinė (tiriamoji) veikla	Detalus vadybiniai sprendimai: kam pavesta veikla ir atsakomybės laipsnis	
			Pareigybės pavadinimas	Atsakomybės laipsnis: <i>organizuoją, atsako, organizuoja ir atsako, koordinuoja, organizuoja ir koordinuoja, vykdo, dalyvauja ir pan.</i>
7.3.1.	N rajono savivaldybės viešosios bibliotekos direktoriaus pavaduotojo pareiginiai nuostatai, patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...	Yra	Direktoriaus pavaduotojas	Organizuoją, koordinuoja ir atsako
7.3.2.	N rajono savivaldybės viešosios bibliotekos vyresniojo metodininko pareiginiai nuostatai, patvirtinti (data) direktoriaus įsakymu Nr. ...	Yra	Vyresnysis metodininkas	Organizuoją ir vykdo
7.3.3.				
7.3.4.				
7.3.5.				
7.3.6.				
.....				

MOKSLO TIRIAMOSIOS VEIKLOS ORGANIZAVIMAS N SAVIVALDYBĖS VIŠOJOJE BIBLIOTEKOJE

Personalo, dalyvujančio šioje veikloje, charakteristikos

Darbuotojo darbo vieta (struktūrinis padalinys)	Pareigybė	Darbuotojo funkcijos (organizuoją, atsako, koordinuoja, vykdo*, dalyvauja** ir pan.)	Skiria darbo laiką***: (1, 00 VEE; 0,50 VEE; 0,25 VEE; <0,25 VEE; N)	Darbuotojo, šiuo metu einančio šias pareigas, duomenys								
				Išimokslinimas ****				Darbo stažas (pilni metai)				
				specialusis	aukštesnysis	kitos srities		iš viso bibliotekinis	iš viso bibliotekinis	iš viso bibliotekinis	iš viso bibliotekinis	
						aukštasis	aukštesnysis					kitas
aukštasis	aukštesnysis	laipsnis	aukštasis	laipsnis	aukštesnysis	laipsnis	aukštesnysis	laipsnis				
Informacijos skyrius	Vyresn. bibliotekininkas	Vykdo	N	M/-95					15	7	3	55
Vaikų literatūros skyrius	Vyresn. bibliotekininkas	Vykdo	N		S				25	15	15	60
Skaitytųjų aptarnavimo skyrius	Vyresn. bibliotekininkas	Vykdo	N			M	Viešasis administravimas		3	3	3	36
Administracija	Direktorius pavaduotojas	Organizuoja	-0,25 VEE			B	Filologija		5	3	3	45

* Vykdo: funkcija registruojama tokiu atveju, kai pareigbei pavesta savarankiškai atlikti visus su tyrimu susijusius darbus, t. y. parengti konkretaus tyrimo programą, parengti dokumentus, nustatyti imtį, surinkti ir apibendrinti gautus duomenis, parengti tyrimo ataskaitą ir t. t.

** Dalyvauja: funkcija registruojama tokiu atveju, kai pareigbei pavedama atlikti dalį su bet kuriuo iš atliekamų tyrimų susijusių darbų, pvz., parengti anketą, surinkti ir apibendrinti jos duomenis, arba parengti tą tyrimo dalį, kuriai bus naudojami kiekybiniai tyrimo metodai, surinkti šiuos duomenis ir juos apibendrinti ir t. t., ir pan.

*** Darbo laikas fiksuojamas tik tokiu atveju, kai jis realiai skaičiuojamas, o darbo laiko išteklių moksliniam darbiui nurodomi bibliotekos veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose; N raide žymima, kad tokie laiko išteklių neskaičiuojami.

**** Išimokslinimo srities nurodomos pagal įrašus konkretaus asmens kvalifikacijos lygį patvirtinančiuose dokumentuose.

Išsimokslinimo ir kvalifikacinio lygmens registravimo kodai		Kodas	Kvalifikacinis lygis
1. Specialusis išsimokslinimas:			
1.1. Aukštasis specialusis išsimokslinimas			
Aukštos kvalifikacijos bibliotekininko ir bibliografo studijų programa (iki 1995 m., universitetinė, 5 metai)		M/-95	
Bibliotekininkystės, informacijos (ar) komunikacijos krypties bakalauro studijų programa aukštojoje universitetinėje mokykloje		B	Bakalauras
Bibliotekininkystės, informacijos (ar) komunikacijos krypties magistro studijų programa aukštojoje universitetinėje mokykloje		M	Magistras
1.2. Aukštesnysis specialusis išsimokslinimas			
1.2.1. Bibliotekininkystės, informacijos (ar) komunikacijos krypties studijų programa aukštojoje <i>neuniversitetinėje mokykloje</i>		PB	Profesinis bakalauras
1.2.2. Specialioji (kultūros) mokykla, bibliotekininkystės ir bibliografijos specialybė (iki 1995 m.)		S	Specialistas
2. Kitos srities (ne bibliotekinis) išsimokslinimas			
2.1. Aukštasis išsimokslinimas			
2.1.1. Universitetinė (5 metų) bet kurios krypties trukmės studijų programa (iki 1995 m.)		M/-95	
2.1.2. Universitetinė bet kurios krypties studijų programa (po 1995 m.)		B	Bakalauras
2.1.3. Universitetinė bet kurios krypties studijų programa (po 1995 m.)		M	Magistras
2.1.4. Pastaba: jei darbuotojas yra įgijęs sociologijos bakalauro kvalifikacinį laipsnį		Bsoc	Sociologijos bakalauras
2.1.5. Jei darbuotojas yra įgijęs sociologijos magistro kvalifikacinį laipsnį		Msoc	Sociologijos magistras
2.1.6. Bet kurios krypties studijų programa <i>neuniversitetinėje aukštojoje mokykloje</i> (po 1995 m.)		PB	Profesinis bakalauras
2.1.7. Pastaba: jei darbuotojas yra įgijęs sociologijos profesinį bakalauro kvalifikacinį laipsnį		PBsoc	Sociologijos profesinis bakalauras

Išsimokslinimo ir kvalifikacinio lygmens registravimo kodai		
2.2. Aukštesnysis išsimokslinimas		
2.2.1. Bet kurios krypties studijų programa technikumė ar jam prilygintoje kitoje aukštesniojoje mokykloje (iki 1995 m.)	S	Specialistas
2.3. Kitas išsimokslinimas		
2.3.1. Žemesnio nei technikumų lygmens (iki 1995 m.) ir bendrojo lavinimo programa mokykloje	BV	Bendrasis vidurinis

SAVIVALDYBIŲ VIEŠŲJŲ BIBLIOTEKŲ MOKSLO DARBŲ VERTINIMO KRITERIJŲ LENTELĖ

Kriterijus	0 balų	1 balas	2 balai	3 balai	4 balai	5 balai
Temos pasirinkimas ir problemos pagrindimas	Pasirinkta atsitiktinė tema arba reikšminga tik pačiam tyrėjui asmeniškai; problema neat-skleista.	Pasirinkta ne-reikšminga ir (ar) neaktuali tema, suformuluota problema neatspindi realių [bibliotekos] poreikių.	Pasirinkta jau ištyrinėta tema; sufor-muluota problema nepagrindžia tyrimo tikslo ir uždavinių.	Pasirinkta netinkama (daugelio tyrinėta arba neatitinkanti turimų galimybių) tema; iki galo nesu-vokta ir neatskleista arba nepakankamai pagrįsta problema.	Pasirinkta tinkama (aktuali, mažai tyri-nėta arba netyrinėta) tema. Gerai suvokta, atskleista ir pagrįsta problema. Galimi nenuoseklumai ir smulkios loginės klai-dos pristatant temą ir (ar) pagrįdžiant problemą.	Pasirinkta aktuali ir svarbi biblio-tekai (ar visam sektoriui) tema, tinkamai atskleis-ta problema, ji siejama su darbo tikslais ir užda-viniais bei darbe suformuluotomis išvadomis ir reko-mendacijomis.
Metodika	Metodika nenuro-dyta arba nurodyta metodika nelogiška tyrimo tikslo at-žvilgiu.	Daugybinių metodi-kos klaidos, kurios iškraipo rezultatus ir išvadas. Prie šių klaidų priskirtina ir darbe pateikta per maža imtis.	Šiurkščios klaidos pasirenkant tyrimo metodus; akivaizdu, kad taikant šią me-todiką tyrimo tikslai bus nepasiekti arba pastekti tik iš dalies.	Neišsamiai nurodyta metodika; neišsamiai nurodytos metodikos dalys, todėl negalima iki galo suvokti dar-bo rezultatų.	Metodika tikslo ir už-davinių atžvilgiu pasi-rinkta tinkamai, tačiau ją galima tobulinti, tai leisrų gauti objektyves-nius rezultatus.	Pasirinkti patys optimaliausi me-todai; taikyti tin-kami statistiniai metodai; pateikta metodika visiškai panaudota.

Kriterijus	0 balų	1 balas	2 balai	3 balai	4 balai	5 balai
Problemos analizės kokybė, mokslinis (dalykinis) pagrindimas	Problema išanalizuota nenuosekliai arba darbe nepaisoma pasirinktos metodikos; duomenų analizė nekokybiška arba analizuojami nereikšmingi duomenys; darbas neturi jokios mokslinės (ir praktinės) vertės.	Problema išanalizuota nenuosekliai ir neaiškiai; nėra sąsajų tarp atskirų darbo struktūrinių dalių; prastai parengta įvadinė dalis, labai netolygiai pristatytos kitos darbo dalys; daug loginių klaidų ir netikslumų, didelės klaidos pateikiant rezultatus.	Nebaigtas darbas. Iki galo nesuprasta ir pristatyta darbo tematika, silpnai pristatyti darbo rezultatai. Didelės klaidos analizuojant duomenis (pasirinkti ne tie duomenys, kurie netinkamai apdorojami, gali pasitaikyti elementarių skaičiavimo klaidų ir pan.).	Tinkamai pristatyta ir išanalizuota pagrindinė tema (problema). Galimi trūkumai pasireikiant kalbos stilių (ne visada paisoma akademinio raštingumo reikalavimų); neišsamiai pateikiami rezultatai arba daug perteklinių duomenų, kurie trukdo tinkamai atskleisti esminius darbo rezultatus. Galimi trūkumai aptariant atskiras temas ar potemius (gali būti aptarta neišsamiai ir (ar) fragmentiškai).	Darbe nuosekliai išanalizuota pasirinkta tema; tinkamai surinkti ir panaudoti duomenys, pasirinkti patikimi argumentai darbo rezultatams atskleisti. Darbas turi aiškų adresą, gauti rezultatai gali būti naudingi bibliotekos (-ų) veiklos praktikai.	Darbe aiškiai, susistemintai ir aktyviai atskleistas jo tikslas, uždaviniai ir rezultatai. Duomenys pagrindžia išvadas, darbas yra naudingas ir jo rezultatai (išvados ir (ar) rekomendacijos) gali būti pritaikytos praktinėje veikloje (<i>arba atskleidžia reikšmingas bibliotekų praktikai dėningumus, jei darbas daugiau teorinio pobūdžio</i>).
Išvados ir rekomendacijos	Neparengtos nei išvados, nei rekomendacijos.	Išvados menkai siejasi su darbo tikslu ir uždaviniais; formuluotės netikslios, o turinys nereikšmingas.	Išvados (ar rekomendacijos) suformuluotos nepagrįstai, neatitinka analizuojamų duomenų arba jiems prieštarauja; rekomendacijos paviršutiniškos, neturi adresato arba yra neįgyvendinamos ar neįgyškos.	Išvados tik iš dalies atitinka darbe sprendžiamas problemas; nevisiškai atitinka uždavinius ar nevisiškai patenkina tikslą. Rekomendacijos (jeigu jos yra) deklaratyvos (pvz., „gerinti“, „tobulinti“ ir pan.), bet nenurodančios, kaip tai daryti.	Išvados susietos su darbo problema ir jame sprendžiamais uždaviniais; rekomendacijos tinkamos ir praktiškai įgyvendinamos. Galimi nereikšmingi išvadų ir rekomendacijų formuluotųjų trūkumai (pvz., gali būti tam tikrų neesminių pasikartojimų, kurie gali turėti perteklinės informacijos ir pan.).	Išvados tikslios ir glaustos, aiškiai susietos su darbo problema ir jame sprendžiamais uždaviniais. Rekomendacijos turi aiškų adresatą ir yra praktiškai įgyvendinamos.

Kriterijus	0 balų	1 balas	2 balai	3 balai	4 balai	5 balai
Darbo struktūra ir pagrindinės jo dalys	Darbas visiškai neturi struktūros.	Darbas nevientisas, netinkamai pateiktos pagrindinės struktūros dalys: tikslas, uždaviniai, rezultatai, išvados.	Darbo dalys tarpusavyje neturi loginio ryšio; darbo rezultatai nepagrindžia išvadų.	Blogai suformuluotas tikslas ir uždaviniai, išvados neatspindi rezultatų ar nevisiškai atitinka tikslą.	Visos struktūrinės mokslineo darbo dalys logiškai parinktos ir atskleistos. Galimos smulkios klaidos, nepažėdžiančios darbo nuoseklumo ir logikos.	Visos struktūrinės dalys taisyklingos, pateikiamos pildomos žinios, atlikta (gali būti nedidelės apimties) nagrinėjamos temos aktualios literatūros apžvalga.
Citavimo sistema ir bibliografinių šaltinių sąrašas	Nėra citavimo ir bibliografinių nuorodų sistemos.	Pasirinkta klaidinga citavimo sistema; yra esminių klaidų teikiant bibliografinius aprašus; gali būti, kad nesilaikoma jokių žinomų taisyklių.	Pasirinkta klaidinga citavimo sistema; yra klaidų teikiant bibliografinius aprašus, nesilaikoma svarbiausių jiems taikomų reikalavimų.	Yra citavimo klaidų; cituojama nekorektiškai (dažnai neteikiamos nuorodos į cituojamus tekstus); yra klaidų teikiant bibliografinius aprašus, nepateikiamos visos nuorodos.	Pasirinkta tinkama citavimo ir bibliografinių nuorodų sistema; gali pasitaikyti nereikšmingų netikslumų (arba korektūros klaidų; pvz., punktuacijos, žodžių trumpinimo ar pan.).	Pasirinkta tinkama citavimo ir bibliografinių nuorodų sistema; bibliografinių nuorodų sąrašas sudarytas nepriešingai.
Teksto iliustravimas (vertinama darbuose, kuriuose ši dalis objektyviai yra būtina arba pageidaujama)	Nėra iliustracinės medžiagos (tuose darbuose, kuriuose ši dalis objektyviai yra būtina).	Lentelės, paveikslai parengti nekorektiškai, nesiseja su dėstoma (analizuojama) tema. Pateiktas duomenis padaryta didelių skaičiavimo arba jų grafinio vaizdavimo klaidų.	Pasirinkti netinkami lentelių ir grafinių duomenų vaizdavimo modeliai; duomenys neįskaitomi ir (arba) yra jų skaičiavimo arba grafinio vaizdavimo klaidų.	Dalis lentelėse arba grafiniuose vaizduose pateiktas darbe teikiamos informacijos yra teikiama netinkamai: pasirinkti ne tie vaizdavimo modeliai, yra smulkių iliustracinės dalies apipavidalinimo klaidų.	Vaizdinė medžiaga sutarkyta ir pateikta kokybiškai ir laikantis visų reikalavimų; gali būti smulkių netikslumų apipavidalinant iliustracinę dalį.	Vaizdinė medžiaga sutarkyta ir pateikta kokybiškai, aiškiai įskaitoma, laikantis visų pagrindinių reikalavimų.

ANALITINIŲ ATASKAITŲ* VERTINIMO KRITERIJŲ LENTELĖ

Kriterijus	0 balų	1 balas	2 balai	3 balai	4 balai	5 balai
Prioritetinių veiklos tikslų ir uždavinių identifikavimas dokumente (pagrindinis vertinimo kriterijus vertinant ataskaitas „Bendrosios dalies“ parengimo kokybę)	Neaptariami ataskaitomaisiais metais įgyvendinti pagrindiniai tikslai ir uždaviniai.	Aptariami bendriausio pobūdžio bibliotekos tikslai ir uždaviniai, kurie buvo įgyvendinti ataskaitomaisiais metais. Nepagrįstas tikslų ir uždavinių aktualumas ir tikslingumas: nenurodyti esminiai prieštaravimai, su kuriais susidūrė biblioteka ataskaitomaisiais metais, pagrindinės sprendžiamos problemos, nenurodyti arba nenurodyti neraiškūs, nesvarbūs nacionalinio, ir (ar) savivaldos lygmens teisės aktai, kuriais buvo remtasi pasirenkant šiuos tikslus.	Aptariami bendrieji ataskaitomaisiais metais įgyvendinti bibliotekos tikslai ir uždaviniai, tačiau jų įgyvendinimo analizė nesusieta nei su realiais aptarnaujamoms bendruomenės poreikiams, nei su pagrindinėmis šalies bibliotekų vystymo, nei savivaldybės sprendžiamomis kultūrinėmis ir socialinėmis problemomis.	Aptariami ataskaitomaisiais metais įgyvendinti bibliotekos tikslai ir uždaviniai, tačiau jie tik iš dalies suderinti su nacionaliniais, regiono ar savivaldos vystymo strategijomis arba ignoruojami (neminimi) labai svarbūs nacionalinio, regioninio ar savivaldos lygmens dokumentai, kuriais remiantis turėtų būti formuojamos bibliotekos veiklos strateginės nuostatos.	Atskleisti prioritetingi bibliotekos tikslai ir uždaviniai įgyvendinti ataskaitomaisiais metais. Aptarti svarbiausi nacionalinio, regioninio ir savivaldos lygmens dokumentai, arba nurodytos veiklos kryptys – kuomet remiantis galima įvertinti, kaip viešosios bibliotekos veikla integruota šalies, regiono ar teritorijos vystymo strategijose. Galimos tam tikros klatidos: ne visi uždaviniai susieti su atskaitomaisiais rezultatais, ataskaitoje suformuluotos išvados ir rekomendacijos tik iš dalies susietos su tais metais įgyvendinimais ir uždaviniais.	Atskleisti prioritetingi bibliotekos tikslai ir uždaviniai ataskaitomuoju laikotarpiu, jie susieti su ankstesnės veiklos rezultatais, anksčiau išspręstomis (arba neišspręstomis) problemomis, aiškiai susieti su tais tikslais ir uždaviniais ir juos reglamentuojančiais dokumentais, kurie, dalyvaujant viešosioms bibliotekoms, sprendžiami nacionaliniu, regioniniu ir savivaldos lygmeniu. Ataskaitoje suformuluotos išvados ir rekomendacijos atitinka ataskaitomuoju laikotarpiu įgyvendintus tikslus ir uždavinčius.

Kriterijus	0 balų	1 balas	2 balai	3 balai	4 balai	5 balai
<p>Atskirų veiklos sričių analizės kokybė ir mokslinis (dalykinis) pagrindimas</p> <p><i>(vertinimo principais vadovaujamas vertinantis kiekvienos veiklos srities analizę)</i></p>	<p>Veiklos sritis neanalizuojama.</p> <p>Darbe pateikiami tik atrankiniai, visumos neatspindintys duomenys ar faktai; tekstas aprašomojo (atpasakojamojo) pobūdžio, neteikiami jokie susisteminti kiekybiniai duomenys, palyginimai, vertinimai.</p>	<p>Veiklos srities analizė nekokybiška arba analizuojami nereikšmingi duomenys; daug loginių klaidų ir netikslumų; parenkami duomenys nesisteminami, nelyginami arba lyginami nekorrektiškai; pateiktos informacijos nepažįstama, kad galima būtų suprasti, kokių rezultatų siekiama (ar pasiekė) bibliotekos laikotarpiu. Yra kiekybinių duomenų skaičiavimo ir interpretavimo klaidų.</p>	<p>Panaudoti atskiri analizės elementai. Naudojami teiginiai ar apibendrinimai grindžiami ne duomenų ar faktų analize ir vertinimu, o nuomonėmis ir empirine patirtimi. Aptariant atskiras veiklos sritis duomenys neapdorojami arba apdorojami netinkamai, jų reikšmės neanalizuojamos ir neinterpretuojamos arba analizuojamos ir interpretuojamos atsietai nuo tyrinėjamos veiklos srities. Yra nemažai orientacijai – daugiau nei 30 proc. visų pateiktų statistinių duomenų rinkinių, lentelių ir t. t.) kiekybinių duomenų skaičiavimo ir interpretavimo klaidų.</p>	<p>Veiklos sritis išanalizuota tinkamai. Galimi neesminiai trūkumai vertinant ar interpretuojant atskirus duomenis, netikslumai nustatant priežastinius ir pasekminius ryšius, interpretuojant ir vertinant darbo rezultatus; tam tikri veiklos aspektai gali būti aptarti neišsamiai ir (ar) fragmentiškai. Esminių duomenų skaičiavimo, analizės ir interpretavimo klaidų nėra.</p>	<p>Veiklos sritis išanalizuota tinkamai, pateikiami analizės duomenys patikimai įrodo, kad analizuojamuoju laikotarpiu buvo pasiektas (arba ne) bibliotekos tikslas ir (arba) įgyvendintas (-i) uždavinys (-iai), skirtas (-i) tam tikslui pasiekti. Atskleistas pagrindinės pokyčių tendencijos arba numatyti papildomi veiksmai siekiant nustatyti esmines pozityvių ar negatyvių pokyčių priežastis. Gali būti nesminių trūkumų ar perteklinės informacijos analizuojant veikalą (pvz., atskirose darbo dalyse analizuojama ta pati veikla). Duomenų atrankos, skaičiavimo, analizės ir interpretavimo klaidų nėra.</p>	<p>Visos veiklos srities išanalizuotos; aiškiai, susistemintai ir akivaizdžiai atskleisti konkrečių veiklos sričių rezultatai ir pateiktas jų vertinimas pasirinktiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti. Tarpinės išvados ir apibendrinimai pagrįsti tinkamai pateiktais ir interpretuotais duomenimis, atskleistos analizės uždavinys ir uždavinys (arba) suformuluotos (arba) suformuluotos raišos kryptys aiškiai. Duomenų atrankos, skaičiavimo, analizės ir interpretavimo klaidų nėra.</p>

Kriterijus	0 balų	1 balas	2 balai	3 balai	4 balai	5 balai
Išvados ir rekomendacijos	Nėra parengtų nei išvadų, nei rekomendacijų.	Išvados visiškai nesiejamos arba tik iš dalies siejamos su išdeštyta medžiaga; išvadų formuluotės netikslios, o turinys nereikšmingas.	Išvados suformuluotos nepagrįstai, neatitinka analizuojamų duomenų arba jiems prieštarauja, pakartoja pagrindines įvado tezes arba bibliotekos nuostatuose įvardytus tikslus ir uždavinius; išvadoje pateikiama nauja, veiklos analizės dalyje neatskleista informacija, rekomendacijos (raidos prognozės, artimiausios veiklos (kryptys) suformuluotos paviršutiniškai, yra neįgyvendinamos ar nelogiškos.	Išvados tik iš dalies atitinka bibliotekos įgyvendinamus tikslus ir uždavinius, nevisškai atsako, kaip buvo išspręsti numatyti uždaviniai ir (ar) pastebimas numatytas tikslas. Išvadoje fiksuojami ne rezultatai, o procesai, pvz.: „darbuotojai teikia kokybiškas bibliotekos paslaugas, kuria informacinę ir žinių visuomenę, skaitina skaitymą ir užtikrina paslaugas, <...> gyventojai nuolat mokomi kompiuterinio raštingumo“ ir pan.	Išvados susietos su bibliotekos suformuluotais tikslais ir sprendžiamais uždaviniais, jos tikslingos, logiškos. Prognozės (jei jos pateiktos) remiamos tekstuose tinkamai išanalizuotais ir apibendrintais statistiniais, atliktų tyrimų ar kitokiais procesiniais ar veiklos rezultatų vertinimų duomenimis.	Išvados tikslios ir glaustos, aiškiai susietos su bibliotekos tikslais ir sprendžiamais uždaviniais. Bibliotekos raidos prognozės artimiausiam laikotarpiui aiškiai suformuluotos, rekomendacijos (numatomos veiklos kryptys) pagrįstos, atitinkančios mokslškumo ir praktškumo principus, taip pat aptarnaujamoms bendruomenės poreikius bibliotekų paslaugoms ir praktškai įgyvendinamos.
Darbo struktūra ir pagrindinės jo dalys	Analitinė ataskaita visiškai neturi struktūros	Atskiros veiklos sritys analizuojamos fragmentiškai. Atskirų veiklos sričių analizė akivaizdžiai nelygiavertė. Darbas įformintas netinkamai.	Darbo struktūra nenuosekli, nesubalansuota, nepagrįstai išsamiai ir detaliai analizuojamos (aprašomos, iliustruojamos) vienos veiklos sritys, o kitų sričių analizė atlikta paviršutiniškai	Darbo struktūra ir teksto organizavimas atitinka pagrindinius reikalavimus; atskirose darbo dalyse gali būti tam tikrų netolygumų ar netikslumų, tačiau jie lemiamos itakaus veiklos analizei ir vertinimui nedaro.	Visos struktūrinės analitinio darbo dalys logiški, nuosekliai išdeštytos, jų turinys atskleistas remiantis objektyvia mokslškai pagrįstų ar praktikoje patikrintų ir patikimų duomenų ir šių duomenų pagrindu gautą	Yra visos struktūrinės dalys, reikalingos analizuojamai temai (problemai) iš esmės iširti, kiekviena sudėtinė veiklos sritis tinkamai atskleista (giliai, sistemaiškai, objektyviai, analizuojant pagrindinių tyrimo subjektų dinamiką, įvertinant

Kriterijus	0 balų	1 balas	2 balai	3 balai	4 balai	5 balai
Teksto iliustravimas	Nėra iliustracinės medžiagos (tuose darbuose, kuriuose šis dalis objektyviai būtina).	Lentelės, paveikslai parengti nekorektiškai, nesistieja su dėstoma (analizuojama) tema; pateiktas duomenis yra stambių skaičių arba jų grafinio vaizdavimo klaidų.	Didžiojoje darbo dalyje pasirinkti netinkami lentelių ir grafinių duomenų vaizdavimo modeliai (pvz., duomenys, analizuojami logiškos analizės būdu, pateikiami grafikų pavidalu, raidos tendencijas ar reiškinio visumą vaizduojantys duomenys pateikiami lentelėse ir pan.); duomenys neįskaitomi ir (arba) yra jų skaičiavimo arba grafinio vaizdavimo klaidų.	Vaizdinė medžiaga pateikta ir apipavidalinta tinkamai. Galimi trūkumai: perteklinis iliustracijų kiekis pagrindiniame dokumente (dalį iliustracijų rekomenduotina pateikti prieduose), yra nedaug neesminių klaidų apipavidalinant iliustracinę dalį (pvz., netiksliai suformuluoti vaizdinės priemonės pavadinimai, lentelės duomenys atsikartoja diagramoje ar pan.).	Vaizdinė medžiaga survarkyta ir pateikta kokybiškai ir laikantis visų pagrindinių reikalavimų; gali būti nedidelė dalis smulkių netikslumų apipavidalinant iliustracinę dalį.	Vaizdinė medžiaga survarkyta ir pateikta kokybiškai, aiškiai ir sudarant komasi visų pagrindinių reikalavimų.

* Savivaldybių viešųjų bibliotekų pateikiamus darbus rekomenduojama priskirti analitinių ataskaitų kategorijai ir įvertinti juos pagal šioms darbams keliamus reikalavimus. Kai parengtas darbas visiškai atitinka analitines apžvalgos kriterijus (žr. žanro apibūdinimą 4 priede), tokie darbai įregistruojami šiame duomenų blanke, tačiau pagal analitinių ataskaitų kriterijus nevertinami.

MOKSLINĖ VEIKLA. JOS REZULTATAI IR JŲ APIBŪDINIMAS

Eil. Nr.	Veikla ir (ar) jos rezultato pavadinimas	Veiktos (rezultato) apibūdinimas	Paaškinimai ir komentarai
1.	Taikomieji moksliniai tyrimai	Eksperimentiniai ir (arba) teoriniai pažinimo darbai, atliekami norint gauti naujų žinių ir pirmiausia skiriami specifiniams praktiniams tikslams pasiekti arba uždaviniams spręsti.	Parengta mokslinio tyrimo (mokslo tiriamojo darbo – MTD), sutrumpintai – MTD) ataskaita. Gali būti saugoma rankraščio teisėmis, publikuojama (įvairiose laikmenose) ir (arba) šios ataskaitos pagrindu rengiami mokslo leidiniai ir (ar) mokslo, metodinės, mokslui populiarinti skirtos publikacijos.
Taikomųjų mokslinių tyrimų pagrindu gali būti parengti ir publikuojami šie tyrimų rezultatai:			
2.	Mokslinio tyrimo ataskaita	Mokslinio tyrimo pagrindu parengtas neperiodinis ir netęstinis leidinys, kuriame sistemingai ir (ar) išsamiai išnagrinėta viena tema (dalykas), aiškūs ir žymūs naujumo ir kiekvienai mokslo sričiai arba krypčiai savi moksliško elemento.	Mokslinio tyrimo ataskaita turi atitikti šiam mokslinės publikacijos žanrui keliamus reikalavimus ir dažniausiai publikuojama institucinėje talpykloje.
2.1.	Mokslinio tyrimo rezultatų publikavimas	Mokslinio tyrimo pagrindu parengta monografija, studija, knygos skyrius, straipsnis, pranešimas moksliniam renginiui (konferencijai, simpoziumui seminarui ir pan.), atitinkantis konkrečiam žanrui keliamus reikalavimus.	Mokslinės publikacijos rengiamos ir derinamos pagal leidinių (taip pat ir elektroninių), kuriuose jos spausdinamos, redakcinių komisijų reikalavimus.
2.1.2.	Mokslo monografija	Neperiodinis ir netęstinis leidinys, kuriame sistemingai ir (ar) išsamiai išnagrinėta viena tema (dalykas), aiškūs ir žymūs naujumo ir kiekvienai mokslo sričiai arba krypčiai savi moksliško elementai.	Monografija privalo turėti ISBN numerį; mažiausia įskaitoma apimtis – 8 autoriniai lankai*.
2.1.3.	Mokslo studija	Mokslo darbas, atitinkantis mokslo straipsniui keliamus reikalavimus.	Mažiausia įskaitoma apimtis – 2 autoriniai lankai*.

Eil. Nr.	Veikla ir (ar) jos rezultato pavadinimas	Veiklos (rezultato) apibūdinimas	Paaškinimai ir komentarai
2.1.4.	Mokslo straipsnis	Straipsnis, paskelbtas mokslinėje spaudoje (recenzuojamame leidinyje**) ir atitinkantis toje mokslo kryptyje pripažintam moksliskumo kriterijus (paprastai recenzuotas ne mažiau kaip dvejų turinių mokslo laipsnių tos mokslo srities (krypties) ekspertų).	Mokslo leidiniai dažniausiai yra nustatę konkrečius šių publikacijų reikalavimus. Bendriausi formos reikalavimai: turi konkrečioje mokslo srityje įprastą mokslinį aparatą (metodologijos aprašą, išnašas, bibliografiją ir (ar) formules, statistines lenteles, grafikus (ilustracijas) ir pan.). Mažiausia įskaitoma apimtis humanitarinių ir socialinių mokslų srityse – 0,25 autorinio lanko*.
2.1.5.	Straipsnis mokslinės (arba mokslinės praktinės) konferencijos sesijoje, seminare, simpoziume ir (ar) kitame mokslo renginyje	Mokslinio tyrimo rezultatų pristatymas. Straipsnio apimtis ir struktūra priklauso nuo straipsnio tipo (probleminis, naujo sprendimo pristatymas, standinis straipsnis, trumpas straipsnis ir pan.), kas organizuoja mokslinį renginį, tokių renginių organizavimo tradicijų.	Geriausia naudotis šablono principu: rekomenduojama gauti ir išanalizuoti analogiškų renginių medžiagoje paskelbtus straipsnius ar tokių renginių kvietimo puslapyje patalpintą šablona.
2.1.6.	Mokymo ir metodinė priemonė	Nustatyta tvar-ka įteisinta ir publikuota vadovėlio ar mokomosios knygos kategorijoms nepriskirta mokymo ir (ar) metodinė priemonė (pratybų metodiniai nurodymai, paskaitų konspektai, metodinės rekomendacijos, metodinis laiškas, pateiktųjų rinkiniai ir pan.).	
2.1.7.	Straipsnis kultūros ir profesiniuose leidiniuose	Mokslinio tyrimo pagrindu parengta publikacija su moksliniu aparatu mokslo, kultūros ir profesiniuose*** tęstiniuose ir vienkartinuose leidiniuose.	Turi konkrečioje mokslo srityje įprastą mokslinį aparatą (metodologijos aprašą, išnašas, bibliografiją, ir (ar) formules, statistines lenteles, grafikus (ilustracijas) ir pan.). Paprastai šios publikacijos netrecenzuojamos .
2.1.8.	Straipsnis mokslo populiariume leidinyje	Mokslinio tyrimo ar (ir) mokslo medžiagos pagrindu parengtas straipsnis, kuriame ne specialiai suprantama forma ir stiliumi aprašomi tyrimo rezultatai.	

Eil. Nr.	Veikla ir (ar) jos rezultato pavadinimas	Veiklos (rezultato) apibūdinimas	Paaškinimai ir komentarai
2.1.9.	Tyrimo duomenų pristatymas viešojoje erdvėje	Mokslinio tyrimo ar (ir) mokslo medžiagos pagrindu parengtas pranešimas, paskaita, kalba ir pan., kuriame ne specialistui suprantama forma ir stiliumi pateikiami tyrimo rezultatai (skaitoma vieša paskaita, dalyvaujama televizijos ar radijo laidoje, viešojoje diskusijoje ir pan.).	
3. Kita mokslinė veikla (gali būti ir su konkrečiu moksliniu tyrimu, ir su kitos mokslo medžiagos panaudojimu ir (ar) pristatymu siejama veikla)			
3.1.	Teorinis, sintetinis mokslo darbas	Kurią nors mokslo kryptį, šaką, discipliną apimantis ar tarpdalykinio pobūdžio darbas, sintetinantis ilgalaikius tyrimus, pateiktus monografiuose, studijose bei mokslo straipsniuose, atitinkantis monografijoms keliamus mokslinio lygio ir adresato reikalavimus.	
3.2.	Apžvalginis mokslo straipsnis	Kurią nors mokslo kryptį, šaką, discipliną apimantis ar tarpdalykinio pobūdžio darbas, sintetinantis ilgalaikius tyrimus, pateiktus monografiuose, studijose bei mokslo straipsniuose, atitinkantis monografijoms keliamus mokslinio lygio ir adresato reikalavimus paprastai rengiamas kelių autorių ir redaktorių kolektyvų .	Paprastai tokius straipsnius rengia autoritetingi mokslininkai ir jie spausdinami prestižiniuose (paprastai recenzuojamuose) leidiniuose. Apimties reikalavimai gali skirtis nuo <i>mokslo straipsniui</i> keliamų reikalavimų (dažniau leidžiama didesnė straipsnio apimtis); straipsniui būtinas įprastas mokslinis aparatas.

Eil. Nr.	Veikla ir (ar) jos rezultato pavadinimas	Veiklos (rezultato) apibūdinimas	Paaškinimai ir komentarai
3.3.	Publikacijos	Straipsniai, knygų skyriai, akademinės recenzijos, kitos publikacijos su moksliniu aparatu mokslo, kultūros ir profesiniuose*** tęstiniuose ir vienkartinuose leidiniuose.	Turi konkrečioje mokslo srityje įprastą mokslinį aparatą (metodologijos aprašą, išnašas, bibliografiją ir (ar) formules, statistines lenteles, grafikus (ilustracijas) ir pan.). Paprastai šios publikacijos <i>nerецenzuojamos</i> .
3.4.	Knygos skyrius	Originalaus ar apžvalginio mokslinio straipsnio pobūdį atitinkantis mokslo darbas, paskelbtas neprotodiniame leidinyje (išskyrus konferencijos darbų leidinius).	
3.5.	Mokslinis žinynas, enciklopedija, (bio)bibliografija	Konkrečios srities ar krypties mokslo veikalas, skirtas mokslo (ir studijų) reikmėms ir atitinkantis tos srities ar krypties moksliskumo ir sistemingumo reikalavimus; <i>išskyrus visuomenei šviesti, mokslui populiariinti, administraciniams funkcijoms atlikti skirtus informacinius leidinius</i> .	
3.6.	Vadovas	Informacinis leidinys, kuriame pateikiamos trumpos mokslinio, gamybinio ar taikomojo pobūdžio žinios, išdėstytos skaitytojams lengvai suprantama abėcėline, sisteme ar chronologine tvarka.	
3.7.	Mokslo populiarius leidinys	Leidinyje, kuriame ne specialistui suprantama forma ir stiliumi aprašomi mokslo, kultūros, technikos dalykai, mokslinių išskojimų metodai ir krypys, pateikiamos mokslininkų biografijos.	
3.8.	Straipsnis mokslo populiariame leidinyje	Mokslinio tyrimo ir (ar) mokslo medžiagos pagrindu parengtas straipsnis, kuriame ne specialistui suprantama forma ir stiliumi aprašomi mokslo, kultūros ir technikos dalykai.	
3.9.	Sudarytas ir (ar) redaguotas mokslo darbas	Originalių mokslo darbų rinkinys arba kolektyvinis mokslo darbas; priskiriamas sudarytojui (redaktoriui), nurodytam leidinio antraštiniame puslapyje ir (ar) metrikeje, išskyrus periodinio arba tęstinio mokslo leidinio nuolatinio redaktoriaus darbą.	

Eil. Nr.	Veikla ir (ar) jos rezultato pavadinimas	Veiklos (rezultato) apibūdinimas	Paaškinimai ir komentarai
3.10.	Vertimai	Mokslinio teksto – monografių, studijų, originalių teorinių mokslo darbų, mokslo šaltinių publikacijų, taikomųjų mokslo darbų, sudarytų mokslo darbų, mokslo recenzijų, mokslo straipsnių vertimas iš vienos kalbos į kitą.	
3.11.	Moksliskai komentuotas vertimas	Mokslo srities ar krypties raidai aktualaus arba istoriškai reikšmingo veikalo vertimas iš lietuvių kalbos arba į lietuvių kalbą; moksliniu komentavimu laikomi palydimieji tekstai, pristatantys veikalą bei jo pateikimo ypatumus straipsnių ir (ar) komentarų, ir (ar) žodynėlių, ir (ar) sąvokų rodyklių forma; mokslinio aparato būtinumo kriterijus ekspertų sprendimu netaikomas klasikinio arba filosofinio veikalo vertimui, kuris pasižymi sistemišku intelektualiosios kalbos kūriniu.	
3.12.	Recenzija	Vertinamasis pranešimas naują literatūrinį ar mokslinį veikalą, dažniausiai parašytą ir pasirašytą kvalifikuoto asmens, spausdinamas laikraštyje, žurnale arba periodiniame leidinyje. Jis gali būti aprašomojo, atskaitinio, lyginamojo arba kritinio pobūdžio; recenzija taip pat gali būti priemonė pateikti ilgesnę esė, kurioje recenzentas aptaria kelis neseniai publikuotus darbus (recenzijų rinktinė) arba platesnę temą, kuriai recenzuoti darbai tampa „pradiniais taškais“. <i>Sinonimas – kritika. Lyginti su reklama (perdėtu gyrimu).</i>	Gali būti spausdinama recenzuojamuose, mokslo, meno, kultūros leidiniuose, taip pat mokslo populiarinimo, profesiniuose leidiniuose.
3.13.	Akademinė recenzija	Išsamus ir argumentuotas publikuoto veikalo mokslinis įvertinimas.	Mažiausia įskaitoma apimtis – 0,25 autorinio lanko*.
3.14.	Konferencijos darbų leidinys	Vienkartinis leidinys ar serijinio leidinio tomas (jo dalis), kuriame spausdinami mokslo konferencijos pranešimų turinį atitinkantys tekstai, neperėję recenzuojamiems leidiniams įprastos recenzavimo (<i>peer review</i>) procedūros.	Reikalavimus, keliamus leidiniui ir jame publikuojamiems darbam, nustato konferencijos rengėjai ir (arba) jų paskirta ekspertų grupė.

Eil. Nr.	Veikla ir (ar) jos rezultato pavadinimas	Veiklos (rezultato) apibūdinimas	Paaškinimai ir komentarai
3.15.	Mokslinės (mokslinės-praktinės) konferencijos	Naujos savarankiškos konferencijos organizuojamos tada, kai susiformuoja tam tikra žinių masė konkrečioje srityje ir bendraminčiai imasi diskutuoti apie naujas idėjas ir galimas jų raidos pasekmes.	Mokslo institucijos paprastai yra patvirtinusios mokslinės konferencijos organizavimo tvarkos aprašus, kuriuose nustatoma konferencijų, prašymų joms organizuoti pateikimo, organizavimo, konferencijos dalyvio pažymėjimo (sertifikato) parengimo, išdavimo tvarka.
3.16.	Konferencijų pranešimų tezės	Mokslinės tezės: glaustai išdėstyti pagrindiniai mokslinio pranešimo teiginiai, atskleidžiantys tyrimų reikalingumą, esmę ir jų reikšmę mokslo šakos plėtrai.	
3.17.	Taikomoji mokslinė veikla (kitaip – socialinė, kultūrinė plėtra)	Sistemingi darbai, pagrįsti turimomis žiniomis bei praktine patirtimi ir skiriami naujoms produktams, naujoms procesams, sistemoms ar paslaugoms diegti ir iš esmės tobulinti tai, kas jau sukurta ar įdiegta. Tai gali būti sukurti nauji, produktai, įrenginiai, įdiegti nauji procesai, sistemos ir paslaugos arba iš esmės patobulinti jau sukurti ar įdiegti, taip pat sukurti, įdiegti arba iš esmės patobulinti žmogaus, kultūros ir visuomenės problemų sprendiniai; eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros darbams priskirtini katalogai, kultūros paminklų sąvadai, teisės aktų komentarai, akademinė literatūros ir meno kritika, bibliografiniai, apžvalginiai leidiniai ir pan.	Socialinės kultūrinės plėtros darbų vienetu visais atvejais laikomas tik rinkinys (ciklas, kompleksas, kurį sudaro ne mažiau kaip 4 vienetai) arba leidinys, kurį sudaro ne mažiau nei 2 autoriniai lankai, o ne atskiras mažos apimties tekstas, aprašas, paskaita, laida, fragmentas ir kt.
3.18.	Šaltinio publikacija	Mokslinę vertę turinčių archyvinių dokumentų, kalbos paminklų, jų rinkinių ir kitų tekstinių bei audiovizualinių šaltinių atrinkimas ir parengimas publikavimui parūpinant mokslinį aparatą (transkripcijas, komentarus, rodymkles ir kt.).	

Eil. Nr.	Veikla ir (ar) jos rezultato pavadinimas	Veiklos (rezultato) apibūdinimas	Paaškinimai ir komentarai
3.19.	Mokslo palikimo publikacijos	Mokslo tiriamojo objekto vertę turinčių archyvinų dokumentų, kalbos paminklų, filosofinės minties klasikinų tekstų, folkloro rinkinių ir kitų tekstinių mokslo šaltinių (taip pat audiovizualinių) atrinkimas, sudarymas ir parengimas spaudai, apimantis šaltinio tekstą ir pagalbinį mokslinį aparatą (transkripcijas, komentarus ir kt.). Įskaitoma prie publikuoto mokslo šaltinio nurodytam rengėjui (rengėjams).	
3.20.	Ekspertinė veikla	Specializuota informacija, ekspertizės, vertinimai ir komentarai (istoriniai, filologiniai, menotyriniai, sociologiniai, teisės aktų ir jų projektų), pateikti valstybės bei savivaldybių institucijoms.	
3.21.	Edukacinė veikla	Didelės kultūrinės ir (ar) visuomeninės vertės autorinės, moksliskai pagrįstos, tačiau neprofesionalų auditorijai skirtos parengtos ir vestos TV, radijo laidos, publikacijos spausdintinėse arba elektroninėse žiniasklaidos priemonėse, viešos paskaitos visuomenei su diskusijomis, dokumentinių filmų scenarijai ir pan.	
3.22.	Dalyvavimas tarptautinėse mokslinėse konferencijose, projektuose, mokslinėse stažuotėse	Dalyvio, pranešėjo teisėmis; projektuose – projektų vadovo, partnerio ar kt. teisėmis.	
3.23.	Analitinė apžvalga	Dokumentas, kuriame pateikiamas sutrumpintas, susistemintas ir apibendrintas pirminių dokumentų turinys, pagrindiniai duomenys, reikalingi suformuluotiems teiginiams pagrįsti, bei apibendrintos išvados.	Apžvalgos gali būti rengiamos įvairių publikacijų, taip pat valdymo dokumentų (pvz., struktūrinių padalinių, taip pat institucijos ar jos struktūrinių padalinių darbuotojų veiklos ataskaitų) pagrindu; pagrindinis reikalavimas, keliamas šiam dokumentui, – pateikiama glausta ir susisteminta informacija, tekstas formuluojamas pradedant esminiu teiginiu, vėliau išdėstant svarbiausius argumentus (arba komentarus) šiam teiginiui pagrįsti.

Eil. Nr.	Veikla ir (ar) jos rezultato pavadinimas	Veiklos (rezultato) apibūdinimas	Paaškinimai ir komentarai
3.24.	Analinė ataskaita	Dokumentas, kuriame pateikiamas detalus studijuojamo objekto ar nagrinėjamo klausimo tyrimas; argumentuojamas darbo aktualumas, nusakomais jo tikslas ir pagrindiniai uždaviniai, apibūdinami šaltiniai, kuriais remiantis tyrinėjamas klausimas, ar objektas. Analizuojamos svarbiausios temos. Logiški, tiksliai ir nuosekliai dėstoma medžiaga, pateikiamos ne tik argumentuotos išvados, bet ir gautų rezultatų produktyvumo (bendriausia prasme – išteklių panaudojimo rodiklis, santykis tarp rezultatų ir sąnaudų; paslaugų sektoriuje matuojama sudėtingiau ir remiantis kitokiais kriterijais) įvertinimas bei tolesnės raidos prognozė.	Svarbiausias analitinės ataskaitos elementas – analizės metodas; gali būti naudojamas lyginamasis, kritinis, sisteminis, koreliacinis ir kt. Dažniausias veiklos analizės pagrindas – veiklos rezultatų ir siekiamų (planinių) tikslų palyginimas; pritaikoma savotiška stebėsenos sistema, visų analizuojamų subjektų dinamikos vertinimai.

**MOKSLO TIRIAMIEJI DARBAI IR ŠIŲ DARBŲ SKLAIDAI
SKIRTOS PUBLIKACIJOS, PARENGTOS SAVIVALDYBIŲ
VIEŠOSIOSE BIBLIOTEKOSE 2010–2015 METAIS**

Gerbiamieji bibliotekų vadovai,

... apskrities viešoji biblioteka tęsia 2016 m. pradėtą tyrimą „Savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslinė (tiriamoji) veikla 2010–2015 metais“, kuri koordinuoja Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Šiame tyrimo etape renkame informaciją apie bibliotekose 2010–2015 metais atliktus tyrimus, jų pagrindu parengtus bibliotekų darbuotojų straipsnius, pranešimus moksliniuose renginiuose ir kitus panašaus pobūdžio darbus. Bibliotekų tiriamoji veikla ne visada būna pristatyta metinėse ataskaitose, todėl mes neturime apie ją išsamios informacijos. Norėdami užtikrinti informacijos išsamumą ir patikimumą, kreipiamės į Jus, prašydami pateikti duomenis apie Jūsų bibliotekoje atliktus tyrimus 2010–2015 metais bei kitą tyrimui reikalingą informaciją. Labai prašome užpildyti šią formą iki šių metų ... dienos ir atsiųsti adresu

Kilus klausimų prašom kreiptis į ..., tel. ..., el. paštas

Dėkojame už bendradarbiavimą.

**... savivaldybės viešosios bibliotekos mokslo (tiriamoji) veikla
2010–2015 metais**

1. Bibliotekos darbuotojų atlikti tyrimai				
1.1. Moksliniai tyrimai				
<p>Registruojami Jūsų bibliotekos darbuotojų atlikti taikomieji moksliniai tyrimai. Taikomieji moksliniai tyrimai – tai eksperimentiniai ir (arba) teoriniai pažinimo darbai, atliekami norint gauti naujų žinių ir pirmiausia skiriami specifiniams praktiniams tikslams pasiekti arba uždaviniams spręsti. Mokslinio tyrimo ataskaita – tai šio tyrimo pagrindu parengtas neperiodinis ir neteštinis leidinys, kuriame sistemingai ir (ar) išsamiai išnagrinėta viena tema (dalykas), aiškūs ir žymūs naujumo ir moksliskumo elementai. Mokslinio tyrimo ataskaita turi atitikti šiam mokslinės publikacijos žanrui keliamus reikalavimus ir gali būti publikuojama įvairiose laikmenose, institucinėje talpykloje arba saugoma rankraščio teisėmis.</p> <p>*Jeigu tyrimo ataskaita neparengta, tačiau šio tyrimo pagrindu parengtas straipsnis, pranešimas ar kita publikacija, tai nurodoma šios lentelės 4 skiltyje, o konkretus darbas įrašomas atitinkamoje lentelės dalyje (žr. 3, 5 lentelės skyrius).</p> <p>Jeigu tyrimas atliktas, medžiaga surinkta, tačiau duomenys jokia forma neapibendrinti (neaprašyti), laikoma, kad tyrimas nebaigtas ir į šią lentelę neįrašomas.</p> <p>Tyrimas neįrašomas ir tuo atveju, jei tyrimo medžiagos apibendrinimas jokia pavidalu (ataskaitos, straipsnio, pranešimo, konferencijų tezių ir pan.) neišsaugotas.</p> <p>**Nurodant, kaip tyrimo rezultatai buvo pritaikyti bibliotekos praktinėje veikloje, reikia įrašyti konkrečias sritis. Pvz.: pertvarkytas savivaldybės bibliotekų tinklas, sukurta nauja bibliotekos organizacinė struktūra, sukurta bibliotekos veiklos strategija, įdiegtas naujas bibliotekos paslaugų modelis, parengtas projektas ir pan. Jeigu tyrimo rezultatai nebuvo panaudoti praktinėje veikloje, įrašykite atitinkamą pastabą.</p> <p>Tyrimo ataskaitos bibliografinio aprašo šablonas: AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Antraštė. Išleidimo vieta: leidėjas, data. Ataskaitos numeris (jeigu yra). Apimtis (jeigu galima nustatyti).</p> <p>Pvz.: Bibliotekos pažangai: pokyčiai bibliotekose ir visuomenėje: poveikio vertinimo tyrimų 2010 m. ataskaita. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, [2011]. [125 p]. Jeigu ataskaita nepublikuota, vietoje leidimo duomenų rašoma „nepublikuota“.</p>				
Eil. Nr.	Kelintais metais atliktas tyrimas	Tyrimo ataskaitos bibliografinis aprašas	Tyrimo ataskaitos saugojimo vieta* (nurodomas konkretus struktūrinis padalinys, bibliotekos archyvas, bibliotekos svetainė ir pan.)	Tyrimo rezultatai pritaikyti bibliotekos praktinėje veikloje** (nurodoma konkreti sritis)
1	2	3	4	5
1.				
2.				
3. ...				
1.1. Rinkos tyrimams priskiriami darbai				
<p>Tai Jūsų bibliotekos darbuotojų atlikti bibliotekos veiklos aplinkos tyrimai, poreikių analizės ir prognozės, viešosios nuomonės ir kiti tyrimai, kurių rezultatai gali būti panaudojami modeliuojant paslaugas ir priimant strateginius sprendimus. Pvz.: gyventojų arba bibliotekos vartotojų apklausos, siekiant išsiaiškinti, kaip jie vertina bibliotekos</p>				

teikiamas paslaugas, ar juos tenkina paslaugų kokybė, kokios potencialios vartotojų grupės nesinaudoja bibliotekos paslaugomis ir kokias paslaugas reikėtų sukurti, kad ši grupė pradėtų lankytis bibliotekoje, kokios bibliotekos naudojamos reklamos priemonės yra veiksmingiausios, bibliotekos įvaizdžio tyrimai ir t. t.

***Jeigu tyrimas atliktas, medžiaga surinkta, tačiau duomenys jokia forma neapibendrinti (neprašyti), laikoma, kad tyrimas nebaigtas ir į šią lentelę neįrašomas. Tyrimas neįrašomas ir tuo atveju, jei tyrimo medžiagos apibendrinimas jokių pavidalu (ataskaitos, straipsnio, pranešimo, konferencijų tezių ir pan.) neišsaugotas.**

****Jeigu pateikiamas tyrimo ataskaitos (apžvalgos, apibendrinimo) bibliografinis aprašas, temos nurodyti nereikia.**

*****Jeigu tyrimo ataskaita neparengta, tačiau šio tyrimo pagrindu yra parengtas straipsnis, pranešimas ar kita publikacija, tai nurodoma šios lentelės 5 skiltyje, o konkretus darbas įrašomas atitinkamoje lentelės dalyje (žr. 3, 5 lentelės skyrius).**

******Nurodant, kaip tyrimo rezultatai buvo pritaikyti bibliotekos praktinėje veikloje, reikia įrašyti konkrečias sritis. Pvz.: parengtas projektas, įdiegtos naujos technologijos, patobulintos arba sukurtos naujos paslaugos, sukurtos naujos bibliotekos reklamos priemonės ir pan. Jeigu tyrimo rezultatai nebuvo panaudoti praktinėje veikloje, įrašykite atitinkamą pastabą.**

Eil. Nr.	Kelintais metais atliktas tyrimas	Tyrimo ataskaitos (apžvalgos, apibendrinimo) bibliografinis aprašas*	Tyrimo tema**	Tyrimo ataskaitos, apibendrinimo ir pan. saugojimo vieta***	Tyrimo rezultatai pritaikyti bibliotekos praktinėje veikloje**** (nurodoma konkreti sritis)
1	2	3	4	5	6
1.					
2.					
3. ...					

1.2. Tyrimai, skirti vadybiniam sprendimams pagrįsti

Tai tyrimai, atlikti Jūsų bibliotekos (dažniausiai vadovų) iniciatyva, kurių tikslas – išanalizuoti bendrą bibliotekos ar atskiros jos veiklos srities situaciją, įvertinti galimybes, sąlygas tolesnei veiklai ar būsimiems rezultatams planuoti. Pvz., periodinių leidinių skaitymo analizė, siekiant pagrįsti lėšų poreikį periodinių leidinių prenumeratai; tam tikros bibliotekos dokumentų fondo dalies panaudojimo analizė, reikalinga nustatant kompleksavimo prioritetus, ir pan.

***Jeigu tyrimas atliktas, medžiaga surinkta, tačiau duomenys jokia forma neapibendrinti (neprašyti), laikoma, kad tyrimas nebaigtas ir į šią lentelę neįrašomas. Tyrimas neįrašomas ir tuo atveju, jei tyrimo medžiagos apibendrinimas jokių pavidalu (ataskaitos, straipsnio, pranešimo, konferencijų tezių ir pan.) neišsaugotas.**

****Jeigu pateikiamas tyrimo ataskaitos (apžvalgos, apibendrinimo) bibliografinis aprašas, temos nurodyti nereikia.**

*****Jeigu tyrimo ataskaita neparengta, tačiau šio tyrimo pagrindu parengtas straipsnis, pranešimas ar kita publikacija, tai nurodoma šios lentelės 5 skiltyje, o konkretus darbas įrašomas atitinkamoje lentelės dalyje (žr. 3, 5 lentelės skyrius).**

******Nurodant, kaip tyrimo rezultatai buvo pritaikyti bibliotekos praktinėje veikloje, reikia įrašyti konkrečias sritis. Pvz.: parengtas projektas, įkurtas naujas struktūrinis padalinys, pertvarkytas bibliotekos abonemento fondas, nustatytas kitoks bibliotekos darbo laikas ir pan.**

Eil. Nr.	Kelintais metais atliktas tyrimas	Tyrimo ataskaitos bibliografinis aprašas*	Tyrimo tema**	Tyrimo ataskaitos, apibendrinimo ir pan. saugojimo vieta***	Tyrimo rezultatai pritaikyti bibliotekos praktinėje veikloje**** (nurodoma konkreti sritis)
1	2	3	4	5	6
1.					
2.					
3. ...					
2. Kiti tyrimai					
2.1. Bibliotekos bazėje atlikti užsakomieji tyrimai					
<p>Tai Jūsų bibliotekos užsakyti tyrimai, kuriuos atliko kitų organizacijų darbuotojai; parengtos ir Jūsų bibliotekai pateiktos užsakomųjų tyrimų ataskaitos.</p>					
Eil. Nr.	Kelintais metais atliktas tyrimas	Tyrimo ataskaitos bibliografinis aprašas	Tyrimo ataskaitos saugojimo vieta	Tyrimo rezultatai pritaikyti bibliotekos praktinėje veikloje (nurodoma konkreti sritis)	
1	2	3	4	5	
1.					
2.					
3. ...					
2.2. Tyrimai, atlikti mokymosi (studijų) tikslais					
<p>Tai Jūsų bibliotekos veiklos tyrimai, kuriuos atliko studentai. Šių tyrimų pagrindu parašyti darbai bakalauro, magistro ar daktaro kvalifikaciniam laipsniui įgyti. Čia taip pat įrašomi tyrimai, kuriuos atliko Jūsų bibliotekos darbuotojai, jeigu tie tyrimai buvo reikalingi jų studijų reikmėms, rašant bakalauro ar magistro darbą, atliekant kokią nors kitą su jų mokymusi susijusią užduotį.</p> <p>*Jeigu tyrimo pagrindu parengtas darbas bibliotekoje nesaugomas, 5-oje skiltyje įrašykite atitinkamą pastabą.</p>					
Eil. Nr.	Kelintais metais atliktas tyrimas	Tyrimo tema	Kokiu tikslu atliktas tyrimas (pvz., bakalauro darbas, magistro darbas, doktoranto darbas ir pan.)	Parengto darbo (darbo kopijos) saugojimo vieta*	Tyrimo rezultatai pritaikyti bibliotekos praktinėje veikloje (nurodoma konkreti sritis)
1	2	3	4	5	6
1.					
2.					
3. ...					

2.3. Tyrimai, kuriuose dalyvavo Jūsų biblioteka

Tai Jūsų bibliotekos veiklos tyrimai, kuriuos atliko kitos institucijos, o Jūsų biblioteka tik teikė duomenis, platino anketas ir pan.

*Jeigu tyrimo pagrindu parengtas darbas bibliotekoje nesaugomas, 5-oje skiltyje įrašykite atitinkamą pastabą.

Pastaba. LNB ir AVB atliktų tyrimų, kuriuose dalyvavo Jūsų biblioteka, įrašyti nereikia.

Eil. Nr.	Kelintais metais atliktas tyrimas	Tyrimo tema (pavadinimas)	Organizacijos, kuri atliko tyrimą, pavadinimas	Parengto darbo (tyrimo ataskaitos, apibendrinimo ir pan.) kopijos saugojimo vieta*
1	2	3	4	5
1.				
2.				
3. ...				

3. Bibliotekos darbuotojų straipsniai bibliotekoje atliktų tyrimų pagrindu; bibliotekos darbuotojų straipsniai, populiarinantys mokslinių tyrimų rezultatus

Registruojami Jūsų bibliotekos darbuotojų straipsniai, parengti atliktų tyrimų pagrindu, kurie gali būti publikuoti:

- 1) atskiruose mokslo (recenzuotuose) leidiniuose (knygoje, straipsnių rinkinyje);
- 2) recenzuojamuose periodiniuose leidiniuose (recenzuojamų mokslo žurnalų sąrašą rasite <http://www.mab.lt/lt/istekliai-internete/mokslo-zurnalai>);
- 3) nacionaliniuose (centriniuose) kultūros ir meno leidiniuose;
- 4) profesiniuose periodiniuose leidiniuose;
- 5) regioniniuose, mokslo populiarinimo ar kitos paskirties leidiniuose.

1. Moksliniai straipsniai; registruojami tik bibliotekos darbuotojų parengti straipsniai jose atliktų tyrimų pagrindu. Moksliniams straipsniams privalomi struktūros elementai: antraštė, anotacija, įvadas, rezultatai, išvados, literatūros sąrašas, pagal mokslinius reikalavimus sutvarkytos nuorodos į kitus mokslo darbus bei šaltinius, išnašos, komentarai ir kita pagalbinė informacija.

2. Publicistiniai ir mokslo populiarinimo straipsniai; registruojami tik bibliotekos darbuotojų parengti straipsniai jose atliktų tyrimų pagrindu, jeigu juose pateikiami pagrindiniai moksliniam straipsniui priskiriami elementai: įvadas, rezultatai, išvados ir literatūros sąrašas.

3. Kiti jūsų bibliotekos darbuotojų straipsniai, kuriuose pristatomi ar apžvelgiami aktualūs tiek jūsų bibliotekoje, tiek kitose institucijose atlikti publikuoti moksliniai tyrimai.

Pastaba: Registruojami straipsniai, kurie skirti mokslinių tyrimų sklaidai, apibendrinimui, tiesioginiam arba netiesioginiam skatinimui naudotis moksliniais darbais ar jų rezultatais. Šie straipsniai neprivalo atitikti moksliniam straipsniui keliamų reikalavimų.

Straipsnių aprašo šablonai

Straipsnis knygoje ar kitame monografiniame leidinyje:

STRAIPSNIO AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Straipsnio pavadinimas. Iš: Leidinio AUTORIUS arba REDAKTORIUS. Antraštė. Išleidimo vieta: leidėjas, data, puslapiai.

<p>Straipsnis periodiniame spausdintame leidinyje: AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Straipsnio antraštė. Periodinio leidinio antraštė, metai, numeracija, puslapiai.</p> <p>Straipsnis periodiniame elektroniniame leidinyje: AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Straipsnio antraštė. El. periodinio leidinio antraštė [laikmenos žyma]. Metai, numeracija, puslapiai [žiūrėta.....]. Prieiga per internetą: URL adresas.</p>
1.
2.
3. ...
4. Bibliotekos darbuotojų sudaryti mokslo darbai
<ol style="list-style-type: none"> 1. Registruojami mokslo darbai, kurių sudarytojai yra Jūsų bibliotekos darbuotojai, o rinkinyje publikuoti darbai yra recenzuoti. 2. Registruojami publicistiniai ar mokslo populiarinimui skirti darbai, kurių sudarytojai yra Jūsų bibliotekos darbuotojai ir kuriuose remiamasi Jūsų bibliotekoje atliktais tyrimais (moksliniais, rinkodaros ar vadybiniais sprendimams priimti). 3. Registruojami Jūsų bibliotekos darbuotojų sudaryti rinkiniai, skirti bibliotekininkystės, bibliografijos ar informacijos mokslo arba šios srities moksliniams darbams populiarinti.
1.
2.
3. ...
5. Moksliniai (moksliniai-praktiniai) ir kiti renginiai
5.1. Bibliotekos darbuotojų pranešimai moksliniam (moksliniam-praktiniam) renginiui
<p>Registruojami Jūsų bibliotekos darbuotojų pranešimai, kurie parengti atliktų tyrimų pagrindu ir (arba) pristatyti moksliniame, moksliniame-praktiniame seminare, mokslinėje, mokslinėje-praktinėje konferencijoje, simpoziume ar kitame tokio statuso renginyje. Jei pranešimas parengtas mokslinio tyrimo pagrindu, būtina nurodyti šio tyrimo pavadinimą (temą).</p> <p>Pranešimo aprašymo šablonas: AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Pranešimo pavadinimas (tema). Renginio, kuriame skaitytas pranešimas data, rūšis, pavadinimas. Renginio vieta, renginio organizatorius. Rankraštis saugomas: biblioteka, skyrius. Tyrimo, kurio pagrindu parengtas pranešimas, pavadinimas, autorius, data.</p> <p>Pvz.: KAZILIONYTĖ, Vitalija. Kultūros paveldas Pasvalio rajono bibliotekose: pranešimas, skaitytas 2016 m. kovo 17 d. vykusioje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Kultūros paveldas ir kultūros vadyba modernioje visuomenėje“. Panevėžys, Panevėžio kraštotyros muziejus. Rankraštis saugomas: Pasvalio r. SVB, Krašto kultūros dokumentavimo centras. Pranešimas parengtas tyrimo „Bibliotekinė kraštotyra Panevėžio apskrities savivaldybių viešosiose bibliotekose“ pagrindu, tyrimą atliko Pasvalio r. SVB, 2014.</p>
1.
2.
3. ...

5.2. Bibliotekos darbuotojų parengtos tezės moksliniam (moksliniam-praktiniam) renginiui
<p>Registruojamos Jūsų bibliotekos darbuotojų parengtos tezės moksliniam (moksliniam-praktiniam) renginiui.</p> <p>Aprašo šablonas: AUTORIAUS PAVARDĖ, Vardas. Parengtų tezių (pranešimui) pavadinimas: konferencijos pavadinimas, konferencijos vieta, data. Išleidimo vieta: leidėjas, metai. Puslapių nuoroda.</p> <p>Pvz.: KAZILIONYTĖ, Vitalija. Kultūros paveldas Pasvalio rajono bibliotekose: pranešimo tezės parengtos tarptautinei mokslinei konferencijai „Kultūros paveldas ir kultūros vadyba modernioje visuomenėje“, vykusioje Panevėžyje, 2016 m. kovo 17 d. Panevėžys: Panevėžio kraštotyros muziejus, 2016. p. 12–14. Tezės parengtos tyrimo „Bibliotekinė kraštotyra Panevėžio apskrities savivaldybių viešosiose bibliotekose“ pagrindu, tyrimą atliko Pasvalio rajono SVB, 2014.</p>
1.
2.
3. ...
5.3. Mokslinių (mokslinių-praktinių) renginių organizavimas
<p>Registruojami Jūsų bibliotekos organizuoti moksliniai (moksliniai-praktiniai) renginiai.</p> <p>Aprašo šablonas: ORGANIZACIJA. Organizacijos padalinys. Konferencijos statusas ir pavadinimas. Konferencijos data, vieta.</p> <p>Pvz.: MOLĖTŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA ir UTENOS KOLEGIJOS Strateginės plėtros skyrius. Mokslinė praktinė konferencija „Viešosios bibliotekos ir kryptinga suaugusiųjų neformalus mokymosi plėtra“. 2015 m. vasario 26 d., Molėtai.</p>
1.
2.
3. ...
5.4. Mokslinių tyrimų pristatymas bibliotekos renginiuose
<p>Registruojami Jūsų bibliotekos organizuoti renginiai (seminarai, seminarai-praktikumai, stažuotės ir pan.), kuriuose buvo pristatomi, aptariami bibliotekose atliktų ar su bibliotekų veikla susijusių mokslinių tyrimų rezultatai ar jų panaudojimo bibliotekų veiklos praktikoje galimybės.</p> <p>Aprašo šablonas: ORGANIZACIJA. Renginio statusas ir pavadinimas. Renginio data, vieta. Renginyje pristatyta tema, pristatė (pranešėjas, lektorius).</p> <p>Pvz.: VILNIAUS RAJONO SAVIVALDYBĖS CENTRINĖ BIBLIOTEKA. Seminaras rajono SVB darbuotojams. 2012, spalio 10 d., Rudamina. Skaitymo įtaka paauglio asmenbei: mokslinių tyrimų, atliktų Panevėžio miesto SVB 2010–2011 metais, rezultatų pristatymas. Pristatė – Panevėžio miesto SVB Vaikų literatūros skyriaus vedėja A. Bratkauskienė.</p>

1.
2.
3. ...
6. Kiti tyrimams ar jų rezultatų sklaidai priskiriami darbai, neįtraukti į lentelės 1–5 skyrius
Įrašomi darbai, kuriuos Jūs priskirate bibliotekos mokslinei (tiriamajai) veiklai ir kurie nebuvo įtraukti į lentelės 1–5 skyrius.
1.
2.
3. ...

MOKSLO TIRIAMOJI VEIKLA SAVIVALDYBIŲ VIEŠOSIOSE BIBLIOTEKOSE

Anketa bibliotekų vadovams

Gerbiami kolegos,

Lietuvos apskričių viešosios bibliotekos, bendradarbiaudamos su Lietuvos nacionaline biblioteka, atlieka tyrimą „Savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslo (tiriamoji) veikla 2010–2015 metais“. Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti, koku būdu savivaldybių viešosios bibliotekos dalyvauja (ar galėtų dalyvauti) kuriant ir panaudojant bibliotekininkystės ir informacijos mokslo žinias. Tyrimo rezultatai padės sužinoti, kaip šios žinios galėtų būti efektyviau panaudojamos viešųjų bibliotekų sektoriuje, aiškiau apibrėžti pačių SVB vaidmenį jas kuriant, išsiaiškinti su tiriamosios veiklos* organizavimu savivaldybių viešosiose bibliotekose susijusias problemas.

Į anketos klausimus prašome atsakyti **savivaldybių viešųjų bibliotekų direktorius**. Visuose duomenų rinkimo, jų apdorojimo ir suvestinės informacijos rengimo bei skelbimo etapuose bus užtikrintas gautų duomenų konfidencialumas, šalinama bet kokia informacija, kurios pagrindu duomenis pateikęs asmuo galėtų būti tiesiogiai ar netiesiogiai identifikuotas.

Būsime nuoširdžiai dėkingi, jei įdėmiai įsiskaitysite ir atvirai atsakysite į pateiktus klausimus.

* *Tiriamoji veikla čia suprantama kaip sistemingai atliekamas kūrybinis pažinimo darbas, apimantis bibliotekose atliekamus mokslinius tyrimus, rinkos tyrimus ir (arba) tyrimus, reikalingus vadybiniam sprendimams parengti, įvairių analitinių darbų, kuriais siekiama spręsti praktinius uždavinius (metinės bibliotekos veiklos ataskaitas, bibliotekos veiklos ar atskirų jos veiklos sričių analizę ir prognozes, galimybių vertinimus ir t. t.), taip pat veiklas, skleidžiant informaciją apie tiriamųjų darbų rezultatus bei integruojant šiuos rezultatus į bibliotekų praktiką.*

1. Ar, Jūsų nuomone, tiriamoji veikla yra svarbi bibliotekų sektoriaus vystymui?

Pasirinkite vieną Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo variantą.

- Tikrai taip
- Labiau taip nei ne
- Labiau ne nei taip
- Tikrai ne
- Negaliu pasakyti

2. Įvertinkite toliau pateiktus teiginius pagal 5 balų skalę.

Prie kiekvieno teiginio pažymėkite skaičių, kurio reikšmė atitinka Jūsų nuomonę. Skaičių reikšmės: 1 – visiškai nepritariu; 2 – labiau nepritariu, nei pritariu; 3 – nei pritariu, nei nepritariu; 4 – labiau pritariu, nei nepritariu; 5 – visiškai pritariu; 6 – neturiu nuomonės.

1 2 3 4 5 Neturiu nuomonės

1. Tiriamoji veikla plečia žinojimo ribas bibliotekininkystės ir informacijos teorijos ir praktinės veiklos srityse.
2. Tiriamoji veikla padeda išsiaiškinti ir interpretuoti bibliotekoms svarbius visuomeninius reiškinius ir jų esmes.
3. Tiriamoji veikla padeda bibliotekai išlikti konkurencingai.
4. Tiriamoji veikla leidžia numatyti bibliotekos vystymo strategiją.
5. Tiriamoji veikla padeda nustatyti bibliotekos veiklos problemas ir rasti jų sprendimus.
6. Tiriamoji veikla palaiko ir stiprina bibliotekų darbuotojų profesines kompetencijas.
7. Reikia papildomų pastangų suprasti mokslinių tyrimų tekstus, o tai labai apsunkina ir tyrimų rezultatų panaudojimą.
8. Svarbiausios bibliotekų problemos netyrinėjamos, todėl tyrimų rezultatai ir nėra panaudojami bibliotekų praktikoje.
9. Tiriamosios veiklos rezultatai nepanaudojami modeliuojant bibliotekų ateitį.
10. Tiriamosios veiklos rezultatai nepanaudojami sprendžiant bibliotekų veiklos problemas.

11. Bibliotekoms išskylančios problemos efektyviau sprendžiamos remiantis ne tyrimais ir analize, o praktine patirtimi.
12. Tiriamoji veikla yra nereikalingas užsiėmimas, atitraukiantis darbuotojus nuo svarbesnių reikalų.

3. Kaip Jūs įvertintumėte bendrą tiriamosios veiklos būklę viešųjų bibliotekų sektoriuje?

Pažymėkite vieną Jūsų nuomonę labiausiai atitinkantį variantą.

- Labai gerai
- Gerai
- Labiau gerai negu blogai
- Labiau blogai negu gerai
- Blogai
- Labai blogai
- Negaliu įvertinti

4. Jei Jums būtų pavesta nustatyti tiriamosios veiklos prioritetus viešųjų bibliotekų sektoriuje, kurių bibliotekos veiklos sričių tyrinėjimus siūlytumėte organizuoti ir vykdyti pirmiausia?

Ties kiekvienu teiginiu pažymėkite skaičių, kurio reikšmė labiausiai atitinka Jūsų požiūrį. Skaičių reikšmės: 1 – visiškai neaktualu; 2 – labiau neaktualu, nei aktualu; 3 – nei neaktualu, nei aktualu; 4 – labiau aktualu, nei neaktualu; 5 – labai aktualu; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Bibliotekų vidinės aplinkos tyrinėjimus (vidinių sąlygų ir veiksmų, kliudančių arba skatinančių bibliotekos vystymąsi, tyrinėjimai).
2. Bibliotekų išorinės aplinkos tyrinėjimus (išorinių sąlygų ir veiksmų, darančių įtaką bibliotekos veiklai, sukeliančių poreikį keistis tyrinėjimai).
3. Dokumentų fondo vystymo tyrinėjimus (struktūros, turinio, dokumentų rūšių, dokumentų paskirstymo sistemose, naujinimo ir panaudojimo, bibliotekoje esančių ir jai prieinamų informacijos šaltinių reikšmingumo bei vietos fondo struktūroje ir pan. tyrinėjimai).

4. Bibliotekų vartotojų ir jų poreikių raidos tyrinėjimus (vartotojų lūkesčių, jų požiūrio į bibliotekos paslaugas, produktus, personalą, techninį aprūpinimą, informacijos ieškos ir informacinio aptarnavimo sistemas, teikiamų paslaugų kokybę ir pan. tyrinėjimai).
5. Skaitymo vaidmens ir funkcijų tyrinėjimus (skaitymo motyvacijos, skaitymo ir kitų informacijos šaltinių naudojimo ir pan. tyrinėjimai).
6. Profesijos kaitos (modifikacijos) tyrinėjimus.
7. Bibliotekų techninio aprūpinimo, materialinių išteklių ir jų atitikties visuomenės poreikiams tyrinėjimus.
8. Bibliotekų veiklos tendencijų pasaulyje (šalyje, regione) tyrinėjimus.
9. Naujų, konkurencingų bibliotekų veiklos rūšių, jų technologijų ir metodikų tyrinėjimus.
10. Naujų bibliotekinių veiklos produktų, užtikrinančių dokumentų ir informacijos prieinamumą, tyrinėjimus.
11. Naujų bibliotekinių veiklos produktų, užtikrinančių bibliotekų konkurencingumą, tyrinėjimus.

Kita (*prašom pažymėti vertinimus, o tekstą įrašyti toliau esančiame langelyje*)

Kita (*prašom įrašyti*)

5. Ar Jūsų bibliotekos nuostatuose yra numatyta mokslinių tyrimų vykdymo funkcija?

- Taip
- Ne

6. Ar Jūsų bibliotekoje atlikti tiriamosios veiklos (taikomųjų mokslinių tyrimų, rinkos tyrimų, veiklos ar atskirų veiklos sričių analizės) rezultatai paskatino joje įdiegti naujoves?

Pasirinkite visas, Jūsų nuomone, Jūsų bibliotekai tinkamas variantus arba įrašykite savo pastabas.

- Sukūrėme naujas paslaugas
- Patobulinome teikiamas paslaugas
- Sukūrėme (įdiegėme) naujus technologinius procesus
- Patobulinome technologinius procesus

- Padarėme naujus ir (arba) patobulinome esančius organizacinius sprendimus
 - Naujovių neįdiegėme (*pereikite prie 8 klausimo*)
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

7. Prašom išvardyti 1–2 pačias reikšmingiausias naujoves, kurias paskatino įdiegti Jūsų bibliotekoje atliktos tiriamosios veiklos rezultatai.

Prašom įrašyti.

8. Ar, Jūsų nuomone, Jūsų savivaldybės viešojoje bibliotekoje turėtų būti atliekami taikomieji moksliniai tyrimai*?

* Moksliniai tyrimai čia suprantami kaip bibliotekos tiriamosios veiklos kryptis, kai vykdomi taikomojo pobūdžio moksliniai darbai, sistemingai ir organizuotai nagrinėjantys tikrovės objektus, naudojant mokslo priemones ir metodus.

Pasirinkite atsakymo variantą; jei pasirinkote „Ne“, toliau esančiame langelyje parašykite trumpą komentarą ir pereikite prie 10 klausimo, jei pasirinkote atsakymą „Neturiu nuomonės“, pereikite prie 10 klausimo.

- Taip
- Ne (*toliau esančiame langelyje pakomentuokite ir pereikite prie 10 klausimo*)
- Neturiu nuomonės (*pereikite prie 10 klausimo*)

Jei į 8 klausimą atsakėte „Ne“, šiame langelyje prašom pakomentuoti ir pereiti prie 10 klausimo

9. Jei taikomieji moksliniai tyrimai Jūsų bibliotekoje turėtų būti atliekami, kaip, Jūsų nuomone, tai turėtų vykti?

Įvertinkite toliau pateiktus teiginius pagal 5 balų skalę. Balų reikšmės: 1 – visiškai nepritariu; 2 – labiau nepritariu, nei pritariu; 3 – nei pritariu, nei nepritariu; 4 – labiau pritariu, nei nepritariu; 5 – visiškai pritariu; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Biblioteka mokslinius tyrimus turėtų atlikti savarankiškai, kartu užtikrindama, kad jos personalas turėtų reikiamas kompetencijas šiai veiklai.
2. Biblioteka mokslinius tyrimus turėtų atlikti bendradarbiaudama su aukštosiomis mokyklomis.

3. Biblioteka mokslinius tyrimus turėtų atlikti bendradarbiaudama su Lietuvos nacionalinės bibliotekos specialistais.
4. Biblioteka mokslinius tyrimus turėtų atlikti bendradarbiaudama su apskrities viešosios bibliotekos specialistais.
5. Biblioteka turėtų tik dalyvauti atliekant mokslinius tyrimus (surinkti reikiamus duomenis, organizuoti apklausas, atlikti kitus techninio pobūdžio darbus).
6. Moksliniai tyrimai turėtų būti atliekami bibliotekos bazėje, tačiau organizuoti ir atlikti juos turi institucijos, kurių personalas turi būtinas šiai veiklai kompetencijas.

10. Ar, Jūsų nuomone, Jūsų savivaldybės viešojoje bibliotekoje turėtų būti atliekami rinkos tyrimai?

Pasirinkite atsakymo variantą; jei pasirinkote „Ne“, toliau esančiame langelyje parašykite trumpą komentarą. Jei pasirinkote atsakymą „Neturiu nuomonės“, pereikite prie 12 klausimo.

- Taip
- Ne *(toliau esančiame langelyje pakomentuokite ir pereikite prie 12 klausimo)*
- Neturiu nuomonės *(pereikite prie 12 klausimo)*

Jei į 10 klausimą atsakėte „Ne“, šiame langelyje pakomentuokite ir pereikite prie 12 klausimo.

11. Jei rinkos tyrimai Jūsų bibliotekoje turėtų būti atliekami, kaip, Jūsų nuomone, tai turėtų vykti?

Įvertinkite toliau pateiktus teiginius pagal 5 balų skalę. Balų reikšmės: 1 – visiškai nepritariu; 2 – labiau nepritariu, nei pritariu; 3 – nei pritariu, nei nepritariu; 4 – labiau pritariu, nei nepritariu; 5 – visiškai pritariu; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Biblioteka rinkos tyrimus turėtų organizuoti ir atlikti savarankiškai, kartu užtikrindama, kad jos personalas turėtų tam reikiamas kompetencijas.
2. Biblioteka rinkos tyrimus turėtų atlikti savarankiškai, jei šiuo klausimu jai būtų užtikrinta informacinė, metodinė ir konsultacinė pagalba.

3. Biblioteka rinkos tyrimus turėtų užsakyti specializuotoms institucijoms (rinkos tyrimų bendrovėms, agentūroms ir pan.).
4. Biblioteka rinkos tyrimus turėtų atlikti bendradarbiaudama su Lietuvos nacionaline biblioteka.
5. Biblioteka rinkos tyrimus turėtų atlikti bendradarbiaudama su apskrities viešąja biblioteka.
6. Biblioteka gali tik dalyvauti atliekant rinkos tyrimus (surinkti ir teikti duomenis, organizuoti apklausas, atlikti kitus organizacinio pobūdžio darbus).
7. Rinkos tyrimai gali būti atliekami bibliotekos bazėje, tačiau organizuoti ir vykdyti juos turi kitų institucijų darbuotojai, turintys būtinas šiai veiklai kompetencijas.

Kita (*pažymėkite vertinimus, o tekstą įrašykite toliau esančiame langelyje*)

Kita (*prašom įrašyti*)

12. Ar, Jūsų nuomone, Jūsų bibliotekoje turėtų būti atliekami informaciniai analitiniai* darbai?

* Informaciniai analitiniai darbai – tai analitinės atskiro laikotarpio (pavyzdžiui, metų), atskirų struktūrinių padalinių, vienos ar kelių veiklos sričių, veiklos turinio ir pan. ataskaitos, apžvalgos, analizės, vertinimai ir t. t.

Jei pasirinkote atsakymą „Ne“, toliau esančiame langelyje pakomentuokite ir pereikite prie 14 klausimo; jei pasirinkote atsakymą „Neturiu nuomonės“, pereikite prie 14 klausimo.

- Taip
- Ne (*toliau esančiame langelyje pakomentuokite ir pereikite prie 14 klausimo*)
- Neturiu nuomonės (*pereikite prie 14 klausimo*)

Jei į 12 klausimą atsakėte „Ne“, šiame langelyje pakomentuokite ir pereikite prie 14 klausimo.

13. Jei informaciniai analitiniai darbai Jūsų bibliotekoje turėtų būti atliekami, kaip, Jūsų nuomone, tai turėtų vykti?

Įvertinkite toliau pateiktus teiginius pagal 5 balų skalę. Skaičių reikšmės: 1 – visiškai nepritariu; 2 – labiau nepritariu, nei pritariu; 3 – nei pritariu, nei nepritariu; 4 – labiau pritariu, nei nepritariu; 5 – visiškai pritariu; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Biblioteka turėtų savarankiškai analizuoti savo veiklą, kartu užtikrindama, kad jos personalas turėtų šiai veiklai būtinas kompetencijas.
2. Biblioteka turėtų savarankiškai organizuoti ir atlikti SVB, atskirų jos veiklos sričių analizę ir vertinimą, tačiau jai šiais klausimais turėtų būti teikiama informacinė, konsultacinė ir metodinė pagalba.
3. Biblioteka turi teikti reikiamus duomenis veiklos analizei, tačiau analizuoti ir vertinti juos turėtų metodikos centrų specialistai.

Kita (*prašom pažymėti vertinimus, o tekstą įrašyti toliau esančiame langelyje*)

Kita (*prašom įrašyti*)

14. Kam iš Jūsų bibliotekos darbuotojų (kuriai pareigybei, pareigybėms) yra pavesta parengti SVB sistemos metų veiklos ataskaitą, išanalizuoti ir apibendrinti metų veiklos rezultatus?

Prašom įrašyti pareigybių pavadinimus; jei šis darbas pavestas darbo grupei, parašykite „Darbo grupei“ ir nurodykite grupės vadovo pareigas.

15. Prašom įvertinti pateiktus teiginius apie pastaraisiais metais Jūsų bibliotekoje parengtas SVB sistemos metų veiklos ataskaitas.

Vertinkite pagal 5 balų skalę, kur 1 – visiškai nepritariu; 2 – labiau nepritariu, nei pritariu; 3 – nei pritariu, nei nepritariu; 4 – labiau pritariu, nei nepritariu; 5 – visiškai pritariu; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Metų veiklos ataskaita yra labai svarbus dokumentas SVB sistemos veiklai.
2. Metų veiklos ataskaita bibliotekoje yra rengiama labai atsakingai, laikantis visų šiam dokumentui privalomų reikalavimų.
3. Metų veiklos ataskaita bibliotekoje yra rengiama formaliai ir tik todėl, kad to reikalaujama „iš aukščiau“.
4. Metų veiklos ataskaitos duomenys visuomet yra naudojami modeliuojant bibliotekos vystymo strategiją.
5. Metų veiklos ataskaitos rezultatai visuomet naudojami aiškinantis sistemos veiklos pasiekimus, trūkumus, spręstinas problemas.

6. Metų veiklos ataskaita yra labai svarbus dokumentas, kai reikia pagrįsti finansavimo poreikį savivaldos struktūrose.
7. Bibliotekos darbuotojams visiškai pakanka žinių ir kompetencijų metų veiklos ataskaitai tinkamai parengti.
8. Bibliotekos darbuotojams visiškai pakanka laiko, kuris skiriamas metų veiklos ataskaitai tinkamai parengti.

Kita (*prašom pažymėti vertinimus, o tekstą įrašyti žemiau esančiame langelyje*)

Kita (*prašom įrašyti*)

16. Prašom labai įdėmiai perskaityti visus toliau išvardytus teiginius. Pasirinkite ir pažymėkite 1–3 teiginius, labiausiai atitinkančius Jūsų vertinimus, arba įrašykite savo nuomonę.

- Šiuo metu naudojama metų veiklos ataskaitos struktūra, jos rengimo metodika visiškai tinkama SVB sistemos veiklos analizei ir tokia pat turėtų išlikti ir ateityje.
- Metų veiklos ataskaitos struktūra, jos rengimo metodika yra tinkama SVB sistemos veiklos analizei, o aktuales pakeitimus ir patobulinimus kiekviena SVB pagal savo poreikius gali padaryti savarankiškai.
- Metų veiklos ataskaitos struktūra, jos rengimo metodika yra tinkama SVB sistemos veiklos analizei, tačiau būtina ją nuolat peržiūrėti ir centralizuotai parengti keitimus ir patobulinimus.
- Būtina peržiūrėti šiuo metu rengiamos SVB sistemos metų veiklos ataskaitos formą ir turinį ir padaryti esminius pakeitimus.
- Metų veiklos ataskaita ir metų veiklos analizė yra visiškai skirtingi dokumentai ir jie turi būti rengiami pagal skirtingas metodikas.
- SVB metų veiklos ataskaitos modeliai turi būti parengiami centralizuotai, laikantis bendrų visam SVB sektoriui reikalavimų.
- Kiekviena SVB turėtų pasirengti individualų savo sistemos veiklos ataskaitos modelį, prisitaikydama prie jos savininko nustatytos tvarkos.

Kitas variantas (*prašom įrašyti*)

17. Ar kiekvienais metais Jūsų bibliotekoje yra rengiama daugiau negu viena SVB sistemos metų veiklos ataskaita?

Pasirinkite vieną Jūsų situaciją labiausiai atitinkantį atsakymą; jei tokio nerasite, parašykite savo variantą.

- Taip, savivaldybei rengiama dar viena atskira SVB metų veiklos ataskaita pagal savivaldybės reikalavimus (rekomendacijas).
- Ne, tačiau savivaldybei teikiama radikaliai sutrumpinta ir pakoreguota pagal LNB rekomendacijas parengta SVB metų veiklos ataskaita.
- Ne, savivaldybei teikiama šiek tiek pakoreguota pagal LNB rekomendacijas parengta SVB metų veiklos ataskaita.
- Ne, savivaldybei teikiama pagal LNB rekomendacijas parengtos metų veiklos ataskaitos kopija.
- Ne, savivaldybės institucijoms atsiskaitoma parengiant žodinį pranešimą pagal LNB rekomendacijas parengtos ataskaitos pagrindu.
- Savivaldybės institucijoms atsiskaitoma pateikiant atskirus duomenis apie SVB metų veiklos rezultatus taip, kaip šių duomenų pareikalauja savivaldos institucijos.

Kitas variantas (*prašom įrašyti*)

18. Prašom įvertinti, ar toliau išvardytos priežastys yra reikšmingos kliūtys organizuoti ir vykdyti tiriamąją veiklą SVB sistemose.

Ties kiekvienu teiginiu pažymėkite skaičius, kurių reikšmės labiausiai atitinka Jūsų vertinimus. Skaičių reikšmės: 1 – visiškai nereikšminga; 2 – labiau nereikšminga, nei reikšminga; 3 – nei reikšminga, nei nereikšminga; 4 – labiau reikšminga, nei nereikšminga; 5 – labai reikšminga; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Bibliotekos vadovams trūksta teorinių žinių tiriamosios veiklos organizavimo ir vykdymo klausimais.
2. Bibliotekos vadovams stinga bazinių gebėjimų ir įgūdžių tiriamosios veiklos organizavimo ir vykdymo klausimais.
3. Nepakanka informacijos ir žinių pasirenkant aktualias tyrinėjimų sritis SVB sistemoje.

4. Nepakanka informacijos ir žinių apie viešųjų bibliotekų sektoriuje vykdomus tyrinėjimus.
5. Nepakanka informacijos ir žinių apie visame bibliotekų sektoriuje vykdomus tyrinėjimus.
6. SVB personalui nepakanka tiriamosios veiklos kompetencijų.
7. SVB personalui nepakanka vidinės motyvacijos tiriamajai veiklai.
8. Didelis SVB darbuotojų darbo krūvis kitose srityse trukdo tinkamai organizuoti ir atlikti tiriamąją veiklą SVB sistemoje.
9. Tiriamoji veikla nėra reikšminga veiklos sritis mūsų SVB.
10. Sunku įrodyti tiriamosios veiklos reikalingumą bibliotekos savininkui ir gauti finansavimą šiai veiklai.
11. Trūksta kokybiškų metodinių priemonių tiriamajai veiklai organizuoti ir vykdyti.

Kita (*prašom pažymėti vertinimus, o tekstą įrašyti toliau esančiame langelyje*)

Kita (*prašom įrašyti*)

19. Ar manote, kad Jums asmeniškai būtų naudinga sustiprinti toliau išvardytus tiriamosios veiklos gebėjimus?

Įvertinkite teiginius pagal 5 balų skalę. Skaičių reikšmės: 1 – visiškai nenaudinga; 2 – labiau nenaudinga, nei naudinga; 3 – nei naudinga, nei nenaudinga; 4 – labiau naudinga, nei nenaudinga; 5 – labai naudinga; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Tiriamosios veiklos organizavimas
2. Tiriamosios veiklos planavimas
3. Tiriamosios veiklos koordinavimas
4. Adekvačių tiriamosios veiklos metodų parinkimas ir tyrimo metodikos-parengimas
5. Surinktų duomenų apdorojimas, interpretavimas ir vertinimas
6. Tiriamosios veiklos rezultatus apibendrinimo (ataskaitos ar kitokios medžiagos) parengimas
7. Tiriamosios veiklos rezultatų sklaidos organizavimas

Kita (*pažymėkite vertinimus, o tekstą įrašykite toliau esančiame langelyje*)

Kita (*prašom įrašyti*)

20. Kokius tiriamosios veiklos gebėjimus, Jūsų nuomone, būtų tiksliausia stiprinti Jūsų bibliotekos personalui?

Ties kiekvienu teiginiu pažymėkite skaičių, kurio reikšmė labiausiai atitinka Jūsų požiūrį. Skaičių reikšmės: 1 – visiškai nenaudinga; 2 – labiau nenaudinga, nei naudinga; 3 – nei naudinga, nei nenaudinga; 4 – labiau naudinga, nei nenaudinga; 5 – labai naudinga; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Tiriamosios veiklos organizavimas
2. Tiriamosios veiklos planavimas
3. Tiriamosios veiklos koordinavimas
4. Adekvačių tiriamosios veiklos metodų parinkimas ir metodikos parengimas
5. Surinktų duomenų apdorojimas, interpretavimas ir vertinimas
6. Tiriamosios veiklos rezultatų apibendrinimo (ataskaitos ar kitokios medžiagos) parengimas
7. Tiriamosios veiklos rezultatų sklaidos organizavimas

Kita (pažymėkite vertinimus, o tekstą įrašykite toliau esančiame langelyje)

Kita (prašom įrašyti)

21. Ar per pastaruosius dvejus metus Jūs asmeniškai organizavote, savarankiškai atlikote taikomąjį mokslinį tyrimą, rinkos tyrimą ar dalyvavote tokius tyrimus atliekant?

Pasirinkite visus Jums tinkamus variantus arba, jei tinkamo nesurasite, įrašykite savo variantą.

- Organizavau mokslinį tyrimą
- Organizavau rinkos tyrimą
- Savarankiškai atlikau mokslinį tyrimą
- Savarankiškai atlikau rinkos tyrimą
- Dalyvavau atliekant mokslinį tyrimą (pereikite prie 23 klausimo)
- Dalyvavau atliekant rinkos tyrimą (pereikite prie 23 klausimo)
- Ne (pereikite prie 23 klausimo)

22. Jei per pastaruosius dvejus metus savarankiškai atlikote mokslinį arba rinkos tyrimą, prašom nurodyti jo pavadinimą, rezultatų publikavimo formą ir publikavimo šaltinį, jei rezultatai buvo publikuoti.

23. Jūsų mokslo laipsnis, išsimokslinimas:

- Aukštasis, įgytas iki 1995 metų
- Magistras
- Bakalauras
- Profesinis bakalauras
- Aukštesnysis
- Specialusis vidurinis
- Kitas (*prašom įrašyti*)

24. Studijų kryptis:

Pasirinkite Jums tinkantį variantą. Pasirinkę variantą „Kita“, studijų kryptį įrašykite toliau esančiame langelyje.

- Bibliotekininkystė, informacijos ir komunikacijos kryptių grupė
- Kita (pvz., švietimas ir ugdymas, filologija, kultūros studijos, sociologija, vadyba ir t. t.)

Jei pasirinkote atsakymą „Kita“, prašom įrašyti studijų kryptį.

25. Jūsų darbo stažas einant šias pareigas:

- Pirmi darbo metai
- 1–5 metai
- 6–10 metų
- 11–15 metų
- 16–20 metų
- 21–30 metų
- 31 ir daugiau metų

26. Jūsų amžius:

- Iki 30 metų
- 31–40 metų
- 41–50 metų
- 51–60 metų
- 61 ir daugiau

27. Prašom nurodyti apskritį, kurios teritorijoje yra Jūsų biblioteka:

Duomenys reikalingi atsakymams paskirstyti.

- Alytaus
- Kauno
- Klaipėdos
- Marijampolės
- Panevėžio
- Telšių
- Tauragės
- Šiaulių
- Utenos
- Vilniaus

MOKSLO TIRIAMOJI VEIKLA SAVIVALDYBIŲ VIEŠOSIOSE BIBLIOTEKOSE

Anketa bibliotekų darbuotojams

Gerbiami kolegos,

Lietuvos apskričių viešosios bibliotekos, bendradarbiaudamos su Lietuvos nacionaline biblioteka, atlieka tyrimą „Savivaldybių viešųjų bibliotekų mokslo (tiriamoji) veikla 2010–2015 metais“. Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti, koku būdu savivaldybių viešosios bibliotekos dalyvauja (ar galėtų dalyvauti) kuriant ir panaudojant bibliotekininkystės ir informacijos mokslo žinias. Tyrimo rezultatai padės sužinoti, kaip šios žinios galėtų būti efektyviau panaudojamos viešųjų bibliotekų sektoriuje, aiškiau apibrėžti pačių SVB vaidmenį jas kuriant, išsiaiškinti su tiriamosios veiklos* organizavimu savivaldybių viešosiose bibliotekose susijusias problemas.

Į anketos klausimus prašome atsakyti tuos SVB darbuotojus, kurie dalyvauja (ar pagal einamas pareigas galėtų dalyvauti) bibliotekos vykdomoje tiriamojoje veikloje. Visuose duomenų rinkimo, jų apdorojimo ir suvestinės informacijos rengimo bei skelbimo etapuose bus užtikrintas gautų duomenų konfidencialumas, šalinama bet kokia informacija, kurios pagrindu duomenis pateikęs asmuo galėtų būti tiesiogiai ar netiesiogiai identifiktuotas.

Būsime nuoširdžiai dėkingi, jei įdėmiai įsiskaitysite ir atvirai atsakysite į pateiktus klausimus.

* *Tiriamoji veikla čia suprantama kaip sistemingai atliekamas kūrybinis pažinimo darbas, apimantis bibliotekose atliekamus mokslinius tyrimus, rinkos tyrimus ir (arba) tyrimus, reikalingus vadybiniam sprendimams parengti, įvairių analitinių darbų, kuriais siekiama spręsti praktinius uždavinius (metines bibliotekos veiklos ataskaitas, bibliotekos veiklos ar atskirų jos veiklos sričių analizę ir prognozes, galimybių vertinimus ir t. t.), taip pat veiklas, skleidžiant informaciją apie tiriamųjų darbų rezultatus bei integruojant šiuos rezultatus į bibliotekų praktiką.*

1. Ar, Jūsų nuomone, tiriamosios veiklos kompetencija yra neatsiejama Jūsų profesinės kompetencijos dalis?

Pažymėkite vieną Jūsų nuomonę labiausiai atitinkantį atsakymo variantą.

- Tikrai taip
- Labiau taip nei ne
- Labiau ne nei taip
- Tikrai ne
- Negaliu pasakyti

2. Ar įpareigojimais vykdyti (organizuoti, koordinuoti) tiriamąją veiklą arba dalyvauti joje yra įrašyti Jūsų pareiginiuose nuostatuose?

Pasirinkite vieną Jums tinkamą variantą.

- Taip
- Ne
- Nežinau

3. Prašom pažymėti, kaip dažnai per pastaruosius dvejus metus Jums teko atlikti toliau išvardytus darbus:

Pasirinkite Jums tinkančius atsakymus ir ties jais pažymėkite skaičių, kuris labiausiai atitinka Jūsų situaciją; skaičių reikšmės: 1 – kelis kartus per mėnesį; 2 – ne dažniau nei kartą per mėnesį; 3 – ne dažniau nei kartą per pusmetį; 4 – kartą per metus; 5 – niekada neteko; 6 – negaliu pasakyti.

1 2 3 4 5 Negaliu pasakyti

1. Organizuoti taikomuosius mokslinius, rinkos tyrimus ir vadovauti juos vykdančios grupės darbui.
2. Atlikti taikomuosius mokslinius, rinkos tyrimus (rengti tyrimo dokumentus, atlikti tyrimo veiksmus, rengti tyrimo ataskaitas ir jų publikacijas).
3. Dalyvauti atliekant taikomuosius mokslinius, rinkos tyrimus (dalyvauti darbo grupėse arba savarankiškai atlikti už tiriamąją veiklą atsakingų asmenų pavedamus darbus).

4. Rengti atskirų bibliotekos veiklos sričių (arba filialo veiklos) analizes ir vertinimus (surinkti ir analizuoti duomenis, rengti išvadas, prognozes, rekomendacijas).
5. Rinkti duomenis apie kitose bibliotekose, mokslo institucijose atliktų tyrimų rezultatus; juos apibendrinti ir (ar) rengti jų pritaikymo SVB rekomendacijas.
6. Konsultuoti tiriamojo darbo organizavimo ir įgyvendinimo klausimais SVB darbuotojus.
7. Organizuoti mokslinius-praktinius seminarus, konferencijas, kitus renginius savivaldybės (ir (arba) regioniniu, nacionaliniu, tarptautiniu) lygmeniu.
8. Prižiūrėti (pildyti arba dalyvauti prižiūrint (pildant) elektroninių tinklinių priemonių (tinklaraščio, tinklalapio, e. svetainės ir pan.) turinį tiriamojo darbo klausimais.
9. Skaityti bibliotekininkystės ir su šia sritimi susijusių mokslų (informacijos ir komunikacijos kryptių) mokslines publikacijas.
10. Skaityti kitų mokslo kryptių mokslines publikacijas.

4. Prašom nurodyti išsamiau, kuriuos darbus, susijusius su tiriamąja veikla, per pastaruosius dvejus metus Jums teko atlikti?

Pasirinkite Jums tinkančius atsakymus. Ties kiekvienu iš pasirinktų atsakymų pažymėkite skaičių, kuris atitinka Jūsų atliekamų darbų dažnumą. Skaičių reikšmės: 1 – kelis kartus per mėnesį; 2 – ne dažniau nei kartą per mėnesį; 3 – ne dažniau nei kartą per pusę metų; 4 – kartą per metus; 5 – niekada neteko; 6 – negaliu pasakyti.

1 2 3 4 5 Negaliu pasakyti

1. Rengti klausimynus, interviu planus ir pan.
2. Organizuoti tiriamųjų apklausas (išdalyti ir surinkti klausimynus, sukviesti tiriamųjų grupes ir organizuoti darbą šiose grupėse).
3. Apklausti tiriamuosius žodžiu pagal sudarytus apklausų (interviu) planus
4. Apdoroti ir apibendrinti apklausos (anketavimo, interviu) duomenis.
5. Rengti tyrimo (-ų) ataskaitas (apibendrinti duomenis, parinkti grafikų ir paveikslų dizainą, rašyti ataskaitos tekstus ir t. t.).
6. Rengti pranešimus, straipsnius, kitas tiriamųjų darbų publikacijas ir organizuoti jų sklaidą (profesinėje bendruomenėje, spaudoje, interneto erdvėje ir pan.).

7. Surinkti, analizuoti ir apibendrinti statistinius duomenis metinei SVB veiklos ataskaitai.
8. Rengti bendrą bibliotekos metų veiklos ataskaitą: sutvarkyti ir analizuoti darbuotojų pateiktus statistinius duomenis, rašyti apibendrinančius tekstus.
9. Rengti atskiros SVB veiklos srities (fondo sudarymo, vartotojų aptarnavimo, atskirų SVB struktūrinių padalinių ir pan.) statistinių duomenų analizę ir tekstą metinei veiklos ataskaitai.
10. Rengti vienos ar kelių bibliotekos veiklos sričių analizę, prognozuoti jos (jų) vystymo perspektyvas, teikti šio pobūdžio rekomendacijas bibliotekos vadovui (-ams).

5. Ar tiriamoji veikla yra Jūsų pagrindinė veikla bibliotekoje?

Vertinkite dabartinę situaciją ir pasirinkite vieną iš pateikiamų variantų arba įrašykite savo versiją.

- Taip
- Ne, tai yra man paskirtos papildomos pareigos
- Šios pareigos yra tik įrašytos mano pareiginiuose nuostatuose, konkrečių darbų atlikti neteko
- Šios pareigos neįrašytos mano pareiginiuose nuostatuose, tačiau aš dažnai esu įpareigojama (-as) tokius darbus atlikti
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

6. Ar savivaldybės viešoji biblioteka, Jūsų nuomone, yra institucija, kuri turėtų:

Pažymėkite skaičių, kuris atitinka Jūsų vertinimą. Vertinimai: 1 – tikrai ne; 2 – labiau ne; 3 – nei taip nei ne; 4 – labiau taip; 5 – tikrai taip; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Savarankiškai atlikti mokslinius tyrimus (savarankiškai pasirinkti tyrimų temas, rengti tyrimų dokumentus, atlikti tyrimų veiksmus, rengti tyrimų ataskaitas, organizuoti tyrimų rezultatų sklaidą).
2. Savarankiškai atlikti rinkos tyrimus (savarankiškai pasirinkti tyrimų temas, rengti tyrimų dokumentus, atlikti tyrimų veiksmus, rengti bibliotekos raidos prognozes, rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo ir jas įgyvendinti).

3. Planingai ir sistemingai atlikti informacinius analitinius darbus (rengti analitines veiklos ataskaitas, rinkti duomenis, juos analizuoti, vertinti, rengti rekomendacijas dėl veiklos pokyčių ir pan.).

7. Ar, Jūsų nuomone, tiriamoji veikla Jūsų bibliotekoje vertinama kaip intelektualiai ir reikšminga bibliotekos ir visos SVB sistemos raidai veikla?

Pažymėkite vieną Jūsų nuomonę atitinkantį variantą arba parašykite savo pastabas.

- Tikrai taip
- Labiau taip nei ne
- Labiau ne nei taip
- Tikrai ne
- Negaliu pasakyti
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

8. Kaip manote, ar Jūsų bibliotekoje atlikti tyrinėjimai (arba analitiniai informaciniai darbai) daro teigiamą įtaką SVB sistemos veiklos rezultatams?

Pasirinkite Jūsų nuomonę atitinkančius atsakymus arba parašykite savo pastabas.

- Tikrai taip
- Labiau taip nei ne
- Labiau ne nei taip
- Tikrai ne
- Negaliu pasakyti
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

9. Įvertinkite toliau pateiktus teiginius apie Jūsų bibliotekoje rengiamas metų veiklos ataskaitas.

Pažymėkite skaičius, kurie labiausiai atitinka Jūsų vertinimą. Skaičių reikšmės: 1 – visiškai nepritariu; 2 – labiau nepritariu, nei pritariu; 3 – nei pritariu, nei nepritariu; 4 – labiau pritariu, nei nepritariu; 5 – visiškai pritariu; 6 – nežinau.

1 2 3 4 5 Nežinau

1. Metų veiklos ataskaita yra bibliotekos veiklai labai svarbus dokumentas.
2. Metų veiklos ataskaitos bibliotekoje rengiamos atsakingai, laikantis visų šiam dokumentui keliamų reikalavimų.
3. Metų veiklos ataskaitos bibliotekoje rengiamos formaliai ir tik todėl, kad to reikalaujama „iš aukščiau“.
4. Metų veiklos ataskaitos rezultatai visuomet naudojami numatant bibliotekos vystymo strategiją.
5. Metų veiklos ataskaitos rezultatai visuomet naudojami planuojant bibliotekos veiklą.
6. Metų veiklos ataskaitos rezultatai visuomet naudojami aiškinantis bibliotekos pasiekimus, trūkumus, spręstinas problemas.
7. Metų veiklos rezultatais yra grindžiamas bibliotekos finansavimo poreikis.
8. Bibliotekos darbuotojams visiškai pakanka kompetencijų metų veiklos ataskaitai tinkamai parengti.
9. Bibliotekos darbuotojams visuomet pakanka laiko metų veiklos ataskaitai tinkamai parengti.

10. Ar Jums asmeniškai visuomet pakanka kompetencijų Jums pavedamiems tiriamiesiems darbams atlikti?

Pasirinkite vieną labiausiai Jūsų nuomonę atitinkantį variantą arba įrašykite savo pastabas.

- Taip, visiškai pakanka
- Pakanka
- Dažniau pakanka, negu nepakanka
- Dažniau nepakanka, negu pakanka
- Visiškai nepakanka
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

11. Prašom pažymėti, kuriose iš toliau išvardytų tiriamosios veiklos sričių Jums dažniausiai pristinga žinių.

Pasirinkite Jums tinkančius atsakymus ir ties jais pažymėkite skaičių, kuris labiausiai atitinka Jūsų situaciją; skaičių reikšmės: 1 – visuomet pristinga žinių; 2 – dažnai pristinga žinių; 3 – retai pristinga žinių; 4 – labai retai pristinga žinių; 5 – niekada nepristinga žinių; 6 – šių darbų neatlieku.

1 2 3 4 5 Šių darbų neatlieku

1. Nustatant tyrinėjimų problemą, temą, jos aktualumą ir reikšmingumą
2. Nustatant tiriamojo (informacinio analitinio) darbo tikslus
3. Organizuojant tiriamąją veiklą bibliotekoje ir jos teritoriniuose padalinuose
4. Organizuojant tiriamojo darbo grupes ir koordinuojant jų veiklą
5. Atrenkant tyrimui reikalingas publikacijas, analizuojant ir vertinant jų turinį
6. Numatant tiriamojo darbo uždavinius
7. Išsiaiškinant temos, problemos, veiklos srities ištyrimo lygį
8. Parenkant tyrinėjimo (informacinio analitinio darbo) metodiką: atsiirenkant tyrimo metodus, pagrindžiant jų patikimumą
9. Pasirenkant tyrinėjimo (informacinio analitinio darbo) instrumentus: nustatant duomenų atrankos kriterijus, duomenų analizės metodus, rengiant anketas, interviu, stebėjimo ir pan. planus
10. Apdorojant duomenis: analizuojant, apibendrinant, kritiškai įvertinant ir išaiškinant gautus rezultatus
11. Aprašant gautus rezultatus, kuriant darbo rezultatų apibendrinimo tekstą (lingvistinių kompetencijų)
12. Formuluoiant išvadas
13. Rengiant rekomendacijas
14. Pasirenkant darbo rezultatų apipavidalinimo priemones: paveikslų, diagramų, schemų, lentelių grafinius modelius, juos kuriant ir atvaizduojant
15. Pristatant rezultatus tikslinei grupei (darbuotojams, bibliotekos vadovams, savivaldybės institucijoms, profesinei bendruomenei ir pan.)

12. Kokių žinių tiriamosios veiklos srityje Jūs asmeniškai norėtumėte įgyti?

Pasirinkite Jums tinkančius atsakymus ir ties jais pažymėkite skaičių, kuris labiausiai atitinka Jūsų situaciją; skaičių reikšmės: 1 – mažiausiai reikalingos žinios; 5 – labiausiai reikalingos žinios; 6 – negaliu pasakyti.

1 2 3 4 5 Negaliu pasakyti

1. Teorinių žinių apie mokslo tiriamąją veiklą
2. Teorinių žinių apie informacinę analitinę veiklą
3. Mokslinių tyrimų metodologijos
4. Rinkos tyrimų metodologijos
5. Bibliotekos veiklos analizės metodikos
6. Statistinės analizės žinių ir įgūdžių
7. Tyrinėjimų, informacinės analitinės veiklos rezultatų vertinimo ir aprašymo žinių ir įgūdžių
8. Tyrinėjimų, informacinės analitinės veiklos rezultatų pristatymo ir viešinimo žinių ir įgūdžių
9. Tyrimų, analitinės veiklos SVB sistemoje organizavimo žinių ir įgūdžių

13. Prašom pažymėti, kokius statistinės analizės metodus naudojate savo darbe:

Pasirinkite visus Jums tinkančius variantus arba įrašykite papildomai.

- Aprašomosios statistikos
- Koreliacinės analizės
- Faktorinės analizės
- Regresinės analizės
- Nenaudoju nė vieno iš šių metodų
- Negaliu pasakyti (neturiu žinių nė apie vieną iš šių metodų)
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

14. Kokia statistinių duomenų apdorojimo programine įranga (programiniais paketais), jų elektroninėmis skaičiuoklėmis ir pan. naudojate savo darbe?

Pasirinkite Jums tinkančius variantus ir (arba) įrašykite kitą Jūsų naudojamą įrangą.

- SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*)
- Microsoft Office Excel*
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

15. Kaip vertinate savo profesinio tobulėjimo galimybes tyrinėjamosios veiklos srityje?

Pasirinkite vieną labiausiai atitinkantį Jūsų vertinimą variantą arba įrašykite savo pastabas.

- Labai gerai
- Gerai
- Labiau gerai nei blogai
- Labiau blogai nei gerai
- Blogai
- Labai blogai

16. Kokios priemonės, Jūsų nuomone, padėtų įtvirtinti ir plėtoti tiriamąją veiklą Jūsų bibliotekoje (sistemoje)?

Pasirinkite tris, Jūsų nuomone, svarbiausias priemones; jei nesuradote Jūsų nuomonę atitinkančio teiginio, parašykite savo variantą.

- Tinkamas specialistų parengimas tiriamajai veiklai
- Piniginis bibliotekos darbuotojų skatinimas už šios veiklos rezultatus
- Teigiamas bendradarbių požiūris į šią veiklą bibliotekoje (sistemoje)
- Aktyvesnė mokslo žinių sklaida bibliotekinėje bendruomenėje (kongresų, mokslinių konferencijų, mokslinių praktinių seminarų ir pan. organizavimas savivaldybės regioniniu, nacionaliniu lygmeniu)
- Bibliotekos vadovų dėmesys ir pozityvus požiūris į šią veiklą
- Ryšių ir bendradarbiavimo su aukštosiomis mokyklomis stiprinimas
- Įvairių lygių (savivaldos, regioninio, nacionalinio) bibliotekų bendradarbiavimo stiprinimas
- Efektyvi metodinė pagalba SVB organizuojant ir įgyvendinant tiriamąją veiklą
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

17. Kas, Jūsų nuomone, labiausiai riboja Jūsų galimybes dalyvauti tiriamojoje veikloje?

Pasirinkite tris, Jūsų nuomone, svarbiausias priežastis; jei nesuradote Jūsų nuomonę atitinkančio teiginio, parašykite savo variantą

- Motyvacijos stoka
- Tyrinėjimo idėjų stoka
- Bibliotekoje (sistemoje) nėra bendros nuostatos ir sutarimo dėl tiriamosios veiklos naudingumo
- Neigiamas bendradarbių požiūris į tiriamąją veiklą
- Didelis pagrindinio darbo krūvis
- Laiko stoka
- Netinkama šios veiklos vadyba bibliotekoje (sistemoje)
- Metodinių priemonių tiriamajai veiklai savivaldybių viešosiose bibliotekose organizuoti ir įgyvendinti trūkumas
- Teorinių tiriamosios veiklos žinių trūkumas
- Praktinių tiriamajai veiklai būtinų įgūdžių stoka
- Niekas neriboja
- Kitas variantas*** (*prašom įrašyti*)

18. Kurios mokymo formos Jums būtų tinkamiausios siekiant įgyti papildomų žinių tiriamojo darbo srityje?

Pasirinkite Jums tinkančius atsakymus ir ties jais pažymėkite skaičių, kuris labiausiai atitinka Jūsų vertinimus; skaičių reikšmės: 1 – visiškai netinkama; 2 – labiau netinkama, nei tinkama; 3 – nei tinkama, nei netinkama; 4 – labiau tinkama, nei netinkama; 5 – visiškai tinkama.

1 2 3 4 5

1. Paskaitos, seminarai
2. Stažuotės ir praktikumai mokymo bazėse
3. Specialistų konsultacijos
4. Dalykiniai žaidimai, diskusijos, imitaciniai žaidimai ir pan., formos, kai mokymo dalyviai savarankiškai ieško išskylančių problemų sprendimų
6. Mokymai naudojant kompiuterines programas (nuotolinis mokymas)
7. Savarankiškas darbas pačiai (-iam) pasirenkant mokymosi šaltinius
8. Savarankiškas darbas naudojantis nurodytais mokymo(si) šaltiniais

Kitas variantas (*prašom pažymėti vertinimus, o teiginį įrašyti toliau esančiame langelyje*)

Kitas variantas (*prašom įrašyti*)

19. Ar per pastaruosius dvejus metus Jūs asmeniškai:

Pasirinkite visus Jums tinkančius variantus.

- Organizavote mokslinį tyrimą
- Organizavote rinkos tyrimą
- Savarankiškai atlikote mokslinį tyrimą
- Savarankiškai atlikote rinkos tyrimą
- Dalyvavote atliekant mokslinį tyrimą (pereikite prie 21 klausimo)
- Dalyvavote atliekant rinkos tyrimą (pereikite prie 21 klausimo)

20. Jei per pastaruosius dvejus metus esate vadovavusi (-ęs) moksliniam ar rinkos tyrimui arba esate savarankiškai atlikusi (-ęs) mokslinį ar rinkos tyrimą, šiame langelyje nurodykite jo pavadinimą, rezultatų publikavimo formą ir publikavimo šaltinį (jei tyrimo medžiaga publikuota)

21. Jūsų pareigos bibliotekoje (šiuo metu).

22. Jūsų darbo vieta

Jei dirbate viešojoje bibliotekoje, prašom nurodyti struktūrinio padalinio pavadinimą, jei teritoriniame struktūriniame padalinyje – dirbate miesto ar kaimo filiale.

23. Mokslo laipsnis, išsimokslinimas:

Pažymėkite vieną iš nurodytų variantų.

- Aukštasis, įgytas iki 1995 metų
- Magistro
- Bakalauro
- Profesinio bakalauro
- Aukštesnysis

- Specialusis vidurinis
- Kitas variantas** (*prašom įrašyti*)

24. Studijų kryptis:

Pažymėkite kryptių grupę; jei pasirinkote „Kita“, krypties pavadinimą įrašykite toliau esančiame langelyje.

- Bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos kryptių grupė
- Kita (pvz., švietimas ir ugdymas, filologija, kultūros studijos, sociologija, vadyba ir t. t.)

Jei studijavote ne bibliotekininkystės, informacijos ir komunikacijos krypties programas, o kitas, prašom įrašyti studijų krypties pavadinimą.

25. Jūsų darbo stažas einant šias pareigas:

- Pirmi darbo metai
- 1–5 metai
- 6–10 metų
- 11–15 metų
- 16–20 metų
- 21–30 metų
- 31 ir daugiau metų

26. Jūsų amžius:

- Iki 20 metų
- 21–30 metų
- 31–40 metų
- 41–50 metų
- 51–60 metų
- 61 ir daugiau

27. Prašom nurodyti apskritį, kurios teritorijoje yra Jūsų biblioteka:

Duomenys reikalingi atsakymams paskirstyti.

- Alytaus
- Kauno
- Klaipėdos
- Marijampolės
- Panevėžio
- Telšių
- Tauragės
- Šiaulių
- Utenos
- Vilniaus

INFORMACINĖ VIEŠŪJŲ BIBLIOTEKŲ VEIKLA

Dr. Daiva JANAVIČIENĖ

Santrauka

Straipsnyje apžvelgiama profesinė-mokslinė literatūra apie informacinę bibliotekų veiklą ir ja remiantis kuriamas teorinis modelis. Keliama problema susijusi su bibliotekose teikiamų informacinių paslaugų (bibliotekininko darbo) devalvacija Lietuvos viešosiose bibliotekose, siekiant atnaujinti suvokimą, teikiamų paslaugų reikšmę ir svarbą bibliotekų veikloje. Aptariamas institucinis viešosios bibliotekos išskirtinumas, jo esmės kaita. Apžvelgiami bibliotekų ateities scenarijai ir vizionierių įžvalgos dėl bendrųjų aplinkos pokyčių įtakos bibliotekų veiklai. Akcentuojamas didėjantis papildomos vertės informacijos produktų kūrimo ir jų pagrindu teikiamų informacinių paslaugų reikšmingumas. Analizuojami tarptautinių profesinių organizacijų tuo remiantis parengti dokumentai, atskleidžiami aukšto ekonominio lygio ir besivystančių šalių skirtumai teikiant informacines paslaugas bibliotekose. Nurodomas bibliotekininkų kompetencijų ugdymo poreikis ir reikšmingumas. Identifikuojama moderniai suvokiama informacinės veiklos struktūra ir komponentų tarpusavio priklausomybė. Pristatomos paslaugų kokybės siekių gairės. Priede pateikiama adaptuota empirinio informacinių paslaugų tyrimo schema. Pristatomos mokslininkų įžvalgos dėl inovacijų teikiant informacines paslaugas. Gretinamos tradicinės ir papildomos bibliotekų veiklos kokybės charakteristikos. Pristatomas pakitęs informacijos vartotojų apibūdinimas

ir konstatuojamas nuolatinio bibliotekininkų kompetencijų atnaujinimo poreikis. Išanalizavus teorinę informaciją, siūloma informacinių paslaugų viešosiose bibliotekose plėtros schema, svarstoma apie temos plėtros ir empirinių tyrimų perspektyvas.

RAKTAŽODŽIAI: viešoji biblioteka, informacinė bibliotekų veikla, informacinės bibliotekų paslaugos, ateities bibliotekų veiklos scenarijai, bibliotekininkų kompetencijos.

1. TYRIMO TIKSLAS, PROBLEMA, METODAI

Tyrimo tikslas – išanalizavus teorinę literatūrą, profesinių organizacijų dokumentus, profesinės patirties literatūrą, apibrėžti viešųjų bibliotekų informacinės veiklos sąvoką ir taikymo ribas, sukuriant informacinės veiklos viešojoje bibliotekoje modelį (schema). Tęsiant tyrimą siūloma empiriškai išanalizuoti esamą situaciją Lietuvoje ir (arba) sukurti informacinių paslaugų metodinę priemonę viešosioms bibliotekoms. Teorinė temos plėtra sietina su verslo ir ne verslo (bibliotekų) informacinių paslaugų takoskyros identifikavimu, atskiriems bibliotekų tipams būdingų paslaugų identiteto (ar unifikavimo) paieškomis.

Tyrimo metodai: teorinė analizė, dokumentų turinio analizė, informacijos sisteminimas ir klasifikavimas, mokslinių įžvalgų formavimas.

Naudojant teorinius tyrimų metodus (abstrakcijos, indukcijos, analogijos, ekstrapoliacijos, apibendrinimo) apibūdinama viešųjų bibliotekų informacinės veiklos samprata. Proceso generuojama informacinių paslaugų definicija kaip labiau atspindinti šiuolaikines bibliotekų transformacijas. Pasak R. Tidikio, „teoriniai metodai mokslinio pažinimo procese suteikia tyrėjui instrumentą, kuriuo jis giliau pažįsta tiriamus objektus, aiškinasi objektyvią tiesą ir formuoja mokslinius dėsningumus, daiktų ir esamų reiškinių socialinę vertę“ (Tidikis 2003, p. 370). Informacijos buvo ieškoma per Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos (LNB)

viešąją prieigą, naudojantis elektroniniu katalogu, prenumeruojamomis duomenų bazėmis, vietiniais Bibliotekininkestės skyriaus informacijos ištekliais, *sholar.google.lt* ir *google.lt* prieiga. Paieškos kriterijus – informacinė viešųjų bibliotekų veikla, informacinės bibliotekų paslaugos, bibliotekų funkcijos ir paslaugos, ateities viešoji biblioteka, bibliotekų veiklą reglamentuojantys teisiniai ir profesiniai dokumentai (Lietuvos ir tarptautinių bibliotekinių organizacijų viešosios prieigos šaltiniuose).

Tyrimo problema: kintant viešųjų bibliotekų tinklui, keičiantis darbuotojams ir nesant nuolatinio darbuotojų kvalifikacijos kėlimo sistemos, pastebima profesionalaus bibliotekinio darbo devalvacija. Pasak R. Kvietkauskienės, susidariusioje situacijoje „nesugebant rasti nišos ir įtvirtinti bibliotekos statuso profesine veikla, ieškoma papildomų funkcijų, perimami kitų institucijų darbai“ (Kvietkauskienė 2016, p. 233). Tokiu atveju bibliotekos virsta kažkuo kitu, palengva formuojasi vietinės valdžios požiūris, kad jos turi imtis joms pavestų funkcijų, kurių neatlieka kitos institucijos, ir šios veiklos nė nevadina savanoryste. Kita vertus, pasak šios autorės, dažnai priešinama tradicinė bibliotekų veikla ir elektroninės paslaugos, tarsi tai būtų ne tos pačios veiklos dalys. Taigi tikslinga išsiaiškinti, kokia informacinė veikla būdinga šiuolaikinei bibliotekai ir kokių informacinių paslaugų teikimas priskirtinas moderniai bibliotekai.

2. VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS IŠTAKOS, INSTITUCINĖ ESMĖ IR KAITA

Bibliotekos institucija turi išskirtinę istoriją – kaip išminties saugykla ji žinoma jau iš senųjų civilizacijų. Išlikusios šumerų molio lentelės lėmė, kad bibliotekų ištakas mokslininkai datuoja IV tūkstantmečiu pr. Kr. (Pacevičius 2009, p. 211). Istorijos tėkmėje dokumentų kolekcijos ilgą laiką buvo prieinamos mažam išrinktųjų ratui – karaliams, didikams, turtingiesiems. Raštingumo plėtra lėmė poreikį steigti viešosios prieigos

bibliotekas. Viešųjų bibliotekų steigimas datuojamas XIX amžiumi. Tai buvo vietos valdžios kuruojamos ir mokesčių mokėtojų lėšomis išlaikomos bibliotekos (Pacevičius 2009, p. 235). Kitų tyrėjų nuomone, viešosios bibliotekos prototipu galima laikyti 39 m. pr. Kr. Romos valstybėje atidarytą *Bibliotheca Publica*. IV amžiuje Romos žemėlapyje buvo pažymėtos 28 bibliotekos (Glosienė 1998, p. 24, percituojant L. Vladimirovą).

Pasak A. Glosienės, viešosios bibliotekos tikslas – „žinių, informacijos, kultūros ir patyrimo paskleidimas, pateikimas vartotojams, galimybių nevaržomai jais naudotis sudarymas <...>“, o viešosios bibliotekos misija – „užtikrinti prieigą prie informacijos ir žinių visiems visuomenės nariams, skatinti demokratišią, laisvą ir atvirą visuomenę“ (Glosienė 1998, p. 11).

UNESCO viešųjų bibliotekų manifeste (1994 m. versija) viešąja biblioteka įvardijamas „vietinis informacijos centras, teikiantis vartotojams visų rūšių žinias ir informaciją. Viešosios bibliotekos paslaugos teikiamos remiantis lygia naudojimosi teise visiems, nepaisant amžiaus, rasės, lyties, tautybės, kalbos ar padėties visuomenėje <...>. Fondai ir paslaugos turi apimti visas tinkamų laikmenų rūšis ir šiuolaikines technologijas bei tradicinę medžiagą. Svarbiausia yra jų gera kokybė ir vietos poreikių bei sąlygų atitikimas“ (Viešųjų bibliotekų manifestas 1995, p. 14–15).

IFLA / UNESCO vadove dėl viešųjų bibliotekų paslaugų vystymo įvardijami tokie viešųjų bibliotekų esminiai tikslai: įvairiomis medijomis teikti prieigą prie informacijos ir organizuoti paslaugas individams ir grupėms švietimui, informacijai ar asmeniniam tobulėjimui bei laisvalaikiui. Bibliotekos daug prisideda prie demokratijos palaikymo ir plėtros, suteikdamos prieigą prie įvairių žinių, idėjų ir nuomonių („The Public Library Service“ 2001, p. 16).

R. Petuchovaitė, komentuodama Amerikos mokslininkės Amy K. Garmer nuomonę, pabrėžia, kad XX–XXI amžių sandūroje bibliotekiniams iš naujo tenka ieškoti atsakymo į klausimą, kas yra viešoji biblioteka. Universalumas, prieinamumas, neutralumas ir viešasis finansavimas yra bene svarbiausios tradicinės viešosios bibliotekos savybės. O praktikoje

tai įstaiga, teikianti lokalizuotas knygų ir kitų švietimo bei kultūros informacijos šaltinių skolinimo, raštingumo ugdymo ir skaitymo skatinimo paslaugas, kuriomis plačioji visuomenė naudojasi nemokamai ir laisvai (Petuchovaitė 2015, p. [1]).

Kita vertus, ta pati autorė pastebi, kad viešosios bibliotekos idėja atsirado ir vystėsi informacijos trūkumo eroje, o XX–XXI amžių sandūroje susiduria su rimtais kito pobūdžio išbandymais. Šiandienos visuomenė kasdien patiria informacijos pertekliaus ir mobilumo keliamus iššūkius, kuriuos lemia nuolat kintančios informacinės ir komunikacinės technologijos (IKT). Prieiga prie technologijų (arba jos neturėjimas), taip pat asmens technologinis ir informacinis raštingumas gali lemti socialinę ir ekonominę gerovę. Viešosios bibliotekos bene vienos pirmųjų prisiėmė funkciją spręsti skaitmeninės atskirties problemą, siekdamos suteikti fizinę prieigą prie informacijos tinkle ir padėdamos visuomenei įgyti kompiuterių „vairavimo“ įgūdžius. Bibliotekos šiandien kaip ir anksčiau plačiai atvėrusios duris kviečia norinčius mokytis savarankiškai. Viešosios bibliotekos padeda rasti atvirus ir prenumeruojamus specialios informacijos šaltinius, inicijuoja susitikimus ne tik su rašytojais ir įvairiais kultūrininkais, bet ir su kitų sričių ekspertais, pavyzdžiui, įdarbinimo, sveikatos, žemės ūkio, viešojo administravimo ir kitais (Petuchovaitė 2015, p. [1]).

Taigi tikslinga išsamiau apžvelgti mokslininkų pateikiamas bibliotekos institucijos ateities išvalgas. Apibendrinant Amerikos mokslininkės vizionierės idėjas, bibliotekoms savo ateities viziją siūloma grįsti trimis pamatinėmis sąvokomis:

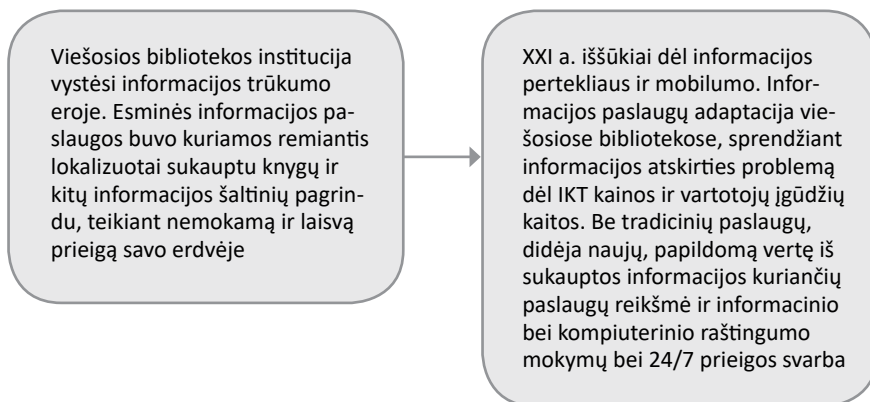
žmonės – turint omenyje piliečių įsitraukimo ir dalyvavimo skatinimą, naujų ryšių tarp visuomenės narių sukūrimą ir žmogiškojo kapitalo stiprinimą;

vieta (erdvė) – turint omenyje turimos erdvės pertvarkymą, atsižvelgiant į skirtingų vartotojų grupių poreikius burtis, dalyvauti ir naudoti jas savo reikmėms – skaityti, bendrauti, mokytis, žaisti, rengti debatus, susitikimus ir plėtoti verslą;

platforma – turint omenyje terpę ar startinę galimybių poziciją kiekvienam rasti reikiamas žinias, sužinoti naujoves ir jas skleisti, asmeniškai ar grupėse įprasminti naujas žinias ir jas panaudoti praktiškai (Garmer 2014, p. IX).

Nors A. K. Garmer publikacijoje teikiamos ateities vizijos, jų peržiūra aktuali šiandien, identifikuojant esamą situaciją ir modeliuojant naujas paslaugas. Apie žmones reikia pagalvoti, turint omenyje skaitytojų pritraukimą, atliepiant informacijos ir paslaugų poreikius, taip pat aktualu pamąstyti ir apie darbuotojus bei jų kompetencijas.

Vieta yra svarbus pokyčių aspektas, nes nuo erdvių perkūrimo priklauso institucijos patrauklumas čia susirinkti ar burtis į naujas grupes, ypač kai tenka konkuruoti su verslo aplinka, taip pat siekiančia tapti „trečiąja vieta“ klientams. Viena vieta šiais laikais mažai konkurencinga ir patraukli. Kad tokia būtų, turi būti kuriamos tam tikros platformos, priegios, kūrybos laboratorijos, veikimo kartu technologijos – įranga ir priemonės, kuriomis būta galima naudotis sukurtose erdvėse.

1 pav. Bendrieji aplinkos pokyčiai, keičiantys informacinių paslaugų spektrą ir pobūdį.

Parengė straipsnio autorė

Australijos mokslininkas Sohailas Inayatullahas, tirdamas bibliotekų ateities scenarijus, teigia: nors bibliotekos ne kartą keitė savo veiklos scenarijus, XXI amžius dar kartą verčia atidžiai pervertinti pozicionavimą. Pasak

autoriaus, „samprata, kuria bibliotekos suvokia save kaip kolekcijas, – turi keistis. Bibliotekos turi ne tik kaupti kolekcijas, ji turi valdyti informacijos kaupimą ir turimos informacijos pagrindu organizuoti naujų produktų kūrimą“ (Inayatullah 2015, p. 310). Nors straipsnio pradžioje autorius niūrokai įvardija galimas viešųjų bibliotekų perspektyvas, greta nurodo ir keletą teigiamų aspektų. Kaip *pirmą perspektyvą* tyrėjas įvardija grėsmę bibliotekai virsti „greito informacinio aptarnavimo punktu arba informacijos mašina“ („McLibrary“ analogija su „McDonald’s“ maistu) (Inayatullah 2015, p. 311). Ši perspektyva suvokiama kaip paviršutiniškumo ir skubos grėsmė. Kaip *antrą perspektyvą* S. Inayatullahas nurodo bibliotekos orientaciją į vietos bendruomenės ugdymą ir švietimą. Šiuo atveju orientuojamasi ne į informacijos sklaidą, o į bibliotekos, kaip trečiosios vietos, susitikimų erdvę. Trečia viešosios bibliotekos perspektyva, tyrėjo nuomone, – siekis tapti žinių plėtros centru, kuriame dirba profesionalūs papildomos vertės informacijos produktų kūrėjai – bibliotekininkai. O ketvirtą perspektyvą mokslininkas iš karto kritikuoja, nematydamas bibliotekoms galimybės išlikti – jei jos virstų lengvatinio apmokestinimo užsakovų paslaugų centrais, tokias funkcijas neišvengiamai perimtų pasaulinės skaitmeninio turinio tiekėjų rinkos (Inayatullah 2015, p. 311). Antroji ir trečioji vystymosi kryptys bibliotekinę visuomenę nuteikia viltingai, tikėtina, kad šias perspektyvas turėtų omenyje viešosios bibliotekos, organizuodamos informacines paslaugas. Šias kryptis dažnai akcentuoja ir kiti vizionieriai. Pavyzdžiui, jau pristatytos A. K. Garmer idėjos, kai atitinkamai žmonės, vieta ir platforma sujungiami kūrybiškumui, bendruomenės ugdymosi tikslams, naujų tarpusavio ryšių plėtrai.

Išdėstytas mintis atliepia įdomi tyrėjo iš Australijos pastaba, kad globaliame informacijos mainų pasaulyje, įsivyraujant žaidybiniam švietimui (angl. *Edutainment*), biblioteka turėtų orientuotis ne į informacijos sandėliavimą (kaupimą), bet į kūrybinės žinių laboratorijos kūrimo strategijas (Inayatullah 2015, p. 311). Tai reikštų klasifikavimo ir saugojimo profesinio modelio judėjimą į žinių modelį, grindžiamą tarpusavio

mainais, bendra kūryba ir netgi bendromis jėgomis atliekamu saugojimu. Kartu žmonės turi tikėti, kad bibliotekininkai, likdami ištikimi bendro visuomenės gėrio vertybėms, aptarnaus klientus kokybiškai, nesiekdami pelno (Inayatullah 2015, p. 315).

Turint omenyje viešųjų bibliotekų plėtros kryptis ir greitį, svarbu kalbėti apie bibliotekininko kompetencijas. Lietuvos tyrėjų V. Grigo, A. Šumino, A. Gudinavičiaus, M. Grigaliūno knyga „Šiuolaikinės medijos ir informacija“ skirta studijuojantiems moderniems asmenims, tarp jų galėtų būti ir bibliotekininkai, teikiantys informacines paslaugas bibliotekoje. Ne tik dėl to, kad bibliotekos darbuotojo profesionalumo siekis turi būti neatsiejamas nuo nuolatinio įgūdžių tobulinimo ir kompetencijų atnaujinimo, bet ir dėl to, kad medijų ir informacijos srities raštingumas jam būtinas, padedant tokius veiksmus atliekantiems bibliotekos klientams. Kitaip tariant, orientuojantis į pažangius ateities scenarijus, sujungiant tris svarbias pamatines vystymosi sąvokas, bibliotekininkas turi atitinkamai tobulinti medijų ir informacinio raštingumo srities žinias. Minėti autoriai tai įvardija kaip „konceptualų supratimą apie gebėjimą ieškoti informacijos, supratimą, kaip ji kuriama, gebėjimą ją vertinti, naudoti kuriant naujas žinias tam pasitelkiant naujas medijas ir informacijos išteklius“ (Grigas ir kt. 2016, p. 205). Šiuolaikiniam bibliotekininkui reikalingas būtent platesnis informacijos raštingumo suvokimas, nes jo teikiamos informacinės paslaugos turi apimti ir vietinių bei globalių informacijos išteklių, laikmenų, informacijos kanalų ir priemonių pažinimą, įgūdžius jais naudotis.

2.1. Bibliotekų veikla ir ateities vizijos

Moderni visuomenė susiduria su milžinišku informacijos kiekiu, todėl šiame skyriuje ši svarbų bibliotekos veiklos komponentą apžvelgsime plačiau, per tarptautinių organizacijų strategijas. Kartu bibliotekų informacinę veiklą pagrįsime aktualiais galiojančiais teisiniais dokumentais.

Tarptautinė bibliotekų asociacija IFLA (*International Federation of Library Association and Institution*), reaguodama į 2015 metais Jungtinių Tautų apibrėžtą Darnaus vystymosi iki 2030 metų darbotvarkę („2030 Agenda for Sustainable Development; UN 2030 Agenda“), konstatuoja, kad užtikrinamos prieiga prie informacijos bibliotekos veiksmingai prisideda prie visų 17 darnaus vystymosi tikslų. Viešoji prieiga prie informacijos sudaro galimybę visuomenei daryti informacija grįstus sprendimus ir taip pagerinti savo gyvenimą („Access and opportunity for all“ 2015, p. 3). Taip pabrėžiama bibliotekos institucijos reikšmė globaliame darnaus vystymosi kontekste nustatant poreikį jai išlikti nuolat kintančiame pasaulyje. Atliekant šį tyrimą svarbu, kad bibliotekos esmė apibrėžiama „prieigos prie informacijos“ aspektu.

Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas viešąją biblioteką apibrėžia taip: „visiems vartotojams prieinama biblioteka, kaupianti ir sauganti universalų teritorijos (apskrities, savivaldybės), kurioje ji yra, bendruomenės poreikius tenkinantį dokumentų fondą, teikianti gyventojams informacijos ir viešosios interneto prieigos paslaugas, vykdanči kraštotyros, sociokultūrinės edukacijos, skaitymo skatinimo, informacinio raštingumo ir kitas su bibliotekų veikla susijusias neformaliojo švietimo programas ir projektus“ (Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas 1995, p. [1]). Įstatyme nekomentuojama informacinė viešųjų bibliotekų veikla, tačiau bendrame jų veiklos kontekste aiškiai įvardijamos informacinės paslaugos, kurios tiesiogiai siejamos su IKT. Kita vertus, visos viešosios bibliotekos institucijai būdingos paslaugos siejamos tarpusavyje, nes teikiamos remiantis tais pačiais informacijos ištekliais, todėl galima prielaida, kad visa bibliotekos veikla yra informacinė.

Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakyme „Dėl bibliotekų plėtros strateginių krypčių 2016–2022 metams“ atskiros bibliotekų rūšys neišskiriamos. Šiame dokumente bendrai nurodoma bibliotekos misija „užtikrinti visuomenės poreikius atitinkančią prieigą prie informacijos, žinių ir kultūros bei sudaryti galimybes naudoti informaciją kaip strateginį

valstybės socialinės, kultūrinės ir ekonominės pažangos vystymo išteklių“, o modernios bibliotekos misija įvardijama kaip „pajėgiausia kultūros, mokslo, mokymosi visą gyvenimą, ekonominės ir socialinės plėtros skatinimo informacinė infrastruktūra, dėl efektyviai funkcionuojančios integralios šalies bibliotekų sistemos infrastruktūros esmingai prisidedanti prie valstybės pažangos“ (Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl bibliotekų plėtros strateginių krypčių 2016–2022 metams“ 2016, p. [1]). Taigi įvardyta strateginė siekiamybė paremta informacine bibliotekos institucijos paskirtimi ir informacijos, kaip bendravalstybinio išteklių, svarba valstybės pažangai.

Koordinuoti Lietuvos viešųjų bibliotekų tinklą yra viena iš strateginių LNB veiklos krypčių. LNB strateginio valdymo dokumente „Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos 2017–2020 metų veiklos kryptys ir prioritetai“ vienai iš tikslinių grupių (informacijos, atminties ir kultūros institucijoms) kuriama vertė projektuojama taip: „Bibliotekoms ir kitoms institucijoms LNB teikia centralizuotas paslaugas, tokias kaip dokumentinio kultūros paveldo objektų apsauga, bendros integralios IT infrastruktūros plėtra ir priežiūra, bibliotekų veiklos, informacijos išteklių tyrimai. LNB siekia tobulinti bibliotekų veiklos valdymą, koordinuoti specialistų ugdymo bibliotekose procesą, kurti skaitmeninio ir informacinio raštingumo standartus“ („2017–2020 metų veiklos kryptys ir prioritetai“ 2016, p. 7). Ši prioritetinga kryptis pasireiškia ir per LNB Bibliotekinininkystės skyriaus atliekamus mokslinius tyrimus ir visų bibliotekų tinklui teikiamą metodinę pagalbą.

Apibrėžę bibliotekų naudingumą darnaus vystymosi aspektu, apžvelgę esminį šalies įstatymą, bibliotekas kuriojančios ministerijos atei ties strategiją ir LNB strateginių krypčių prioritetingą atitiktį, matome, kad šiuose dokumentuose informacinei viešosios bibliotekos veiklai skiriama daug dėmesio, pabrėžiant sudaromos prieigos prie informacijos svarbą.

Tolesnės analizės tikslas – išsiaiškinti, kokie tarptautiniai profesiniai-norminiai dokumentai reglamentuoja informacinę veiklą bibliotekose.

Profesionalius bibliotekininkus vienijanti IFLA kuria veiklos standartus ir metodines priemones, apibrėžia veiklos gaires. Atskiro standarto ar metodinės priemonės, skirtos informacinei bibliotekų veiklai, aptikti nepavyko. Manytina, kad tai neapibrėžiama kaip atskira bibliotekų veikla, o daugiau pasireiškia kaip funkcija, realizuojama per visas bibliotekos veiklas, besiremiančias informacija. IFLA standartas, skirtas elektroniniam informavimui („IFLA Digital Referente Guidelines“ 2002), šiame straipsnyje pristatomas ir analizuojamas skyriuje apie informacines paslaugas.

Viena stipriausių pasaulio bibliotekininkų profesinių asociacijų veikia Jungtinėse Amerikos Valstijose. Pagal susiklosčiusias ilgąmetes tradicijas Amerikos bibliotekininkų asociacija (*American Library Association*, ALA) sukaupė didelį bibliotekininkų veiklos norminių dokumentų rinkinį. Juos kaip pagrindą savo šalių bibliotekininkų profesinei veiklai apibrėžti naudoja daugelio šalių profesionalai. ALA kuruoja visų tipų bibliotekas. Atliekant šį tyrimą ALA interneto svetainėje atlikta paieška ir peržvelgti visi dokumentai, kurių metaduomenyse yra raktažodžiai „information“, „reference“, „information services“. Informacijos veiklai skirto apibendrinančio standarto nei metodinės priemonės aptikti nepavyko, bet yra keletas dokumentų dėl informacinių paslaugų. Tai 2000 m. parengtos „Informacinių paslaugų gairės“ („Guidelines for Information Services“) ir 2004 m. „Elgesio vadovas teikiantiems informacines paslaugas“. Išsamiau šie dokumentai bus aptariami skyriuje apie informacines paslaugas.

Apžvelgus pagrindinių tarptautinių bibliotekų asociacijų patvirtintus oficialius informacinę veiklą reglamentuojančius dokumentus, pastebėtina, kad temą reikia siaurinti, todėl kalbama apie viešųjų bibliotekų informacines paslaugas, nes terminas „informacinė veikla“ per platus, apima visą bibliotekų veiklą (visus bibliotekos, savo veiklą grindžiančios informacijos išteklius, procesus galima pavadinti informaciniais).

Kita vertus, akivaizdu, kad institucijos veiklą grindžiant informacijos išteklius reikia gerai žinoti kylančias grėsmes, kad būtų galima tinkamai reaguoti ir prisitaikyti. Į tai reaguoja tarptautinės profesinės organizacijos.

Vienas iš IFLA komitetų, turintis daugiau nei 20 tarptautinę mokslininkų komandą, 2012 m. parengė pranešimą apie besivystančios informacijos aplinkos esminius pokyčius ir jų valdymą („Pažaboti bangas ar būti potvynio užlietam?“ 2013). Jame mokslininkai teigia, kad 2010 m. visame pasaulyje perduodamos informacijos kiekis pirmą kartą viršijo 1 zetabaitą. Tikimasi, kad šis kiekis dvigubės kas dvejus metus. Naujo skaitmeninio turinio, sukurto 2011 m., kiekis kelis milijonus kartų viršija turinį, esantį visose kada nors parašytose knygose. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos statistika rodo, kad per pastarąjį dešimtmetį interneto srautas išaugo 13 000 proc., o 2008–2011 m. buvo sukurta daugiau skaitmeninės informacijos nei per visą ankstesnę rašytinę istoriją („Pažaboti bangas ar būti potvynio užlietam?“ 2013, p. [3]). Kadangi šie aspektai turi tendenciją augti, turime konstatuoti – akivaizdus informacijos kiekio augimas daro didelę įtaką bibliotekų veiklai, ypač teikiant informacines paslaugas. 1 lentelėje informacijos kiekio augimo tendencijos gretinamos su bibliotekoms jų keliamais iššūkiais teikiant informacines paslaugas.

1 lentelė. *Informacijos kiekio revoliucijos įtaka (keliami iššūkiai) bibliotekų veiklai*

	Esminiai besivystančios informacijos aplinkos pokyčiai	Esminių besivystančios informacijos aplinkos pokyčių poveikis bibliotekų informacinėms paslaugoms
Pirma tendencija	Dėl naujų technologijų vieni įgis didesnę prieigą prie informacijos, kitiems ji sumažės. Bus vis vertingesni informacinio raštingumo įgūdžiai, tokie kaip baziniai skaitymo ir skaitmeninių priemonių vartojimo įgūdžiai. Žmonės, kuriems jų trūksta, susidurs su kliūtimis, nes negebės įsitraukti į daugelį veiklos sričių. Nauji nuotoliniai verslo modeliai nulems, kas ateityje gebės sėkmingiau valdyti, naudoti, dalytis informacija ar ją gauti.	Potenciali galimybė bibliotekoms plėsti informacinio raštingumo įgūdžių ugdymo paslaugas, orientuotas į skaitmeninių įgūdžių vartojimo įgūdžius.
Antra tendencija	Tradicinės mokymosi sistemos dėl nuotolinio mokymosi taps demokratiškesnės ar išnyks. Sparti nuotolinio mokymosi išteklių plėtra padidins tokio mokymosi galimybes, jis taps pigesnis ir prieinamesnis. Padidės mokymosi visą gyvenimą vertė ir bus nuosekliau pripažįstamas neformalusis ir neinstitucinis mokymasis.	Tęsiama bibliotekų veiklos strategija, paremta „neformalių liaudies universitetų“, kultūrinio švietimo pagrindu. Andragogikos projektai neformaliojo ugdymo sistemos pripažinimo formalizavimui kurti.

	Esminiai besivystančios informacijos aplinkos pokyčiai	Esminių besivystančios informacijos aplinkos pokyčių poveikis bibliotekų informacinėms paslaugoms
Trečia tendencija	Bus iš naujo apibrėžtos privatumo ir duomenų apsaugos ribos. Didinamos vyriausybių ir įmonių disponuojamų duomenų bazės įgalins pažangiais metodais profiliuotus asmenis, tačiau modernūs stebėjimo ir komunikacinių duomenų filtravimo metodai palengvins ir atpigins jų sekimą. Galimi skaudūs padariniai dėl privatumo ir pasitikėjimo pažeidimų interneto erdvėje.	Bibliotekų bendradarbiavimas, kuriant didžiųjų duomenų veiklos, panaudojimo, saugos strategijas. Kartu bibliotekoms svarbus jau teikiamų informacinių paslaugų pritaikymas naujomis sąlygomis.
Ketvirta tendencija	Glaudžiai susijusios bendruomenės įsiklausys į naujus balsus ir grupes. Tokiose bendruomenėse realizuojama daugiau kolektyvinio veikimo galimybių – tai leidžia išskirti naujiems balsams, skatina augti vieną tikslą turinčius judėjimus. Atviros valdžios iniciatyvos ir prieiga prie viešojo sektoriaus duomenų lems didesnę jų ir į piliečius orientuotų viešųjų paslaugų skaidrumą.	Bibliotekos gali imtis lyderystės kuriant ir telkiant bendruomenes. Galimybė kurti bendruomenes ne tik geografiniu, bet ir kitoms bendruomenėms kurtis būdingų bruožų pagrindu (informaciniai poreikiai, kilmės požymis ir kt.). Labai svarbu pažinti ir valdyti autorių teises, intelektinę nuosavybę.
Penkta tendencija	Naujosios technologijos transformuos pasaulinę informacinę ekonomiką. Daugybė mobiliųjų prietaisų, į tinklą sujungtų prietaisuose įmontuotų jutiklių ir infrastruktūros masto augimas, 3D spausdinimas ir kalbų vertimo technologijos transformuos pasaulinę informacinę ekonomiką. Esami verslo modeliai daugelyje verslo šakų patirs kūrybinių sutrikimų, kuriuos pagreitins inovatyvūs išmanieji prietaisai, padedantys žmonėms išlikti ekonomiškai aktyviems ilgiau ir bet kurioje vietoje.	Bibliotekų jau teikiamos informacijos paieškos, prieigos paslaugos turi būti pritaikytos prie naujų sąlygų. Informacinės paslaugos turi apimti ne tik naujų technologijų diegimą, bet ir jų naudojimo įgūdžių ugdymą.

Mokslininkų tendencijos suformuluotos „IFLA trends report“ 2016, p. [4]. Bibliotekų informacinėms paslaugoms keliamus iššūkius apibendrinio straipsnio autorė.

Šios ateities vizijos tiesiogiai siejasi su bibliotekos veikla, taip pat ir informacinėmis paslaugomis. Pavyzdžiui, pateikus asmeninius duomenis internete sudaroma vis didesnio sekimo galimybė. Kaip tai pasireiškia bibliotekoje? Ar saugu dirbti bibliotekos skaitykloje, jeigu joje sėdi kas nors su „Google“ akiniais ir gali stebėti visus toje erdvėje esančius per kompiuterių ekranus? Ar kartą kompiuteriu jau atlikta paieška, sukurianti atgalinį reklamos srautą, nedaro įtakos kitiems tuo kompiuteriu dirbantiems asmenims? Ar suteikdama prieigą ir technologijas biblioteka netampa

informacijos srautu grįsto verslo dalimi? Asmeninių duomenų apsauga bibliotekoje kelia klausimus apie jos naudingumą verslui. Kiek ir ko skaitoma? Kuo domisi skaitykloje dirbantys informacijos naudotojai? Juk visa tai rinkodarinė informacija verslui. Taigi bibliotekos, tarpininkaudamos organizuojant viešąją įvairių platformų prieigą, kartu renka ir asmeninius vartotojų duomenis. Kaip jie saugomi?

Ar informacijos paieška per viešosios prieigos tinklus, kuriuose šaltiniai nurodomi pagal verslo sudarytą atrankos formulę, turi įtakos išsimokslinimui? Juk informacijos atranka ir ypač atgalinis rezultatų pateikimo ryšys per reklamas vyksta ne pagal mokslinius principus, o pagal verslo logiką. Jau šio suvokimo sklaida, kritiškumo lavinimas – vienas iš medijinio ir informacinio raštingumo ugdymo uždavinių. Atliekami tyrimai rodo, kad internete randama informacija asmenys pasitiki labiau nei organizuotomis informacijos sklaidos institucijomis – žiniasklaida, vyriausybė ir t. t. Kaip tai atsiliepia informacijos vartotojų įgūdžiams ir elgsenai?

Mokymasis, pasiekiamas per išmaniąsias mobiliąsias technologijas, daro didelę įtaką vietos kultūrai, tapatumui. Kaip išlikti mokykloms ir bibliotekoms, jeigu naujoji karta visą reikiamą informaciją gauna ir su tuo susijusius įgūdžius įgyja per išmaniuosius įrenginius? Ar išliks vietinės kalbos? Ar išliks vietinė savastis, jeigu didžiųjų šalių ir kalbų dalyviai internete savo kuriama informacija užgoš vietinius informacijos skleidėjus kiekiu, įvairove, patrauklumu... Galimas automatinis vertimas situaciją tik paaštrina – suteikia daugiau galimybių, bet be konteksto jos tik klaidina.

Naujosios technologijos ir jomis paremtos medijos, socialiniai tinklai lemia naujų balsų ir grupių iškilimą. Viena vertus, tai suteikia daug galimybių pozityviems judėjimams, pažangai. Kita vertus, ten pat reiškiasi ir socialiniai destruktoriai, kuriuos virtualioje erdvėje atpažinti dar sudėtingiau nei realybėje. Įvairaus plauko sukčiai, tikslingai iškreipiantys informaciją ir iš to darantys net galingą politiką, ką jau kalbėti apie atvirai besireiškiančios ekstremistinės ideologijos šalininkus ar seksistinius nuokrypius, prievartos informacija – tai interneto kasdienybė, greta mūsų

egzistuojantys reiškiniai. Kiek reikia, būtina stebėti informaciją, filtruoti. Ir kaip tai turi reguliuoti biblioteka, nepažeisdama laisvos prieigos prie informacijos principų?

Besikeičiančios programinės įrangos įtaka informacijai išsaugoti ypač aktuali bibliotekoms. Sutvarkyta, suskaitmeninta informacija tuoj gali būti neprieinama, nes nėra anksčiau naudotos įrangos, kuri galėtų ją identifikuoti. Pakitusios autorystės ir intelektinės nuosavybės klausimą bibliotekoms sudėtinga spręsti. Kas yra autorius, kokius kūriniai internete galima naudoti saviraiškiai, kiek pakeitus turinį jis tampa nauja nuosavybe? Prieiga prie informacijos visur ir visada daro įtaką bibliotekos fizinei erdvei. Skaitmeninis turinys pasiekiamas visur, kam eiti į biblioteką? („Pažaboti bangas ar būti potvynio užlietam?“ 2012, p. 4–9). Tendencijos suformuotos 2012 metais, kai kurios iš jų sparčiai vystosi, kitos – lėčiau, tačiau akivaizdu, kad mąstant apie pertvarkas ar paslaugų atnaujinimą į jas reikia atsižvelgti.

Bendrosioms informacijos vystymosi tendencijoms skirtas IFLA pranešimas yra atviras bendruomenei ir nuolat atnaujinamas. 2016 metais svarbiausi atnaujinimo klausimai skirstyti pagal pasaulio regionams kylančius iššūkius. Europai jie identifikuoti taip: 1) iššūkiai dėl autorių teisių, prieigos prie elektroninio turinio ir skolinimo elektroniniu būdu; 2) privatumo ribų erozijos reiškinio sąsajos su kontrole ir (ar) įgalinimu; 3) profesinių įgūdžių ir kompetencijų ugdymo spragų pašalinimas; 4) poreikis glaudžiau bendradarbiauti strateginiu lygmeniu; 5) bibliotekų veiklos esminių principų išlikimo, skaitmeninės bibliotekos ir paklusimo mecenatams derinimo ir reinventorizacijos poreikis („IFLA Trends report“ 2016, p. 5–10).

Didelė tikimybė, kad Lietuvos viešosios bibliotekos šiuos iššūkius patiria, todėl įdomu, kaip jie bus plačiau komentuojami vėlesnėse IFLA konferencijose, o gal bus ieškoma sprendimų nacionaliniu lygmeniu? Siūlytina pranešime įvardytas problemas, aktualias ir Lietuvos bibliotekoms, įtraukti į personalo mokymų planą ir kviečiant galinčius plačiau ir bibliotekininkams naudingą aspektu atskleisti temas ekspertus ugdyti reikiamus įgūdžius.

2.2. Funkcijų įgyvendinimas per paslaugas

Viešosios bibliotekos atlieka ne tik informacinę funkciją, todėl tikslinga apžvelgti teorinius darbus ir metodinę priemonę, kurioje aptariamos visos funkcijos ir apibrėžiamas išskirtos informacinės funkcijos realizavimas.

Kaip socialinė institucija biblioteka realizuoja jai būdingas informacinę, komunikacinę ir mnemoninę funkcijas (Glosienė ir Manžuch 2009, p. 103–104). Mokslininkės pabrėžia, kad „ypač nevienareikšmiškai specialybės literatūroje vartojama informacijos ir informacinės funkcijos sąvoka. Vieniems autoriams informacinė funkcija reiškia tiesiog informacinį aptarnavimą bibliotekoje, kuris kartu su bibliotekiniu (dokumentų pateikimas ir išdavimas) ir bibliografiniu (duomenų apie dokumentų masyvą pateikimas) sudaro vientisą vartotojo informacinių poreikių tenkinimo procesą. Tų pačių autorių pastebėjimu, kiti autoriai informacinę funkciją nepagrįstai praplečia, tapatindami ją su komunikacine“ (Glosienė ir Manžuch 2009, p. 104).

Autorės plačiau apžvelgia informacinę bibliotekų funkciją ir ją apibendrina per šiuos procesus:

- informacijos įvairiais aktualiais visuomenei klausimais (apie Europos Sąjungą, juridines konsultacijas smulkiąjam verslui, apie mokesčius, nuosavybės grąžinimą, vietos valdžios priimtus sprendimus ir pan.) kaupimas ir teikimas;
- pridedamosios vertės informacinės paslaugos mokslinei, gamybinei bendruomenei (šios veiklos priskiriamos akademinėms, mokslinėms, specialiosioms bibliotekoms, pavyzdžiui, atrankinis informavimas, interaktyvios paslaugos, atsakymai į užklausas ir kt.) (Glosienė ir Manžuch 2009, p. 113).

Vis dėlto pastaruoju metu abi įvardytos informacinės veiklos kryptys vis labiau suvokiamos kaip būdingos ir viešosioms bibliotekoms, ypač tai, kas susiję su pridėtinės vertės informacijos produkto kūrimu (informacijos

analize, metaduomenų kūrimu, užklausų archyvavimu ir kt.), per tai teikiant paslaugas vietos bendruomenei. Viešosiose bibliotekose daugiausia tai reiškiasi per kraštotyrinę informaciją ir duomenų bazių tuo pagrindu kūrimą. Temos galėtų būti plečiamos pagal vietos informacijos vartotojų poreikius.

Be abejonės, reikia atsižvelgti į naujas medijas ir technologijas, iš to atsirandančias naujas paslaugas ir jau teikiamų paslaugų patobulinimą.

IFLA leidinys apie viešųjų bibliotekų paslaugų plėtrą („The Public Library Service: the IFLA / UNESCO Guidelines for Development“) skirtas amžių sandūroje veikiančioms bibliotekoms. Jis paskelbtas 2001 metais, todėl kai kuri informacija dėl IKT kaitos tempo jau netekusi aktualumo.

Šiame leidinyje išskiriamos tokios viešųjų bibliotekų tikslų realizavimo sritys arba funkcijos:

- švietimas (veikti paramos principu, sudarant sąlygas savarankiškam mokymuisi, savišvietai ar formaliam ugdymui);
- informacija (rinkti, saugoti, analizuoti ir teikti prieigą prie medijose esančios informacijos);
- asmeninis tobulėjimas (sudaryti sąlygas kūrybiškumui);
- paslaugos vaikams ir jaunimui (atsižvelgiant į amžiaus grupių ypatumus);
- kultūros plėtra (kultūrinės veiklos organizavimas);
- socialinė viešųjų bibliotekų funkcija (būti „trečiąja vieta“, skirta bendruomenės susitikimams, komunikacijai ir socializacijai).

Detalizuojant informacijos sritį teigiama: „būdama atvira visiems, viešoji biblioteka svarbi savo esmine misija – komplektuoti, organizuoti ir analizuoti informaciją bei suteikti laisvą prieigą prie plataus spektro informacijos. Viešoji biblioteka įpareigota rinkti, saugoti ir teikti prieigą prie vietos bendruomenei svarbios informacijos, įskaitant ir atminties išsaugojimo tikslą. Viešoji biblioteka teikia bendruomenėms aktualią informaciją, priimant sprendimus ar iškilus debatams su vietos valdžia.

Viešoji biblioteka vietos bendruomenėms tampa aktuali ir dėl spartaus IKT vystymosi. Prieigos prie informacijos įvairiose medijose užtikrinimas, už kurį atsakinga viešoji biblioteka, sudaro galimybę daugeliui dėl įvairių priežasčių to negalinčių atlikti žmonių ne tik naudotis elektroninėmis paslaugomis, bet ir ugdyti savo gebėjimus“ („The Public Library Service“ 2001, p. 5).

IFLA leidinyje įvardijamos su informacinėmis paslaugomis susijusios viešosios bibliotekos funkcijos („The Public Library Service“ 2001, p. 30):

- 1) teikti prieigą prie visų lygių informacijos;
- 2) kaupti informaciją apie vietos bendruomenę ir teikti prieigą prie jos, galbūt bendradarbiaujant su kitomis vietos organizacijomis;
- 3) mokyti visų amžiaus grupių skaitytojus naudotis per biblioteką prieinama informacija ir IKT;
- 4) teikti pagalbą bibliotekos vartotojams ir skatinti juos naudoti poreikius atitinkančią informaciją;
- 5) suteikti savarankiškos prieigos prie informacijos galimybes specialiųjų poreikių turintiems asmenims;
- 6) tapti vartais į informacijos pasaulį, suteikiant prieigą visiems ir tampant tiltais tarp „informacijos turtuolių ir vargšų“ („The Public Library Service“ 2001, p. 30).

ALA standartų ir veiklos vadovų komiteto parengtose „Informacinių paslaugų gairėse“ šios funkcijos pristatomos iš pačių paslaugų, išteklių, prieigos, personalo, vertinimo ir etikos perspektyvų („Guidelins for Library-Based Literacy Programs“ 2004, p. 1).

Apibūdinant informacines paslaugas, šiose gairėse apibrėžiami esminiai tikslai, plėtros kryptys, neutrali pozicija aptarnaujant skaitytojus, pagalba teikiant prieigą prie atvirų fondų ir elektroninių išteklių, informacijos apie paslaugas sklaida ir kiti profesiniam prestižui svarbūs dalykai. Nuoseklus jų vertimas ar nuodugni apžvalga būtų naudinga apibrėžiant Lietuvos viešųjų bibliotekų teikiamas informacines paslaugas, jų kokybės kriterijus ir kitas veiklos gaires, planuojant metodinę šios srities pagalbą.

Atskiru dokumentu ALA yra paskelbusi „Elgesio vadovą teikian-
tiems informacines paslaugas“, kuris patvirtintas 2004 metais. Jame
apibrėžtos esminės tiesioginės (verbalinės ir neverbalinės) komunika-
cijos tarp paslaugos teikėjo ir kliento, taktiško elgesio normos, teikiamos
pagalbos korektiškumo įforminimo apibrėžtys. Elgesio vadovas ne tik
nusako etišką mimiką, kūno kalbą, bet ir nurodo mandagias frazes visuose
informacinių paslaugų teikimo etapuose – konsultuojant, padedant atlikti
informacijos paiešką, tikslinant užklauso formuluotę, teikiant tarpinin-
kavimo paslaugas, jei informacijos konkrečioje bibliotekoje nerandama
(„Guidelins for Library-Based Literacy Programs“ 2004, p. 1–7).

Gilinantį šio vadovo turinį, Lietuvos kontekste kiek keistokai
atrodo išsamios rekomendacijos, kur turi būti nukreiptas žvilgsnis ar kokius
žodžius rekomenduojama pasakyti atėjusiam vartotojui. Kita vertus, iki šiol
Lietuvoje tokią informaciją priskirdami bendrajam išsilavinimui, vidinei
kultūrai ir tiesiog asmens mandagumui, gal nepakankamai įvertiname jos
reikšmę aptarnavimo srityje? Juo labiau kad esminiai elgesio neatitikimai
komunikuojant atsiranda dėl kultūrinių skirtumų, kaip būdinga daugia-
kultūrėms šalims, pavyzdžiui, JAV. Didėjant migracijai, mokyti elgesio
taisyklių tampa vis aktualiau ir mūsų šalyje, todėl šiuo vadovu reikėtų pasi-
remti ir rengiant lietuvišką metodikos variantą.¹

Aštrėjant konkurencijai ir bibliotekai perimant verslo klientų aptar-
navimo principus, orientuojantis į mandagų, į klientą nukreiptą elgesį,
Amerikos bibliotekininkų asociacijos tinklalapyje daug dėmesio skiriama
tęstiniam neformaliai mokymuisi. Ši sritis sieja švietimo ir informa-
cijos funkcijų realizavimą. Tai bendrai šalies mastu parengtos virtualios
programos, nemokamos arba galimos įsigyti pagal bibliotekos poreikį,
reaguojant į jų valstijoje ar regione esamą vartotojų poreikį (viešoji prieiga:
<http://www.ala.org/pla/onlinelearning>). Čia pateikiama daug mokymų,

¹ LNB ALA „Elgesio vadovo teikiančioms paslaugas“ pagrindu yra parengusi vidinio
naudojimo dokumentą „Kaip mes bendraujame su interesantais?“, su kuriuo supažindinti
visi darbuotojai.

skirtų ir bibliotekos paslaugų plėtrai, patirties sklaidai, naujiems įgūdžiams ir kompetencijoms įgyti, pavyzdžiui, Viešųjų bibliotekų paslaugų darba-knygė, kaip patirtimi grįsti patarimai, kaip teikti konkrečias paslaugas, vykdyti veiklas (viešoji prieiga registruotis: <http://www.ala.org/pla/onlinelearning/workbooks/understand>). Nuotolinių kursų rengimas ir patei-kimas viešajai prieigai – viena iš naujų viešųjų bibliotekų informacinės funkcijos realizavimo krypčių. Ši veikla gali būti pavyzdys Lietuvoje orga-nizuojant metodinę pagalbą viešosioms bibliotekoms.

2 lentelė. *Informacinės viešųjų bibliotekų funkcijos realizavimas (parengė autorė pagal pirmiau išdėstytą teorinę informaciją)*

Procesai	Procesų detalizavimas
Rinkti	Komplektuoti, organizuoti ir valdyti informacijos išteklius įvairiose medijose, akcentuojant vietos bendruomenei aktua-lią informaciją
Saugoti	Fiziškai suteikti vietą ir užtikrinti informacijos išteklių įvairiose medijose išsaugojimą (lentynose, serveriuose, talpyklose ir kt.)
Analizuoti	Struktūruoti, analizuoti ir kurti naujas vertes informacijos pagrindu, taip pat naujus informacijos produktus (duomenų bazes, rinkinius, žinytus ir t. t.)
Suteikti laisvą prieigą	Fiziškai organizuoti erdves ir technologijas, kad skaitytojai galėtų naudotis saugoma informacija, ypač dėmesį telkiant į asmenis, turinčius specialiųjų poreikių
Informuoti pagal atranką	Teikti bendruomenės nariams informaciją, sprendžiant ben-druomenei aktualias problemas, kai norima dalyvauti diskusi-jose, priimant sprendimus; teikti informaciją valdžios atstovams
Ugdyti skaitytojų informa-cinį kompiuterinį raštin-gumą	Ugdyti skaitytojų informacinio kompiuterinio raštingumo gebėjimus, skatinti juos naudoti poreikius atitinkančią infor-maciją
Tobulinti darbuotojų kom-petencijas	Nuolat tobulinti darbuotojų kompetencijas, integruojant bibliotekoje teikiamą neformalųjį ugdymą su mokymosi visą gyvenimą ir profesinio lavinimo programomis

Informacinės viešųjų bibliotekų funkcijos realizavimas reiškiasi per bibliotekinės veiklos procesus ir paslaugas. Paslaugų spektras ir rūšys, jų raiška konkrečioje bibliotekoje gali įvairuoti pagal vietos bendruomenės poreikius. Toliau aptarsime informacinių paslaugų apibrėžtis ir jų realiza-vimo aktualijas.

2.3. Informacinės paslaugos ir jų realizavimas

Remiantis K. E. Fisher ir A. P. Bishop tyrimais, informacinių paslaugų ištakos siejamos su mokslo inžinerinės bendruomenės poreikių nustatymu ir informaciniu aptarnavimu technologiniuose centruose. Moderniame pasaulyje panašios paslaugos pagal profesines grupes yra dažnos ir bibliotekose, ypač specialiosiose ir akademinėse. Net viešosios bibliotekos išskiria atskiras skaitytojų grupes (pavyzdžiui, pagal amžių ar kitus kriterijus, tokius kaip dirbantys asmenys, naujieji emigrantai ir kt.) ir informacines paslaugas orientuoja į jų poreikius („Information Services Today“ 2015, p. 21).

Aptardami informacines paslaugas skaitmeninėje eroje, mokslininkai pabrėžia abipusę proceso dviejų fazių priklausomybę: 1) parengiamuosius darbus, sudarančius sąlygas naudotis informacinėmis paslaugomis; ir 2) tarpininkavimą ir pagalbą informacinių paslaugų vartotojams. Pirmoje fazėje profesionaliems bibliotekininkams būtina kokybiškai surinkti, organizuoti ir aprašyti informaciją taip, kad ji būtų lengvai randama. Tai apima ir techninius informacijos išteklių organizavimo procesus, sudarančius patogias laisvos prieigos prie informacijos sąlygas – ar tai būtų knygų išdėstymas lentynose, ar laisva knygų gražinimo prieiga, ar tinkamai sudarytos sąlygos perkelti elektroninę informaciją iš vienos sistemos į kitą (angl. *downloading*), išsaugoti ją ir reikiamai ja operuoti. Teikiant profesionalias informacines paslaugas svarbiausias yra bibliotekininkas profesionalas, pasireiškiantis kaip konsultantas ir edukatorius. Šiame etape bibliotekininkas konsultuoja, moko ieškoti informacijos ir naudotis technologijomis, padėdamas informacijos vartotojui rasti kelią į jam reikalingus informacijos išteklius sudėtingoje informacijos pertekliaus aplinkoje („Information Services Today“ 2015, p. 117).

Reikia pastebėti, kad besivystančių ir neaukšto ekonominio lygio šalių gyventojų, ypač kaimo vietovėse, informaciniai poreikiai ir jų aptarnavimas gali skirtis nuo bendrųjų tarptautiniuose standartuose nustatytų

gana aukštų standartų ir siekių. Lietuvos situacija iš dalies panaši į aprašytą Dakos universiteto (Bangladešo Liaudies Respublika) Informacijos mokslų ir bibliotekų vadybos katedros mokslininkų – jų straipsnyje analizuojama bendruomenės svarbių informacinių paslaugų situacija šalyje. Islamas Anwarulas ir Mezbah-ul-Islamas Muhammadas (Anwarul 2010, p. 5–9) rašo, kad tradiciniais būdais veikiančioje bibliotekoje (ypač kaimo vietovėse) personalas nepatenkintas, kad gyventojai per mažai naudojami jų siūlomomis paslaugomis. Kita vertus, mokslininkų atlikti tyrimai rodo, kad skurdžiai gyvenančioje populiacijoje informacija nėra būtiniausias išgyventi išteklius, todėl bendruomenės neišsiugdžiusios skaitymo kultūros įgūdžių ir poreikių, kuriuos atitiktų bibliotekos teikiamos paslaugos.

Autoriai išvardija svarbiausias problemas priežastis:

- 1) *atitinka skaitytojų poreikiai ir teikiamos informacinės paslaugos;*
- 2) *neatitinka teikiamos paslaugos ir probleminiai bendruomenių lūkesčiai,* t. y. teikiamos tradicinės bibliotekos paslaugos (dokumentų skolinimas, bibliotekose gaunamų dokumentų referavimas, kopijavimas, galimybė naudotis skaityklomis) neatitinka tų problemų, kurios aktualios bendruomenės nariams, informacinių poreikių; bendruomenei reikalingiausia ir aktualiausia sveikatos, verslo, žemės ūkio ir kita teminė, su išgyvenimu susijusi informacija;
- 3) *viešųjų bibliotekų personalui trūksta motyvacijos suprasti klientų lūkesčius;* bibliotekininkai turi nusistovėjusią veiklos ir atsiskaitymo už ją sistemą ir nėra motyvuoti aiškintis ir suprasti kitus (kitokius) vartotojų poreikius; būtina keisti aptarnavimo sistemą – stengtis ne išlaikyti *status quo*, o patenkinti į vartotojų poreikius;
- 4) *reikalinga (naudinga) informacija nepasiekia vartotojų;* kaip teigia mokslininkai, tai signalizuoja problemas informacijos sklaidos sistemoje, galbūt naudojami ne tie kanalai ar sklaida vykdoma netinkamai;
- 5) *nepakankamai suvokiama informacinio raštingumo reikšmė;* bendruomenės nejaučia išskirtinio informacijos poreikio, nes trūksta suvokimo, kad tai naudinga; bibliotekos personalas šį konceptą supranta

visai kitaip; viena vertus, trūksta individualios motyvacijos perteikti žinias, kita vertus – jas priimti;

- 6) *nepakanka aukštos kvalifikacijos darbuotojų, galinčių teikti kokybiškas informacines paslaugas ir rengti mokymus*; trūksta bendro visuomenės suvokimo apie bibliotekose teikiamas paslaugas;
- 7) *netinkama viešųjų bibliotekų struktūra*; kalbama apie tai, kad informacinių paslaugų teikimas turi būti įteisintas viešųjų bibliotekų organizacinėje struktūroje;
- 8) *nepakankama skaitymo kultūra visuomenėje*, šią problemą mokslininkai sieja su menka knygų leidybos produkcijos statistika Bangladešo Liaudies Respublikoje; jų žodžiais, tarsi nėra dėl ko egzistuoti bibliotekoms (Anwarul 2010, p. 5–9).

Galvojant apie Lietuvą, pasak Aidos Dobkevičiūtės, Lietuvos leidėjų asociacijos vykdomosios direktorės, kasmet išleidžiamų naujų pavadinimų knygų skaičius iki šiol nepasiekė 2008 m. lygio, kai buvo išleista per 4500 naujų pavadinimų knygų. 2016-aisiais kritimas sustojo, Lietuvoje buvo išleista apie 3400 pavadinimų knygų. Bendras knygų tiražas taip pat liko perpus sumenkęs: 2008 m. jis perkopė 7 mln. egzempliorių, 2016 m. – vos daugiau nei 4 mln. (Laurinavičienė 2017, p. [1]). Kita vertus, turintys susiformavusį poreikį skaityti dažnai neįperka naujų knygų. Žinoma, skaitantys užsienio kalba dabar turi daug daugiau galimybių pasiekti knygas ir skaityti internete. Globalizacijos procesai, naujosios medijos tam daro įtaką. Koks yra skaitymo mastas ir ar jis turi tendenciją mažėti, tiksliau būtų galima atsakyti atlikus išsamų tyrimą, šio tyrimo tikslai to neapima. Šiaip ar taip, galimybė knygas skolintis bibliotekose – vienas iš gerų būdų skatinti skaitymą, kartu ir kelti skaitymo kultūros lygį visuomenėje.

Informacinių paslaugų ir poreikių neatitikimo priežastis, kaip ir kitos pirmiau išdėstytos mokslininkų įvardytos priežastys, gal aktualios ir Lietuvoje. 2016-ieji išsiskyrė bibliotekų organizuotomis skaitymo skatinimo priemonėmis masinėse informacijos priemonėse, naujienu portaluose („Aš skaiTau“, „Bibliotekininkas rekomenduoja“) populiarinančiomis teigiamą

skaitytojų įvaizdį, taip prisidedant prie skaitymo kultūros ugdymo. Tai, kad informacija yra galimybių suteikiantis, o ne išgyventi būtinas išteklius Lietuvoje, – taip pat logiška priežastis, kodėl informacijos Lietuvoje pasigenda toli gražu ne visi. Kita vertus, ar pakankamai tiriami vietos gyventojų poreikiai, ar prisitaikoma prie kintančių informacijos vartotojų poreikių ir reaguojama į juos, organizuojant informacines paslaugas? Ar tam panaudojamos turimos technologijos, nauji komunikacijos kanalai, adekvačiai reaguojant į vartotojų elgesį? Ar ugdomos šiuolaikinių lygi atitinkančios bibliotekos darbuotojų kompetencijos, kad galima būtų užtikrinti profesionalią pagalbą vartotojams ir jų mokymus? Tai klausimai, į kuriuos atsakymų reikėtų ieškoti atskiru empiriniu tyrimu, analizuojant situaciją vietose.

2.4. Informacinių paslaugų kokybės siekiai

Kompetentingų Amerikos bibliotekų ir informacijos mokslų atstovų informacijos profesionalams skirtoje kolektyvinėje monografijoje (studijų vadove) („Information Services Today: An Introduction“) išskiriamos tokios esminės skaitmeninio amžiaus informacinių paslaugų teikimo sritys (angl. *Roles in Digital Age*):

- informacijos poreikių identifikavimas;
- informacijos suradimas: informacinis tarpininkavimas ir informacinis aptarnavimas (angl. *Information Intermediation and Reference Services*);
- informacijos organizavimas: techninės tarnybos;
- informacijos pasiekiamumas iš bet kurios vietos bet kuriuo laiku: prieigos tarnybos;
- vartotojų mokymas: informacijos ir technologijų raštingumo instrukcijos („Information Services Today“ 2015, p. VIII).

Siekiant kokybės, svarbu pažinti visus komponentus, suderinti ir sėkmingai integruoti į vientisą sistemą.

IFLA rekomendacijose dėl viešųjų bibliotekų paslaugų nurodoma, kad jos turi tapti nacionalinės informacijos politikos dalimi. Organizuojamos paslaugų prieigą viešosios bibliotekos turi suteikti skaitytojams galimybę savarankiškai, be bibliotekos personalo įsikišimo naudotis internetu ir turėti galimybę išsispausdinti.

Dokumente pažymima būtinybė organizuoti viešosios prieigos elektronines paslaugas 24 / 7 režimu. Įvardijama bibliotekininkų interneto prieigos svarba, turint omenyje ne tik galimybes naudotis internetu, teikiant informavimo paslaugas, bet ir nuolatinę kvalifikacijos kėlimą, atliekant tiesiogines pareigas ir teikiant informacijos paieškos paslaugas („The Public Library Service“ 2001, p. 40–41).

Bangladešo mokslininkai Islamas Anwarulas ir Mezbah-ul-Islamas Muhammadas savo straipsnyje siūlo programą, kuri padėtų pagerinti viešosiose bibliotekose bendruomenėms teikiamas informacijos ir komunikacijos paslaugas. Programą siūloma įgyvendinti tokiais etapais (jie toliau pakomentuoti ir papildyti išvalgomis dėl situacijos Lietuvoje):

- Sudaryti bendruomenėms teikiamų informacinių paslaugų žinyną, pagal kurį būtų teikiamos paslaugos vietos bendruomenėms. Žinyne turi būti suregistruotos visos ne pelno organizacijos, valdžios institucijos ir kitos tarnybos, teikiančios gyventojams aktualias informacines paslaugas. Biblioteka turėtų tarpininkauti teikiant prieigą prie šios informacijos, įtraukdama ir papildomus vietos valdžios informavimo šaltinius.
- Pasitelkti ministerijai pavaldžias institucijas (iš teksto galima daryti prielaidą, kad Bangladeše nemažai privačių bibliotekų) ir profesines bibliotekininkų organizacijas siekiant atlikti nuoseklų bendruomenių informacijos poreikių tyrimą. Jo pagrindu sudaryti informacinių paslaugų teikimo bendruomenėms modelį, kurį kiekviena biblioteka pritaikytų pagal reikmes.
- Viešosios bibliotekos šio dokumento pagrindu turi parengti veiklos vadovus. Įdomi mokslininkų mintis, kad turinio formavimo

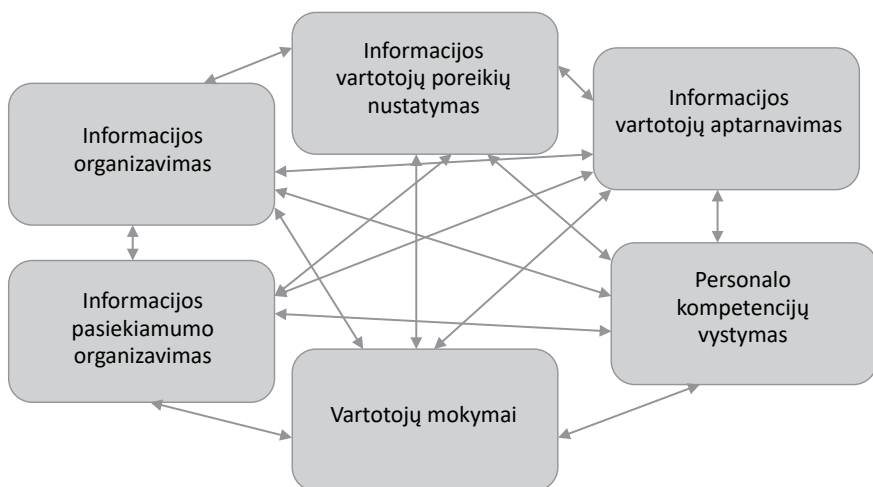
atsakomybė turėtų būti paskirstyta. Bibliotekos, neviršydamos savo atsakomybės, turi pasitelkti konkrečių sričių specialistus ekspertus ir parengti teminį esminės informacijos šalies mastu branduolį. O vietos valdžios informacijos rinkimas, analizė ir sklaida turi būti atliekama per savivaldos parengtą informaciją, kuri pasiektų biblioteką ir čia būtų patogiai prieinama vartotojams.

- Informacijos sklaidai mokslininkai siūlo naudoti mobiliąsias bibliotekas, tai suprantama dėl plataus geografinio šalies išsidėstymo. Lietuvoje iš pirmo žvilgsnio ši galimybė atrodytų nelabai priimtina. Kita vertus, ar ne pigiau ir ne profesionaliau būtų važiuoti į skirtingas vietas su ta pačia profesionalų komanda ir tiesiogiai perteikti patirtį diskutuojant su bendruomene ir tiriant jos poreikius? O gal Lietuvoje mobilumą galima būtų panaudoti profesionalios bibliotekinės informacijos sklaidai centrinėse rajonų bibliotekose? Arba pasitelkiant vaizdo mokomųjų filmukų kūrėjus sukurti viešosios prieigos produktus, taip skleidžiant ir informaciją, ir naudojimosi ja įgūdžių įvaldymo galimybes.
- Bangladešo mokslininkai sutelkia dėmesį į programos svarbos suvokimą, jos tikslų viešinimą, propagavimą – kaip vienas iš programos realizavimo žingsnių pateikiamos viešųjų ryšių idėjos. Siekiant įgyvendinti programą, papildomai siūloma bendruomenėse informacines paslaugas teikiantiems bibliotekininkams suteikti lyderystės mokymų. Tai svarbu, norint bibliotekininkus įtraukti į bendruomenės plėtros projektus, ugdyti įgūdžius suvokti ir priimti atsakomybę. Tokie įgūdžiai būtini Lietuvos bibliotekininkams, kita vertus, tai priklauso nuo asmenybės motyvacijos ir gebėjimo dalyvauti tokioje veikloje.
- Labai svarbi programos įgyvendinimo dalis, pasak mokslininkų, turėtų būti tęstiniai profesionaliosios bibliotekininkystės ir bendradarbiavimo su kitomis vietos tarnybomis mokymai. Į juos turi būti įtraukti ir kitų vietovių (tarp jų iš miesto) profesionalai. Gerosios

patirties sklaida suartintų skirtingų regionų ir skirtingų kompetencijų lygių asmenis.

- Planuojant programos įgyvendinimą, turi būti sukurtas nuolatinis proceso vertinimo mechanizmas. Tai leistų pamatyti kintančią situaciją ir laiku daryti pokyčius ten, kur jie reikalingi. (Anwarul 2010, p. 6–9)

Be abejonės, įgyvendinant reformas ar jų siekiant, į kitos šalies mokslininkų pateiktą programą reikia žiūrėti kritiškai. Vis dėlto tai vertinga patirtis, iš kurios reikėtų pasiimti sau naudingus elementus, o gal bendrą sistemą ir sau tinkamai pakoreguoti. 2 paveiksle pateikta šio straipsnio autorės siūloma schema atspindi informacinių paslaugų kokybės siekių komponentų tarpusavio sąsajas. Atsinaujinimo ir bibliotekų paslaugų plėtros nereikėtų sieti tik su naujomis informacinėmis technologijomis ir jų įtaka. Ypač regionuose turi būti kreipiamas dėmesys į jau turimų išteklių prieinamumą.

2 pav. Informacinių paslaugų kokybės siekiai. Parengė autorė pagal straipsnyje cituojamus šaltinius

Galvojant apie informacinių paslaugų kokybės gerinimo programas, reikia atsižvelgti į kiekvieną sistemos komponentą. Akivaizdu, kad planuojant informacijos vartotojų mokymus turi būti atsižvelgiama ir į bibliotekos personalo kompetencijų tobulinimą, todėl pateiktoje schemoje šis

komponentas išskiriamas kaip tolygus sistemoje, o kiekvieno komponento sąsajos yra tiesioginės.

Suomijos Oulu universiteto mokslininkas T. Kortelainen, tyrime lygindamas penkiolikos savo šalies viešųjų bibliotekų informacines paslaugas, teigia, kad lyginti reikėjo pradėti nuo „informacinių paslaugų kompozicijos kiekvienoje iš bibliotekų aprašymo“ (Kortelainen 2007, p. 4). Mat institucijose skyrėsi ne tik padalinio struktūriniai apibrėžimai, bet ir naudojami informacijos ištekliai, aplinkai keliami reikalavimai ir t. t. Pasak autoriaus, įvairovė ne stebina, o rodo galimybes pasirinkti vietoje, atsižvelgiant į vietos vartotojų poreikių specifika.

Šiame tyrime vertingas profesinių kompetencijų ir priemonių, reikalingų teikiant informacines paslaugas, sąrašas (Kortelainen 2007, p. 111–113) gali būti situacijos tyrimo Lietuvoje pagrindas, atspirties taškas (žr. *priedą*).

Toliau apžvelgsime mokslininkų patarimus dėl paslaugų kokybės elementų. Indijos tyrėjai M. Muthu, P. Rameshbabu ir C. Baskaranas daugumą bibliotekų veiklos inovacijų, taip pat ir teikiant informacines paslaugas, sieja su IKT. Inovacijas prilygindami kokybės siekiui toliau panagrinėsime mokslininkų teikiamus pasiūlymus, kurie gali būti aktualūs analizuojant paslaugas. Pavyzdžiui, kalbėdami apie komplektavimą, autoriai pabrėžia bibliotekininkams būtinus derybų įgūdžius ir siūlo taikyti įskiepius, kurie palengvintų informacijos paiešką (Mathu 2015, p. 37). Ši inovacija taikytina ir informacinių paslaugų sektoriuje.

Tyrėjai įvardija tokias ***bibliotekų veiklos inovacijas integruojant naujas medijas ir technologijas***:

- 1) atgalinio ryšio su vartotojais plėtra (pavyzdžiui, konsultavimas galimas tiesioginiu režimu, verbaliniu būdu per „Skype“, tiesiogiai bendraujant internete (angl. *chat*) (Mathu 2015, p. 39);
- 2) mobiliųjų telefonų technologinės įvairovės panaudojimas, pavyzdžiui, žinute pranešti apie gautą leidinį, artėjančius renginius; įdiegti GPS įskiepi tinklalapyje, žymint bibliotekos tinklo išsidėstymą;

pritaikyti paieškos galimybes ir dizainą mobiliems įrenginiams; suteikti galimybę skaitytojams sekti RSS naujienų srautą; organizuoti automatinį pranešimų srautą apie leidinių rezervavimą, besibaigiantį leidinių skolinimo laiką, galimybę jį pratęsti;

- 3) elektroninė dokumentų užsakymo forma bibliotekos tinklalapyje arba informacinės užklaustos forma internetu;
- 4) informacijos išteklių prieigos 24 / 7 režimu organizavimas skirtingais kanalais – elektroniniu paštu, programomis „Skype“, „Facebook“;
- 5) virtualioji informavimo tarnyba („Klausk bibliotekininko“);
- 6) e. valdžios integruota viešosios prieigos sistema bibliotekos tinklalapyje, atvira prieiga tiesiogiai vartotojui, nesikreipiant į informavimo tarnybą;
- 7) elektroninės publikacijos (Mathu 2015, p. 40). Indijos tyrėjai mintis dėsto glaustai – tarsi tezęmis, neišsiplėsdami, todėl neaišku, ką jie turi omenyje paskutinėje pozicijoje – publikavimo platformų pateikimą, galimybes skaitytojams publikuoti savo kūrybą internete, o gal tiesiog elektroninių bibliotekos publikacijų prieigą ar dar ką nors kita.

Inovacijas analizuojantys autoriai pateikia tokius ***patarimus dėl kūrybingumo organizuojant veiklas***: nebijoti rizikuoti, vizualizuoti idėjas, svajoti, fantazuoti, būti smalsiems, naudoti SWOT analizę, mokytis iš savo klaidų, naujai pažvelgti į atliekamą veiklą. Įgyvendinant inovacijas, reikia nepamiršti, kad tam reikalingi ne tik technologiniai pajėgumai, bet ir informavimas apie pokyčius, pasitelkiant bibliotekos rinkodaros specialistus, reikia turėti elektroninės leidybos sistemą ir viešosios prieigos elektronines mokymo programas, internetui pritaikytą skaitytojų aptarnavimo ir konsultavimo sistemą (Mathu 2015, p. 41–42). Šie patarimai naudingi ir Lietuvos viešųjų bibliotekų bibliotekininkams, siekiantiems profesionalumo ir mąstantiems apie informacinių paslaugų plėtrą.

Inovacijos, pasak mokslininkų, galimos vienoje konkrečioje bibliotekoje arba jos gali būti projektuojamos ir įgyvendinamos visame tinkle.

Minėti Bangladešo mokslininkai siūlo tris informacinių paslaugų (galbūt – inovatyvių) įgyvendinimo bendruomenėse pakopas:

- 1) pasirinkti keletą geriausiai aprūpintų technologijomis bendruomenės bibliotekų, kuriose būtų iš karto įgyvendinta visa informacinių paslaugų teikimo sistema;
- 2) paslaugų teikimą įvaldžiusios bibliotekos būtų naudingos kaip pažangios patirties sklaidos partnerės, įtraukdamos kitas bendruomenių bibliotekas;
- 3) visos bibliotekos turi būti pasiekusios tam tikrą lygį teikiant informacines paslaugas bendruomenei. Turi būti įvertinta pasiekta pažanga. (Anwarul 2010, p. 9)

Turint omenyje Lietuvoje veikiančius viešųjų bibliotekų tinklus, verta pagalvoti apie tokių ar panašių pakopinių įgyvendinimo etapų tikslingumą.

Inovacijas bibliotekų veikloje analizuojantys M. Muthu, P. Rameshbabu, C. Baskaranas įvardija tokius paslaugų kokybės komponentus ir savybes:

- apčiuopiamumas (fizinių elementų akivaizdumas);
- atitikimas (tikslus atlikimas);
- atsakingumas (atlikimo greitis ir paslaugumas);
- užtikrintumas: kompetencija, mandagumas, patikimumas, saugumas;
- empatija: lengva prieiga, geras susisiekimas, supratingumas klientų atžvilgiu;
- estetika;
- prisitaikymas ir atitiktis (angl. *Conformance*);
- tvarumas – senėjimo pripažinimas, nuolatinis atsinaujinimas (angl. *Durability, obsolescence / update ness*);
- tapimas būdinga savybe (angl. *Features*);
- vizuali atitiktis (angl. *Performance*);
- patikimumas (angl. *Reliability*);
- patrauklus aptarnavimo laikas ir kaina (angl. *Serviceability time and cost*) (Muthu 2015, p. 43).

Šiuos elementus pravartu išanalizuoti kuriant paslaugų sistemą, į juos reikia atkreipti dėmesį siekiant įgyvendinimo kokybės. Minėti mokslininkai atskirai išdėsto ir *paslaugų teikimo kokybės charakteristikas*: baigtumas, informavimo apie paslaugas lankstumas, patikimumas, greitis, aktualumas (Muthu 2015, p. 44). Tiesiogiai šiuos elementus ir charakteristikas galima sieti su šio straipsnio 2 paveiksle pateiktoje schemoje išdėstytu paslaugų kokybės siekių proceso modeliavimu, tai galimas teorijos plėtros aspektas ateityje.

Indijos mokslininkai palygina tradicinės ir viešosios bibliotekos kokybės charakteristikas, kas apibendrintai pavaizduota 3 paveiksle.

3 lentelė. *Tradicinės ir modernios viešosios bibliotekos kokybės standartų palyginimas*

Tradicinės viešosios bibliotekos kokybės charakteristikos
Tyla, švara, lėta, užtikrinta veiksmų eiga, disciplina, tvarkingumas
Papildomos modernios viešosios bibliotekos kokybės charakteristikos
Orientacijos į klientą ir pagalbos jam kultūros kūrimas, tikslinių grupių lūkesčių išsiaiškinimas ir juos atitinkančios paslaugos, darbuotojų ir vartotojų pokalbių apie kokybę skatinimas, kokybės gerinimo idėjos aptarimas su darbuotojais, paslaugų akivaizdumo gerinimas, kvietimas nepatenkintiems vartotojams išsakyti nusiskundimus, paslaugų kokybės gerinimas per „į klientus orientuotas priemones“, lengvai suvokiamas paslaugų pristatymas vartotojams, žadama tik tai, kas gali būti ištesėta, kokybės problemų pripažinimas, siūlomų paslaugų asmeninis išbandymas (jauki erdvė vartotojams, paslaugų pasiekiamumas 24 / 7 – <i>papildyta autorės</i>)

Sudaryta autorės, pagal Muthu, Rameshbabu, Baskara 2015, p. 45, su autorės papildymais

Pereinant prie naujų kokybės charakteristikų, svarbu suvokti, kaip viešojoje bibliotekoje pasireiškia į vartotoją nukreipta veiklos kultūra. Autoriai pateikia kai kurias nusakančias nuorodas charakteristikas: 24 / 7 / 365 atvira prieiga; mobilumas ir konvergencija (susilieėjimas); *amazoogle* efektas (orientacija į rekomendacines sistemas); socialinis kompiuterinis programavimas (tinklaraščiai, žymos, asmenų žymėjimai) (angl. *Social Softwarem, Blogs, Tagging / Folksonomies*); orientacija į klientus ir kontekstą (angl. *Customization & Contextualization*); nauji įrankiai (angl. *new tools*) (Muthu 2015, p. 51).

Organizacinė kultūra, kaip ir tam tikra veiklos kultūra, institucijoje yra visada. Galvojant apie paslaugų kokybės gerinimą, patartina išanalizuoti esamą situaciją, o tada planuoti ir įgyvendinti norimus pokyčius.

2.5. Informacijos vartotojų pažinimas ir profesinės bibliotekininkų kompetencijos

Tyrėjų žodžiais, bibliotekos išgyvena „revoliucinius atvirumo pokyčius“ (angl. *open revolution*). Tai atviri moksliniai tyrimai (angl. *open researche*), atviras informavimas (angl. *open reference*), atviras kaupimas (angl. *open aggregation*), atviras saugojimas (angl. *open storage*), atviri mokymai, atviras turinys, atviri šaltiniai, atviri standartai, atviri archyvai, atviras tekstas, atviri ryšiai ir sąsajos (angl. *open linking*), atviras dizainas, atvira prieiga (Muthu 2015, p. 49–50). Bibliotekos darbuotojams reikia atsiminti, kad naujojo tūkstantmečio vartotojai patys kuria ir teikia savo turinį internete, be to, jie įpratę informaciją ir visą turinį gauti nemokamai. Vartotojai patys valdo daugybę informacijos, patys ją kuria, saugo ir pritaiko savo reikmėms. Be to, dažnai jos vartotojai reiškiasi kaip skleidėjai ir rinkodaros specialistai, visada yra prisijungę tinkle, viską nori rasti greitai, net tuoj pat, nes jie visada yra su jumis (angl. *are always on*) (Muthu 2015, p. 50–51). Taiklus klientų apibūdinimas yra globalus, tinka ir Lietuvos atveju. Kurdami naujas ar tobulindami esamas informacines paslaugas ir siekdami jų kokybės, bibliotekininkai turi gerai pažinti vartotojų įpročius, ne tik analizuoti jų informacijos poreikius.

Pokyčiai ir inovacijos tiesiogiai susijusios su personalui keliamais naujais veiklos įgūdžiais. Elektroninės eros ***bibliotekininkui keliami tikslai:***

- mokėti aprašyti turinį ir jam būdingus bruožus (kurti metaduomenis);
- projektuoti elektroninės bibliotekos techninę struktūrą;
- kurti, saugoti ir skleisti informacijos produktams papildomas vertes;
- užtikrinti informacijos saugumą;

- kurti vartotojui palankią aplinką tinkle;
- planuoti, įgyvendinti ir palaikyti elektronines paslaugas, tokias kaip informacijos paieška, konsultavimas ir transmisija (informacijos parsisiuntimo paslaugos);
- saugoti skaitmeninę intelektinę nuosavybę ir skaitmeninio turinio autorių teises;
- atrinkti, įsigyti, saugoti ir valdyti skaitmenines kolekcijas;
- nustatyti atitinkamus skaitmeninio turinio standartų ir politikos atitikmenis (Muthu 2015, p. 55).

Profesionali XXI amžiaus bibliotekininko veikla orientuota į elektroninę informaciją. Įvardijamos tokios elektroninės informacijos potencialios galimybės: fizinis pasiekiamumas, teminė atitiktis, tinkamumas poreikiui, bendradarbiavimo galimybė, paplitimas, dinamiškumas ir enciklopedinis pobūdis, takumas, tiesioginis santykis, interaktyvumas, tarpdiscipliniškumas, sąsajų galimybė (angl. *linkability*), daugialypės terpės (medijų) naudojimas, procedūriškumas, mokslinių tyrimų, paieškos galimybė, erdvinis pobūdis (Muthu 2015, p. 57–58).

Reaguodami į naujas informacijos perteikimo formas ir besikeičiančius vartotojų poreikius, bibliotekininkai turėtų tobulinti ***šiuos bendruosius ir profesinius įgūdžius***:

- sukurti veiksmingus paieškos IPS metodus;
- efektyviai naudoti modernius informacijos tvarkymo įrankius ir metodus;
- suteikti vartotojams kritinės analizės galimybes;
- ugdyti vartotojų gebėjimus tikslinti užklausas, geriau jas formuluoti;
- nustatyti sprendimams priimti reikalingą informaciją;
- identifikuoti susijusius informacijos šaltinius ir paslaugas;
- integruoti informaciją, siekiant praktinės naudos;
- surinkti, organizuoti ir naudoti duomenis, juos pritaikant įvairioms sritims ir galimybėms;
- suvokti skirtingus informacijos poreikius;

- suvokti informacijos panaudojimo galimybes tarpusavyje susijusiose srityse, bet skirtingai formuluojamose paskirtyse (Muthu 2015, p. 60). Visi šie įgūdžiai reikalingi ne tik konsultuojant skaitytojus, bet ir teikiant kitas informacines paslaugas, organizuojant duomenų bazines, rengiant prieigą.

Informacinė bibliotekų funkcija neatsiejama nuo informacinių technologijų įvaldymo. XXI amžiuje informacinės technologijos naudojamos ne tik bibliotekiniuose procesuose, bet ypač greitai kinta ir plečiasi skaitytojų aptarnavimo srityje. IKT raštingumo ugdymas – neatsiejama bibliotekos veiklos sritis. Tai ne tik nemokamos prieigos prie interneto suteikimas, bet ir mokymas bei konsultavimas, apimantis naudojamą bibliotekos katalogu ir kitomis paslaugomis, paieška prenumeruojamose duomenų bazėse; pagalba ieškant teminės ar faktografinės informacijos internete, konsultavimas ir mokymai naudotis viešosios prieigos e. valdžios ir kitomis paslaugomis ir t. t. IKT įvaldymas turi būti nuolat siejamas su bibliotekos personalo ugdymu, nes ši praktinės veiklos sritis sparčiai keičiasi („Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadovas“ 2009, p. 113–114).

Be aptartų bibliotekos veikloje būtinų kompetencijų, šiuolaikiniai informacijos profesionalai turi pagerinti ir medijų bei informacijos raštingumo žinias. Pasak mokslininkų V. Grigo, A. Šumino, A. Gudinavičiaus ir M. Grigaliūno, „informacijos vartojimo ypatumus akcentuoja visų mokslo sričių edukatoriai, nes visoms disciplinoms svarbu informacija, kaip daiktas, informacijos įsisavinimas, žinių įgijimas, medijų naudojimas darbui su informacija ir tai sričiai būdingos sintaksės įsisavinimas“ (Grigas ir kt. 2016, p. 221). Įgyti tokias kompetencijas neabejotinai svarbu teikiantiems informacines paslaugas.

Siekdama užsibrėžto strateginio tikslo „Informacinių kompetencijų telkimas“, LNB siekia „būti Lietuvos bibliotekų kompetencijų centru, užtikrinančiu kompetencijų sklaidą ir kaitą bibliotekų bendruomenėje“ („2017–2020 metų veiklos kryptys ir prioritetai“ 2016, p. 10). Todėl

LNB Bibliotekininkystės skyrius turi įgaliojimus kurti viešųjų bibliotekų darbuotojams reikalingų naujų kompetencijų mokymus ir paslaugas tobulinti padedančias metodikas.

3. TYRIMO APIBENDRINIMAS

3 paveiksle siūloma informacinės viešųjų bibliotekų veiklos teorinė schema atskleidžia esminius komponentus ir jų tarpusavio priklausomybę. Informacinė bibliotekų veikla grindžiama esminiais bibliotekų veiklos procesais – informacijos organizavimu, o žvelgiant plačiau tai gali būti suvokiama kaip visi informacijos išteklių įsigijimo ir tvarkybos procesai, taip pat visos tam reikalingos technologijos (informacijos išteklių įsigijimas ir sutvarkymas taip, kad greitai būtų galima rasti reikalingą informaciją). Šis komponentas tiesiogiai susijęs su informacijos pasiekiamumo technologijomis ir pačia informacijos pasiekiamumo koncepcija, kuri realizuojama per tradicines ir naujas bibliotekose naudojamas technologijas (atviri fondai, geras informacijos paieškos aparatas, elektroninės duomenų bazės, žinytai ir t. t.). Be šių parengiamųjų etapų nebus įmanoma kokybiškai teikti informacinių paslaugų.

Norint tinkamai panaudoti turimus informacijos išteklius ir esamas technologijas, turi būti nuolat atnaujinami darbuotojų įgūdžiai ir ugdomos naujos kompetencijos.

Mokymai rengiami ir informacijos vartotojams, prieš tai išsiaiškinus jų poreikius. Informacinėms paslaugoms priskiriami informacijos paieškos, rastos informacijos išsisaugojimo, darbo duomenų bazėse ir kiti su IKT naudojimu darbui su informacija susiję įgūdžiai.

Atskiru elementu numatomas informacijos vartotojų poreikių pažinimas kaip tęstinė veikla arba nuodugnus atskiro informacijos vartotojo poreikio išsiaiškinimas, tikslinant ir formuluojant užklausą.

Kitas informacinės veiklos komponentas – tiesioginis paslaugos teikimas informacijos vartotojams. Teikiama tarpininkavimo paslauga

ieškant informacijos bibliotekos sukaupuose informacijos ištekliuose. Čia neradus informacijos, tarpininkaujama patariant, konsultuojant ar pateikiant nuorodas į viešosios prieigos mokymus.

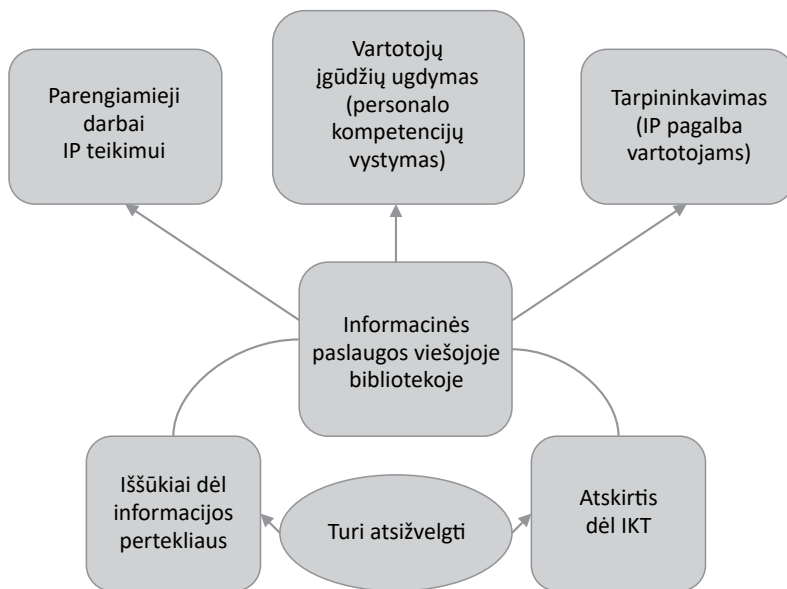
3 pav. Informacinės viešųjų bibliotekų veiklos komponentai ir schema. Parengė autorė pagal straipsnyje pateiktą teorinę informaciją

Atskira schema (4 pav.) iliustruoja informacinių paslaugų teikimo viešojoje bibliotekoje modelį, atsižvelgiant į esmines aplinkos grėsmes, kurių turi paisyti biblioteka, ir išskiriant paslaugų organizavimo pagrindines kryptis. Jas lemia viešosios bibliotekos paskirtis – teikti prieigą prie informacijos vietos bendruomenei – ir bendrieji aplinkos veiksniai, globaliai būdingi laikotarpiui.

Pirmas veiksnys – tai informacijos pertekliaus situacija. Bibliotekos nėra vienintelė informaciją valdanti institucija, dabar dažnai informacija – viešasis

išteklis. Nemažai informacijos pagrindu organizuojančių verslą ją perša, primygtinai siūlo žmonėms, todėl bendruomenės informaciniai poreikiai visai kiti – galbūt daugiau susiję su sugebėjimu tinkamai nustatyti informacijos filtrus, atrinkti reikiama, tuo metu naudingą informaciją.

Informacijos perteklių patiria dauguma asmenų, nepriklausomai nuo turimų lėšų, padėties visuomenėje ir kitų rodiklių, o informacijos atskirtį jaučia silpnesnioji, mažiau finansiškai pajėgi ir mažiau įgūdžių turinti populiacijos dalis. Informacijos atskirtis pasireiškia negalėjimu įpirkti tų tikrų technologijų ir neturėjimo įgūdžių jomis naudotis.

4 pav. Informacinių paslaugų viešosiose bibliotekose esminės kryptys. Parengė autorė pagal straipsnyje pateiktą teorinę informaciją

Organizuojant informacines paslaugas, išskirtinos trys veiklos kryptys: 1) pasirengimas teikti paslaugas, turint omenyje visus parengiamuosius informacijos tvarkymo darbus, kad būtų galima surasti reikalingą informaciją gavus užklausa; 2) paties aptarnavimo proceso organizavimas, nustatant kriterijus, kaip jis apskaitomas, kokiais ištekliais operuojama,

kokios priemonės tam naudojamos ir pan.; 3) atskira sritis galėtų būti mokymų programa, kuri turi būti skiriama į dvi skirtingas dalis – personalo ir informacijos vartotojų mokymai.

Apžvelgus informacijos mokslų ir bibliotekininkystės mokslinės-praktinės literatūros šaltinius, daroma išvada, kad bibliotekininkystės sąvoka „informacinė veikla“ yra per plati, iš esmės ji apima visą institucinę bibliotekos veiklą. Todėl metodinėje veikloje siūlytina susitelkti į bibliotekų informacines paslaugas kaip informacinės bibliotekų funkcijos realizavimo pagrindą modernioje bibliotekoje.

Apžvelgę viešosios bibliotekos veiklos ištakas, matome, kad jos institucinė esmė kinta nuo informacijos išteklių kaupimo link informacijos produktų kūrimo ir teikiamų paslaugų organizavimo. Ypatingi iššūkiai bibliotekai kyla XXI amžiuje, kuriam būdingos opios informacijos pertekliaus ir mobilumo problemos. Mokslininkai vizionieriai projektuoja naujus bibliotekų veiklos scenarijus, kuriuose įvardijamos tradicinėms bibliotekos kylančios grėsmės, projektuojami naujas galimybes atskleidžiantys vaidmenys. Perspektyva – ne kaupti išteklius, bet kurti papildomas vertes, panaudojant sutelktus ar per biblioteką viešai prieinamus informacijos išteklius. *Viešosios bibliotekos veiklos uždavinys – ne tik teikti paslaugas, bet ir jas inicijuoti pagal nustatytus vartotojų poreikius bei kurti, naudojant įvairias medijas ir informacijos sklaidos kanalus.* Kartu viešosios bibliotekos prisiima ir atsakomybę už teikiančių paslaugas bibliotekininkų kompetencijų ugdymą ir vartotojų mokymą naudotis organizuojamomis paslaugomis kaip ir nuolatinę informacijos vartotojų poreikių analizę.

Apžvelgę Lietuvos teisinius dokumentus ir tarptautinių profesinių organizacijų norminius dokumentus apie informacines viešųjų bibliotekų paslaugas, aptarę numatomas aplinkos grėsmes ir galimybes įsilieti į darnaus vystymosi strategijas, matome, kad bibliotekai neišvengiamai tenka susidurti su modernios visuomenės ir su sparčia IKT kaita susijusiais iššūkiais, naujai ieškoti savo pokyčių ašies ir formuoti atsinaujinusį identitetą, pažinti teikiamų paslaugų poreikį konkurencinėje aplinkoje. Nors

bibliotekoms tenka sutikti, kad informacijos tvarkytojų monopolio laikai pasibaigė ir informacija grįstus produktus kuria verslas, viliamasi, kad *bibliotekos liks ištikimos visuomenės gėrio vertybių puoselėtojos ir tarpininkės tarp „informacijos turtuolių ir vargšų“.*

Bibliotekos ateities vizijos siejamos su kūrybišku savo erdvių ir sukauptų išteklių panaudojimu, taip pat papildomos vertės informacijos produktų kūrimu. Neabejotinai svarbios profesiniu aspektu tampa bendruomenėms teikiamos bibliotekų informacinės paslaugos.

Norėdami gerai realizuoti informacinę savo veiklos funkciją, bibliotekininkai privalo nuolat tobulinti įgūdžius, atnaujinti srities profesines žinias. Ši problema turi būti sprendžiama kompleksiskai.

Tarptautinės bibliotekų profesinės asociacijos rengia įvairius veiklos, procesų bendruosius vadovus, galime pastebėti panašių dokumentų adaptavimo poreikį Lietuvoje. Tokių norminių dokumentų kūrimas turėtų remtis išankstine plačia situacijos srityje analize. Pravartu būtų sukurti nuotolinio mokymosi ir pasidalijimo patirtimi sistemą, panašią į aptartą Amerikos bibliotekų asociacijos pavyzdį. Šią veiklą galėtų inicijuoti ir kuruoti LNB.

Gali skirtis aukšto ekonominio lygio ir kitų šalių informacinėms paslaugoms keliami reikalavimai, kylančios problemos ir jų sprendimų galimybės. Išanalizavę keletą mokslininkų aptartų pavyzdžių, matome galimybes patirtį panaudoti Lietuvos situacijos analizei ir sprendimams priimti.

Viena iš perspektyvių veiklos krypčių viešosiose bibliotekose siejama su informacinių paslaugų kūrimu ir realizavimu.

4. IŠVADOS

Viešosios bibliotekos informacinės paslaugos pasireiškia: 1) prieigos prie informacijos suteikimu; 2) aktualios vietos bendruomenei informacijos kaupimu ir valdymu; vartotojų mokymu naudotis per biblioteką prieinama informacija ir technologijomis; kaupiamos ir saugomos informacijos

naudojimo skatinimu ir prieigos galimybių didinimu. Esminiai informacinių paslaugų tipai: 1) parengiamieji darbai paslaugoms teikti ir naudotis (tradiciniai informacijos kaupimo ir valdymo procesai) ir 2) tarpininkavimas ir pagalba vartotojams (pasireiškianti per sukauptą informacijos išteklių pagrindu organizuojamas paslaugas). Būtinai paslaugų teikimo elementai: 1) skaitytojų poreikių pažinimas; 2) pakankama valdomos informacijos sklaida; 3) vartotojų informacinio raštingumo ir skaitymo kultūros ugdymas; 4) paslaugų kokybės vadyba; 5) darbuotojų kompetencijų ugdymas. Didžiausi iššūkiai susiję su informacijos pertekliumi ir dėl IKT pasireiškiančia vartotojų atskirtimi (negebėjimu įpirkti ar negebėjimu naudotis viešai prieinamomis IKT). Viešųjų bibliotekų informacinės paslaugos susiduria su verslo vystomų paslaugų konkurencija. Teikdama viešąją prieigą informacijai, biblioteka siekia tapti tiltu, sujungiančiu „informacijos turtuolius ir vargšus“.

Literatūra ir šaltiniai

1. *Access and opportunity for all*. How libraries contribute to the United Nations 2030 Agenda [interaktyvus]. 2015. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <<http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all.pdf>>
2. AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION. *Guidelines for Behavioral Performance of Reference and Information Services Providers* [interaktyvus]. 2004. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <http://www.ala.org/rusa/resources/guidelines/guidelinesbehavioral>
3. AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION. *Guidelines for Information Services* [interaktyvus]. 2000. [Žiūrėta 2017 m. birželio 3 d.]. Interneto prieiga: <http://www.ala.org/Template.cfm?Section=reference&template=/ContentManagement/ContentDisplay.cfm&ContentID=26884>
4. AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION. *PLA service Responce Workbook* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. vasario 1 d.]. Interneto prieiga: <<http://www.ala.org/pla/onlinelearning/workbooks/understand>>
5. ANWARUL, Islam, Md. and MEZBAH-UL-ISLAM, Muhammad. Community Information Services Through Public Libraries in Bangladesh: Problems and Proposals *Library Philosophy and Practice* [interaktyvus]. 2010, Paper 320. [Žiūrėta 2017 m. birželio 3 d.]. Interneto prieiga: <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/320>
6. *Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadovas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009. 700 p. ISBN 978-9955-33-496-5.

7. *Dėl bibliotekų plėtros strateginių krypčių 2016–2022 metams*: Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2016 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. ĮV-344 [interaktyvus]. Vilnius, 2016. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5939be90103011e6acc9d34f3feceabc>>
8. FISCHER, Karen E., BISHOP Ann P. Information Communities. Iš: HIRSH, Sandra, ed. *Information Services Today*. New York, London: Rowman and Littlefield, 2015, p. 20–26.
9. GARMER, Amy K. *Rising to the Challenge: Re-Envisioning Public Libraries, a report of the Aspen Institute Dialogue on Public Libraries* [interaktyvus]. The Aspen Institute, 2014. 80 p. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <<http://csreports.aspeninstitute.org/documents/AspenLibrariesReport.pdf>>
10. GILL, Philip, ed. *The Public Library Service: the IFLA/UNESCO Guidelines for Development* [interaktyvus]. 2001. 130 p. (IFLA publication series 97). [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 6 d.]. Interneto prieiga: <<http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/publ97.pdf>>
11. GLOSIENĖ, A. PETUCHOVAITĖ, R., RACEVIČIŪTĖ, R. *Viešoji biblioteka: tradicija ir modernumas*. Vilnius: Žara, 1998. 140 p. ISBN 9986-34-018-7.
12. GLOSIENĖ, A. Viešųjų bibliotekų raida Iš: *Viešoji biblioteka: tradicija ir modernumas*. Vilnius: Žara, 1998. p. 24–48.
13. GLOSIENĖ, Audronė ir MANŽUCH, Zinaida. Esminės funkcijos Iš: *Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadovas*, Vilnius: VU leidykla, 2009, p. 103–104.
14. GRIGAS, V., ŠUMINAS, A., GUDINAVIČIUS, A., GRIGALIŪNAS, M. *Šiuolaikinės medijos ir informacija: požeminiai garažai Google karalystėje*. Vilnius: Akademinė leidyba, 2016. 248 p. ISBN 978-9955-33-702-7.
15. HIRSH, Sandra, ed. *Information Services Today: An Introduction*. New York, London: Rowman and Littlefield, 2015. 481 p. ISBN 978-1-4422-3958-6.
16. IFLA *Guidelines for Library-Based Literacy Programs* (IFLA standartas) [interaktyvus]. 2015. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <http://www.ifla.org/publications/guidelines-for-library-based-literacy-programs?og=8708>
17. IFLA. *IFLA Digital Reference Guidelines* [interaktyvus]. 2002. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <http://www.ifla.org/files/assets/reference-and-information-services/publications/ifla-digital-reference-guidelines-en.pdf>
18. IFLA. *IFLA trends report 2016 Update*. [interaktyvus]. 2017. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <http://trends.ifla.org/update-2016>
19. INAYATULLAH, Sohail. From Knowledge Keepers to Knowledge Creators. *Public Library Quarterly* [interaktyvus]. 2015, 34:4, p. 310–317. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: DOI:10.1080/01616846.2015.1106888.
20. KORTELAJINEN, Terttu. Savivaldybių bibliotekų informacijos paslaugų tyrimas lyginamuoju metodu. *Informacijos mokslai* [interaktyvus]. 2007, t. 40. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <<http://www.zurnalai.vu.lt/informacijos-mokslai/article/view/3463>>
21. KVIETKAUSKIENĖ, Rimalda. Keisti ženklai. *Šiandien aktualu*. 2016 m. pirmas pusmetis, nr. 1(54), p. 227–237.

22. LAURINAVIČIENĖ, Beatričė. Knygų mugė – ne vien džiaugsmo trimitai: [interviu su Aida Dobkevičiūte, Lietuvos leidėjų asociacijos (LLA) vykdomąja direktore ir mugės organizacinio komiteto nare. *Verslo žinios*. 2017 m. vasario 19 d. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <<http://vz.lt/laisvalaikis/pomegiai/2017/02/19/knygu-muge--ne-vien-dziaugsmo-trimitai>>
23. LIETUVOS NACIONALINĖ MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKA. *2017–2020 metų veiklos kryptys ir prioritetai* [interaktyvus]. Vilnius, 2016. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <https://www.lnb.lt/media/public/apie-nb/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/strategija_2017-2020LT.pdf>
24. *Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas*: Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. birželio 6 d. įsakymas Nr. I-920 [interaktyvus]. Vilnius, [s.a.]. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <http://www.lnb.lt/paslaugos/bibliotekoms/norminiai-ir-teises-dokumentai-bibliotekininkui/lr-teises-aktai>
25. MUTHU, M., RAMESHBABU, P., BASKARAN, C. Rethinking of innovative LIS services for Libraries in Digital Era. *Knowledge Librarian* [interaktyvus]. 2015, Vol 2, Issue 02. P. 31–66. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <<http://www.klibjlis.com/2.2.3.pdf>>
26. PACEVIČIUS A. Bibliotekų raida pasaulyje. Iš: *Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadovas*, Vilnius: VU leidykla, 2009. P. 211–235.
27. Pažaboti bangas ar būti potvynio užlietam?: Besivystančios informacinės aplinkos valdymas: Įžvalgos iš IFLA pranešimo apie tendencijas Iš *IFLA trends Report* [interaktyvus]. [2012]. [Žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <http://www.lbd.lt/wp-content/uploads/2015/04/IFLA_trend_report_LT.pdf>
28. PETUCHOVAITĖ, R. Dialogai apie viešųjų bibliotekų ateitį: Aspen instituto (JAV) įžvalgos. Iš: *Rock&roll bibliotekininkas* [interaktyvus]. Vilnius, 2015. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <<http://bukbibliotekininku.blogspot.lt/2015/04/tesiasi-dialogai-del-viesuju-biblioteku.html>>
29. *Using Research to Promote Literacy and Reading in Libraries: Guidelines for Librarians* [interaktyvus]. 2011. [Žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.]. Interneto prieiga: <<http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/125.pdf>>
30. Viešųjų bibliotekų manifestas. *Tarp knygų*, 1995, Nr. 3, p. 14–15.

INFORMATION SERVICES AT PUBLIC LIBRARIES

SUMMARY

The article surveys professional and research literature on information services of libraries as well as a theoretical model developed on the ground of such literature. The investigated issue is related to devaluation of information services (the librarian's job) at Lithuania's public libraries and purports to raise awareness and significance of the provided services within library activities. The present study (1) discusses the institutional exclusiveness of the public library and the evolution of the nucleus of this exclusiveness; (2) surveys future scenarios for libraries and visionaries' insights regarding the impact of general environmental changes on library activities; (3) highlights the increasing importance of creating information products with added value and information services based on these products; (4) analyses related documents prepared by international professional organizations and shows the differences between library information services provided by countries with high economy level and developing countries; (5) provides evidence for the necessity and importance to advance librarians' competences; (6) identifies an innovative framework for information services and interaction between its components; (7) presents guidelines for quality assurance in service provision and researchers' insights regarding innovation in information service provision; (8) compares the traditional and extra indicators for the quality of library activities and (9) introduces the innovative definition of a library user and acknowledges the necessity for permanent updating of librarians' competences. Drawing upon the analysis of theoretical material, the article presents a scheme of the development of

information services at public libraries and discusses perspectives for the expansion of the subject and empirical investigation.

A conclusion is made that information services at public libraries are realized by: (1) providing access to information; (2) collecting and managing information relevant for the local community; (3) instructing the users how to use information and technologies available at the library and (4) encouraging to use the collected and preserved information and broadening possibilities for access. The main types of information services are (1) the work preliminary to service provision and delivery (the traditional processes of collecting and managing information) and (2) advocacy and user assistance. The key prerequisites for service provision are the following: (1) awareness of user needs, (2) sufficient level of dissemination of the preserved and managed information, (3) development of the users' information literacy and reading culture, (4) management of the quality of services and (5) advancing the staff's competences. The main challenges are related to information overload and user divide (i.e. unaffordability of publicly accessible ICT or lack of skills to use such ICT by some users). Information services of public libraries face competition from services provided within the business sector. By providing public access to information, libraries embrace the commitment to bridge the divide between informationally needy and informationally wealthy.

INFORMACIJOS PASLAUGŲ VERTINIMAS*: TYRIMO SCHEMA

Empirinio tyrimo schema, šio straipsnio autorės preliminariai pritaikyta Lietuvos situacijai, naudojant Terttu Kortelaineno publikacijoje pateiktus duomenis. Atliekant tyrimą Lietuvoje, schemą galima tikslinti. Iki tyrimo turi būti atliktas stebėjimas interneto svetainėse.

5 = puikus vertinimas (visi turintys informacijos paslaugų poreikį klientai aptarnauti ir visi teikiantys paslaugas darbuotojai išmokyti naudotis pažangiais įrankiais).

4 = puikiai vertinami ne visi kriterijai.

3 = pakankamai (vartotojai gali būti aptarnauti vietoje arba nukreipiami į poreikius atitinkančius šaltinius už bibliotekos ribų (neturint priegios bibliotekoje arba nežinant, kaip rasti reikiamą informaciją). Bibliotekininkai gali patarti dėl technologijos įrankio naudojimo arba paslaugos).

2 = pakankamai vertinami ne visi kriterijai.

1 = minimaliai (yra poreikis gerinti paslaugas). Klientai aptarnaujami netinkamai. Reikalingi papildomi mokymai iš šalies.

Papildomi rodikliai dėl paslaugų tobulinimo būtinybės:

3 = skubiai reikia tobulinti.

2 = reikia taisyti pastebėtus trūkumus.

1 = tobulinti nebūtina.

Informacijos paslaugų vertinimo kriterijai
<i>1. Pagrindai</i>
1.1. Žinios apie informacijos paslaugų teorinius pagrindus (baigta studijų sritis ir tolesnis žinių ir įgūdžių tobulinimas profesinėje srityje) – vertinama pagal testą.
1.2. Savo ir kitų patirties panaudojimas darbe – informacija gaunama per pokalbį.
<i>2. Informacijos paslaugų teikimo įrankiai</i>
2.1. Žinios apie tradicines (rankiniu būdu) naudojamas informacijos paslaugų teikimo priemonės (korteliniai katalogai, kartotekos, spausdintiniai / popieriniai / informacijos šaltiniai) – vertinama pagal testą.

<p>2.2. Žinios apie duomenų bazių, elektroninių išteklių ir paieškos įrankių panaudojimą – vertinama pagal testą ir pagal informaciją per pokalbį.</p> <p>2.2.1. Vietos bibliotekos kataloge</p> <p>2.2.2. Nacionaliniame kataloge LIBIS</p> <p>2.2.3. Nacionalinės bibliografijos duomenų banke</p> <p>2.2.4. EBSCO duomenų bazėje</p> <p>2.2.5. Lietuvos teisės aktų duomenų bazėje</p> <p>2.3. Paieškos internete strategija – vertinama pagal testą ir pagal informaciją per pokalbį.</p> <p>2.4. Klasifikavimo sistemos žinios – vertinama pagal testą ir pagal informaciją per pokalbį.</p>
<p>3. Kolekcijų turinio žinios – vertinama pagal informaciją per pokalbį.</p> <p>3.1. Ne grožinės literatūros dokumentų rinkinių pažinimas</p> <p>3.1.1. Žemėlapiai</p> <p>3.1.2. Statistika</p> <p>3.1.3. Oficialūs leidiniai</p> <p>3.1.4. Kiti leidiniai</p> <p>3.2. Grožinės literatūros pažinimas</p> <p>3.2.1. Grožinė literatūra</p> <p>3.2.1.1. Savo šalies (krašto) grožinė literatūra</p> <p>3.2.1.1.2. Užsienio tautų grožinė literatūra</p> <p>3.2.2. Poezija</p> <p>3.3. Žinios apie įvairių informacijos laikmenų, dokumentų turinio aprašymo specifiką</p> <p>3.4. Atitinkančio poreikius turinio identifikacija</p>
<p>4. Informacijos paieškos įgūdžių vertinimas – vertinama pagal testą ir pagal informaciją per pokalbį.</p> <p>4.1. Informacijos paieškos objekto nustatymas ir skirtingų paieškos strategijų pasiūlymas</p> <p>4.2. Žinios apie šaltinius, kuriuose turėtų būti atliekama paieška</p>
<p>5. Naudojimosi biblioteka ir paieškos įgūdžių ugdymo mokymai</p> <p>5.1. Mokymų teikimas grupėms – vertinama pagal testą ir pagal informaciją per pokalbį.</p> <p>5.1.1. Įgūdžių lygis pakankamas tam, kad galėtų būti vedami mokymai</p> <p>5.1.2. Galimi teminiai mokymai pagal informacijos vartotojų poreikius</p> <p>5.1.3. Viešo kalbėjimo ir informacijos perteikimo įgūdžiai</p> <p>5.2. Asmeninis konsultavimas (konsultavimas, praktikavimosi pratybos) – vertinama pagal testą ir pagal informaciją per pokalbį.</p> <p>5.3. Gebėjimas parengti medžiagą vartotojų ugdymui – vertinama pagal testą ir pagal informaciją per pokalbį.</p> <p>5.3.1. Vietos kalba (lietuvių)</p> <p>5.3.2. Anglų kalba</p> <p>5.3.3. Rusų kalba</p>
<p>6. Gebėjimas vartoti kalbas – vertinama pagal informaciją per pokalbį.</p> <p>6.1. Gebėjimas skaityti</p> <p>6.1.1. Lietuvių</p> <p>6.1.2. Anglų</p> <p>6.1.3. Rusų</p> <p>6.1.4. Lenkų</p> <p>6.1.5. Kitos kalbos</p>

6.2. Vartotojų mokymai (aptarnavimas) gali būti teikiamas šiomis kalbomis:

6.2.1. Lietuvių

6.2.2. Anglų

6.2.3. Rusų

6.2.4. Lenkų

6.2.5. Kitomis kalbomis

- * Siūloma derinti tris tyrimo metodus: pokalbį su darbuotoju, teikiančiu informacines paslaugas darbo vietoje, arba eksperimentą, atėjus kaip skaitytojui, pageidaujantiam informacijos paslaugų, ir pagal iš anksto parengtą testą darbuotojams (atlikti anketinę apklausą). Pirmiausia reikia atlikti konkrečios bibliotekos svetainės stebėjimą.

Apsilankyti konkrečioje bibliotekoje tikslinga atliekant bandomąjį tyrimą, nes būtų patiriama konkreti situacija, atskleidžiamos problemos, tai paskui būtų galima aptarti per pokalbį. Bandomuoju tyrimu sukaupta informacija būtų panaudota anketinėje apklausoje. Apklausą (testą) galima paskleisti plačiau, atlikti reprezentatyvią bendrąją apklausą ir daryti statistinius apibendrinimus.

SKAITMENINIS VIEŠŪJŲ BIBLIOTEKŲ VARTOTOJŲ (SUAUGUSIŲ) RAŠTINGUMAS

Dr. Jurgita RUDŽIONIENĖ

Santrauka

Nepaliaujamai didėjant informacijos srautams, medių kuriamo turinio ir jo dalijimosi naudojant naujausias informacijos ir komunikacijos technologijas (IKT) galimybėms, aktyvėjant medių ir informacijos tiekėjams visuomenėje, atsiveria ir naujos neįtikėtinos socialinės, ekonominės ir politinės plėtros galimybės. Dalyvaujant šioje aplinkoje, suvaldyti procesus tampa neišvengiama. Tam būtina ugdyti naują požiūrį į raštingumą, kuris yra daugialypis ir dinamiškas, siekiant atkreipti dėmesį į informacinį, komunikacinį, medių, technologinį ir skaitmeninį aspektus. Visuotinai sutinkama su tuo, kad valstybės turi deramai investuoti į tai, kad būtų sudaromos atitinkamos sąlygos ugdyti naujas tam būtinas piliečių kompetencijas (gebėjimus, žinias ir požiūrius) ir nuolat atnaujinti turimas. Itin svarbios šiandien yra bibliotekos, teikiančios viešąją – ir dažniausiai nemokamą – globalios informacijos prieigą, jos ir turėtų būti svarbūs informacinio raštingumo ugdymo ir įvirtinimo subjektai. Todėl tyrimui pasirinkti Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų (SVB) suaugę vartotojai, siekiant išanalizuoti jų skaitmeninio raštingumo lygmenį ir aptarti SVB galimybes ugdant suaugusių bendruomenės

narių skaitmeninį raštingumą. Įgyvendinant šį tikslą, analizuojamas SVB suaugusių vartotojų naudojimas informacinėmis technologinėmis priemonėmis siekiant patenkinti savo informacinius poreikius ir bendras vartotojų skaitmeninis raštingumas. Įgyvendinant tyrimo tikslą, siekiama nustatyti SVB suaugusių vartotojų skaitmeninio raštingumo galimybes ir potencialius poreikius, išsiaiškinti problemiškas sritis, susijusias su šio pobūdžio žinių ir įgūdžių stoka, numatyti SVB galimybes organizuojant ir įgyvendinant vartotojų skaitmeninio raštingumo ugdymo veiklą bei, remiantis gautais tyrimo rezultatais, parengti rekomendacijas SVB suaugusių vartotojų skaitmeniniam raštingumui ugdyti.

Tyrimo tikslui ir uždaviniams įgyvendinti pasitelktas kiekybinis metodas – anketinė apklausa. Parengtas klausimynas „Anketa apie informacinę ir skaitmeninę bibliotekų vartotojų (suaugusių) raštingumą“, kuri sudaro 25 klausimai. Anketa siekta išsiaiškinti, koku lygmeniu ir kokiomis priemonėmis naudojasi rajonų SVB suaugę vartotojai. Tyrimo baze pasirinkti dvylikos Lietuvos rajonų SVB ir jų filialų, atitinkamai atstovaujant visoms dešimčiai Lietuvos apskričių, suaugę vartotojai. Pagrindinis konkrečių SVB atrankos principas – labiau nutolę nuo didžiausių ir didesnių Lietuvos miestų rajonai, kurių gyventojai dėl ekonominių, geografinių ir pan. veiksnių turi ribotas galimybes ir kelti kvalifikaciją, ir disponuoti informacinėmis technologinėmis priemonėmis, ir galbūt ribotą informacijos prieigą, paremtą naujausiomis informacinėmis technologijomis. Iš viso gautos 323 anketos (115 centrinių bibliotekų ir 208 filialų suaugusių lankytojų). Rezultatai atskleidžia tiriamų SVB suaugusių vartotojų naudojimosi SVB aktyvumą ir tikslus, naudojimąsi elektroninėmis paslaugomis, informacijos ieškos būklę, problemas ar sunkumus ją atliekant, dalyvavimo mokymuose, skirtuose skaitmeniniam raštingumui ugdyti, patirtį, poreikius ir lūkesčius, vartotojų turimas žinias apie saugią elgseną internete, naudojimosi IT priemonėmis ir įrankiais įvairioms reikmėms patirtį ir galimybes.

1. ĮVADAS

Informacinis raštingumas – neabejotina išgyvenimo priemonė intensyviame informacijos amžiuje, suteikianti galimybę veiksmingai surasti informaciją, ją įvertinti ir ja naudotis. Tai apima skirtingų rašymo stilių išmanymą (ataskaitos, pristatymai ir kt.), žinias apie citavimo stilių įvairovę ir galimybes, supratimą apie komunikacijos kanalus, jų pranašumus ir trūkumus, siekiant pasirinkti tinkamą, naudojimąsi atitinkamomis kompiuterio programomis ir įranga (skaičiuoklės, bibliografinių nuorodų sudarymo priemonės, duomenų bazės ir pan.), naudojimąsi santraukomis, pateikiamomis žurnaluose, paiešką įvairiuose ištekliuose ir t. t.

Nepaliaujamai didėjant informacijos srautams, medių kuriamo turinio ir dalijimosi juo naudojant naujausias IKT galimybes, aktyvėjant medių ir informacijos tiekėjams visuomenėje, atsiveria ir naujos neįtikėtinos socialinės, ekonominės ir politinės plėtros galimybės. Dalyvaujant šioje aplinkoje, suvaldyti procesus tampa neišvengiama. Tam būtina ugdyti naują požiūrį į raštingumą, kuris yra daugialypis ir dinamiškas, siekiant atkreipti dėmesį į informacinį, komunikacinį, medių, technologinį ir skaitmeninį aspektus. Visuotinai sutinkama su tuo, kad valstybės turi deramai investuoti į tai, kad būtų sudaromos atitinkamos sąlygos ugdyti naujas tam būtinas piliečių kompetencijas (gebėjimus, žinias ir požiūrius) ir nuolat atnaujinti turimus („UNESCO Global MIL Assessment Framework“ 2018). Informacinis raštingumas plačiąja prasme kiekvienam individui padeda visavertiškai įsilieti į intensyvų profesinį, visuomeninį ir asmeninį gyvenimą, pasaulyje sparčiai plečiant ir tobulinant IKT, tapti labiau nepriklausomu, aktyviu ir lanksčiu informacinės ir žinių visuomenės dalyviu, naudotis visose laikmenose ir formatuose esančia informacija, nepriklausomai nuo jos buvimo vietos ir laiko, būti mokymosi visą gyvenimą dalyviais.

2. MEDIJŲ IR INFORMACINIS RAŠTINGUMAS

Šiame skyriuje analizuojama informacinio raštingumo ir šiuolaikinė medijų ir informacinio raštingumo samprata. Dėmesys ypač skiriamas apibrėžimų evoliucijai ir kismui kaip vienam iš itin aktualių informacinio raštingumo teorijos ir praktikos klausimų. Remiantis intensyvia pastarojo meto tarptautine praktika ir įdirbiu, solidžių institucijų aktyvia veikla, analizuojami ir pristatomi svarbiausi tarptautiniai dokumentai – standartai, gairės ir kt., aptariami svarbiausi medijų ir informacinio raštingumo modeliai, jų taikymo galimybės. Atkreipiamas dėmesys į skaitmeninio raštingumo, kaip vieno iš bendrojo informacinio raštingumo integralių dalių, aktualizavimą nūdienos visuomenėje, siekiant mažinti informacinę, kartu ir ekonominę, socialinę visuomenės atskirtį.

2.1. Medijų ir informacinio raštingumo samprata

Informacinio raštingumo tarptautiniu mastu sklaida, ugdymu ir plėtra rūpinasi daug svarbių organizacijų. UNESCO pagrindžia informacinio ugdymo sampratą, nustato bendrąsias jo ugdymo ir vertinimo priemones. Tarptautinės bibliotekų asociacijų ir institucijų federacijos (*International Federation of Library Associations and Institutions*, IFLA) Informacinio raštingumo sekcija (*Information Literacy Section*) skatina tarptautinį bendradarbiavimą ugdant informacinį raštingumą bibliotekose ir informacijos institucijose, rengia įvairius leidinius (manifestus, deklaracijas, informacinį biuletinį ir kt.), organizuoja konferencijas ir rūpinasi kitomis priemonėmis. Bibliotekų ir informacijos specialistų institutas Jungtinėje Karalystėje (*Chartered Institute of Library and Information Professionals*, CILIP) apibrėžia gebėjimus, reikalingus informaciniam raštingumui ugdyti. Kolegijų, nacionalinių ir universitetų bibliotekų draugijos (*The Society of College, National and University Libraries*, SCONUL) Informacinio raštingumo darbo grupė parengė žymųjį „Septynių kolonų“ (angl. *Seven pillars*) informacinio raštingumo modelį, Amerikos bibliotekų

asociacija (*American Library Association*, ALA) ir Mokslinių bibliotekų asociacija (*Association of Research Libraries*, ARL) organizuoja įvairias informacinio raštingumo iniciatyvas ir aktyviai dalyvauja rengiant standartus, analizuojant ir aiškinant informacinio raštingumo sampratą intensyvių šiandienos informacinių ir technologinių pokyčių aplinkoje.

Gyvenimo kokybė ir atitinkamas piliečių laimės indeksas yra glaudžiai susiję dalykai. Tik tai įgyvendinti nėra paprasta vien dėl aplinkos, kurioje visuomenė yra priklausoma nuo informacijos ir technologijų. Įvairiuose pasaulio regionuose skiriasi ir ekonominės, ir kultūrinės, ir švietimo galimybės. Dėl informacinio raštingumo stokos jos negerinamos ir negerėja. Neturint reikiamos informacijos, būtinos tinkamiems ir pagrįstiems sprendimams priimti, kylančias problemas išspręsti sunku. Suvokti informaciją aplinką ir ją valdyti šiandien yra gyvybiškai būtina (Andretta 2005, p. 15).

Norėdamas tapti ir būti informaciškai raštingas, teigiama dar 1989 metų ALA informacinio raštingumo ataskaitoje, asmuo turėtų gebėti nustatyti, kada jam atitinkama informacija yra reikalinga, ir gebėti ją surasti, įvertinti ir efektyviai panaudoti atitinkamoms reikmėms. Informacijos šaltiniai yra gausūs ir įvairūs – tai ir knyga, ir internetas, ir televizija, ir valstybės institucijos. Didžiulis vaidmuo ugdant visuomenės informacinį raštingumą tenka švietimo ir mokymo institucijoms – siūlant atitinkamas įvairių pakopų ir formalias, ir neformalias mokymo programas, skirtas informaciniam raštingumui nuolat ugdyti. Jų tikslas – parengti informaciškai raštingą asmenį, kuris moka mokytis. Mokėti mokytis – tai žinoti, kaip informacija ir žinios organizuojamos ir tvarkomos, kokiomis priemonėmis ir kur galima surasti informaciją, ir žinojimas, kaip turimą informaciją panaudoti taip, kad gautu rezultatu galėtų naudotis ir juo remdamiesi mokytis kiti. Itin svarbios šiandien yra bibliotekos, teikiančios viešąją – ir dažniausiai nemokamą – globalios informacijos prieigą, jos yra ir turėtų būti svarbūs informacinio raštingumo ugdymo ir įtvirtinimo subjektai („Presidential Committee on Information Literacy: Final Report“ 1989). Remiantis ALA rekomendacijomis 1989 m. įkurtas Nacionalinis informacinio raštingumo forumas.

Informacinio raštingumo poreikis yra universalus, jo poreikis pasireiškia absoliučiai visose srityse:

- mokykloje;
- studijų aplinkoje;
- profesinėje veikloje;
- mokymosi visą gyvenimą (nuolatinis kvalifikacijos tobulinimas) srityje;
- kasdienėje gyvenamojoje aplinkoje;
- laisvalaikyje.

Informacinio raštingumo siekiama keliais būdais:

- organizuotu (formalizuotu);
- individualiu (neformalizuotu).

Bibliotekai svarbus vaidmuo tenka ugdant informacinį asmens raštingumą ir vienu, ir kitu būdu. Ji turi funkciją ir galimybę aktyviai ir dalykiškai dalyvauti ugdant bendruomenės narių medijų ir informacinį raštingumą, įsiliejant į mokymosi visą gyvenimą procesą.

Analizuojant informacinio raštingumo sampratą, svarbūs yra keli dalykai: tai informacinio raštingumo apibrėžimai, standartai ir modeliai.

Apibrėžimai. Tai vienas sunkiausių informacinio raštingumo klausimų. Informacinio raštingumo pradininku laikomas Paulas Zurkowskis ėmėsi aktyvios šios srities veiklos 1974 m. Iki pat šių dienų informacinio raštingumo apibrėžimas ir samprata aktyviai svarstoma. Įvairiuose kontekstuose tai suprantama ir daroma skirtingai, tai priklauso ir nuo mokslų srities, kurioje informacinis raštingumas aptariamas, suvokiamas, diskutuojamas. Tai tebėra svarbi sritis, šiandien ji įgavusi ypatingą aktualumą, tačiau išlieka gana problemiška. Nemažai neaiškumo susiję su pačiu terminu „raštingumas“, kuris tebėra intensyviai svarstomas, analizuojamas įvairiuose kontekstuose, suteikiant jam naujų išvalgų.

Informacinio raštingumo samprata ir apibūdinimų spektras platus, pradedant nuo bendrojo raštingumo, kaip gebėjimo skaityti ir rašyti,

sampratos ir baigiant šiandien jau siūloma medijų ir informacinio raštingumo samprata (žr. 1 pav.).

1 pav. *Informacinio raštingumo sąvokos apibrėžimus siejantys elementai. Šaltinis: Vaičiūnienė 2005*

Informacinis raštingumas – tai lingvistinio raštingumo (individo gebėjimas rašyti, skaityti tekstą, jį suprasti ir suvokti) ir technologinio raštingumo (gebėjimas būti aktyviu nuolat atsinaujinančių IKT vartotoju) dermė (Mažeikienė ir kt. 2008, p. 234). Dėl bendros informacijos paieškos erdvės šios sąvokos glaudžiai susijusios, ir nubrėžti ribą tarp jų nėra paprasta, o gal ir netikslinga. Tačiau kai jos vartojamos sinonimiškai, reikėtų įsigilinti į konkrečias aplinkybes ir kontekstą. Taigi šiandien technologinis raštingumas jau aiškinamas ir kaip medijų raštingumas. Bendra aptarimoj dermė imama vartoti kaip medijų ir informacinis raštingumas, sujungiant sąvokas

„informacinis raštingumas“ ir „medijų raštingumas“, drauge su IKT ir skaitmeniniu raštingumu, taip sukuriant naują sąvoką ir darinį, įgalinant individus, bendruomenes ir tautas aktyviai dalyvauti kuriant ir tobulinant globalias visuomenes („UNESCO Global MIL Assessment Framework“ 2018, „CILIP Definition of Information Literacy“ 2018). Garso ir vaizdo komunikacija ir priemonės, interneto erdvė, informacijos turinio organizavimo priemonių įvairovė, IKT mobilumas, lankstumas (bet kurioje vietoje, bet kuriuo laiku, bet kuriuose ištekliuose ir pan.), informacijos formatų įvairovė sukūrė visiems vienodą informacijos šaltinių, informacinių sistemų prieigą, galimybę ugdyti gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, technologijomis. Medijų ir informacinis raštingumas (MIR) didina piliečių supratimą apie medijas, skatina kritinį vertinimą ir adekvatų aplinkos suvokimą, sujungiant tris esmines aplinkas: mokymosi visą gyvenimą, informacinės visuomenės ir žinių visuomenės (žr. 2 pav.).

2 pav. *Medijų ir informacinis raštingumas*

Bibliotekų ir informacijos specialistų institutas Jungtinėje Karalystėje savo dokumentuose išsamiai apibūdina informaciškai raštingą asmenį. Tai apima:

- informacijos poreikio suvokimą (reikiamos informacijos poreikio supratimas: kodėl būtent tokios informacijos reikia, kokios apimties ir kokio formato informacija reikalinga, iš kokio konteksto ir pan.);

šis gebėjimas suteikia galimybę tinkamai formuluoti tyrimo klausimą ir pakreipti jį reikiama linkme;

- išteklių prieigos galimybių išmanymą (informacijos išteklių nustatymas (informacija prieinama spausdintine, elektronine forma, pateikiama ir kitomis medijomis, tokiomis kaip radijo transliacijos ir vaizdo medžiaga, ar netgi tiesiogiai perduodama vieno individo kitam), gebėjimas nuspręsti, kurie ištekliai prieinami, kaip juos pasiekti, kokio tipo šaltiniai juose pateikiami ir pan.); tai apima ne tik tradiciškai suprantamą informacijos išteklių įvairovę – spausdintinius, elektroninius informacijos išteklius, bet ir, pavyzdžiui, žmogiškuosius ir kt. išteklius, taip pat ir gebėjimą nustatyti, kuo jie skiriasi vieni nuo kitų ir gali būti reikalingi ir naudingi būtent turimai užduočiai atlikti;
- gebėjimą surasti informaciją (gebėjimas efektyviai surasti reikalingus išteklius ir identifikuoti aktualią informaciją);
- paiešką daugybiniuose (vienu metu keliuose) ištekliuose;
- indeksavimo suvokimą;
- recenzuojamų žurnalų medžiagos naudojimą;
- RSS peržiūrą;
- dalyvavimą diskusijų grupėse ir kt., e. pašto naudojimą;
- hipertekstinės informacijos, URL žymių naudojimą;
- Bulio operatoriaus išmanymą ir naudojimą;
- santrumpų skaitymą ir naudojimą;
- duomenų, pateikiamų įvairiuose laukuose ir aplinkose, naudojimą;
- paieškos rezultatų kopijavimą;
- aktualių paieškų supratimą ir jų naudojimą;
- informacijos naudojimo etikos išmanymą ir atsakomybės laikymąsi (autorių teisių paisymas, plagijavimo esmės suvokimas ir pan.);
- rezultatų komunikavimo išmanymą ir gebėjimą jais dalytis;
- gebėjimą valdyti rezultatus.

Akivaizdu, kad MIR yra kompleksinis reiškiny, kurį sudaro daugybė komponentų: žinių raštingumas, medijų raštingumas, kultūrinė įvairovė,

skaitmeninis raštingumas, IKT raštingumas ir kt. Viešosios bibliotekos yra subjektai, turintys tiesioginį kontaktą su vartotoju, disponuojantys įvairiaformaciais informacijos ištekliais ir teikiantys plataus spektro informacines paslaugas, todėl joms svarbu užimti deramą vietą ir aktyviau dalyvauti ugdant vartotojų informacinį raštingumą, taip užtikrinant visuomenei kuo efektyvesnį ir kokybiškesnį naudojimąsi informacija („Global Media and Information Literacy Assessment Framework: Country Readiness and Competencies“ 2013, p. 31).

Standartai ir kiti dokumentai. Kiekvienai valstybei organizuojant ir įgyvendinant medijų ir informacinio raštingumo politiką ir priemones visais lygmenimis aktualūs ir svarbūs yra standartai, gairės ir kiti tarptautiniai dokumentai, apibūdinantys medijų ir informacinio raštingumo esmę, nusakantys šio raštingumo ugdymo tvarką:

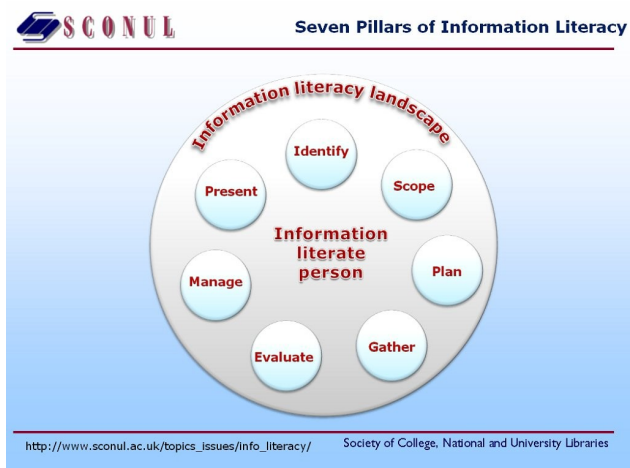
- „Informacinis raštingumas ir kompetencijos aukštajame moksle“ („Information literacy competency standards for higher education“), ALA, 2004;
- „Informacinio raštingumo programos ir geroji praktika“ („Characteristics of programs of information literacy that illustrate best practice: a guideline“), ALA, ACRL;
- Programų rengimo mokymo gairės akademinėms bibliotekoms („Guidelines for instruction programs in academic libraries“);
- Jungtinė Europos švietimo ministrų deklaracija („Joint declaration of the European ministers of education“), Bolonija, 1999;
- Prahos deklaracija („The Prague Declaration: Towards an Information Literate Society“), priimta pirmajame tarptautiniame informacinio raštingumo ekspertų susitikime Prahoje, 2003;
- Aleksandrijos deklaracija („Alexandria proclamation“), 2005;
- „Informacinis raštingumas aukštajame moksle“ („Information skills in higher education: a SCONUL Position Paper“).

Modeliai. Bendrojo lavinimo moksleivių informaciniam raštingumui ugdyti pasaulyje jau daugelį metų taikomas „Didžiojo šešto“

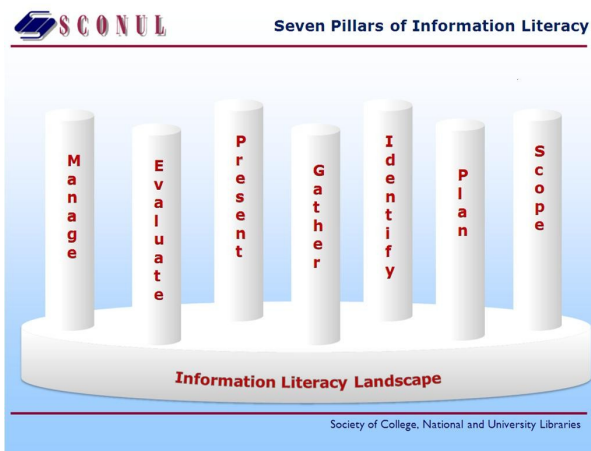
(Big6) informacinio raštingumo modelis. Jela Steinerova (2010) nurodo, kad informacinis raštingumas Mike'o Eisenbergo ir Bobo Berkowitziaus sukurtame „Didžiojo šešto“ modelyje apima:

- užduoties apibūdinimą;
- informacijos ieškos strategijų sukūrimą;
- informacijos radimą ir prieigą;
- informacijos naudojimą;
- informacijos sintezę;
- informacijos vertinimą.

„*Septynių kolonų*“ modelis. SCONUL Informacinio raštingumo darbo grupės parengtame dokumente „Informaciniai gebėjimai aukštajame moksle“ pateiktas „Septynių kolonų“ informacinio raštingumo gebėjimų modelis atnaujintas 2011 metais („The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy“ 2011) (žr. 3, 4 pav.). Jis apibrėžia pagrindinius gebėjimus ir kompetencijas, požiūrius ir sampratas ugdant informacinį raštingumą aukštajame moksle.

3 pav. „Septynių kolonų“ informacinio raštingumo modelis

4 pav. „Septynių kolonų“ informacinio raštingumo modelis

SCONUL „Septynių kolonų“ modelio esmę sudaro septyni parametrai, pagal kuriuos ugdomas informacinis raštingumas:

- gebėjimas nustatyti informacijos poreikį;
- gebėjimas numatyti būdus, kelius ir priemones reikalingai informacijai gauti (išmanyti šaltinių – ir spausdintinių, ir elektroninių – įvairovę, gebėti atsirinkti reikalingus, tinkamus konkrečiai užduočiai atlikti informacijos šaltinius, išmanyti informacijos šaltinių prieigos ir pasiekiamumo galimybes ir aplinką);
- gebėjimas kurti informacijos paieškos strategijas (gebėti aiškiai įvardyti informacijos poreikį, sukurti sisteminį metodą, atitinkantį informacinį poreikį, suprasti duomenų bazių sandaros principus ir specifiką);
- gebėjimas surasti informaciją (valdyti ir taikyti atitinkamas paieškos priemones, naudoti informacijos ir komunikacijos technologines priemones, turėti žinių apie tarptautinius akademinis informacijos tinklus, laikytis nustatytos citavimo ir naudojimosi duomenų bazės tvarkos bei taisyklių, naudotis naujaisiais metodais informacijai atnaujinti);

- gebėjimas įvertinti ir palyginti iš įvairių šaltinių gaunamą ir turimą informaciją (gebėti nustatyti informacijos šališkumą ir tendencingumą, išmanyti mokslinės informacijos recenzavimo specifiką, gebėti atsirinkti informaciją pagal konkretų informacinį poreikį);
- gebėjimas organizuoti, pritaikyti ir perduoti (komunikuoti) informacijos turinį kitiems subjektams tam tinkamais būdais (mokėti tinkamai pateikti bibliografines nuorodas pagal galiojančias taisykles ir citavimo šablonus, gebėti susikurti asmeninę bibliografinę sistemą, gebėti pritaikyti reikiamą informaciją atitinkamoms problemoms spręsti, efektyviai komunikuoti informaciją, taikant atitinkamus metodus ir priemones, išmanyti autorių teisių reikalavimus ir plagijavimo esmę);
- gebėjimas turimos informacijos pagrindu kurti naują informaciją, taip prisidedant prie naujų žinių kūrimo.

„Septynių kolonų“ informacinio raštingumo modelis – tai tarsi trimatis apskritas pastatas. Remiantis šiuo modeliu, informacinis raštingumas ugdomas ne horizontaliu, „ploščiuoju“ būdu, bet lygiagrečiai pagal visas septynias „kolonas“ vertikalčiai ir kartu pagal kiekvieną jų atskirai.

2.2. Skaitmeninis raštingumas ir jo aktualizavimas nūdienos visuomenėje

Skaitmeninis raštingumas yra viena iš integralių bendrojo informacinio raštingumo dalių, tam tikros informacinio raštingumo raidos rezultatas. Jų būta ir tebesama tokių, kurie vis dar įvairiais atvejais ir daugybiuose kontekstuose gali būti vartojami sinonimiškai:

- kompiuterinis raštingumas;
- bibliotekinis raštingumas;
- medijų raštingumas;
- skaitmeninis raštingumas;
- e. raštingumas;
- regimasis (vizualusis) raštingumas.

Tereikia numanyti, kokia būtų situacija, jei asmuo neturėtų, pavyzdžiui, regimojo raštingumo žinių ir įgūdžių. Jis paprasčiausiai negebėtų atpažinti, perskaityti ir suprasti pateikiamų ženklų, taigi ir vadovautis regimaisiais ženklais įvardijama tvarka. Tokie pavyzdžiai galėtų būti transporto eismo taisyklės, taip pat ir oro uostų darbą ir tvarką nurodanti ir reguliuojanti vaizdinė informacija, kuri turi būti atpažįstama ir suprantama kiekvienam asmeniui, nesvarbu, kurioje šalyje jis atsidurtų. Kitas pavyzdys – meno kūrinio „perskaitymas“ ir suvokimas. Ne visi vienodai supranta ir priima tą patį vaizduojamosios dailės kūrinį, tai priklauso nuo asmens atitinkamo raštingumo, t. y. turimos tos meno srities informacijos, žinių, išmanymo. Šiandien skaitmeninio raštingumo, taigi ir medijų ir informacinio raštingumo, poreikis nenumaldomai didėja. Siekiant stebėti ir analizuoti intensyvią situaciją, yra itin aktualūs laiku atlikti šio poreikio tyrimai. Aktyvus vaidmuo atliekant šiuos tyrimus skirtinas bibliotekoms. Jų paskirtis ir misija tiesiogiai susijusi su informacinio raštingumo ugdymu ir kartu su švietimo, kultūros institucijomis jos yra svarbūs mokymąsi visą gyvenimą užtikrinantys ir įgyvendinantys subjektai.

3. SKAITMENINIS RAŠTINGUMAS: SVB VARTOTOJŲ (SUAUGUSIŲ) TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija ir organizavimas

Šiame skyriuje pristatomi Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliotekininkystės skyriuje atlikto tyrimo rezultatai. Jis atliktas bendradarbiaujant su visų dvylikos atrinktų SVB direktoriais, pavaduotojais ir specialistais.

Atlikto tyrimo **objektas** – SVB suaugę vartotojai.

Tyrimo **dalykas** – SVB vartotojų naudojimasis informacinėmis technologinėmis priemonėmis siekiant patenkinti informacinius savo poreikius ir bendras vartotojų skaitmeninis raštingumas.

Tyrimo **tikslas** – išanalizuoti SVB suaugusių vartotojų skaitmeninio raštingumo lygmenį ir aptarti SVB galimybes ugdant suaugusių bendruomenės narių skaitmeninį raštingumą.

Tyrimo **uždaviniai**:

1. Atlikti SVB vartotojų skaitmeninio raštingumo tyrimą, taikant kiekybinį – anketinės apklausos – metodą.
2. Atskleisti SVB suaugusių vartotojų skaitmeninio raštingumo galimybes ir potencialius poreikius, išsiaiškinant problemiškas sritis, susijusias su šio pobūdžio žinių ir įgūdžių stoka.
3. Numatyti SVB galimybes organizuojant ir įgyvendinant vartotojų skaitmeninio raštingumo ugdymo veiklą.

Remiantis gautais tyrimo rezultatais, parengti rekomendacijas SVB suaugusių vartotojų skaitmeniniam raštingumui ugdyti.

Metodas. Viešųjų bibliotekų suaugusių vartotojų skaitmeniniam raštingumui tirti pasitelktas kiekybinis metodas – anketinė apklausa. Parengtas klausimynas „Anketa apie informacinį ir skaitmeninį bibliotekų vartotojų (suaugusių) raštingumą“, kurį sudaro 25 klausimai. Teikiant anketą siekta išsiaiškinti, koku lygmeniu ir kokiomis priemonėmis naudojasi rajonų SVB suaugę vartotojai (*žr. priedą*).

Tyrimo duomenų apdorojimas. Gautiems duomenims apdoroti naudota kiekybinė duomenų analizė (matematinė statistika) ir kokybinė analizė (grupavimas, sisteminimas ir kt.).

Tyrimo bazė – dvylika Lietuvos rajonų SVB ir jų filialai. Toliau pateikiama kiekybinė apklausos informacija pagal SVB, jų centrinės bibliotekas ir filialus:

1. Jonavos SVB – 27 anketos: iš jų 13 – centrinėse bibliotekose ir 14 – filialuose.
2. Joniškio SVB – 26 anketos: iš jų 9 – centrinėse bibliotekose ir 17 – filialuose.
3. Kelmės SVB – 28 anketos: iš jų 10 – centrinėse bibliotekose ir 18 – filialuose.

4. Kupiškio SVB – 25 anketos: iš jų 11 – centrinėse bibliotekose ir 14 – filialuose.
5. Mažeikių SVB – 31 anketa: iš jų 10 – centrinėse bibliotekose ir 21 – filialuose.
6. Molėtų SVB – 27 anketos: iš jų 6 – centrinėse bibliotekose ir 21 – filialuose.
7. Šakių SVB – 18 anketų: iš jų 3 – centrinėse bibliotekose ir 15 – filialuose.
8. Šilalės SVB – 28 anketos: iš jų 10 – centrinėse bibliotekose ir 18 – filialuose.
9. Širvintų SVB – 26 anketos: iš jų 9 – centrinėse bibliotekose ir 17 – filialuose.
10. Švenčionių SVB – 26 anketos: iš jų 14 – centrinėse bibliotekose ir 12 – filialuose.
11. Skuodo SVB – 26 anketos: iš jų 8 – centrinėse bibliotekose ir 18 – filialuose.
12. Varėnos SVB – 35 anketos: iš jų 12 – centrinėse bibliotekose ir 23 – filialuose.

Šios SVB pasirinktos atitinkamai atstovaujant visoms 10 Lietuvos apskrįčių: Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus. Pagrindinis SVB atrankos principas – labiau nutolę nuo didžiausių ir didesnių Lietuvos miestų rajonai, kurių gyventojai dėl ekonominių, geografinių ir pan. veiksnių turi ribotas galimybes kelti kvalifikaciją, naudotis įvairiomis IT priemonėmis ir galbūt ribotą informacijos prieigą, paremtą naujausiomis IT.

Respondentų socialinis demografinis apibūdinimas. Respondentų imčiai apskaičiuoti pasitelkta Lietuvos rinkos tyrimų kompanijos *apklausos.lt* siūloma imties dydžio skaičiuoklė, numatant apklausos rezultatus su 95 proc. tikimybe ir 0,5 paklaida. Iš viso gautos 323 anketos (tarp respondentų – 254 moterys, 78,6 proc., ir 65 vyrai, daugiau kaip 20 proc.); 115 anketų užpildė centrinių bibliotekų lankytojai,

208 anketas – filialų lankytojai. Tai sudaro atitinkamai 35,6 proc. ir 64,4 proc.

Respondentų amžius. Didžiausią respondentų dalį sudarė 46–55 metų amžiaus tiriamų viešųjų bibliotekų vartotojai – 83 respondentai (26 proc.). Mažiausią dalį (8 respondentai; 5,6 proc.) sudarė vyresnio amžiaus respondentai, kuriems 66-eri ir daugiau metų. Toliau pagal amžiaus grupes respondentai pasiskirstę maždaug tolygiai: 18–25 metų – 30 respondentų (9,3 proc.), 26–35 metų – 52 respondentai (16,1 proc.), 36–45 metų – 51 respondentas (15,8 proc.) ir 56–65 metų – 59 respondentai (18,3 proc.).

Respondentų išsilavinimas. Vyrauja aukštasis išsilavinimas: aukštasis universitetinis – 102 respondentai (31,6 proc.) ir aukštasis koleginius – 24 respondentai (7,4 proc.). Iš viso aukštąjį išsilavinimą turi 126 respondentai (39 proc.) – tai daugiau nei trečdalis visų respondentų.

Aukštesnįjį išsilavinimą (baigę technikumus, aukštesniąsias mokyklas) nurodė turį 88 respondentai (27,2 proc.), vidurinį išsilavinimą – 52 respondentai (16,1 proc.) ir specialųjį vidurinį (baigę profesines mokyklas) – 46 respondentai (14,2 proc.). Devyni respondentai nurodė kitus variantus, kai kurie iš jų patikslino turintys nebaigtą aukštąjį išsilavinimą, pagrindinį ar esantys moksleiviai.

Užimtumas darbo rinkoje / dirbančio statusas. Daugiau nei pusė respondentų nurodė esantys samdomi darbuotojai – 188 respondentai (58,2 proc.). Toliau rikiuojasi bedarbiai – 43 respondentai (13,3 proc.), pensininkai – 35 respondentai (10,8 proc.), studentai – 21 respondentas (6,5 proc.), verslininkai ar besiverčiantys individualia veikla – 15 respondentų (4,6 proc.), ūkininkai – 10 respondentų (3,1 proc.). Keturi respondentai nurodė esantys kitos kategorijos respondentai – moksleiviai ir vienas iš jų – turintis negalią.

Darbo stažas. Beveik pusė respondentų turi sukaupę didesnę nei 20 metų stažą – 146 respondentai (45,2 proc.). Turintys iki penkerių metų darbo stažą turį nurodė 54 respondentai (16,7 proc.), 15–19 metų – 37 respondentai (11,5 proc.) ir po 36 respondentus (po 11,1 proc.) nurodė turintys atitinkamai 6–9 metų ir 10–14 metų darbo stažą.

Gyvenamoji vieta. Tik vienas respondentas nurodė gyvenantis užsienyje; likusių nurodyta gyvenamoji vieta beveik po 100 proc. atitinka apklaustų centrinių bibliotekų ir filialų teritoriją.

Tyrimo organizavimas. Tyrimą organizavo ir atliko Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliotekininkystės skyrius, dalyvaujant dvylikai Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų. Apklausa atlikta 2017 m. rugsėjo–spalio mėnesiais. Pasirinktas tiesioginis viešųjų bibliotekų vartotojų apklausos būdas, pateikiant jiems užpildyti spausdintą klausimyno variantą. Jis pasirinktas pirmenybę teikiant planuotai respondentų imčiai užtikrinti, o ne paprastesniam gautų duomenų apdorojimo ir analizės variantui. Apklausti į viešąją biblioteką atvykę ir jos paslaugomis besinaudojantys suaugusieji. Tyrimui numatytų bibliotekų direktoriai, jų pavaduotojai ir specialistai maloniai sutiko bendradarbiauti, atsiliepdami į tyrimo organizatorės Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos kvietimą, ir suteikė neįkainojamą pagalbą, pateikdami savo bibliotekos vartotojams užpildyti klausimyną.¹ Apdoroti duomenys pateikiami lentelėse, išsamiai analizuojami tekste.

Tyrimo duomenų apdorojimas ir analizė. Siekiant apdoroti gautus tyrimo duomenis, naudota kiekybinė duomenų analizė (matematinė statistika) ir kokybinė analizė (sisteminimas, grupavimas ir kt.).

3.2. Tyrimo rezultatai

Šiame skyriuje analizuojami atliekant tyrimą gauti rezultatai, pristatant viešųjų bibliotekų suaugusių vartotojų naudojimosi viešąja biblioteka aktyvumą ir lankymosi bei naudojimosi informacinėmis paslaugomis tikslus, naudojimąsi elektroninėmis paslaugomis, įskaitant ir priežastis,

¹ Dėkojame visoms pakviestoms ir tyrime maloniai sutikusioms dalyvauti ir bendradarbiauti SVB – Jonavos, Joniškio, Kelmės, Kupiškio, Mažeikių, Molėtų, Šakių, Šilalės, Širvintų, Švenčionių, Skuodo ir Varėnos – ir jų vadovams bei darbuotojams, taip pat šių bibliotekų lankytojams, sutikusiems dalyvauti tyrime ir pareiškusiems savo nuomonę. Šių bibliotekų pagalba – tyrėjų pateiktų anketų spausdinimas, pateikimas vartotojams jas užpildyti, surinkimas ir užpildytų anketų perdavimas Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai.

dėl kurių jomis nesinaudojama ir jaučiamas nesaugumas dėl žinių ir įgūdžių stokos naudojantis elektroninėmis paslaugomis ir naujausiomis IT, informuotumą apie grėsmes, kylančias naudojantis internetu, ir žinias apie saugią elgseną internete ir socialiniuose tinkluose, dalyvavimą mokymuose – ir tiesiogiai, ir nuotoliniu būdu – ir poreikį juose dalyvauti įgūdžiams naudotis IT įgyti ir lavinti, sunkumus, kylančius atliekant reikalingos informacijos paiešką, naudojimąsi šiuolaikinėmis IT priemonėmis, technologiniais įrankiais ir galimybėmis įvairioms reikmėms ir tikslais, šaltinius, kuriais naudojamosi norint išmokti įvaldyti naujas technologines priemones.²

Naudojimosi viešąja biblioteka aktyvumas ir tikslai. Atliekant tyrimą domėtasi, kaip dažnai ir kokiais tikslais lankomasi viešojoje bibliotekoje ir naudojamosi jos paslaugomis.

Lankymosi SVB aktyvumas. SVB suaugusių vartotojų naudojimosi viešąja biblioteka aktyvumo analizės rezultatai rodo, kad 192 respondentai (59,4 proc.) savo SVB lankosi *vieną kartą ar keletą kartų per savaitę* (atitinkamai 68 respondentai, 21 proc., ir 124 respondentai, 38,4 proc.). *Vieną kartą ar keletą kartų per mėnesį* lankosi 114 respondentų (35,3 proc.) (atitinkamai 47 respondentai, 14,6 proc., ir 67 respondentai, 20,7 proc.). Tai aktyviausias viešųjų bibliotekų vartotojų segmentas, kuris lankosi viešojoje bibliotekoje nuo vieno ar kelių kartų per savaitę iki vieno ar kelių kartų per mėnesį, kaip nurodė iš viso 306 respondentai (94,7 proc.).

Devyni respondentai nurodė besilankantys SVB keletą kartų per metus, trys respondentai – kartą per metus. Dvylika respondentų nurodė besilankantys bibliotekoje tik kartą ar keletą kartą per metus. Penkiolika respondentų atsakė, kad SVB lankosi ir naudojasi jos paslaugomis tiesiog turėdami laisvo laiko arba atsiradus SVB paslaugų poreikiui arba dėl kitų priežasčių (priežastys neįvardytos).

² Tyrimo rezultatai pristatyti tarptautinėje mokslinėje Europos informacinio raštingumo konferencijoje (*European Conference on Information Literacy, ECIL2018*), 2018 m. rugsėjo 24–27 d., Oulu (Suomija). Interneto prieiga: <https://www.conftool.pro/ecil2018/sessions.php>

Lankymosi SVB ir naudojimosi jos informacinėmis paslaugomis tikslai. Respondentų buvo prašoma įvardyti, kokiais tikslais naudojasi viešąja biblioteka. Jie turėjo galimybę nurodyti keletą jų interesus atitinkančių pasirinkimų:

- profesiniais tikslais;
- studijų ir mokymosi tikslais;
- laisvalaikio tikslais;
- pažintiniais tikslais;
- mokėti mokesčių ir pan. reikalų tvarkyti;
- kitais tikslais (prašyta įvardyti).

Didžiausia SVB suaugusių vartotojų dalis nurodė besilankantys SVB ir besinaudojantys jos teikiamomis paslaugomis **laisvalaikio** reikmėms (248 respondentai, beveik 77 proc.). **Pažintiniai** tikslais SVB naudojasi 129 respondentai (40 proc.). Tikėtina, kad laisvalaikio ir pažintiniai tikslai respondentų kai kuriais atvejais gali būti suprantami sinonimiškai, todėl šiuos rezultatus galima būtų sumuoti.

Tik keturi respondentai įvardijo besinaudojantys SVB kitais tikslais – atlieka praktiką, ieškosi darbo ir naudojasi spausdintuvu ir kita organizacine technika (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. *Naudojimosi viešąja biblioteka ir jos paslaugomis tikslai*

Naudojimosi viešąja biblioteka ir jos paslaugomis tikslai	Respondentai (skaičius)	Respondentai (procentai)
Laisvalaikio tikslai	248	76,8
Pažintiniai tikslai	129	40
Profesiniai tikslai	93	28,8
Mokėti mokesčių ir pan. reikalų tvarkyti	78	24
Studijų ir mokymosi tikslai	53	16,4
Kiti tikslai (prašyta įvardyti)	4	1,2

Naudojimas elektroninėmis paslaugomis. Respondentų prašyta pateikti informaciją apie naudojimosi e. paslaugomis patirtį, gebėjimą ir galimybes:

- e. bankininkystė;
- e. valdžia (Valstybinės mokesčių inspekcijos e. paslaugos, „Sodros“ e. paslaugos EGAS, e. sveikatos paslaugos, darbo biržos e. paslaugos, paramos už žemės ūkio naudmenų ir kt. paraiškų priėmimas, kelių transporto priemonių registravimo sistema, priėmimas į vaikų darželius ir mokyklas, metrikacijos paslaugų e. sistema MEPIS, pranešimų ir e. dokumentų pristatymas, kitų institucijų ir organizacijų e. paslaugos ir kt.);
- e. parduotuvės;
- viešosios bibliotekos e. paslaugos (e. katalogas, duomenų bazės ir kt.);
- kitos e. paslaugos;
- visai nesinaudoja e. paslaugomis.

Populiariausia e. paslauga yra e. bankininkystė – ją įvaldę yra net 211 respondentų (65,3 proc.). Antroje vietoje pagal populiarumą yra e. parduotuvės – 133 respondentai (41,2 proc.). Žvelgiant į viešosios bibliotekos teikiamas e. paslaugas, daugiausia naudojamosi e. katalogu (27 respondentai iš 105 besinaudojančių SVB e. paslaugomis). Naudojimas duomenų bazėmis nėra aktyvus (keturi respondentai; paminėtos tokios duomenų bazės: INFOLEX, „EBSCOhost“, „ePeriodika“, Lituaniškos paveldo informacinė sistema „Aruodai“, NPDB (Nacionalinės bibliografijos duomenų bankas, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka). Respondentai mini ir naudojamasi „eLABa“ talpykla, LIBIS, leidinių rezervavimo ir išdavimo paslauga, internete pateikiamomis galimybėmis („Google“, portalais, pavyzdžiui, Vilnijosvartai.lt).

Respondentai nurodė ir kitas e. paslaugas – bilietų į renginius įsigijimą, „Regitros“ e. paslaugas, e. pašto, „gmail“ paslaugas, „Google“ diską, socialinius tinklus ir pan. (30 respondentų, 9,3 proc.). Nesinaudoja e. paslaugomis 20 respondentų (6,2 proc.) (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Naudojimas elektroninėmis paslaugomis

Elektroninės paslaugos	Respondentai (skaičius)	Respondentai (procentai)
E. bankininkystė	211	65,3
E. parduotuvės	133	41
E. valdžia	108	33,4
Viešosios bibliotekos e. paslaugos	105	32,5
Kitos e. paslaugos	30	9,3
Nesinaudoja e. paslaugomis	20	6,2

Priežastys, dėl kurių nesinaudojama e. paslaugomis. Dalis visuomenės naudojami e. paslaugomis, turi tam reikiamų žinių ir įgūdžių. Kita dalis visuomenės e. paslaugomis nesinaudoja, nes neturi nei žinių, nei įgūdžių, nei informacijos apie e. paslaugų teikiamas galimybes, kurios jiems būtų naudingos ir gerokai pagerintų jų ekonominę ir socialinę būklę. Siekiant nustatyti priežastis, dėl kurių nesinaudojama e. paslaugomis, respondentų klausta, ar jie:

- visai nemoka naudotis e. paslaugomis;
- pradėję naudotis e. paslauga, susidūrė su sunkumais dėl šių paslaugų sudėtingumo ir nepatogumo naudotis;
- jiems trūksta žinių ir įgūdžių naudotis e. paslaugomis;
- e. paslaugos neatrodo patikimos (žr. 3 lentelę).

Atsakant į šį klausimą respondentų aktyvumas buvo menkas – toli gražu ne visi atsakė. Aktyviausi manė, kad e. paslaugos neatrodo patikimos; tokių net dešimtadalis – 33 respondentai (10,2 proc.). Pripažįstančių, kad jiems trūksta žinių ir įgūdžių naudotis e. paslaugomis, yra 24 respondentai (7,4 proc.). Keletas procentų respondentų e. paslaugomis visai nemoka naudotis. Rezultatai rodo, kad viešųjų bibliotekų vartotojai yra pakankama tikslinė grupė, į kurią viešosios bibliotekos turėtų orientuotis ir siūlyti atitinkamas priemones e. paslaugų statusui įtvirtinti, jų teikiamų galimybių ir naudojimosi e. paslaugomis įgūdžių suteikimo ir tobulinimo plėtrai.

3 lentelė. Priežastys, dėl kurių nesinaudojama e. paslaugomis

Priežastys, dėl kurių nesinaudojama e. paslaugomis	Respondentai (skaičius)	Respondantai (procentai)
E. paslaugos neatrodo patikimos	33	10,2
Trūksta žinių ir įgūdžių	24	7,4
Pradėjus naudotis, nuolat susiduriama su sunkumais	13	4
Visai nemoku jomis naudotis	8	2,5

Programinės įrangos kalba. Greičiausiai šiandien nebereikėtų svarstyti užsienio kalbų mokėjimo klausimo, tačiau tai tebėra aktualu, nes net 190 respondentų (59 proc.) atsakė, jog kompiuterinių programų tekstas anglų kalba jiems tebėra kliūtis naudotis e. paslaugomis. Šią problemą sprendžia įvairiai. Daugiau nei trečdalis (98 respondentai, 30 proc.) kreipiasi pagalbos į kitus asmenis (bendradarbius, draugus, šeimos narius ir kt.) ir trečdalis (90 respondentų, 28 proc.) ieško žodžių ir terminų vertimo į lietuvių kalbą žodyne. Dalis vartotojų vengia naudotis kompiuteriu ir e. paslaugomis, kur vartojama anglų kalba. Kai kurie vartotojai dėl šios kliūties visai nebesinaudoja kompiuteriu (25 respondentai).

Naudojimosi IT ir e. paslaugomis saugumas ir vartotojų informuotumas apie grėsmes internete. Į klausimą, ar vartotojai jaučiasi nesaugiai dėl žinių ir įgūdžių stokos nesugebėdami ar turėdami sunkumų naudotis informacinėmis technologijomis ir e. paslaugomis, teigiamai atsakė net 224 respondentai (69 proc.), todėl stengiamasi šito išvengti ir apsisaugoti. Pripažįsta esantys informuoti apie grėsmes, kylančias naudojantis internetu ir socialiniais tinklais, dauguma respondentų – 278 (86 proc.). Respondentų prašyta įvardyti tykančias grėsmes. Dažniausiai jie nurodė duomenų vagystes, įsilaužimus ir netinkamą duomenų apsaugą (24 proc.), penktadalis respondentų nurodė virusus (20 proc.). Vartotojai nurodė esą informuoti, žinantys ir susiduriantys ir su tokiomis grėsmėmis kaip kenkėjiškos ir šnipinėti skirtos kompiuterinės programos, sukčiavimas internete, nepageidaujamų e. laiškų atvėrimas, apsipirkimas nesaugiose e. parduotuvėse, nesaugus atsijungimas nuo e. bankininkystės,

asmens duomenų panaudojimas nusikalstamai veiklai, patyčių, smurto, rasizmo, pornografijos propagavimas ir kt., tačiau šios grėsmės gerokai mažiau žinomos. Kai kuriems SVB vartotojams neteko girdėti apie pavojus ir grėsmes, tykančias internete ir socialiniuose tinkluose, – šitai nurodė net dešimtadalis respondentų (36 atsakymai) (*žr. 4 lentelę*).

4 lentelė. *Vartotojų informuotumas apie grėsmes internete*

Grėsmės internete	Žinančių apie grėsmes internete respondentų skaičius
Duomenų vagystės, įsilaužimai ir netinkama asmens duomenų apsauga	77
Virusai	64
Apie grėsmes internete neteko girdėti	36
Patyčių, smurto, rasizmo, pornografijos propagavimas	6
Kenkėjiškos ir šnipinėti skirtos kompiuterinės programos	5
Nesaugus atsijungimas iš e. bankininkystės (prisijungimo duomenų nesaugojimas)	3
Sukčiavimas internete	2
Nepageidaujamų e. laiškų atvėrimas	1
Apsipirkimas nesaugiose e. parduotuvėse	1
Asmens duomenų panaudojimas nusikalstamai veiklai	1

Vartotojų žinojimas, kaip elgtis internete ir socialiniuose tinkluose. Tai glaudžiai siejasi su vartotojų informuotumu apie internete tykančius pavojus ir grėsmes, tačiau šiuo klausimu siekta išsiaiškinti, kaip respondentai elgiasi siekdami išvengti kylančių grėsmių. Dauguma respondentų – 248 (77 proc.) – nurodė žinantys, kaip saugiai elgtis internete ir bendrauti socialiniuose tinkluose, siekiant išvengti kylančių grėsmių ir pavojų. Dažniausiai įvardytos tokios priemonės ir būdai: neatskleisti asmeninės informacijos, slaptažodžių, kodų ir pan., neatidaryti įtartinų e. pašto laiškų, nenaršyti nesaugiuose tinklalapiuose. Kitas priemonės ir būdus nurodė taikantys tik po vieną ar kelis respondentus (*žr. 5 lentelę*). Nežinantys, kokias priemonės ir būdus naudoti naršant internete ir bendraujant

socialiniuose tinkluose tam, kad apsisaugotų nuo nepageidaujamų padarinių, vis dėlto nurodė net 56 respondentai (17 proc.). Tai nemažai SVB vartotojų, jie yra realios rizikos elektroninėje erdvėje grupė.

5 lentelė. *Vartotojų elgsena ir taikomos priemonės internete ir socialiniuose tinkluose, siekiant apsisaugoti nuo tykančių pavojų*

Priemonės ir būdai	Respondentai (skaičius)	Respondentai (procentai)
Neatskleisti asmeninės informacijos, slaptažodžių, kodų ir pan.	62	20
Neatidarinėti įtartinų e. pašto laiškų, nuorodų	19	6
Atnaujinti antivirusines programas	14	4,3
Nesilankyti nesaugiuose interneto tinklalapiuose	11	3,4
Laikytis bendrųjų saugaus interneto taisyklių	7	2,2
Nusistatyti privatumo nustatymus	4	1,2
Tinkamai susikurti prisijungimo duomenis (slaptažodžius ir kt.) ir juos nuolat keisti	2	0,6
Riboti asmenų prieigą prie savo asmeninės informacijos	2	0,6

Reikalingos informacijos ieška. Šiuo klausimu siekta išsiaiškinti tokius su informacijos ieška susijusius aspektus:

- ar sunku pradėti ieškoti informacijos (nežino, nuo ko pradėti);
- ar sunku nustatyti reikalingos informacijos temą;
- ar sunku susisaurinti (patikslinti) temą;
- ar sunku nustatyti reikšminius žodžius, reikalingus informacijos paieškai;
- ar sunku susikurti informacijos paieškos eigą;
- ar sunku nuspręsti, kokiuose ištekliuose ieškoti informacijos;
- ar sunku susirasti reikiamus straipsnius.

Kiekvienas pateiktas teiginys respondentų įvertinamas skale, pradedant *visiškai sutinku* ir baigiant *visai nesutinku*; prašyta nurodyti, jei su tokiais sunkumais ir situacija respondentas nesusidūręs. Pradėti ieškoti informacijos nesunku ir visai nesunku daugumai respondentų – 165

(51 proc.), dar 61 respondentas su tokia problema nesusidūręs. Nesunku ir nustatyti reikalingos informacijos temą 171 respondentui (53 proc.), o 46 respondentai su tokiu sunkumu visai nesusidūrė. Nesunku ir visai nesunku vartotojams susirasti reikiamus straipsnius – taip nurodė 137 respondentai (42 proc.). Sunkiausia vartotojams nuspręsti, kokiuose ištekliuose ieškoti informacijos. Su tuo sutinka ir visiškai sutinka 56 respondentai (17 proc.), 57 respondentai nurodė nei sutinkantys, nei nesutinkantys. Taigi reikalingą informaciją susirasti iš esmės respondentai yra pajėgūs ir dauguma sunkumų nepatiria.

Naudojimasis IT priemonėmis ir naudojimosi tikslai ir reikmės.

Vartotojams pateiktas klausimas, išvardijant įvairias šiuolaikinių IT priemones ir prašant pažymėti, kokiais tikslais jomis naudojamosi, pažymint visus tinkamus variantus. Iš visų pateiktų IT priemonių ryškiausias lyderis tebėra stacionarus kompiuteris. Juo naudojamosi daugiausia laisvalaikio ir darbo reikmėms – atitinkamai 182 (56 proc.) ir 160 (50 proc.) respondentų. Nedaug atsilieka ir naudojimasis IT kitoms reikmėms – bendrauti su kitais asmenimis, mokesčiams apmokėti ir panašioms paslaugoms. Populiarus yra ir išmanusis telefonas, kuriuo daugiausia naudojamosi vėlgi laisvalaikui – 153 respondentai (47 proc.), taip pat ir bendrauti su kitais asmenimis. Mažiausiai naudojamosi tokiomis priemonėmis kaip skaitmeninis rašiklis, „iPod“ / MP3 grotuvas, e. skaityklės – vos po vieną kitą vartotoją. Netikėtas yra septynių respondentų nurodytas skaitmeninio fotoaparato naudojimas mokesčiams apmokėti ir panašioms paslaugoms (galbūt fotografuojamos banko sąskaitos, skirtos mokesčiams sumokėti, ar pan.). Papildomai nurodė nesinaudojantys filmavimo kamera ir išmaniuoju laikrodžiu po vieną respondentą. Nuo 9 iki 34 respondentų nurodo turintys įvairias šias priemones, bet nesinaudojantys jomis, o nemažai respondentų (nuo 33 iki 228 respondentų) nurodė neturintys daugelio IT priemonių, todėl ir nesinaudojantys. Panašu, kad vartotojai jomis naudotųsi, jei turėtų galimybę jas įsigyti arba skolintis viešojoje bibliotekoje. Tam būtų aktualūs ir atitinkami mokymai ar instruktažai, kuriuose būtų supažindinta su tokių

priemonių galimybės ir suteikta naudojimosi jomis įgūdžių, paskatinta naudotis tuos vartotojus, kurie turi tas priemones (žr. 6 lentelę; joje pateikiamas respondentų atsakymų skaičius).

6 lentelė. *Naudojimas IT priemonėmis įvairioms reikmėms*

	Darbo reikmėms	Mokymosi, studijų reikmėms	Bendrauti su kitais asmenimis	Laisvalaikiui	Mokesčiams apmokėti ir panašioms paslaugoms	Neturiu, todėl nesinaudoju	Turiu, bet nesinaudoju
Stacionariu kompiuteriu	160	51	149	182	135	33	0
Nešiojamuoju kompiuteriu	65	45	105	140	88	80	4
Išmaniuoju telefonu („iPhone“, „Android“, kt.)	56	33	148	153	39	57	20
Planšete („iPad“, „Galaxy Tab“, kt.)	32	14	27	55	19	168	17
„iPod“ / MP3 grotuvu	2	2	2	22	11	169	20
E. skaitytuvu (e. skaitykle)	3	6	1	17	8	204	18
Skaitmeniniu fotoaparatu	38	5	12	84	7	137	34
Skaitmeniniu rašikliu	2	0	1	1	10	228	12
Kita (<i>prašom įrašyti</i>) filmavimo kamera; išmaniuoju laikrodžiu	1	1	3	4	3	76	0

Naudojimosi technologiniais įrankiais tikslai ir reikmės. Vartotojams pateiktas klausimas, išvardijant įvairius šiuolaikinių IT įrankius ir prašant pažymėti, kokioms reikmėms jais naudojama, pažymint visus tinkamus variantus. Populiariausias technologinis įrankis išlieka e. paštas. Juo intensyviausiai naudojama visoms reikmėms: bendrauti su kitais asmenimis – 201 respondentas (62 proc.), darbo reikmėms – 178 respondentai (55 proc.), laisvalaikiui – 136 respondentai (42 proc.). Antroje vietoje pagal naudojimosi aktyvumą yra socialiniai tinklai: bendrauti su kitais asmenimis ir laisvalaikiui – atitinkamai 174 (54 proc.) ir 208 (64 proc.) respondentai. Trečioje vietoje – vaizdo medžiagos dalijimosi galimybės („Youtube“): laisvalaikiui – 157 (49 proc.) respondentai, taip pat naudojimas „Skype“ galimybėmis: bendrauti su kitais

asmenimis ir laisvalaikiui – atitinkamai 164 (51 proc.) ir 119 (37 proc.) respondentų.

Mažiausiai populiarūs įrankiai tarp SVB vartotojų yra vikiai ir tinklaraidės („Podcast“). Apie juos ir asmeninių dokumentų bei įrašų saugojimo galimybes („Dropbox“), adresatų sąrašus („Mailing List“), garso ir vaizdo dokumentų siuntimosi ir tvarkymo asmeniniame kompiuteryje galimybes („iTunes“), dalijimosi nuotraukomis įrankius („Flickr“) po keliasdešimt vartotojų teigia, jog nežino, kas tai yra. Išryškėja ir dar grėsmingesnė situacija dėl gana menko daugelio technologinių įrankių naudojimo – daug respondentų jais nesinaudoja, nes neturi tam poreikio. Štai tuo ir turėtų pasirūpinti viešosios bibliotekos, organizuodamos, rengdamos atitinkamus kursus ir (ar) mokymus, supažindindamos su šiuolaikinių IT įrankiais, jų teikiamomis galimybėmis ir paskatindamos vartotojus jais naudotis (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. *Naudojimosi technologiniais įrankiais tikslai ir reikmės*

	Darbo reikmėms	Mokymosi, studijų reikmėms	Bendrauti su kitais asmenimis	Laisvalaikiui	Nežinau, kas tai yra	Nesinaudoju, nes neturiu tam poreikio
Tinklaraščiais (angl. <i>blogs</i>) / vaizdo tinklaraščiais (angl. <i>vlogs</i>)	37	23	46	121	30	94
E. paštu	178	67	201	136	7	15
Asmeninių dokumentų bei įrašų saugojimo galimybėmis („Dropbox“)	59	22	18	28	50	107
Dalijimosi nuotraukomis įrankiais („Flickr“)	28	9	59	84	45	119
Socialiniais tinklais („Facebook“, „Twitter“, „Google+“ ir kt.)	80	36	174	208	1	35
Adresatų sąrašais („Mailing List“)	31	11	39	29	58	134
Mobiliosiomis programėlėmis („Apps“)	24	22	43	98	34	106

	Darbo reikmėms	Mokymosi, studijų reikmėms	Bendrauti su kitais asmenimis	Laisvalaikiui	Nežinau, kas tai yra	Nesinaudoju, nes neturiu tam poreikio
Skaidrių dalijimosi galimybės („Slideshare“)	42	20	15	22	36	150
Tinklaidėmis („Podcast“)	8	7	5	17	59	142
„Skype“	62	20	164	119	5	57
Vaizdo medžiagos dalijimosi galimybės („Youtube“)	28	14	49	157	6	79
Garso ir vaizdo dokumentų siuntimosi ir tvarkymo asmeniniame kompiuteryje galimybės („iTunes“)	27	22	19	45	40	149
Vikiais	13	10	7	30	84	102
Kitais įrankiais (<i>prašom įrašyti</i>)_____	0	7	0	3	17	32

Šaltiniai, padedantys įvaldyti naujas technologines priemones.

Atsirandant vis naujų IT priemonių ir įrankių, nuolat tobulėjant ir kintant esamiems, neišvengiamas nuolatinis naudojimosi jais įgūdžių tobulinimas, naujų žinių apie jų teikiamas galimybes įgijimas ir turimų atnaujinimas. Todėl respondentams pasiūlyta įvertinti, kiek *svarbūs* ir *labai svarbūs*, *visai nesvarbūs* ar *šiek tiek svarbūs* šaltiniai yra:

- mokymai;
- viešosios bibliotekos darbuotojai;
- draugai ar šeimos nariai;
- bendradarbiai;
- interaktyvios ir skaitmeninės priemonės (pavyzdžiui, „Youtube“, tinklaraščiai);
- tradicinės medijos (televizija, radijas, periodiniai ir kiti spausdintiniai dokumentai);
- pasiklivimas savo jėgomis.

Rezultatai atskleidė, kad visi šaltiniai respondentams yra gana svarbūs ir labai svarbūs. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirmą vietą užima

viešųjų bibliotekų darbuotojai. Kaip svarbų ir labai svarbų šaltinį, padedant įvaldyti naujas IT priemones ir galimybes, juos įvardijo 233 respondentai (72 proc.).

Svarbūs ir labai svarbūs yra šie šaltiniai:

- draugai ar šeimos nariai – 200 respondentų (62 proc.);
- tradicinės medijos (televizija, radijas, periodiniai ir kiti spausdintiniai dokumentai) – 183 respondentai (57 proc.);
- pasikliovimas savo jėgomis – 177 respondentai (55 proc.);
- bendradarbiai – 169 respondentai (52 proc.);
- mokymai – 158 respondentai (49 proc.);
- interaktyvios ir skaitmeninės priemonės (pavyzdžiui, „Youtube“, tinklaraščiai) – 149 respondentai (46 proc.);
- kita – 12 respondentų, bet konkretūs šaltiniai įvardyti nebuvo.

Visai nesvarbūs ar *šiek tiek svarbūs* šaltiniai:

- interaktyvios ir skaitmeninės priemonės (pavyzdžiui, „Youtube“, tinklaraščiai) – 128 respondentai (40 proc.);
- tradicinės medijos (televizija, radijas, periodiniai ir kiti spausdintiniai dokumentai) – 111 respondentų (34 proc.);
- bendradarbiai – 100 respondentų (31 proc.);
- dalyvavimas mokymuose – 89 respondentai (28 proc.);
- pasikliovimas savo jėgomis – 71 respondentas (22 proc.);
- draugai ar šeimos nariai – 66 respondentai (20 proc.);
- viešosios bibliotekos darbuotojai – 59 respondentai (18 proc.).

Mažiausiai aktualus mokymosi naudotis IT priemonėmis ir įrankiais šaltinis yra interaktyvios ir skaitmeninės priemonės (pavyzdžiui, „Youtube“, tinklaraščiai), ir tai suprantama, nes pirmiausia reikia išmokti jomis naudotis ir jas įvaldyti, ir tik tada naudoti kaip mokymosi šaltinį ar priemonę.

Tačiau rezultatas dėl poreikio dalyvauti mokymuose nedžiugina, nes daugiau nei ketvirtadalis respondentų nelaiko mokymų svarbiu ir labai svarbiu šaltiniu, norint įvaldyti naujas IT priemones ir įrankius ar patobulinti įgūdžius.

4. APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

Apibendrinant tirtų dvylikos Lietuvos viešųjų bibliotekų (centrinių bibliotekų ir jų filialų) suaugusių vartotojų skaitmeninio raštingumo tyrimo rezultatus, išryškėjo, jog tyrime dalyvavę SVB suaugę vartotojai turi nepakankamai reikiamų skaitmeninio raštingumo gebėjimų. Konstatuotina ir motyvacijos kiek įmanoma daugiau naudotis IT galimybėmis stoka, tenkinant profesinius ir asmeninius informacinius poreikius.

Apibūdinant tyrime dalyvavusių **respondentų socialinį paveikslą** (dvylikos pasirinktų Lietuvos viešųjų savivaldybių bibliotekų suaugę vartotojai), rezultatai atskleidė, jog vyrauja v i d u t i n i o a m ž i a u s d a r b i n g i (46–55 metų) respondentai (ketvirtadalis respondentų), turintys aukštąjį (universitetinį arba kolegini) išsilavinimą (daugiau nei trečdalis respondentų), daugiau nei pusė jų yra samdomi darbuotojai, beveik pusė respondentų turi sukaupę didesnę nei 20 metų stažą. Tai patvirtina bendrąsias pastarąsias valstybės demografinės situacijos tendencijas – Lietuvos gyventojai senėja. Kita vertus, būtent šių kategorijų gyventojų aktyvumas sutampa su jų darbingumo aktyvumo periodu ir patvirtina tai, kad jiems yra aktualu naudotis SVB informacinėmis paslaugomis ir reikalingi atitinkami skaitmeninio raštingumo įgūdžiai ir gebėjimai, siekiant kokybiško ir rezultatyvaus naudojimosi informacinėmis paslaugomis poveikio, pasyviausi lankytojai yra vėlyvesnio p e n s i n i o amžiaus žmonės (66 metų ir vyresni).

Naudojimosi SVB aktyvumo ir tikslų analizė atskleidė, jog:

- *daugiau nei pusė respondentų* savo SVB lankosi ir jos paslaugomis naudojasi v i e ną k a r tą a r k e l e tą k a r tų p e r s a v a i t e;
- *daugiau nei trečdalis respondentų* atsakė besilankantys ir besinaudojantys SVB informacinėmis paslaugomis v i e ną k a r tą a r k e l e tą k a r tų p e r m ė n e s j;
- aktyviausiai naudojamosi SVB ir jos teikiamomis paslaugomis l a i s v a l a i k i o t i k s l a i s (iš dalies ir p a ž i n t i n i a i s).

Naudojimas elektroninėmis paslaugomis:

- populiariausios e. paslaugos yra e. bankininkystė ir e. parduotuvės; gana aktyviai naudojamos ir e. valdžios paslaugomis, tiesa, ne visomis;
- iš viešųjų bibliotekų teikiamų e. paslaugų aktyviausiai naudojamos e. katalogai;
- dešimtadalis respondentų vengia naudotis e. paslaugomis, abejodami jų patikimumu.

Dalyvavimas mokymuose:

- daugiau kaip pusė analizuotų SVB suaugusių vartotojų yra dalyvavę institucijų mokymuose, skirtuose įgūdžiams naudotis IT įgyti ar lavinti, taip pat ir organizuotuose SVB;
- trečdalis analizuotų SVB vartotojų visai nėra dalyvavę tokiuose mokymuose; tai reiškia, kad jie įgiję minimalius, fragmentiškus ir nenuoseklius gebėjimus, kurie įgyti naudojantis kitais šaltiniais (išmoko šeimoje, mokėsi patys ir pan.) ir nėra iki galo motyvuoti tęsti skaitmeninio raštingumo ugdymo proceso.

Vartotojų žinios ir elgsena internete:

- SVB vartotojai neblogai informuoti apie grėsmes ir pavojus, kylančius naudojantis internetu ir bendraujant socialiniuose tinkluose, ir žino, kaip reikia elgtis, kokias priemones naudoti siekiant išvengti problemų;
- kai kurie SVB suaugę vartotojai teigia negirdėję ir nežinantys apie tokius pavojus ir grėsmes, kaip elgtis internete ir socialiniuose tinkluose, siekiant išvengti tokių grėsmių; šitai sudaro pagrindą pasirūpinti šių vartotojų IT įgūdžiais.

Informacijos ieška. Didesnių sunkumų, susijusių su informacijos ieškos algoritmu SVB suaugę vartotojai nurodo nepatyrę, kiek sunkiau sekasi nusprendžiant, kokiuose šaltiniuose ieškoti informacijos.

Naudojimosi IT priemonėmis ir įrankiais tikslai ir reikmės:

- vyrauja naudojimas „klasikinėmis“, jau keletą dešimtmečių įprastomis tradicinėmis IT priemonėmis: stacionariu kompiuteriu,

- e. paštu, vaizdo medžiagos dalijimosi galimybėmis („Youtube“), interneto telefonijos „Skype“ galimybėmis;
- menkai naudojamos tokios priemonės ir įrankiai kaip „iPod“ / MP3 grotuvas, e. skaityklės, vikiai, tinklalaidės (angl. „Podcast“), skaitmeninis rašiklis;
- dažniausiai IT priemonėmis ir įrankiais naudojamos laisvalaikio ir bendravimo su kitais asmenimis tikslais.

Skaitmeninio raštingumo kvalifikacijos kėlimo poreikis. Nors respondentai ir pripažįsta skaitmeninio raštingumo žinių, įgūdžių ir gebėjimų stoką, vangokai išreiškia tokio pobūdžio mokymų poreikį ir norą. Šiuo atveju pastebima ir motyvacijos stoka, reikėtų ieškoti būdų ją skatinti.

5. REKOMENDACIJOS

Vykstant intensyviai informacinių technologijų plėtrai ir kaitai, šiandien kiekvienam bendruomenės nariui kaip niekada aktualu gebėti naudotis jomis, suprasti jų teikiamas galimybes ir jas maksimaliai panaudoti, mažinant savo technologinę atskirtį ir taip prisidedant prie ekonominio, socialinio ir individualaus gyvenimo kokybės gerinimo.

Remiantis atlikto tyrimo „Skaitmeninis viešųjų bibliotekų vartotojų (suaugusiųjų) raštingumas“ rezultatais, SVB rekomenduojama atkreipti dėmesį į centrinių viešųjų bibliotekų ir jų filialų vartotojų skaitmeninio raštingumo būklę. Ji galėtų būti apibūdinama kaip patenkinama, todėl viešosios bibliotekos turi galimybę aktyviau įsitraukti į gyventojų skaitmeninio raštingumo ugdymo procesą.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad tyrime dalyvavę SVB suaugę vartotojai neturi šiandien reikiamų skaitmeninio raštingumo gebėjimų ir net motyvacijos naudotis kiek įmanoma daugiau IT galimybių. SVB turi sukaupusios nemenką informacinės ir komunikacinės veiklos patirtį. Jose dirbuojasi specialistai, įvaldę šiuolaikines technologines priemones ir jas taikantys kasdienėje informacinėje veikloje, kuriant ir teikiant informacines

paslaugas savo vartotojams. Bibliotekų darbuotojai, kaip edukatoriai, yra ne tik daugybės mokymų organizatoriai, bet ir vedėjai.

Viešosioms bibliotekoms rekomenduojama nuosekliai stebėti ir analizuoti vartotojų skaitmeninio raštingumo būklę, siekiant išsiaiškinti jų poreikius, galimybes, norus, siekius ir motyvaciją taikyti naujausias ir nuolat atnaujinamas IT galimybes, priemones ir įrankius įvairioms – kasdienėms profesinėms ir asmeninio gyvenimo – reikmėms.

Viešosios bibliotekos turėtų aktyviau siekti mažinti skaitmeninę gyventojų atskirtį. Siūloma:

- praplėsti mokymų organizavimo ir vedimo savo vartotojams spektrą, supažindinant juos su šiuolaikinių IT galimybėmis, priemonėmis ir įrankiais, apmokant jais naudotis ir juos taikyti profesiniams ir asmeniniams informaciniams poreikiams tenkinti;
- rengti ir organizuoti priemones, skirtas gyventojų motyvacijai aktyviau naudotis IT skatinti (tai galėtų būti įvairūs formatai įvairiose aplinkose: renginiai bibliotekoje, renginiai, vykstantys už bibliotekos ribų, straipsniai rajono spaudoje, lankstinukai ar suvenyrai, informacija ir medžiaga socialiniuose tinkluose ir viešosios bibliotekos tinklalapyje);
- mokymai turėtų vykti nuosekliai ir reguliariai, iš anksto parengus tokių mokymų planus ir programas;
- siekti mokymų ir dalyvavimo juose stabilumo, užtikrinant nuolatinę informacijos apie organizuojamus mokymus sklaidą ir nuolatinį savo vartotojų informavimą apie siūlomą galimybę tobulinti ar įgyti naujus skaitmeninio raštingumo gebėjimus prieinamiau- siais ir dažniausiai savo vartotojų naudojamais kanalais;
- atsiradus atitinkamų mokymų tematikos poreikiui, ieškoti gali- mybių pasitelkti atitinkamus kvalifikuotus lektorius iš šalies ir rasti tokias galimybes;
- į mokymų planus įtraukti ir tokias aktualias temas:

- grėsmės ir pavojai, tykantys internete, būdai ir priemonės jų išvengti;
- kompiuterinės anglų kalbos žinių ir įgūdžių tobulinimas.

Viešosioms bibliotekoms aktualu didinti bibliotekos vartotojų skaičių. Būtų itin naudinga ir perspektyvu bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis savo rajone, jas aktyviai informuoti apie savo veiklas ir iniciatyvas, skirtas skaitmeninio raštingumo atskirčiai mažinti.

Literatūra

1. *Alexandria proclamation*, 2005. [Žiūrėta 2018 m. birželio 28 d.]. Interneto prieiga: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=20891&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
2. ANDRETTA, Susie. *Information Literacy: a Practitioner's Guide*. Chicago: Chandos Publishing, 2005, p. 15.
3. BAWDEN, David. Information and digital literacies: a review of concepts. *Journal of Documentation*, 2001, Vol. 57, Issue 2, p. 218–259.
4. *CILIP definition of information literacy, 2018*. [Žiūrėta 2018 m. lapkričio 3 d.]. Interneto prieiga: https://cdn.ymaws.com/www.cilip.org.uk/resource/resmgr/cilip/information_professional_and_news/press_releases/2018_03_information_lit_definition/cilip_definition_doc_final_f.pdf
5. *Characteristics of Programs of Information Literacy that Illustrate Best Practices: A Guideline*. ALA, ACRL, 2012. [Žiūrėta 2018 m. gegužės 21 d.]. Interneto prieiga: <http://www.ala.org/acrl/standards/characteristics>
6. *Communication and Information: Information Literacy*. [Žiūrėta 2018 m. birželio 3 d.]. Interneto prieiga: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/access-to-knowledge/information-literacy/>
7. *Definitions and models*. CILIP, 2018. [Žiūrėta 2018 m. rugsėjo 12 d.]. Interneto prieiga: <https://infolit.org.uk/definitions-models/>
8. *Framework for Information Literacy for Higher Education*. ACRL, 2016. [Žiūrėta 2018 m. rugsėjo 30 d.]. Interneto prieiga: <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>
9. *Global Media and Information Literacy Assessment Framework: Country Readiness and Competencies*, UNESCO, 2013, p. 31.
10. *Information Literacy*. [Žiūrėta 2018 m. rugsėjo 12 d.]. Interneto prieiga: <https://infolit.org.uk>
11. MACKEY, P. Thomas, TRUDI, E. Jacobson. Reframing information literacy as metaliteracy. *College and Research Libraries*, 2011, Vol. 72 (1), p. 62–78. [Žiūrėta 2018 m. spalio 16 d.]. Interneto prieiga: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/16132/17578>
12. MAŽEIKIENĖ, Natalija ir kt. Informacinių gebėjimų ugdymas: mokomoji knyga. Šiauliai: Šiaulių universiteto I-kla, 2008. 400 p.

13. *Presidential Committee on Information Literacy: Final Report*. ACRL, 1989. [Žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 11 d.]. Interneto prieiga: <http://www.ala.org/acrl/publications/white-papers/presidential>
14. STEINEROVA, Jella. Ecological dimensions of information literacy. *Information Research*, vol. 15, no. 1, March, 2010. [Žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 4 d.]. Interneto prieiga: <http://www.informationr.net/ir/15-4/colis719.html>
15. *The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy: Core Model For Higher Education*. SCONUL Working Group on Information Literacy, April 2011. [Žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 8 d.]. Interneto prieiga: <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>
16. VAIČIŪNIENĖ, Vilhelmina. Information literacy competency in the system of higher education. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr. 9, p. 122–129. [Žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 8 d.]. Interneto prieiga: <https://mrni.pure.elsevier.com/en/publications/information-literacy-competency-in-the-system-of-higher-education>
17. *UNESCO Global MIL Assessment Framework*. [Žiūrėta 2018 m. lapkričio 11 d.]. Interneto prieiga: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/media-development/media-literacy/unesco-global-mil-assessment-framework/>
18. *What is information literacy?* CILIP, 2018. [Žiūrėta 2018 m. lapkričio 11 d.]. Interneto prieiga: <https://www.cilip.org.uk/news/421972/What-is-information-literacy.htm>

IGITAL LITERACY OF PUBLIC LIBRARY USERS (ADULT)

SUMMARY

Persistent increase of information flows, lightening-speed development of content created by media and its sharing capacities by using the newest ICT (information and communication technologies), increasing activity of producers of media and information in society offer new opportunities for unprecedented social, economic and political development. Within such environment, managing processes has become an imperative. Therefore it is essential to build a new approach towards literacy, which is multifaceted and dynamic, with the purpose to address aspects related to informative, communicational, media related, technological and digital aspects. It is universally accepted that the State should adequately invest in providing appropriate conditions for citizens to develop their competence in this regard (skills, knowledge and approaches) as well as renew the existing competence. In today's world, an extremely important role is played by libraries providing public access to global information (which is typically free) – they are the very subjects that are closely related to the development and substantiation of literacy.

Therefore, for this study, we chose adult users of Lithuania's municipal public libraries with the purpose to analyse the level of their digital literacy and discuss possibilities of these libraries to develop digital literacy of adult community members. We analyse the usage of technological means by adult users of municipal public libraries for satisfying their information needs as well as the general literacy of users. In order to achieve the objective of the study, we set as our purpose to identify possibilities for the development of literacy by adult

users of municipal public libraries and their potential needs by identifying problem areas related to the deficit of this type of knowledge and skills, project the opportunities for municipal public libraries to organize and implement activities in the development of adult literacy and, by drawing on the results from the investigation, prepare and publish recommendations for the development of literacy of adult users of municipal public libraries.

For achieving the objective and tasks of the study, a quantitative method, a questionnaire survey, was employed. We produced „The questionnaire about information and digital literacy of adult library users“ consisting of 25 questions. The purpose of the questionnaire was to find out the means that the adult users of Lithuanian district municipal public libraries employ and to what extent. The framework of the study consisted of adult users of 12 district municipal public libraries and their branches representing all the 10 counties of Lithuania. The key principle for the selection of municipal public libraries was to address districts somewhat remote from large cities and towns of Lithuania, the population of which, because of economic, geographic and other factors, had limited possibilities to improve their qualifications and limited access to various information technology facilities and tools. In total, 323 answered surveys were received (115 from adult visitors to central libraries and 208, from adult visitors to branches).

The results show the involvement and intentions of adult users of municipal public libraries, the scope of usage of electronic services by them, problems and difficulties regarding information search as well as their experience in participating in digital literacy trainings, needs and expectations, knowledge regarding online safety, experience in using IT tools for a variety of needs and their ability to use them.

ANKETA APIE INFORMACINĮ IR SKAITMENINĮ VIEŠŲJŲ BIBLIOTEKŲ VARTOTOJŲ (SUAUGUSIŲ) RAŠTINGUMĄ

Gerbiami viešosios bibliotekos lankytojai,

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliotekinin-
kystės skyrius atlieka tyrimą apie informacinį ir skaitmeninį viešųjų biblio-
tekų vartotojų raštingumą ir kviečia Jus dalyvauti šiame tyrime. Maloniai
prašome Jus užpildyti šią anketą – tyrimui labai svarbi Jūsų nuomonė.

Tyrimo duomenys yra anonimiški, jie bus naudojami tyrimo reik-
mėms ir tik apibendrinti.

Ačiū už mums skirtą laiką!

Pagarbiai

Dr. Jurgita Rudžionienė

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Bibliotekinininkystės skyrius

1. Kaip dažnai naudojate viešąją biblioteką ir jos paslaugomis? (*prašom pažymėti vieną variantą*)

☐ 1 kartą per savaitę	☐ Keletą kartų per savaitę
☐ 1 kartą per mėnesį	☐ Keletą kartų per mėnesį
☐ 1 kartą per metus	☐ Keletą kartų per metus
☐ Kita (<i>prašom įrašyti</i>) _____	

2. Kokiais tikslais naudojate viešąją biblioteką ir jos paslaugomis?

- Profesiniais tikslais
- Studijų ir mokymosi tikslais
- Laisvalaikio tikslais
- Pažintiniais tikslais
- Mokesčiams mokėti ir pan. buities reikalams tvarkyti
- Kita (*prašom įrašyti*) _____

3. Kokiomis elektroninėmis paslaugomis dažniausiai naudojate?

(prašom pažymėti visus Jums tinkamus variantus)

- E. bankininkyste
- E. valdžia *(prašom pabraukti: e. kelių transporto priemonių registravimo sistema, priėmimas į darželius ir mokyklas, paramos už žemės ūkio naudmenų ir kt. paraiškos priėmimas, statybų dokumentų užsakymas, e. pranešimų ir e. dokumentų pristatymas, Darbo biržos e. paslaugos, VMI e. paslaugos, „Sodros“ e. paslaugos EGAS, metrikacijos paslaugų e. sistema MEPIS, e. sveikatos portalas ir kt. institucijų ir organizacijų e. paslaugos)*
- E. parduotuvėmis
- Viešosios bibliotekos e. paslaugomis (pavyzdžiui, e. katalogu, duomenų bazėmis ir kt.) *(prašom įrašyti, kokiomis)* _____
- Kitomis *(prašom įrašyti, kokiomis)* _____
- Nesinaudoju visai

4. Jei visai nesinaudojate e. paslaugomis, kokios priežastys tai lemia?

- Visai nemoku jomis naudotis
- Ėmęs naudotis e. paslauga, nuolat susiduriu su sunkumais dėl jų sudėtingumo ir nepatogumo naudotis
- Man trūksta žinių ir įgūdžių, kaip jomis naudotis
- E. paslaugos man neatrodo patikimos

5. Ar jaučiate nesaugiai, dėl žinių ir įgūdžių stokos nesugebėdami ar turėdami sunkumų naudotis informacinėmis technologijomis ir e. paslaugomis?

- Taip
- Ne

6. Ar kompiuterio programų tekstas anglų kalba Jums yra kliūtis naudotis e. paslaugomis?

- Taip
- Ne

7. Jei į 6 klausimą atsakėte „Taip“, kaip sprendžiate šią problemą?

- Ieškau žodžių vertimo į lietuvių kalbą žodyne
- Kreipiuosi pagalbos į kitus asmenis (bendradarbius, draugus, šeimos narius ir kt.)
- Stengiuosi nebesinaudoti kompiuteriu ir e. paslaugomis, kur vartojama anglų kalba
- Tiesiog nebesinaudoju

8. Ar esate informuoti apie grėsmes, kylančias naudojantis internetu ir socialiniais tinklais?

- Taip, esu informuotas (*prašom įrašyti, kokias*) _____
- Ne, neteko girdėti

9. Ar žinote, kaip elgtis internete ir socialiniuose tinkluose, siekiant išvengti kylančių grėsmių?

- Taip, žinau (*prašom įrašyti, kaip*) _____
- Nežinau

10. Ar esate dalyvavę mokymuose, skirtuose įgūdžiams naudotis informacinėmis technologijomis įgyti ar lavinti?

- Taip (*prašom pažymėti, kokiuose ar apie ką*) _____
- Ne

11. Jei esate dalyvavę tokiuose mokymuose, prašom pažymėti, kas organizavo:

- Viešoji biblioteka
- Kita institucija (*prašom įrašyti, kokia*) _____

12. Ar esate dalyvavę mokymuose nuotoliniu būdu?

- Taip (*prašom pažymėti, kokiuose ar apie ką*) _____
- Ne

13. Jei esate dalyvavę, prašom pažymėti, kas organizavo:

- Viešoji biblioteka
- Kita institucija (*prašom įrašyti*) _____

14. Jei nesate dalyvavę jokiuose mokymuose, skirtuose įgūdžiams naudotis informacinėmis technologijomis įgyti ar lavinti, ar norėtu-mėte dalyvauti?

- Taip (Jūsų viešojoje bibliotekoje; kitoje institucijoje – *prašom pabraukti reikiamą variantą*)
- Ne

15. Kaip sutinkate ar nesutinkate su kiekvienu iš pateiktų teiginių apie tai, su kokiais sunkumais susiduriate, pradėdami reikalingos informa-cijos paiešką? (*prašom pažymėti visus Jums tinkamus variantus*)

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visai nesutinku	Su tokia situacija nesusidūriau
Sunku pradėti ieškoti informacijos (nežinau, nuo ko pradėti)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sunku nustatyti man reikalingos informacijos temą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sunku susiaurinti (patikslinti) temą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sunku nustatyti reikšminius žodžius, reikalingus in-formacijos paieškai	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sunku susikurti informacijos paieškos eigą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sunku nuspręsti, kokiuose ištekliuose ieškoti infor-macijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sunku susirasti reikiamus straipsnius bibliotekos pre-numeruojamose duomenų bazėse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sunku rasti reikiamą informaciją bibliotekų elektroni-niuose kataloguose	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Kokiomis iš šių priemonių dažniausiai naudojotės ir kokioms reikmėms tai darote? (prašom pažymėti visus Jums tinkamus variantus)

	Darbo reikmėms	Mokymosi, studijų reikmėms	Bendravimui su kitais asmenimis	Laisvalaikui	Mokėsiams apmokėti ir panašioms paslaugoms	Neturiu, todėl nesinaudoju	Turiu, bet nesinaudoju
Stacionariu kompiuteriu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nešiojamuoju kompiuteriu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Išmaniuoju telefonu („iPhone“, „Android“, kt.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Planšete („iPad“, „Galaxy Tab“, kt.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
„iPod“ / MP3 grotuvu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E. skaitytuvu (e. skaitykle)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skaitmeniniu fotoaparatu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skaitmeniniu rašikliu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (prašom įrašyti) _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Kokiais iš šių technologiniais įrankiais dažniausiai naudojotės ir kokioms reikmėms tai darote? (prašom pažymėti visus Jums tinkamus variantus)

	Darbo reikmėms	Mokymosi, studijų reikmėms	Bendravimui su kitais asmenimis	Laisvalaikui	Nežinau, kas tai yra	Nesinaudoju, nes neturiu tam poreikio
Tinklaraščiais (angl. <i>blogs</i>) / vaizdo tinklaraščiais (angl. <i>vlogs</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E. paštu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Asmeninių dokumentų bei įrašų saugojimo galimybėmis („Dropbox“)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dalijimosi nuotraukomis įrankiais („Flickr“)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialiniais tinklais („Facebook“, „Twitter“, „Google+“ ir kt.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Adresatų sąrašais (angl. <i>Mailing List</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mobiliosiomis programomis (angl. <i>Apps</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skaidrių dalijimosi galimybėmis (angl. <i>Slideshare</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tinklalaidėmis (angl. <i>Podcast</i>)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Darbo reikmėms	Mokymosi, studijų reikmėms	Bendravimui su kitais asmenimis	Laisvalaikui	Nežinau, kas tai yra	Nesinaudoju, nes neturiu tam poreikio
„Skype“	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vaizdo medžiagos dalijimosi galimybės („Youtube“)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Garso ir vaizdo dokumentų siuntimosi ir tvarkymo asmeniniame kompiuteryje galimybės („iTunes“)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vikiams	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kitais įrankiais (<i>prašom įrašyti</i>) _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Kiek Jums yra svarbūs šie šaltiniai, kuriais paprastai naudojate norėdami išmokyti /valdyti naujas technologijų priemones? (*prašom pažymėti visus Jums tinkamus variantus*)

	Visai nesvarbu	Šiek tiek svarbu	Svarbu	Labai svarbu
Dalyvavimas mokymuose	☐	☐	☐	☐
Viešosios bibliotekos darbuotojai	☐	☐	☐	☐
Draugai ar šeimos nariai	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiai	☐	☐	☐	☐
Interaktyvios ir skaitmeninės priemonės (pavyzdžiui, „Youtube“, tinklaraščiai)	☐	☐	☐	☐
Tradicinės medijos (televizija, radijas, periodiniai ir kiti spausdintiniai dokumentai)	☐	☐	☐	☐
Mėginate išmokyti savo jėgomis	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>prašom įrašyti</i>) _____	☐	☐	☐	☐

19. Jūs esate:

Moteris

Vyras

20. Jūsų amžius:

18–25 metai

46–55 metai

26–35 metai

56–65 metai

36–45 metai

66 ir daugiau

21. Jūsų įgytas išsilavinimas:

- Vidurinis
- Specialusis vidurinis (profesinė mokykla)
- Aukštesnysis (aukštesnioji mokykla, technikumai)
- Aukštasis (universitetinis)
- Aukštasis (koleginis)
- Kita (*prašom įrašyti*) _____

22. Ar Jūs esate:

- Samdomas darbuotojas
- Pensininkas
- Verslininkas / verčiatės individualia veikla
- Studentas
- Ūkininkas
- Esu bedarbis
- Mokslininkas
- Kita (*prašom įrašyti*) _____

23. Jūsų sukauptas darbo stažas:

- Iki 5 metų 15–19 metų
- 6–9 metai Daugiau kaip 20 metų
- 10–14 metų

24. Kur šiuo metu gyvenate?

- Savo rajono centre
- Savo rajono kaimo vietovėje
- Kita (*prašom įrašyti*) _____

25. Ar turėtumėte dar ką nors paminėti? _____

NUOŠIRDŽIAI AČIŪ

BIBLIOTEKŲ TYRIMAI LIETUVOJE
MOKSLINIŲ STRAIPSNIŲ RINKINYS
T. 4

Kalbos redaktorė Daina Dailidonienė
Maketuotojas Tomas Rastenis
Viršelio dizaineris Kostas Stankevičius

2019-12-09. 13,26 leidyb. apsk. l. 65 egz. Užsakymo Nr. 6223.
Išleido Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Gedimino pr. 51, LT-01504 Vilnius.
Spausdino UAB „Utenos Indra“, Maironio g. 12, LT-28143 Utena.